

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**
Кафедра фінансів, економічних досліджень і туризму

МАТЕРІАЛИ

XII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**«НАУКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ: ДОСЯГНЕННЯ
ТЕОРІЇ ТА ПРОБЛЕМИ ПРАКТИКИ»**

Посвідчення про реєстрацію в УкрІНТЕІ № 680 від 06.10.2025 р.

12 листопада 2025 р.

Полтава

*Рекомендовано до друку вченою Радою факультету обліку та фінансів
Полтавського державного аграрного університету
(протокол № 3 від 31.10.2025 р.).*

Редакційна колегія:

- **Безкровний О. В.**, к. е. н., доцент, декан факультету обліку та фінансів, професор кафедри фінансів, економічних досліджень і туризму Полтавського державного аграрного університету;
- **Зоря О. П.**, д. е. н., професор, завідувач кафедри фінансів, економічних досліджень і туризму Полтавського державного аграрного університету;
- **Аранчій В. І.**, к. е. н., професор, перший проректор, професор кафедри фінансів, економічних досліджень і туризму Полтавського державного аграрного університету;
- **Гудзь Т. П.**, д. е. н., професор, професор кафедри фінансів та банківської справи Полтавського університету економіки і торгівлі;
- **Бражник Л. В.**, к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів, економічних досліджень і туризму Полтавського державного аграрного університету;
- **Зайцев Ю. О.**, д. е. н., професор, професор кафедри фінансів, економічних досліджень і туризму Полтавського державного аграрного університету;
- **Томілін О. О.**, д. е. н., професор, професор кафедри фінансів, економічних досліджень і туризму Полтавського державного аграрного університету;
- **Кубецька О. М.**, к. е. н., доцент, доцент кафедри економічного аналізу та фінансів Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»;
- **Аранчій Д. С.**, к. е. н., доцент кафедри фінансів, економічних досліджень і туризму Полтавського державного аграрного університету.

Наукове забезпечення розвитку національної економіки: досягнення теорії та проблеми практики : матеріали XII Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Полтава, 12 листопада 2025 року). Полтава : ПДАУ, 2025. 383 с.

У збірнику надруковані матеріали XII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Наукове забезпечення розвитку національної економіки: досягнення теорії та проблеми практики». Матеріали надруковані в авторській редакції. Редакційна колегія може не розділяти поглядів авторів. Відповідальність за зміст матеріалів, точність наведених фактів, цитат, посилань на джерела, достовірність іншої інформації та за додержання норм авторського права несуть автори.

Посвідчення ДНУ УкрІНТЕІ №680 від 06 жовтня 2025 року

*Biletskyi Oleksandr,
student, bachelor's degree;
Tsviliy Sergiy,
candidate of economic sciences, docent, associate professor of the
Department of tourism, hotel and restaurant business
National University «Zaporizhzhia Polytechnic»*

POST-WAR RESTORATION OF FINANCIAL AND ECONOMIC RESULTS OF TOURISM ENTERPRISE ACTIVITIES

In the context of military operations, representatives of the tourism business, local governments cooperating with it, public organizations, speakers and scientists are consolidating efforts to find ways to solve urgent problems of entrepreneurship [2]. Obviously, it is advisable to launch a powerful economic front in Ukraine today, as well as to resolve the priority information requests of business structures regarding clarification of: tax changes introduced in Ukrainian legislation to support the economy (1), force majeure circumstances (2), labor relations under martial law (3), foreign economic activity contracts, risks, terms of execution (4), changes in transport flows and supply chains (5), restructuring of value-added chains (6), terms of interest-free lending (7), problems of relocation, preservation, restoration of entrepreneurship (8), etc. The listed main business requests are the basis for the formation of a series of trainings with the involvement of leading Ukrainian scientists on a consulting basis.

The goal is to formulate the main goals of restoring effective financial and economic results of the domestic tourism enterprise.

The crisis phenomena occurring in the tourism economy of Ukraine during 2022–2025 as a result of the war require reforming the economic mechanism and business of tourism enterprises and adjusting the key goals of using economic levers in order to restore effective financial and economic results. The key goals of restoring the specified results of activity include: technological, technical, and financial

support for the economic development of the enterprise; development of an effective mechanism for removing the tourism enterprise from the crisis; development and implementation of innovative projects; attraction of external sources of financing in order to increase the volume of production and sales of products of a complex tourism product; optimization of costs; effective formation and use of the enterprise's potential; development of an effective financial policy aimed at increasing the financial performance of the business; increasing the level of business activity; organizational changes aimed at increasing the market value of the enterprise; development of an adaptation mechanism that ensures a rapid response of the internal environment of the enterprise to the influences of the external environment [1].

In general, the key economic levers of influence on the processes of restoring effective financial and economic results of the tourist organization's business are cost optimization, pricing policy and financial policy of the enterprise.

It is important to understand that the restoration of the tourism economy in Ukraine should be carried out after the war through the development of various types of tourism (agro-, ethno-, gastro-, etc.), infrastructure renewal, improvement of the quality of services and active marketing activities, especially in the domestic market. Important post-war directions are also the formation of public-private partnerships, support for local initiatives and the development of intersectoral relations.

Key aspects of the post-war tourism recovery include: domestic market: despite all the challenges, the tourism industry shows positive dynamics, as confirmed by the growth of revenues from tourism fees in the regions; potential: Ukraine has significant potential for the recovery of tourism due to its rich natural and cultural resources; challenges: the main obstacles remain the security situation, as well as the insufficient level of financial support, personnel, and infrastructure development.

References:

1. Маркетинг в туризмі : навчальний посібник. / С. М. Цвілий, Т. С. Кукліна, В. М. Зайцева. Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2022.

260 с.

2. Цвілий С., Кукліна Т., Жилко О. Організаційні компоненти в управлінні бізнесом вітчизняного туристичного підприємства. *Економіка та суспільство*. 2022. № 36. URL: <https://economyandsociety.in.ua> (дата звернення: 05.11.2025).

*Bylimenko Anastasiia,
student, bachelor's degree;
Tsviliy Sergiy,
candidate of economic sciences, docent, associate professor of the
Department of tourism, hotel and restaurant business
National University «Zaporizhzhia Polytechnic»*

BUDGETING IN THE FINANCIAL MANAGEMENT SYSTEM OF DOMESTIC TOURISM SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES

Compliance with the new realities of the external business environment depends entirely on the effectiveness of the functioning of each organizational component in the management of the business of a tourism organization [3]. After the military victory, a significant number of SMEs will face the task of restructuring the business, business processes, internal structure, and management system. In an attempt to improve regular management, any company in the tourism sector will certainly raise the issue of prioritizing the solution of current problems [2]. There is no doubt that with a detailed analysis of the organizational components of SME management, financial management is included in the number of problems for immediate resolution [1]. The experience of tourism business firms shows that due to the lack of accurate and systematic knowledge of their own finances, Ukrainian SMEs lost up to a fifth of their income. A significant role in this type of management belongs to budget management. The goal is to determine the place and role of the budgeting method in the financial management system of domestic tourism SMEs in post-war business conditions.

In general, the views of scientists agree that budget planning is a management technology, namely budgeting is able to ensure the long-term competitiveness of a tourism organization by supporting the functions of reducing costs, making optimal management decisions, increasing the quality of services and achieving goals, based on a limited set of resources. From the position of strategic management, budgeting is

a sequence of operations necessary for drawing up a budget within the company and with its help, management decisions are made based on systematic data processing. From the position of tactical management, budgeting is a connecting link between strategic and operational management of business and economic operations, aimed at coordinating the economic processes of the company and, as a result, increasing competitiveness [4]. From the position of operational management, budgeting is the first stage of developing a system of regular economic management and contributes to the optimization of financial flows and resources of the enterprise, which allows significantly reducing their volume and cost. as well as increasing the competitiveness of the tourism enterprise [5].

It was determined that the goals of budgeting in the post-war period should be: implementing planning for time periods (1); ensuring coordination, cooperation, and communication (2); requiring managers to quantitatively substantiate tourism plans (3); obtaining transparent, accurate, and precise information by type of expense (4); creating a system for assessing and monitoring performance (5); motivating enterprise employees through goal-oriented achievement (6); and fulfilling the requirements of laws and contracts (7).

References:

1. Маркетинг в готельно-ресторанному господарстві: навч. пос./ С. Цвілій, Т. Кукліна, В. Зайцева. Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2023. 260 с.

2. Маркетинг в туризмі : навчальний посібник. / С. М. Цвілій, Т. С. Кукліна, В. М. Зайцева. Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2022. 260 с.

3. Оглобліна В. Економічні важелі відновлення ефективних фінансово-економічних результатів діяльності підприємства. *Часопис економічних реформ*, 2017. №3(27). С. 66–71. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Cher_2017_3_12_

4. Пожуєва Т. Бюджетування як напрямок удосконалення системи

управління діяльністю підприємств. *Вісник економічної науки України*. 2017. № 1. С. 73–77.

5. Цвілий С., Кукліна Т., Жилко О. Організаційні компоненти в управлінні бізнесом вітчизняного туристичного підприємства. *Економіка та суспільство*. 2022. № 36. URL: <https://economyandsociety.in.ua> (дата звернення: 05.11.2025).

*Borodaievskiy Klym,
student, bachelor's degree;
Tsviliy Sergiy,
candidate of economic sciences, docent, associate professor of the
Department of tourism, hotel and restaurant business
National University «Zaporizhzhia Polytechnic»*

FORMATION OF THE FINANCIAL POLICY OF THE TOURIST ENTERPRISE AT THE STAGE OF BUSINESS RECOVERY

The post-war test for business and a kind of test of maturity for the heads of tourist enterprises will be in the plane of saving on expenses, that is, in the ability to create an effective financial policy [1]. In the management of companies, this will be a priority systemic task, which will be aimed at creating a technology for planning, accounting and control of money and financial results. However, it is not advisable to exclude the fact that for travel companies that find themselves in a state of crisis, other approaches and methods are needed and will find some justification. The implementation of financial policy occurs through a financial mechanism, which is a complex system of influence on various aspects of the financial activities of the enterprise [3]. Financial activity is the economic activity of the company, accompanied by the movement of financial resources.

The purpose is to form the stages of the financial policy of the tourist enterprise to restore the effective financial and economic results of its activities.

Financial policy aimed at restoring the effective financial and economic results of the domestic tourist enterprise should be formed in the following sequence: 1) determining the directions of use of financial resources for the current period, as well as for the long term (taking into account the prospects for the development of business activities); 2) development of an effective mechanism for taking into account the meso- and macroeconomic factors of influence on the economic activity of a tourist enterprise (bank lending system, taxation system, tariff system,

accounting policy of the company, based on legislation); 3) development of an internal controlling system, that is, practical actions aimed at achieving the set goal [2]. Under the conditions of the implementation of an effective financial policy of a tourist enterprise, the following tasks are solved: maximizing the profit of a tourist enterprise; Optimization of capital structure; ensuring financial stability; achieving financial transparency (prerequisite for attracting investment resources). The basic principles of financial policy include: 1) the principle of purposefulness (achievement of the outlined goals); 2) the principle of priority (allocation of a limited amount of tasks corresponding to the outlined goals); 3) the principle of complexity (construction and adjustment of components of controlling and monitoring systems); 4) the principle of adaptation (in the direction of strengthening the stabilization effect in order to restore effective financial and economic results of the business); 5) the principle of efficiency (ensuring the process of overcoming the crisis and minimizing the manifestation of crisis phenomena).

The state should promote the financial policy of tourism enterprises by creating a favorable legal framework, attracting investments, providing benefits, and supporting infrastructure development [4]. This includes developing development programs, protecting the rights of enterprises and consumers, and coordinating the efforts of state and non-state bodies to ensure the sustainable development of the tourism industry.

References:

1. Маркетинг в туризмі : навчальний посібник. / С. М. Цвілий, Т. С. Кукліна, В. М. Зайцева. Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2022. 260 с.

2. Цвілий С., Кукліна Т., Жилко О. Організаційні компоненти в управлінні бізнесом вітчизняного туристичного підприємства. *Економіка та суспільство*. 2022. № 36. URL: <https://economyandsociety.in.ua> (дата звернення: 05.11.2025).

3. Trusova N., et al. Budget Instruments for Stimulating the Development of

the Investment Potential of the Tourism Industry in Ukraine. *Economic Affairs*. 2023. Vol. 68. № 01s. P. 253–269. DOI: 10.46852/0424-2513.1s.2023.28.

4. Trusova N., et al. Innovative Incentives of the Tourism Industry in the Period of Post-Conflict Reconstruction of Ukraine. *Review of Economics and Finance*. 2022. №20. P. 1237–1248. DOI: DOI: 10.55365/1923.x2022.20.136.

*Hurov Ruslan,
student, bachelor's degree;
Tsviliy Sergiy,
candidate of economic sciences, docent, associate professor of the
Department of tourism, hotel and restaurant business
National University «Zaporizhzhia Polytechnic»*

PROBLEMS AND POST-WAR PERSPECTIVE DIRECTIONS OF RURAL GREEN TOURISM DEVELOPMENT IN UKRAINE

The tourism industry is a complex economic system consisting of various components and includes: human resources, natural and recreational facilities and structures, organizations and companies operating under state and regional laws, tax and civil codes. If these resources deteriorate or collapse, the tourist regions will not be able to attract tourists and tourism will not be successful and effective. Tourism is the driving engine of economic growth and economic development of both territories, regions, states, and the country as a whole. The development of tourism after the war should gain momentum, which prompts a new assessment of aspects: economic, social, environmental [3]. However, despite the significant positive socio-economic effect, the intensive development of tourism carries a number of threats, among which the negative impact on the environment occupies an important place. In view of this, the actual problem is the search for new concepts of tourism development, the key goal of which should be to improve human relations with nature. One of the new directions of tourism development is green tourism.

Today, it is relevant to identify the problems and directions of green tourism development. Rural green tourism is a somewhat broader concept than agritourism, as it involves not only living with the family on the territory of an agricultural producer for the purpose of housekeeping, but also visiting local monuments of culture and history, natural resources. This leads to the conclusion that the functioning of rural green tourism is associated with the use of own dwellings of residents, and

agritourism - with the use of property of farmers, whose main activity and employment is aimed at the field of agriculture [1]. The peculiarity of recent years is that tourists do not stay in one estate for a week or two, as it was before, but make up the route so as to visit several places in one trip.

Despite the positive aspects, yet in this direction of tourism remains a lot of problems. Estates for guests mostly remain not certified and green tourism does not have a categorization of services and a centralized database on the location of estates in the regions. If the estate fits into any category, there should be basic things - cold and hot water, compliance with sanitary requirements, the availability of the Internet. In addition, most of these owners do not have terminals and accept cash [2].

Ecologization is an effective mechanism for balancing the anthropo- and technogenic load on the natural tourist complexes of Ukraine, as a weighty prerequisite for ensuring the proper quality and efficiency of health improvement and recreation of the population.

The impact of tourism on the environment is global and at the current rate of use of resources can lead to catastrophic consequences. On the other hand, a significant deterioration in the quality of the environment, which today has acquired the character of a global environmental crisis, adversely affect the development of the tourism industry. That is why the development of tourism at the present stage should be based on the fundamental principles of sustainable development, which provides for the rational use of natural resources and the reduction of damage to the environment.

References:

1. Маркетинг в туризмі : навчальний посібник. / С. М. Цвілий, Т. С. Кукліна, В. М. Зайцева. Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2022. 260 с.
2. Trusova N., et al. Innovative Incentives of the Tourism Industry in the Period of Post-Conflict Reconstruction of Ukraine. *Review of Economics and Finance*. 2022. №20. P. 1237–1248. DOI: DOI: 10.55365/1923.x2022.20.136.

3. Tsviliy S., Gurova D. Post-coronavirus prospects of the development of the Black Sea ecotourism destination. *Причорноморські економічні студії*. 2020. № 4(60). С. 45–53.

*Robertas Kersys,
PhD, associate Professor
Department of Transport Engineering, Kaunas Universiteit of Technology;
Perto Pererva,
Doctor of Economics, professor
National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute»*

INVESTMENT SUPPORT FOR UKRAINE'S TRANSPORT SECTOR

Ukraine's transport sector represents one of the key pillars of the national economy, ensuring population mobility, regional logistical integration, and facilitating international cooperation [1, 2]. Prior to the onset of full-scale war, the sector demonstrated positive development dynamics, particularly in the areas of rail, road, maritime, and air transport. However, with the beginning of the Russian Federation's military aggression in 2022, the transport infrastructure suffered significant destruction, resulting in disrupted logistics chains, loss of transit potential, and a decline in economic activity. According to estimates by the Kyiv School of Economics, total infrastructure losses exceeded USD 35 billion, of which more than USD 2.7 billion pertain specifically to the transport sector. In this context, the issue of investment support becomes especially urgent, as the restoration of the transport system is a necessary condition for economic stabilization, social cohesion, and Ukraine's integration into the European space [3, 4].

During wartime, investment support for the transport sector faces a range of challenges, including elevated risks, limited budgetary resources, reduced investment attractiveness, and the need for rapid response to humanitarian demands. At the same time, crisis conditions necessitate the search for innovative sources of financing capable of ensuring not only recovery but also transformation of the sector in accordance with principles of sustainable development, digitalization, and environmental safety [5]. One such source is public-private partnership (PPP), which entails joint participation of the state and private sector in financing, construction,

and operation of infrastructure facilities. In wartime, this mechanism can be adapted through the provision of state guarantees, engagement of international insurance agencies, and the creation of specialized investment funds. In the postwar period, PPP has the potential to modernize the transport system, enhance its efficiency, and introduce innovative technologies. However, the implementation of such projects requires clear regulatory frameworks, transparent tender procedures, highly qualified public managers, and institutional capacity within government bodies [6, 7].

Another promising source of financing is green bonds and infrastructure bonds, which enable the attraction of funds for the environmentally sustainable development of transport infrastructure. These financial instruments comply with ESG investment criteria, increasing their appeal among institutional investors. Green bonds may be issued by the state, municipalities, or private companies to finance projects aimed at reducing greenhouse gas emissions, promoting energy efficiency, and developing public transport. In the postwar period, they may become an important tool for Ukraine's integration into the European Green Deal, contribute to enhancing the issuer's reputation in international financial markets, and provide long-term financing at low capital cost. Effective use of green bonds, however, requires certification of projects in accordance with international standards, transparent monitoring of fund utilization, and the presence of institutional infrastructure for their servicing.

In the context of digital transformation and the growing role of civil society, particular attention should be paid to crowdfunding and digital investment platforms. These mechanisms allow for the mobilization of financial resources from a broad base of citizens, small businesses, and the diaspora via online platforms. During wartime, crowdfunding can serve as a source of rapid financing for local transport projects, especially in communities affected by destruction. In the postwar period, it can support municipal initiatives, foster the development of social entrepreneurship, and enhance public participation in recovery processes. Effective use of crowdfunding, however, requires a high level of transparency, trust in the platform, digital literacy among the population, and access to the internet. Successful examples of such mechanisms in Ukraine include platforms such as «Spilnocosht,» «Save

Ukraine,» and «Big Idea,» which have already demonstrated the ability to mobilize substantial resources in support of socially significant projects [8].

Thus, investment support for Ukraine's transport sector during wartime and in the postwar period requires a comprehensive approach that combines traditional and innovative sources of financing. Public-private partnerships, green bonds, and crowdfunding are not only financial instruments but also mechanisms for transforming the sector toward sustainable development, digitalization, and transparency. Conditions of high risk, limited resources, and the need for rapid response demand flexible, effective, and institutionally supported solutions. In this context, scientific substantiation of investment strategies, development of risk assessment models, analysis of investor behavior, and the establishment of a regulatory framework play a crucial role in attracting capital and ensuring the sustainable development of Ukraine's transport infrastructure.

Further research in this field should focus on the development of tools for evaluating the effectiveness of investment projects, examination of international experience in implementing public-private partnerships in post-conflict countries, analysis of the impact of green bonds on the ecological transformation of the transport system, and the creation of digital platforms for municipal crowdfunding. Special attention should be given to studying the social impact of investments on community cohesion, economic mobility of the population, and the formation of a new infrastructure paradigm that meets the challenges of the twenty-first century.

References:

1. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ В.Л., ПЕРЕРВА П.Г. Антикризовий моніторинг фінансово-економічних показників роботи машинобудівного підприємства. *Економіка розвитку*. Харків : ХНЕУ. 2010. №2 (54). С.46-50.
2. Maslak, O.I.; Maslak, M.V.; Grishko, N.Y.; Hlazunova, O.O.; Pererva, P.G.; Yakovenko, Y.Y. Artificial intelligence as a key driver of business operations transformation in the conditions of the digital economy. In Proceedings of the 2021 *IEEE International Conference on Modern Electrical and Energy Systems (MEES)*,

Kremenchuk, Ukraine, 21–24 September 2021; pp. 1–5.

3. Перерва П.Г., Косенко О.П., Ткачова Н.П., Ткачов М.М. Формування конкурентного, інтелектуального і маркетингового потенціалу інноваційного підприємництва. *Вісник НТУ «ХПІ» (економ. науки): зб. наук. пр.* Харків : НТУ «ХПІ», 2018. № 20 (1296). С. 36-40.

4. Косенко О.П., Кобелева Т.О., Перерва П.Г. Кон'юнктура технологічного ринку: оцінка ризиків комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності. *Вісник НТУ «ХПІ» : зб. наук. пр.* Харків : НТУ «ХПІ», 2014. № 33 (1076). С. 76-87.

5. Перерва П.Г., Кобелева Т.О. Формування системи моніторингу підприємницької діяльності підприємства [Електронний ресурс]. *Економіка: реалії часу*. 2023. № 1 (65). С. 5-11.

6. Косенко А.В., Перерва П.Г., Кобелева Т.О., Косенко О.П., Ткачова Н.П. Стратегія маркетингу логістичних послуг у підприємницькій діяльності: ціноутворення та політика розподілу. *Вісник НТУ «ХПІ» (економічні науки): зб. наук. пр.* Харків: НТУ «ХПІ», 2021. № 1. С. 91-97. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/54964>

7. Жегус О.В., Перерва, П.Г. Науково-інноваційний потенціал України та сучасні проблеми його використання. *Вісник НТУ «ХПІ» : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес та ефективність виробництва.* Харків : НТУ «ХПІ», 2011. № 26 (1168). С. 174-181.

8. Перерва П.Г. Організація та управління інноваційною діяльністю : підручник / за ред. П.Г. Перерви, С.А. Меховича, М.І. Погорєлова. Харків: НТУ «ХПІ», 2008. 1025 с.

*Taras V. Khaludylo,
First-level Master's degree candidate;
Alina P. Hlazkova,
First-level Master's degree candidate;
Ivan V. Burtniak,
Doctor of Economic Sciences, Professor, Department of Economic
Cybernetics
Vasyl Stefanyk Carpathian National University*

DIGITAL MODELS FOR OPTIMIZING INVESTMENT PORTFOLIO STRUCTURE IN THE NATIONAL ECONOMY OF UKRAINE

Investments play a central role in stimulating economic growth, enhancing productivity, and structurally transforming the national economy: through capital injections, gross domestic product increases, production capacities expand, and asset diversification reduces vulnerability to shocks and accelerates post-crisis recovery. At the national scale, portfolio formation tasks acquire additional dimensions macro-financial interaction of government reserves, sovereign wealth funds, banking balances, and domestic capital markets – making classical manual approaches inefficient as data volumes, decision frequency, and transparency requirements grow [2].

In Ukraine, the investment landscape in recent years has been characterized by a combination of substantial international assistance and private capital investments, while public investments and budgetary co-financing remain critically important for maintaining infrastructure and basic services during the recovery period. Following the onset of full-scale invasion, the balance among government transfers, external financing, and private investments continues to shift: a significant share of funding arrives in the form of external support to cover budget deficits and restore critical infrastructure, whereas private investments, including foreign direct investment, target sectors with relatively high operational resilience [2].

In 2024, investment activity in Ukraine is reflected through a high level of gross fixed capital formation (GFCF) relative to GDP: gross capital formation stood at approximately 18.9% of GDP in 2024, demonstrating recovery of investment activity following the 2022–2023 shocks. Investment growth in 2024 was accompanied by revitalization of private capital investments in logistics and energy autonomy, while a substantial share of public investments was directed toward infrastructure reconstruction and defense industry. In terms of investment source structure, public investments in Ukraine maintain a significant share: public capital investments are estimated at around 4% of GDP, while the overall investment level remains below the global average due to relatively weak private investment activity [2, 3].

Using Python 3.11.4, research will be conducted to develop recommendations for optimizing the national economy's investment portfolio based on Ministry of Finance data for the 2002-2025 period. Based on these data, rolling averages, volatility, momentum, and trend features are calculated.

Table 1

Research result

Year	2026	2027	2028	2029	2030
FDI_mln_USD	1897,65	2515,95	2351,58	2194,11	2063,67
ISI_Stability	0,3175	0,3372	0,7283	0,8314	0,9324
OSC_Optimality	3,7236	2,3748	5,7596	2,5152	10
RAE_Efficiency	0,0105	0,0418	0,0904	0,1132	2,9966
VSI_Stability	0,8935	1,2634	1,4052	1,6366	1,6489
GP_Growth	-0,4963	-0,2209	0,7928	0,1404	-0,1611
MAC_Adaptation	0,336	0,3376	0,3387	0,342	0,3391
IOP_Integrated	38,16	36,07	56,64	44,8	60,23
Status	CRITICAL	CRITICAL	SATISFACTORY	CRITICAL	SATISFACTORY
FDI_Inflow_mln_USD	1897,65	2515,95	2351,58	2194,11	2063,67
FDI_Outflow_mln_USD	-765,9	-832,92	-126,56	-669,44	-611,07
FDI_Growth	647,65	618,3	-164,37	-157,47	-130,44
Change_Percent	51,81	32,58	-6,53	-6,7	-5,95
FDI_Balance	1131,75	1683,04	2225,02	1524,67	1452,6
GDP_Growth	-7,81	-7,13	-7,48	-7,2	-7,42
Inflation	12,76	12	12,6	13,01	13,35
Exchange_Rate_UAH_USD	34,09	33,81	34,65	35,51	34,65

Created by: [1, 2]

For the 2026-2030 forecast period, an ensemble approach combining linear trend estimation and random forest with conservative constraints on extreme growth is employed. The historical and forecast series are then merged and used to construct seven indicators: resilience, structural optimality, risk-adjusted efficiency, volatility stability, growth potential, macro-adaptation, and an integral index [1, 2].

The results show that forecasted FDI inflows remain moderate, while the integral IOP index predominantly stays at low levels indicating that the portfolio currently inadequately combines returns and resilience. Optimization must proceed simultaneously in several directions: enhance structural resilience of inflows and increase ISI by stimulating long-term, less volatile projects and implementing risk hedging mechanisms. Reduce volatility and short-term fluctuations through diversification of funding sources and instruments, build positive balance and capital attractiveness with high OSC by directing incentives toward sectors with genuine growth potential to increase GP while simultaneously strengthening macro-financial adaptation through budgetary reserves, currency buffers, and transparent rules for investors. Implement regular stress tests and dynamic portfolio rebalancing based on indicator signals, strengthen data collection and quality for rapid response. Develop a policy package to transform temporary inflows into stable long-term investments, thereby reducing the share of critical years and raising the average integral index to a safer zone.

References

1. Khaludylo T., Burtnyak I. Model for economic crisis prediction: Computational methods and dynamic analysis. *Mathematical Methods, Models and Information Technologies in Economics*. 2025. P. 7–8. URL: <https://drive.google.com/file/d/1BZgCXeBLUATBjBthJDZqEzkZ2yZmWU2B/view>
2. Francisco E.-F. A Systematic Approach to Portfolio Optimization: A Comparative Study of Reinforcement Learning Agents, Market Signals, and Investment Horizons. *Mdpi*. URL: <https://www.mdpi.com/1999-4893/17/12/570>

3. Ministry of Finance of Ukraine. (1.10.2025). *Foreign direct investment (FDI) in Ukraine*. Minfin. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/>

*Антоненко Валентина Миколаївна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри
управління і фінансово-економічної безпеки
ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»*

FINTECH В УКРАЇНІ: СТАН, ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІНТЕНСИФІКАЦІЯ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Поствоєнне відновлення України пов'язане з впровадженням цифрових інновацій в економіку, значущість і актуальність чого визнається українським Урядом у Стратегії цифрового розвитку інновацій України (WINWIN) до 2030 року, яка визначає візію України як країни інновацій та окреслює ключові напрями, принципи, цілі й завдання державної політики у сфері цифрового розвитку інноваційної діяльності [1]. Цифровізація та її технології стрімко змінюють сучасний світ, в тому числі й фінансове управління, що впливає на ефективність управлінських рішень. Тому ця тематика привертає особливу увагу українських вчених; тільки за останні роки цим переймалися Н.О. Бірченко, Д.А. Бородай, Є. Генкельман, Н. Гребенюк, М. Іоргачова, О. Ковальова, О.В. Мандич, О.Я. Мищишин, І.Б. Назаркевич, Ю. Півняк, Н.І. Рижикова, П.М. Рубанов, А. Свистун, А.Ю. Семенов, І. Скороход, Н.С. Ситник, Д.В. Хіцан та інші.

В докторській дисертації П.М. Рубанова узагальнено підходи до сутності FinTech: як інновація і бізнес-модель, як технологія, як галузь, як послуга [2, с. 41]; наведена їх класифікація [2, с. 48]; проведено аналіз закордонного (при майже повному ігноруванні українського!) досвіду цифрового менеджменту. Тішить те, що в докторській дисертації [3] досліджується український досвід FinTech та зазначається, що «динаміка зростання цифрової економіки в Україні є найвищою серед європейських країн» [3, с. 32]. Основні технології FinTech визначені у [4, с. 179], де акцентується увага на українські здобутки, зокрема на успішну цифровізацію податкової і банківської сфер в Україні. Цифровізації в

Україні присвячено також роботи [5-7] і деякі інші; але, принагідно зауважимо, що процес наукового опанування FinTech в Україні має тривати й далі.

FinTech впливає на усі процесі фінансового управління, причому цей вплив є надто відчутним і, головне, – інтенсивним, тобто підвищує ефективність фінансового менеджменту. Цю тезу варто обґрунтувати більш докладно.

Як відомо, у факторному аналізі розглядаються дві групи факторів, що чинять вплив на результат, – екстенсивні і інтенсивні. Якщо факторний підхід застосовувати до управлінської діяльності, а її результатом вважати ефект від прийняття управлінських рішень, то екстенсивним фактором є ресурси управлінського персоналу (чисельність менеджерів, їх витрати часу на прийняття відповідних рішень), а інтенсивним, навпаки, – зменшення витрат управлінських ресурсів та збільшення віддачі від їх застосування.

У менеджменті важливу роль відіграє інформація, яка є «продуктом» будь-яких управлінських технологічних процесів. На інтенсифікацію управлінської діяльності впровадження FinTech впливає через прискорення усіх управлінських процедур, пов'язаних із обробкою інформації (зберігання, накопичення, передача, трансформація тощо). Наочно це можна ілюструвати на рис. 1.

Впровадження новітніх фінансових технологій та їх використання як інтенсивного фактору менеджменту є перспективним та ще не повністю вичерпаним чинником конкурентоспроможності будь-яких економічних суб'єктів, і за сучасних умов стає все більше впливовим і вагомим. Бо FinTech забезпечує інтенсифікацію у використанні управлінських ресурсів, які у сучасному світі відіграють визначальну роль у результативності, ефективності, конкурентоспроможності будь-якої господарської діяльності.

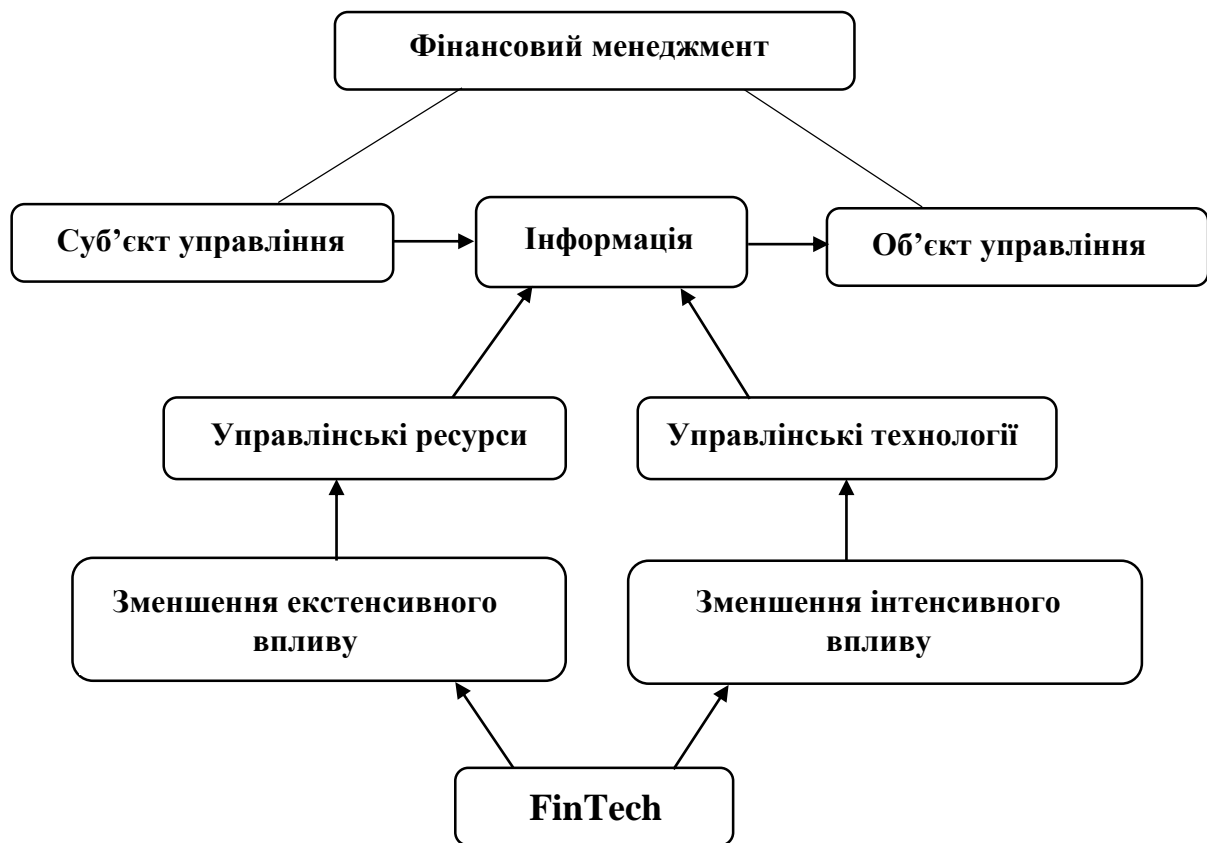

Рис. 1. Інтенсифікація фінансового менеджменту через FinTech

Отже, перед українським урядом і українськими науковцями стоїть завдання задіяти і реалізувати цей інтенсивний фактор задля відновлення і розвитку України.

Список використаних джерел:

1. WINWIN: Україна затвердила Стратегію цифрового розвитку інновацій до 2030 року. *Міністерство цифрової трансформації України*. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/technologies/winwin-ukraina-zatverdila-strategiyu-tsifrovogo-rozvitku-innovatsiy-do-2030-roku>
2. Рубанов П.М. Fintech інновації як детермінанти розвитку національної економіки : дис. д-ра екон. наук : 08.00.03, 08.00.08. Суми, 2020. 408 с.
3. Семенов А.Ю. Цифрові фінансові послуги в умовах формування цифрової економіки : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.03, 08.00.08. Суми, 2024. 789 с.

4. Ситник Н.С., Назаркевич І.Б., Мицишин О.Я. Діджиталізація у фінансах : навчальний посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2025. 287 с.

5. Півняк Ю., Гребенюк Н. Значущість та перспективи розвитку FİNTECH сектору в майбутньому України. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*. 2024. Vol. 3, No. 6, p. 34-44.

6. Житар М.О., Чуднівець А.Б. Фінансові технології як чинник підвищення ефективності банківської діяльності в умовах цифрової економіки. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2025. Вип. 2 (17), С. 9-17.

7. Шевченко О.М., Рудич Л.В. Розвиток фінансових технологій в умовах цифровізації економіки України. *Ефективна економіка*. 2020. № 7.

*Аранчій Валентина Іванівна,
к. е. н., професор, професор кафедри фінансів,
економічних досліджень і туризму;
Домашенко Ігор Миколайович,
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
Полтавський державний аграрний університет*

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ

Дебіторська заборгованість є важливим фінансовим індикатором, який характеризує рівень ліквідності підприємства. Першоджерелом виникнення неплатоспроможності та банкрутства підприємства є значне зростання безнадійної дебіторської заборгованості. Наявність та співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованостей мають визначальний вплив на фінансову стабільність суб'єкта господарювання, що актуалізує потребу в ефективній системі управління боргами. Дебіторська заборгованість формується як сума грошових вимог до боржників за реалізовану продукцію, тобто, надані комерційні (споживчі) кредити і являє собою майнове право підприємства вимагати повного погашення боргу у встановлені терміни. Якщо зростає дебіторська заборгованість підприємства, то існує потреба ефективного управління нею. Головною метою управління дебіторською заборгованістю є зменшення чисельності потенційно неплатоспроможних покупців та замовників; нарощування обсягів продажу високорентабельної продукції; надання комерційного кредиту та знижок покупцям і замовникам; систематичний розрахунок планового розміру резерву сумнівних боргів [2, с. 84]. Формування оптимального рівня дебіторської заборгованості є одним із основних завдань у вирішенні питань підприємства щодо досягнення ефективних результатів у фінансуванні та забезпеченні стабільності фінансової безпеки.

Кредитну політику необхідно розглядати як стандартний набір відповідних процедур з метою прийняття ефективних управлінських рішень. У сучасній практиці господарської діяльності, відвантажуючи вироблену продукцію або надаючи послуги, підприємства, як правило, надають покупцям комерційні кредити шляхом відтермінування платежів. Звичайно, таким способом підприємства намагаються збільшити обсяги реалізації продукції, однак при цьому зростає і дебіторська заборгованість, внаслідок чого вилучається із обігу частина оборотного капіталу, відповідно, знижується рівень платоспроможності суб'єкта господарювання. З метою мотивації клієнтів, оплатити раніше, слід використовувати найпоширеніший метод – надання знижок за дострокову оплату.

Систематичний аналіз та інвентаризація дебіторської заборгованості передбачає оцінку платоспроможності і фінансової надійності існуючих та потенційних покупців ще до моменту відвантаження продукції, виконання робіт чи надання послуг у кредит. Доцільно запровадити систему кредитного рейтингу дебіторів, (наприклад, абсолютно платоспроможні, платоспроможні, неплатоспроможні), що дозволить диференціювати умови надання кредиту для різних покупців. Важливим є визначення складу дебіторської заборгованості та її питомої ваги у загальній сумі всіх оборотних активів підприємства.

При управлінні дебіторською заборгованістю, з метою прискорення отримання коштів та зниження ризику несплати, доцільно використовувати інструменти рефінансування дебіторської заборгованості, основними серед яких є факторинг та форфейтинг [1, с. 133]. Факторинг передбачає продаж дебіторської заборгованості банку або факторинговій компанії, що дозволяє отримати більшу частину суми боргу негайно, хоча й із дисконтом. Форфейтинг – схожий інструмент, але, зазвичай, використовується у довгострокових та зовнішньоекономічних контрактах.

Доцільно налагодити регулярний моніторинг та контроль стану розрахунків з дебіторами, метою якого є встановлення термінів повернення боргу, а також контроль виконання фінансових планів у частині ліквідації

дебіторської заборгованості. Впровадження системи моніторингу та контролю включає: оперативний контроль за своєчасністю надходження платежів; встановлення відповідальних осіб за контролем розрахунків з кожним ключовим клієнтом; аналіз «старіння» боргів; класифікація заборгованості за термінами її виникнення (наприклад, до 30 днів, 31-60 днів, 61-90 днів, понад 90 днів); визначення питомої ваги простроченої заборгованості у загальній її вартості. У разі виникнення простроченої заборгованості підприємству потрібен чіткий, регламентований порядок дій. Доцільно запровадити наступні заходи: систему нагадувань (дзвінок, офіційний лист-нагадування, претензія) залежно від тривалості прострочення; застосування санкцій; чітке дотримання умов договору щодо нарахування пені та штрафів за несвоєчасну оплату.

Одним із головних завдань підвищення ефективності управління дебіторською заборгованістю є своєчасне виявлення безнадійних боргів, щодо яких минув термін позовної давності або боржник ліквідований чи визнаний банкрутом. Така заборгованість має бути своєчасно списана (за рахунок створеного резерву сумнівних боргів або віднесена на витрати), щоб не створювати ілюзію наявності активів, які вже неможливо повернути.

Підсумовуючи вище викладене, слід зазначити, що з метою оптимізації рівня дебіторської заборгованості та підвищення ефективності управління нею доречно враховувати: кредитну політику підприємства; систематично здійснювати аналіз та інвентаризацію дебіторської заборгованості; використовувати інструменти рефінансування боргів; розробити чіткі процедури по стягненню дебіторської заборгованості та постійно працювати з безнадійними покупцями; впровадити на підприємстві систему моніторингу та контролю за дебіторською заборгованістю.

Список використаних джерел:

1. Смагило В. А. Сутність факторингу та його використання при управлінні дебіторською заборгованістю. *Вісник ХНАУ. Серія «Економічні науки»*. 2017. № 3. С. 131–139.

2. Чумак В. Д., Тараненко О. О. Управління дебіторською заборгованістю суб'єктів малого підприємництва. *Стратегічні пріоритети розвитку бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування в умовах глобалізації: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Суми, 22 листопада 2022 р. Суми. С. 83–86.*

*Аранчій Дмитро Сергійович,
к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів,
економічних досліджень і туризму;
Вебер Богдан Степанович,
Панкевич Роман Ігорович,
здобувачі вищої освіти ступеня доктора філософії
Полтавський державний аграрний університет*

ОСНОВНІ ІНВЕСТИЦІЙНІ РИЗИКИ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ В АГРАРНІЙ СФЕРІ

Основні інвестиційні ризики інноваційних проєктів в аграрній сфері мають багатовимірний характер, оскільки поєднують у собі класичні інвестиційні ризики (фінансові, ринкові, інституційні) і специфічні аграрні ризики (біологічні, погодні, технологічні). Інноваційний проєкт у аграрній сфері, на відміну від звичайних відтворювальних інвестицій, передбачає зміну технологічної моделі виробництва, логістики, переробки або управління, а ризик носить як фінансово-комерційний, так і технологічно-виробничий характер, що ускладнює його оцінку і страхування.

Першу групу становлять технологічні ризики, пов'язані з невизначеністю технічного результату. Це фундаментальний ризик для інвестора, оскільки бізнес-модель проєкту може не підтвердитися.

Друга група – агрокліматичні та біологічні ризики. Жоден інноваційний проєкт у рослинництві або тваринництві не є повністю захищеним від впливу погодних аномалій, шкідників, хвороб, стресових факторів довкілля.

Третя група – ринково-збутові ризики. Інноваційний проєкт часто змінює продукт або якість продукту. Ризик полягає в тому, що очікувані ринкові канали можуть виявитися вужчими або більш олігополізованими, ніж прогнозувалося, а покупець може нав'язувати дисконт під приводом «недостатнього масштабу постачання» чи «неповного пакета сертифікації».

Четверта група – фінансово-кредитні ризики. Інноваційні проекти в аграрній сфері рідко фінансуються виключно власними коштами підприємства. Для сільськогосподарських виробників цей ризик особливо чутливий, бо виробничі цикли сезонні, крок платежів по кредиту може не збігатися з моментами надходження виручки.

П'ята група – інституційно-регуляторні ризики. Інновації в аграрній сфері часто стосуються чутливих сфер: використання біотехнологій, поводження з відходами тваринництва, застосування відновлюваних джерел енергії, простежуваності ланцюга «поле–елеватор–порт», дотримання санітарних, екологічних та ветеринарних вимог.

Шоста група – управлінсько-організаційні ризики. Інноваційний проект передбачає не тільки придбання технології, а й зміну організації виробничих процесів, системи контролю, відповідальності персоналу.

Сьома група – ризики масштабу і відтворюваності. Деякі інноваційні рішення добре працюють на пілотній ділянці, коли увага менеджменту максимально зосереджена і ресурси сконцентровані.

Восьма група – ризики інформаційної асиметрії між виробником і фінансовим інвестором. Інвестор у багатьох випадках не є аграрієм і не володіє повним розумінням технологічних нюансів. У той самий час агровиробник має спокусу подати проект у максимально оптимістичному світлі, занижуючи ризики впровадження, і не повністю розкриваючи наявні операційні слабкі місця.

Дев'ята група – репутаційно-екологічні ризики. Сучасні аграрні інновації дедалі частіше мають екологічний компонент (скорочення викидів, органічне виробництво, раціональне водокористування, поводження з відходами тваринництва). Проблема полягає в тому, що суспільні очікування і стандарти ринку можуть змінюватися швидше, ніж технологія встигає адаптуватися.

Десята група – системні ризики середовища функціонування: логістичні обмеження, воєнні загрози, перебої з енергопостачанням, нестабільність валютного курсу, обмеження експорту тощо. На них окремий інвестор

практично не впливає, але саме вони можуть зруйнувати економіку навіть технологічно успішного проєкту.

Отже, інвестиційні ризики інноваційних проєктів в аграрній сфері є системними й взаємопов'язаними: від технологічної невизначеності та біокліматичних коливань до ринково-збутових, фінансово-кредитних, регуляторних, управлінських, масштабних, інформаційних, репутаційно-екологічних і, зрештою, макросистемних загроз. Це вимагає інтегрованого ризик-менеджменту: кількісної оцінки, поетапного впровадження й пілотування з контрольними КРІ, диверсифікації ринків і резервів ліквідності, вбудованих страхових інструментів, прозорого розкриття інформації для зняття асиметрії між виробником і інвестором, а також узгодження з регуляторними та ESG-вимогами. Такий комплексний підхід не усуває невизначеність, але переводить її з неконтрольованого фактору в керований актив, що підвищує ймовірність досягнення запланованого технологічного та фінансового результату навіть у волатильному середовищі.

Список використаних джерел:

1. Барташевська Ю.М. Методичні підходи до оцінки інвестиційних ризиків підприємства. *Приазовський економічний вісник*. 2017. № 2. С. 36-41.
2. Разумова Г.В., Курносова О.І. Управління ризиками інвестиційної діяльності в умовах цифрової трансформації. *Бізнес Інформ*. 2024. № 3. С. 96-101.

*Атаманчук Ян Федорович,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня;
Краснікова Оксана Миколаївна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів,
економічних досліджень і туризму
Полтавський державний аграрний університет*

ФІНАНСОВА КРИЗА: ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Фінансову кризу розуміють, як грубий розлад функціонування фінансової системи держави, що впливає на зниження економічної активності, веде до падіння валютного курсу, банкрутства підприємств і фінансових установ, спричинює безробіття та інфляцію [1, с. 25-27]. Ми живемо у глобалізованому світі де фінансові кризи мають як національний, так і міжнародний характер, впливаючи на стабільність економіки цілих регіонів [2, с. 41].

Виділимо причини фінансових криз (див. табл. 1).

Таблиця 1

Фінансові кризи

Причини фінансових криз	
<i>Внутрішні</i>	<i>Зовнішні</i>
<ul style="list-style-type: none">• надмірне кредитування економіки без відповідного зростання виробництва;• неефективне управління державними фінансами та банківською системою;• високий рівень державного боргу;• бюджетний дефіцит та зниження довіри інвесторів [3, с. 58-60].	<ul style="list-style-type: none">• глобальні економічні коливання; падіння світових цін на експортну продукцію країни;• нестабільність міжнародних фінансових ринків;• вплив політичних або воєнних чинників [4, с. 73-75].

Досить часто фінансова криза містить накопичувальний характер, зокрема: поступово формуються дисбаланси, що сприяє різкому обвалу фінансової системи [5, с. 89].

Скорочення обсягів виробництва, зниження інвестиційної активності, падіння курсу національної валюти, інфляція, зростання безробіття та зниження

рівня життя населення – це основні наслідки фінансової кризи. Криза веде до зменшення доходів бюджету та ускладнює виконання соціальних програм держави.

Для того, щоб подолати фінансову кризу важливі комплексні заходи держави, бізнесу, а також міжнародних партнерів. Основними напрямками стабілізації можна вважати:

- посилення банківської системи – підвищення ліквідності банків, контроль за операціями з великим ризиком, реструктуризація проблемних кредитів;

- бюджетно-податкова політика – скорочення дефіциту бюджету, ефективне використання державних коштів, оптимізація податкового навантаження;

- монетарна стабільність – контроль за грошовою масою, підтримка стабільного валютного курсу, запобігання інфляції;

- підтримка реального сектору економіки – стимулювання інвестицій, розвиток малого та середнього бізнесу, модернізація виробництва;

- міжнародна співпраця – залучення фінансової допомоги від міжнародних організацій, участь у програмах економічного відновлення, обмін досвідом антикризового управління [6, с. 102-105].

Переконані, для подолання фінансової кризи важливе поєднання знань, умінь і навичок, потрібних під час прийняття економічних і фінансових рішень, що сприятиме формуванню раціональної поведінки споживачів та стабілізації внутрішнього ринку.

Таким чином, фінансова криза є обов'язковою, щоб економічний цикл був повним, проте її наслідки великою мірою пов'язані із готовністю держави вчасно реагувати на негативні тенденції [7, с. 53]. На сьогодні, результативна антикризова політика повинна спрямовуватися запобігання високим фінансовим ризикам, сприяти зміцненню банківської системи, промислового розвитку, стимулюванню виробничої сфери, розвитку матеріального виробництва. Стабільне подолання кризи та створення умов для сталого

економічного зростання можливе при злагоджених діях уряду, бізнесу, громадськості.

Список використаних джерел:

1. Кравець В. Ф. Фінансова система та фінансова політика держави. Київ: Центр учбової літератури, 2021. 312 с.
2. Мельник А. Ф. Глобальні фінансові кризи: причини, наслідки, шляхи подолання. Львів: ЛНУ, 2020. 284 с.
3. Савлук М. І. Фінанси: теорія і практика. Київ: КНЕУ, 2019. 420 с.
4. International Monetary Fund. World Economic Outlook 2024: Navigating Global Shocks. Washington, D.C.: IMF, 2024. 220 p.
5. Козак Ю. Г., Литвин О. М. Міжнародні фінанси. Київ: Центр учбової літератури, 2022. 356 с.
6. OECD. Economic Policy Reforms 2024: Going for Growth. Paris: OECD Publishing, 2024. 210 p.
7. Стельмах В. С. Фінансова політика в умовах нестабільності. Харків: ХНЕУ, 2022. 268 с.

*Бабенко Олександр Олександрович,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня;
Тютюнник Юрій Михайлович,
к. е. н., доцент, професор кафедри фінансів,
економічних досліджень і туризму
Полтавський державний аграрний університет*

ЗНАЧЕННЯ ФАКТОРНОГО АНАЛІЗУ ПОКАЗНИКІВ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасний світ зазнає стрімких змін майже кожного дня. Від економічних криз до світових епідемій, від зовнішньополітичних конфліктів до гучних та імпульсивних заяв світових лідерів. Все це безпосередньо впливає на кожен суб'єкт економічного господарювання та вимагає негайних дій задля адаптації та розвитку.

Проаналізувати успішність управлінських, фінансово-економічних та виробничих рішень дозволяє аналіз фінансового стану підприємства, зокрема показників рентабельності, тобто ефективності його діяльності. Важливо зазначити, що аналіз рентабельності характеризує лише частину від загального фінансового стану підприємства.

В свою чергу, під час аналізу показників ефективності діяльності підприємства важливо дослідити фактори впливу на їхню зміну [1, с. 239]. Загалом методика проведення факторного аналізу передбачає розкладання початкової формули результативного показника за всіма якісними характеристиками на окремі факторні показники, що формують рівень рентабельності [2].

За визначенням Ю. Тютюнника, С. Тютюнник та Л. Дорогань-Писаренко, існують такі основні методики факторного аналізу показників рентабельності діяльності підприємства [1, с. 239-249]:

1. Факторний аналіз рентабельності виробництва продукції, що

визначається як відношення фінансового результату від реалізації продукції до її собівартості. Рівень і динаміка цього показника формуються під впливом факторів середньої ціни і повної собівартості одиниці реалізованої продукції.

2. Факторний аналіз рентабельності продажу продукції, що розраховується як відношення фінансового результату від реалізації продукції до виручки від реалізації продукції. Важливо зазначити, що вплив на зміну цього показника демонструють ті ж фактори середньої ціни і повної собівартості одиниці реалізованої продукції.

3. Факторний аналіз показників рентабельності сукупного та власного капіталу, що визначаються як відношення фінансового результату до оподаткування (чистого фінансового результату) до середньої вартості загального/власного капіталу. Факторний аналіз цих показників визначає тенденції в змінах рівня ефективності за такими факторами як: рентабельність реалізації, коефіцієнт обертання оборотних активів, коефіцієнт загальної ліквідності та коефіцієнт фінансової залежності.

Отже, в умовах сучасної динамічності в економіці факторний аналіз показників рентабельності є дуже важливим, оскільки він не просто характеризує процес, а дає можливість зрозуміти причини та чинники, що впливають на ефективність функціонування підприємства. На основі детально проаналізованої інформації будуть прийматись обґрунтовані рішення, що швидко та ефективно дасть змогу реагувати на виклики сучасності. Важливо, що також за допомогою факторного аналізу можна оцінити ефективність управління структурними підрозділами виробництва, провести планування та прогнозування на перспективне майбутнє з урахуванням можливої кризи та зовнішніх ризиків. Однією із найголовніших переваг факторного аналізу є збільшення інвестиційної привабливості підприємства через більш детальну характеристику його економічних показників.

Список використаних джерел:

1. Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В.

Фінансовий аналіз підприємств : навч. посіб. [Електронне видання]. Полтава: ПДАУ, 2024. 350 с.

2. Кошельок Г., Міндова О., Чернишова Л. Факторний аналіз рентабельності виробництва торговельних підприємств. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск 47. URL:<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2124> (дата звернення: 29.10.2025).

*Бевза Олександр Олександрович,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Ясіновська Ірина Фантинівна
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансового менеджменту
Львівський національний університет імені Івана Франка*

ОСОБЛИВОСТІ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ ВІЙНИ

Кризовим явищам на підприємстві визначають загострення проблемних питань в діяльності підприємства, що порушує його нормальне функціонування. Причинами виникнення таких протиріч можуть бути зовнішні та внутрішні чинники. Зовнішні причини зумовлені, перш за все, виникненням негативних по відношенню до підприємства явищ чи тенденцій в мікро- та макросередовищі. Зокрема, це поява нових конкурентів чи зміни в економіко-політичній ситуації в державі. Внутрішні чинники зумовлені неефективним веденням підприємницької діяльності, зокрема, через слабку інноваційну та інвестиційну політику суб'єкта господарювання, невдале планування діяльності [2, с. 1-2]. Для подолання можливих негативних наслідків вказаних чинників використовується антикризове управління підприємством.

Однак, не можливо прорахувати усі загрози та ризики, що можуть виникнути у процесі функціонування. Прикладом такої непрорахованої загрози є початок повномасштабної війни з боку РФ у 2022 р. Багато підприємств змушені були припинити діяльність, інші переміститися подалі від фронту. Зокрема, лише за перший рік війни близько 800 підприємств перенесли свої виробничі потужності [3]. Через це багато підприємств зіштовхнулося із новими проблемами, зокрема 57,2% із труднощами розміщення та втратою зв'язків, а 23,6% із нестачею працівників [6, с. 12-13]. Серед інших викликів слід зазначити руйнування виробничої та господарської інфраструктури, порушення логістичних шляхів збуту та поставок, масове переміщення

населення до більш безпечних регіонів, постійна загроза пошкодження виробничих потужностей підприємства та реальна фізична небезпека для працівників. Кризові явища, спричинені саме військовими діями, є відмінними від традиційних, адже несуть об'єктивний характер. Станом на кінець 2024 р. відомо про близько 500 зруйнованих малих та середніх підприємств різних форм власності [7]. Здійснення антикризового управління підприємством має враховувати ці виклики та намагатися мінімізувати їх негативні наслідки.

Шляхом до такої мінімізації є застосування оперативних методів антикризового управління. Найефективнішим серед них є запровадження системи постійного моніторингу та контролінгу діяльності. Чим частіше буде здійснюватися діагностика, тим більша ймовірність вчасно виявити проблеми та ухвалити відповідні рішення по їх усуненню [1, с. 38-39]. Після виявлення та діагностики проблемних напрямів формується антикризова програма та стратегія. Проте на початку функціонування у воєнних умовах, коли відсутні певні напрацювання та відповідний досвід, варто застосувати методи ургентного антикризового управління, за якого до виявлених проблем оперативно застосовуються антикризові заходи, без формування програми та стратегії. Згодом, після адаптації та відновлення нормального функціонування, програма та стратегія розробляються та поступово впроваджуються [1, с. 40].

Окрім оперативних, в умовах війни також застосовують тактичні методи антикризового управління. Серед них виокремлюють: даунсайзинг, аутсорсинг, диверсифікацію, модернізацію, регуляризацію, злиття та реорганізацію [1, с. 40]. Даунсайзинг передбачає зменшення розміру виробничих потужностей, чисельності персоналу для зниження операційних витрат та зменшення собівартості продукції. Цей метод є досить неприємним кроком для більшості підприємств, проте може допомогти уникнути неплатоспроможності та банкрутства. Важливо зауважити, що скорочення персоналу варто розглядати як останній крок, адже це негативно вплине на соціальний імідж підприємства та довіру працівників, а також, у разі відсутності можливості замінити відповідних працівників технічними засобами, також і на ефективність

виробництва. За допомогою аутсорсингу підприємство може звільнитися від процесів, які самі по собі не приносять доходу, проте займають багато часу та людських ресурсів, адже вимагають утримання відповідного штату працівників. Натомість якщо передати ці процеси компанії-виконавиці, підприємство сплатить за фактично виконану роботу, та відповідно, витратить менше часу. Водночас відповідних працівників можна перевести на інші операційні процеси. Метод регуляризації передбачає впровадження нових технологій в управлінні, до прикладу, Total Quality Management (загальне управління якістю), натомість модернізація передбачає введення інновацій вже у виробничий процес, що дозволяє зменшити витрати на виробництво одиниці продукції. Диверсифікація передбачає розширення асортименту продукції відповідно до тенденцій у попиті та вихід на нові ринки, зокрема іноземні. Бенчмаркінг використовується при порівнянні певних параметрів (ціноутворення, структура) підприємства з іншим, більш успішнішим, для перейняття досвіду. Реорганізація передбачає поглинання великим підприємством меншого або об'єднання декількох підприємств для спільного ведення господарської діяльності [1, с. 41].

В умовах війни держава зі свого боку також допомагає підприємствам подолати негативні наслідки. В Україні від початку війни діє програма фінансової підтримки для переміщених підприємств на суму до 30 тисяч євро в межах Фонду сприяння та розвитку бізнесу [5]. Із жовтня 2025 р. Постановою КМУ для підприємств, що функціонують в небезпечних регіонах, було запроваджено механізм страхування та прямої компенсації за руйнування потужностей [4].

Отже, в умовах війни антикризова діяльність підприємства має певні особливості, що пов'язані із об'єктивністю виникнення загроз. Для забезпечення стабільного функціонування при управлінні підприємством варто застосовувати оперативні і тактичні методи антикризового управління, що дозволить мінімізувати негативні наслідки воєнного часу. Держава, зі свого боку, допомагає суб'єктам господарювання подолати проблемні виклики

шляхом фінансової та страхової підтримки, щоб забезпечити їм повноцінне функціонування та розвиток.

Список використаних джерел

1. Ватченко Б., Шаранов Р. Антикризове управління підприємством в умовах війни. Економічний простір. 2022. вип. 182. С. 38–42. URL: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/182-5> .

2. Науменко А., Гаврилко Т. Антикризове управління підприємством. 2010. С. 1–5, URL: <https://jrn1.nau.edu.ua/index.php/PPEI/article/view/518>.

3. Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України. За рік війни релоковано близько 800 підприємств. Державні сайти України. Новини. 02.03.2023. URL: <https://me.gov.ua/news/detail?lang=uk-ua&id=a700c206-722a-4752-b5bb78a1063ae9db&title=zarikviinivbilsh> (дата звернення: 01.11.2025).

4. Уряд запускає механізм компенсацій бізнесу за зруйноване майно та страхування від воєнних ризиків. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади в Україні. 24.10.2025. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-zapuskaie-mekhanizm-kompensatsii-biznesu-za-zruinovane-maino-ta-strakhuvannia-vid-voiennykh-ryzykiv> (дата звернення: 01.11.2025).

5. Компенсація витрат із релокації для виробничих підприємств. Дія. Бізнес. Новини. 31.07.2025. URL: <https://business.diaa.gov.ua/news/kompensatsiia-vytrat-iz-relokatsii-dlia-vyrobnychukh-pidpryemstv> (дата звернення: 01.11.2025).

6. Опитування впливу релокації бізнесу на приймаючу територіальну громаду. Всеукраїнська асоціація територіальних громад. 26.09.2024. URL: <https://hromady.org/wp-content/uploads/2024/09/%D0%9F%D1%80%D0%B5%D0%B7%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F-%D0%9E%D0%BF%D0%B8%D1%82%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F-.pdf> (дата звернення: 01.11.2025).

7. Київська школа економіки (КСЕ). Прямі збитки інфраструктури України через війну зросли до \$170 млрд. 14.02.2025. URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/pryami-zbitki-infrastrukturi-ukrayini-cherez-viynu-zrosli-do-170-mlrd-otsinka-kse-institute-stanom-na-listopad-2024-roku/> (дата звернення: 01.11.2025).

*Безкровний Олександр Валентинович,
к.е.н., доцент, професор кафедри фінансів,
економічних досліджень і туризму
Полтавський державний аграрний університет;
Черниш Максим Романович,
директор ТОВ «Агрофірма «Серпень»;
Михайлишин Віталій Богданович,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Полтавський державний аграрний університет*

МІНІМАЛЬНЕ ПОДАТКОВЕ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ – НЕОБХІДНИЙ ЕЛЕМЕНТ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ АГРАРІЇВ

Сучасна система оподаткування аграрного сектору – це не просто механізм збору податків, а стратегічна складова фінансової системи, що виконує функції фіскального наповнення, соціальної підтримки територіальних громад та економічного регулювання основної для України галузі. На сьогодні вона є комплексною і включає три головні режими: спрощений (єдиний податок 4-ї групи), загальний (податок на прибуток підприємств) та спеціальний (пов'язаний із земельними платежами та ПДВ).

Обґрунтування значущості цієї складової фінансової системи ґрунтується на її значній ролі у забезпеченні продовольчої безпеки, наповненні бюджету та стимулюванні економічного розвитку.

У відповідності до Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих документів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень» починаючи з 2022 року сільськогосподарські товаровиробники, які здійснюють виробництво та продаж власної сільськогосподарської продукції та / або користуються земельними ділянками, віднесеними до сільськогосподарських угідь, зобов'язані сплачувати

податки від такої діяльності на рівні загальної суми, яка не може бути меншою мінімального податкового зобов'язання (МПЗ) [1].

Мінімальне податкове зобов'язання щодо земельної ділянки, нормативна грошова оцінка якої проведена, обчислюється за формулою:

$$\text{МПЗ} = \text{НГОд} \times \text{К} \times \text{М} / 12,$$

де: МПЗ – мінімальне податкове зобов'язання;

НГОд – нормативна грошова оцінка відповідної земельної ділянки з урахуванням коефіцієнта індексації, визначеного відповідно до порядку, встановленого цим Кодексом для справляння плати за землю;

К – коефіцієнт, який становить 0,05 (в 2022 – 2023 рр. діяв перехідний коефіцієнт 0,04);

М – кількість календарних місяців, протягом яких земельна ділянка перебуває у власності, оренді, користуванні на інших умовах (в тому числі на умовах емфітевзису) платника податків.

Досвід зарубіжних країн показує, що ефективна податкова політика в аграрному секторі є одним із ключових чинників сталого розвитку сільського господарства, підвищення конкурентоспроможності фермерів і забезпечення стабільних бюджетних надходжень.

Так, у Польщі фермери сплачують податок на сільськогосподарські угіддя, розмір якого залежить не від фактичного доходу, а від середньої врожайності жита в регіоні. Це схоже на український підхід до мінімального податкового зобов'язання (МПЗ), де база оподаткування визначається потенціалом землі.

У Франції фермери, окрім сплати податків, користуються податковими пільгами за ведення екологічно чистого виробництва та збереження біорізноманіття, що поєднує фіскальні та екологічні інструменти.

Американська модель оподаткування базується на диференційованому підході: фермери сплачують податки із чистого доходу, але можуть відраховувати значну частину витрат (на паливо, добрива, техніку, страхування тощо). Також діє програма збереження земель, відповідно до якої держава

компенсує податкові платежі за землі, тимчасово виведені з обробітку з екологічних причин.

У Канаді аграрії користуються пільговими податковими режимами за умови дотримання принципів сталого господарювання та прозорості звітності. Окремі податкові знижки діють для сімейних фермерських господарств, що сприяє розвитку малого агробізнесу.

Нідерланди та Данія поєднують фіскальні стимули з високими вимогами до прозорості та обліку земельного використання. Тут активно впроваджуються цифрові кадастрові системи, які забезпечують справедливе оподаткування на основі актуальних даних про врожайність і ринкову вартість землі [2].

Враховуючи наукові підходи та нормативно-правові засади сучасної податкової системи в Україні, можна виокремити кілька аргументів на користь запровадження МПЗ:

1) Детінізація аграрного сектору та легалізація орендних відносин. До впровадження МПЗ значна частина земель оброблялася без офіційного оформлення оренди та сплати податків із доходів власників паїв (ПДФО, військовий збір). Тепер економічне навантаження покладається на фактичного користувача землі, що стимулює його до легалізації відносин. Якщо орендар не оформлює договір і не сплачує податки, податкове зобов'язання нараховується власнику, який, своєю чергою, зацікавлений вимагати офіційного оформлення оренди.

2) Забезпечення справедливого оподаткування. МПЗ виступає своєрідним фіскальним мінімумом, який гарантує бюджетні надходження з кожного гектара землі, незалежно від фінансових результатів господарювання чи системи оподаткування. Розрахунок базується на нормативній грошовій оцінці, що відображає потенційну дохідність угідь. Таким чином, усі користувачі землі сплачують податки відповідно до її якості та вартості, а не лише за фактичним прибутком.

3) Збільшення надходжень до місцевих бюджетів. Оскільки до складу МПЗ входить земельний податок і податки на доходи фізичних осіб, його

запровадження безпосередньо підсилює фінансову базу територіальних громад. Це мотивує місцеву владу активніше контролювати використання земель і їх реєстрацію, адже від цього залежить рівень бюджетних надходжень.

4) Стимулювання раціонального використання земель. Обов'язок сплачувати МПЗ спонукає власників та користувачів, які раніше не обробляли землю або робили це неефективно, до більш активного господарювання або передачі земель в оренду тим, хто готовий її обробляти. Таким чином, знижується частка тіньового обігу землі й підвищується ефективність її використання.

Підсумовуючи, можна зазначити, що механізм мінімального податкового зобов'язання в Україні є дієвим інструментом детінізації аграрного сектору та зміцнення місцевих бюджетів. Його принципи узгоджуються із загальносвітовими тенденціями податкової політики в сільському господарстві. Подальше вдосконалення системи оподаткування має базуватися на принципах справедливості, ефективності та сталого розвитку, що сприятиме збалансованому зростанню аграрної економіки країни.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень» № 1914 від 30.11.2021 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1914-20#Text> (дата звернення: 25.10.2025 р.).

2. Мельник О. Сучасні тенденції реформування системи оподаткування аграрного сектору. *Фінанси України*. 2023. №3. С. 45–53.

*Беспятюк Марія Вікторівна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня;
науковий керівник - Кудельський Віталій Едуардович,
к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту,
економіки, статистики й цифрових технологій
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова*

ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ ЦІНИ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Ціна є економічною категорією, від якої залежить результативність функціонування державної економіки, діяльності підприємств та рівень добробуту населення. Особливої ваги процес формування й контролю за цінами набуває в умовах ринкової економіки. Його основою виступають об'єктивні закони, що діють у суспільстві, зокрема закони вартості, попиту і пропозиції, рівноваги, товарно-грошового обігу та граничної корисності благ. Саме вони визначають специфіку ціноутворення та подальшу політику підприємств.

Аналіз сучасних наукових досліджень і публікацій свідчить, що питання ціни як економічної категорії та процесу її формування привертало увагу багатьох вітчизняних і зарубіжних учених. Серед них можна назвати Горобець А. С. [2], Божков Д.С. [1], Мандибура, В. С.; Богацька, Н. М. [3] та інші.

Згідно із Законом України «Про ціни та ціноутворення», ціна визначається як грошовий еквівалент одиниці товару, тобто кількісне вираження вартості товару у грошовій формі [4].

Процес встановлення ціни є досить складним і багатоступеневим. За А.С. Горобцем, він включає шість основних етапів [2]:

1. Постановка цілей ціноутворення. На першому етапі підприємство визначає, яку мету воно прагне досягти завдяки продажу конкретного товару. Це може бути забезпечення виживання компанії, отримання максимального

поточного прибутку, розширення обсягу обороту, оптимізація збуту або утвердження лідерства за якістю продукції.

2. Оцінка попиту. Підприємство враховує тип ринку, на якому воно працює, оскільки це безпосередньо впливає на цінову стратегію. Ринки можуть бути ринками чистої конкуренції, олігополістичної конкуренції, монополістичної конкуренції або монополії. Кожен із цих типів формує власні вимоги до ціноутворення та визначає підходи до встановлення цін.

3. Оцінка витрат. Мінімальна ціна продукції формується на основі витрат підприємства. Підприємство намагається встановити ціну, яка забезпечувала б повне покриття всіх витрат на виробництво, збут і розподіл товару, а також включала б прибуток.

4. Аналіз цін і товарів конкурентів. Середній рівень цін підприємства залежить від цін конкурентів та їхніх ринкових реакцій. Необхідно знати не тільки ціни, але й якість товарів конкурентів. Ці дані використовуються як відправна точка для власного ціноутворення. Якщо товар підприємства схожий на продукт основного конкурента, його ціна, як правило, близька до ціни конкурента.

5. Вибір методу ціноутворення. На цьому етапі визначається конкретний спосіб формування ціни на готову продукцію.

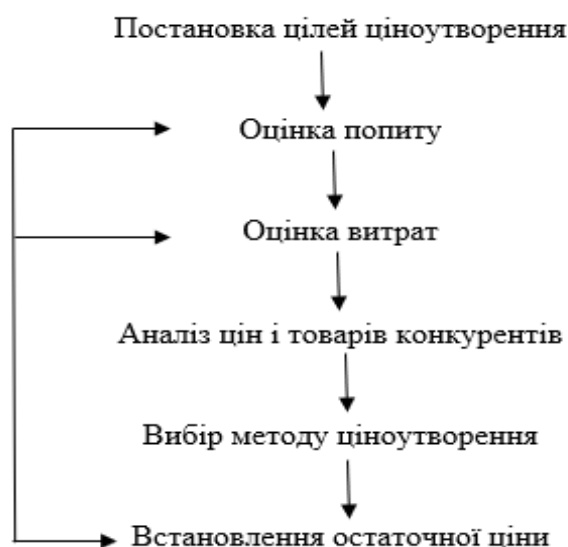

Рис. 1. Схема ціноутворення

Примітка: згруповано автором

6. Встановлення остаточної ціни. Остаточна ціна формується з урахуванням цілей підприємства та визначає його цінову політику. На рисунку 1 зображено схематично процес ціноутворення.

Вибір методу ціноутворення є ключовим етапом, який безпосередньо впливає на формування кінцевого результату - остаточної ціни. Якщо в процесі прийняття рішення підприємство не досягає узгодженості між етапами (наприклад, виявляє невідповідність між попитом, витратами чи рівнем конкурентних цін), воно може повернутися до одного з попередніх етапів для коригування розрахунків і забезпечення оптимального співвідношення між ціною політикою та ринковими умовами.

Отже, ціна виступає ключовою економічною категорією, від якої залежить ефективність функціонування державної економіки, діяльності підприємств та рівень добробуту населення. У ринкових умовах особливо важливими є процеси формування, контролю та регулювання цін, які базуються на об'єктивних економічних законах.

Список використаних джерел:

1. Божков Д. С. Теоретико-методичні засади маркетингового ціноутворення промислових підприємств: дис. д-ра філософії : спец. 075 : галузь знань 07, Сум. держ. ун-т, Нац. техн. ун-т Харків. політехн. Ін-т, Харків, 2021, 218 с.

2. Горобець А.С. Аналіз проблем ціноутворення в сучасних умовах. URL: <http://www.kpi.kharkov.ua/archive/%D0%9D%D0% B2/2010/32/21.pdf>

3. МАНДИБУРА, В. С.; БОГАЦЬКА, Н. М. ЦІНОУТВОРЕННЯ ЗА УМОВ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ. *Організаційний комітет конференції*, 219.

4. Про ціни та ціноутворення: Закон України редакція від 01.07.2024 № 5007-VI. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5007-17>

*Бєлалі Юлія В'ячеславівна,
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня;
Гаркуша Юлія Олександрівна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри банківської справи
Одеський національний економічний університет*

БАНКІВСЬКИЙ КРЕДИТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ ВИРОБНИЦТВА В УМОВАХ СЕЗОННОСТІ

Розвиток агропромислового комплексу є важливим фактором економічного зростання країни та являється базовим сектором народного господарства. Для ефективної діяльності аграрного бізнесу необхідною умовою є постійний доступ до фінансових ресурсів, основним джерелом поповнення яких є банківський кредит.

Сільське господарство як галузь економіки має специфічні ознаки, які впливають на особливості кредитування. Зокрема на рівень виробництва та якість виготовленої продукції впливають природні та кліматичні умови, спрогнозувати які досить складно. Також досить складні ланцюги постачання сільськогосподарської продукції, значні витрати на логістику, зберігання, продаж, особливо це проявляється у процесі її експорту за кордон, адже готова продукція у процесі руху від виробника до кінцевого споживача проходить через значну кількість каналів розподілу (оптових, дрібнооптових, роздрібних тощо) [1].

Серед визначених характерних ознак ведення аграрного бізнесу один з найвагоміших є сезонність виробництва, що проявляється у нерівномірності використання трудових ресурсів та засобів виробництва, а також у отриманні доходів представників аграрних підприємств протягом року. Все це вимагає досить якісного планування фінансових потоків, адже затримка, несвоєчасне виконання технологічних процесів та виготовлення продукції впливає на фінансові результати господарюючих суб'єктів [2].

Однією з економічних передумов існування кредиту є те, що потреби у кредитуванні виникають в результаті специфіки індивідуального кругообігу коштів господарюючих суб'єктів. Це має відображення в різниці в часі між вивільненням з обороту вартості в грошовій формі і авансуванням грошових коштів у новий кругообіг [3, с. 131]. Під впливом різних факторів потреба підприємства у капіталі змінюється як протягом одного циклу так і в різних циклах кругообороту. Такі коливання поділяються на два види: сезонні, що виникають в наслідок природніх причин та постійні, на які впливають різні випадкові причини. Однак обидва види цих коливань передбачають необхідність існування кредиту.

Підприємства з несезонним характером виробництва мають значно меншу і більш передбачувану амплітуду. Натомість у підприємств, на діяльність яких впливає сезонність, у певні періоди виникає підвищена потреба в оборотному капіталі, покривати яку доцільно за рахунок позики.

У підприємств із сезонним характером виробництва, до яких відносяться сільськогосподарські господарюючі суб'єкти та інші представники АПК, тимчасова необхідність в додаткових ресурсах виникає у періоди призупинення виробничої діяльності. В період активізації діяльності та зростання обсягів виробництва прослідковується вивільнення тимчасово вільних коштів. Несумісність за строками та сумами коливань, потреби в додаткових ресурсах і тимчасове вивільнення з обороту в різних господарюючих суб'єктів є проявом специфіки їх кругообороту капіталу та може нівелюватися в товарно-грошових відносинах за рахунок кредиту [4, с. 451-452].

У порівнянні з агрофірмами агропромислові підприємства є більш інвестиційно-привабливими за рахунок розширеної сфери діяльності, що включає виробництво, переробку, реалізацію продукції в тому числі через власну мережу збуту. А наявність обладнання, будівель, споруд, транспортних засобів може бути використане у якості застави. Стан таких підприємств зазвичай є більш стійким, вони частіше можуть виступати у ролі поручителя або отримувати гарантії. Це створює для них більші можливості отримання

банківських позик, у порівнянні з аграрними підприємствами інших організаційно-правових форм [5]. Однак слід додати, що агропромислові підприємства у своїй діяльності взаємопов'язані з виробництвом сільськогосподарської продукції, тож сезонність може також прослідковуватися.

Отже, важливість доступу аграрних підприємств до банківського кредитування створює умови для безперебійного фінансування і подальшого розвитку. Банківський кредит вирішує проблему сезонності, що характерна для господарюючих суб'єктів, що займаються сільським господарством та створює умови для залучення додаткових фінансових ресурсів в разі потреби.

Список використаних джерел:

1. Солонка О. Особливості сільськогосподарського виробництва та пов'язані з цим ризики фінансової безпеки.

URL:<https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/651718>

2. Росола У. В., Росола А. П. Специфіка ведення бізнесу в аграрному секторі в контексті впливу на фінансові показники діяльності. *Економіка та суспільство*. 2024. № 66.

URL:<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4533/4476>

3. Іванчук Н. В. Гроші і кредит : навч. посібник. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2021. 332 с.

4. Гроші та кредит: підручник за наук. ред. Савлука М.І. 6-те видання перероблене і доповнене. Київ : КНЕУ, 2011. 589 с.

5. Аранчій В. І. Особливості банківського кредитування аграрних товаровиробників в сучасних умовах

URL:<https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/2011/01/010.pdf>

*Бодюл Анастасія Сергіївна,
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня;
Сухорукова Анна Леонідівна,
к. н. з держ. упр., доцент,
доцент кафедри менеджменту, бізнесу та адміністрування
Миколаївський національний аграрний університет*

СТРАТЕГІЧНЕ ЗМІЦНЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: ВНЕСОК ДЕРЖАВНИХ ЛАБОРАТОРІЙ ДЕРЖПРОДСПОЖИВСЛУЖБИ (НА ПРИКЛАДІ МРДЛДПСС)

Продовольча безпека є одним із визначальних чинників національної безпеки, що забезпечує соціально-економічну стабільність, розвиток аграрного сектору та добробут населення [1]. Згідно з оновленою концепцією продовольчої безпеки України, головною метою державної політики є створення стійкої продовольчої системи, спроможної гарантувати продовольчу незалежність держави навіть за умов воєнних, економічних або природних криз [2].

Основними складовими продовольчої політики держави є підтримка аграрного виробництва, розвиток системи моніторингу продовольчих ресурсів, захист споживачів, стимулювання малого та середнього бізнесу в сільському господарстві, а також забезпечення адресної соціальної допомоги населенню. Сукупність сучасних викликів суттєво дестабілізувала продовольчу систему, призвівши до порушення логістичних ланцюгів, зниження виробничого потенціалу та скорочення платоспроможного попиту, що загострило проблеми фізичної та економічної доступності харчових ресурсів [1; 2].

Для системного реагування на зазначені виклики у 2023 році Уряд України схвалив «Стратегію продовольчої безпеки до 2030 року», яка визначає пріоритетні напрями державної політики у сфері продовольчої стабільності. Документ передбачає створення національної системи моніторингу

продовольчої безпеки, механізмів раннього виявлення ризиків, формування резервів продуктів першої необхідності, а також розвиток сталого аграрного виробництва й диверсифікованих збутових каналів [3].

Економічні та організаційні механізми зміцнення продовольчої безпеки включають державну підтримку аграрного виробництва, формування стратегічних запасів продовольства, цінове регулювання та диверсифікацію ринків постачання. Державні гранти, пільгове кредитування та податкові стимули сприяють нарощенню сільськогосподарського виробництва, тоді як формування резервів продовольства гарантує стійкість системи до криз [1; 2].

Важливу ланку системи державного контролю якості та безпечності продукції становлять лабораторії Держпродспоживслужби, що здійснюють ветеринарно-санітарну експертизу, мікробіологічні дослідження харчових продуктів, а також моніторинг залишкових кількостей токсикантів, антибіотиків і важких металів у сировині тваринного та рослинного походження. На регіональному рівні ключову роль у забезпеченні цих функцій виконує Миколаївська регіональна державна лабораторія Держпродспоживслужби (МРДЛДПСС), яка реалізує контроль безпечності продовольства на всіх етапах відповідно до принципу простежуваності. У липні 2024 року під час наради із завідувачами лабораторій ветеринарно-санітарної експертизи на ринках Миколаївщини особливу увагу було приділено суворому дотриманню вимог до оформлення ветеринарних документів, передачі звітності та дотримання температурних режимів зберігання продуктів, що має критичне значення для запобігання поширенню інфекцій через харчові продукти [4].

Застосування міжнародних індикаторів, таких як Глобальний індекс продовольчої безпеки (GFSI), дозволяє оцінювати рівень забезпеченості населення продуктами, виявляти загрози та прогнозувати тенденції розвитку аграрного сектору. Наразі пріоритетом для оптимізації структури є використання статистичного моделювання, цифрових технологій і біотехнологій для підвищення продуктивності, простежуваності й екологічної ефективності аграрного виробництва [2].

У межах міжнародного співробітництва важливим кроком стала угода між Україною та МАГАТЕ про технічну підтримку ISAMCO, що передбачає забезпечення українських лабораторій критично необхідним обладнанням, реагентами й матеріалами. Як зазначає Держпродспоживслужба, ця допомога має стратегічне значення для гарантування продовольчої безпеки, охорони здоров'я населення та стабільного функціонування лабораторної інфраструктури у воєнних умовах [5].

Список використаних джерел:

1. Сташкевич І.О. Аналіз продовольчої безпеки України: сучасні реалії та майбутні тренди. *Соціальний розвиток: економіко-правові проблеми*. 2025. № 4. С. 1–10.
2. Мудрак Р.Є., Лагодієнко В.М. Концепція продовольчої безпеки: теорія і українська практика. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2024. № 1 (54). С. 452–470.
3. Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів. В Україні затвердять стратегію продовольчої безпеки до 2030 року [Електронний ресурс]. 25.08.2023. URL: <https://dpss.gov.ua/news/v-ukrayini-zatverdyat-strategiyu-prodovolchoyi-bezpeki-do-2030-roku> (дата звернення: 26.10.2025).
4. Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів. Миколаївщина: нарада з завідувачами державних лабораторій ветеринарно-санітарної експертизи на ринках [Електронний ресурс]. 30.07.2024. URL: <https://dpss.gov.ua/news/mykolaivshchyna-narada-z-zaviduvachamy-derzhavnykh-laboratorii-veterynarno-sanitarnoi-ekspertyzy-na-rynках> (дата звернення: 26.10.2025).
5. Poltorak A. S., Burkovska A. I., Khrystenko O. A., Sukhorukova A. L. and Dovgal I. V. Monitoring of relationships between indicators of food security of the states. 3rd International Conference on Environmental Sustainability in Natural Resources Management 2023.

*Бойко Ярослав Миколайович,
к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки, підприємництва і торгівлі
Ужгородський національний університет*

ЯКІСНІ МЕТОДИ У СТРУКТУРНІЙ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Структурна трансформація регіональних економік є фундаментальною рушійною силою розвитку, що історично визначається перерозподілом ресурсів і робочої сили з низькопродуктивних до високопродуктивних видів діяльності. У XXI столітті, в умовах глобалізації, діджиталізації та кліматичних викликів, ці трансформації набули безпрецедентної складності та швидкості. Водночас, світова економічна література переважно зосереджена на агрегованих кількісних моделях, які ефективно фіксують макроекономічні зрушення (наприклад, динаміку ВВП чи зайнятості за секторами), але часто ігнорують мікрорівневі та якісні аспекти. Зокрема, такі моделі не здатні повною мірою врахувати неформальні економічні практики, соціальну інерцію, інституційну якість та сприйняття змін місцевими громадами, що є критично важливим для успіху політики розвитку. Це створює суттєвий методологічний розрив між необхідністю формувати інклюзивну та стійку регіональну політику та обмеженими можливостями традиційних інструментів її оцінки.

Якісні методи оцінки структурних трансформацій (табл. 1) допомагають виявити, як економічні зміни сприймаються місцевими органами влади, населенням, підприємцями та іншими зацікавленими сторонами. Ці методи дозволяють не лише оцінити економічні показники, а й дослідити їхній вплив на соціальні аспекти, зокрема рівень добробуту, зайнятість, доступ до освіти та медичних послуг, міграційні процеси тощо. Вони суттєво доповнюють кількісні методи новими результатами з якісними описовими характеристиками, що дає змогу прийняти правильне рішення під час розроблення структурної політики розвитку [1].

Якісні методичні підходи до оцінки структурної трансформації економіки регіону*

Метод	Зміст методу	Застосування в оцінці структурної трансформації економіки регіону
SWOT-аналіз	Фокусується на визначенні сильних та слабких сторін, можливостей і загроз для об'єкта дослідження (наприклад, регіону, галузі чи проекту) через суб'єктивні оцінки, досвід і думки експертів.	Розробка стратегії розвитку регіону - коли важливо розуміти внутрішні і зовнішні фактори впливу, формулювати рекомендації для подальшого вдосконалення
PESTEL-аналіз	Оцінка політичних, економічних, соціальних, технологічних, екологічних і правових змін та їх вплив на майбутній розвиток і стратегії.	- Розробка стратегії розвитку регіону - для оцінки зовнішнього середовища і виявлення факторів, які можуть впливати на діяльність галузі або регіону. - Виявлення потенційних загроз і можливостей для адаптації до зовнішніх змін, що може призвести до структурних змін у діяльності.
Геоелекономічний аналіз	Досліджує взаємодію між економічними і географічними факторами в контексті розвитку економіки, регіонів. Аналізує економічні процеси з урахуванням географічних, політичних, культурних та соціальних особливостей, а також їхнього впливу на економічну трансформацію.	- Допомогає зрозуміти, як змінюються економічні структури внаслідок змін у глобальному чи регіональному контексті. - Оцінка впливу географічних та економічних чинників на конкурентоспроможність, диверсифікацію економічної діяльності. - Вивчення транскордонного співробітництва. - Оцінка впливу глобалізаційних процесів на регіональну економіку.
Метод експертних оцінок / Соціологічні опитування	- <i>фокус-групи</i> Участь у фокус-групах дозволяє людям вільно висловлювати свої думки. - <i>індивідуальні глибокі інтерв'ю</i> (представниками бізнесу, органів влади, громадських організацій).	- Допомогає зрозуміти, як різні соціальні групи сприймають трансформації (фокус-групи). - Інтерв'ю з ключовими стейкхолдерами надають більш глибокі уявлення про причини та наслідки структурних змін.

*Складено автором

Якісні методи є цінним інструментом для аналізу структурних зрушень в економіці регіону, особливо на початкових етапах дослідження, коли необхідно зрозуміти контекст і причини змін. Водночас, для підвищення об'єктивності та

точності їх бажано поєднувати з кількісними методами, що дозволить отримати комплексне та достовірне бачення ситуації, розробити ефективні стратегії розвитку.

Список використаних джерел

1. Трансформація структури економіки міст Західного регіону України: монографія. ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долишнього НАН України» ; наук. ред. М.І. Мельник. Львів, 2021. 529 с. URL: <https://ird.gov.ua/irdp/p20210005.pdf>

*Борисенко Дмитро Володимирович,
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня;*

*Борисенко Володимир Олексійович,
к.е.н., науковий співробітник*

НДІ «Укразропромпродуктивність», м. Київ

РІВНІ ІНТЕГРАТИВНОГО МОДЕЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ МЕХАНІЗОВАНИХ ПОЛЬОВИХ РОБІТ

За сучасних трансформаційних процесів триваючої четвертої технологічної революції і шостого технологічного укладу зростає актуальність парадигми цифровізації економіки сільськогосподарських підприємств. Досягти максимальної економічної ефективності використання сільськогосподарських машинних агрегатів (СМА) у рослинництві уможливить наукове обґрунтування їх техніко-економічних показників для конкретних умов виконання робіт.

Комп'ютерна система імітаційного моделювання роботи польових агрегатів надає можливості з достатньою точністю та з мінімальними витратами часу отримати значення експлуатаційних та економічних показників СМА (продуктивність, витрати палива, експлуатаційні витрати) для будь-яких технологічних та природних умов виконання робіт [1]. Аналітичне моделювання використовується для визначення впливу чинників техніко-технологічних процесів на витрати ресурсів, або інші показники виробничих процесів.

Згідно стратегії парадигми цифровізації економіки сільськогосподарських підприємств постає необхідність інтегрування процесів моделювання показників роботи СМА на основі баз знань галузей наук в комплексну модель, як складової системи підтримки прийняття рішень. Інтегративне моделювання передбачає інтегрування даних, знань, методів і моделей з різних галузей наук для створення комплексної моделі процесу. Характеристиками інтегративного

моделювання є поєднання знань різних наукових галузей, узгодження взаємозв'язків між елементами системи, використання різних типів моделей (математичні, імітаційні та ін.), коригування моделі на основі нових знань, інтегрування даних та наукових підходів [2].

В системі моделювання економічних показників роботи СМА використовуються імітаційне моделювання роботи агрегатів та аналітичні моделі визначення витрат палива з урахуванням значень техніко-економічних чинників. До інтегративного моделювання можна віднести вищезазвану систему моделювання показників роботи СМА, оскільки система інтегрує різні типи моделей та знання наукових галузей: економічних, сільськогосподарських, технічних, математичних, комп'ютерних [1].

Розроблено рівні інтегративного моделювання економічних показників механізованих польових робіт, які показано на рис. 1.

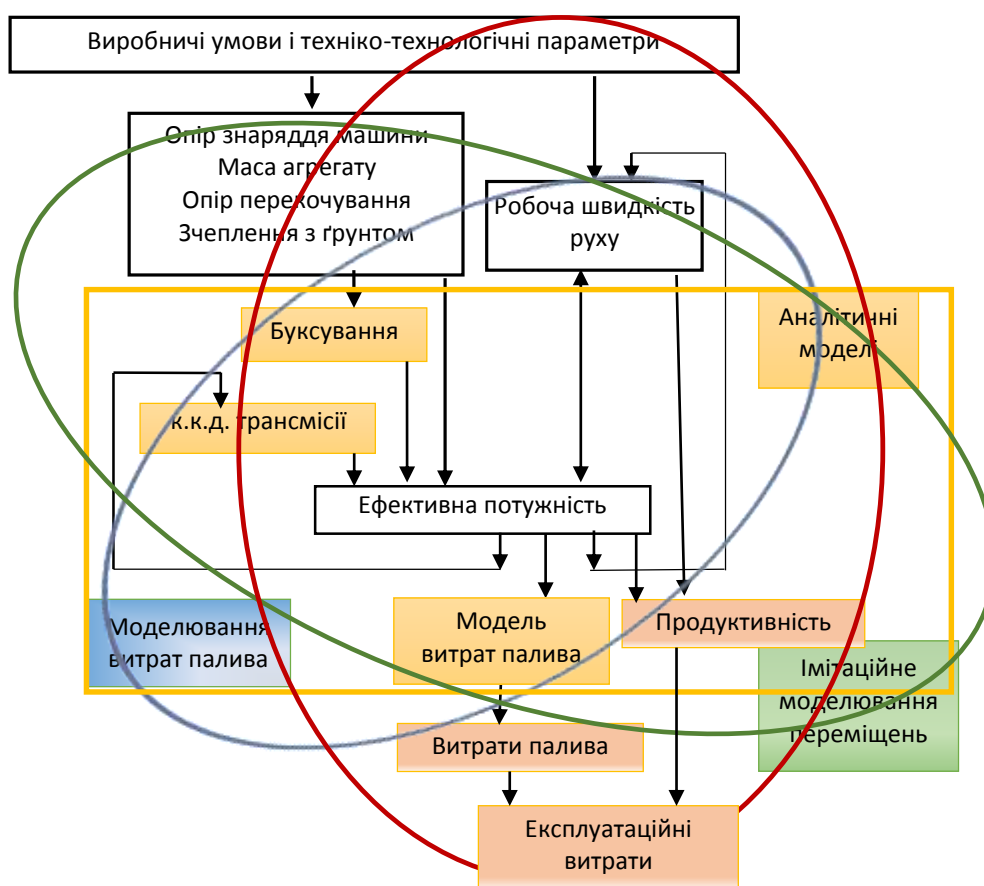

Рис. 1. Рівні інтегративного моделювання економічних показників механізованих польових робіт

На приведеній схемі виокремлено підсистеми (рівні) моделювання: експлуатаційних витрат, імітаційна модель продуктивності агрегату, аналітичні моделі витрат палива.

Показники продуктивності і витрат палива на одиницю виконаної роботи СМА знаходяться за імітаційною моделлю. Паливо витрачається відповідно до ефективної потужності двигуна, та залежить від фізико-технічних параметрів.

Запропоновано використання у цифровій системі рівні інтегративного моделювання економічних показників виконання механізованих польових робіт, що уможливорює системну функціональність складових підсистем моделювання: витрат на експлуатацію, продуктивності агрегату і витрат палива, параметрів навантажень агрегату (від яких залежать продуктивність і витрати палива). Рівні інтегративної моделі систематизують та інтегрують роботу фахівців та експертів різних галузей наук при налаштуванні систем моделювання в економіці.

Таким чином забезпечується процес впорядкування та зведення розрізнених знань і об'єктів в єдину систему шляхом встановлення зв'язків між ними, відбувається формування єдиної наукової системи, яка відображає єдність її складових і надає структуру знанням. Запропоновані наукові підходи мають практичну цінність щодо реалізації цифрових систем підтримки прийняття рішень в економіці, управлінні та аналізу діяльності підприємств.

Список використаних джерел:

1. Борисенко В. О. Моделювання показників роботи польових агрегатів на основі баз знань галузей наук, як компонент цифрової економіки. Енергетика і автоматика, [S.l.], n. 4, p. 94-106, гру. 2022. ISSN 2223-0858.
2. OpenAI. (2023). *ChatGPT* (Mar 14 version) [Large language model]. URL: <https://chat.openai.com/chat>.

*Бразілій Гліб Андрійович,
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня;
Чичужко Марина Володимирівна,
к.т.н., доцент, доцент кафедри робототехніки та
спеціалізованих комп'ютерних систем,
Черкаський державний технологічний університет*

АНАЛІЗ БЕЗПЕКИ ДАНИХ В СИСТЕМАХ АВТОМАТИЗОВАНОГО ОБЛІКУ

Актуальність теми наукового дослідження в напрямі аналізу безпеки даних в системах автоматизованого обліку є надзвичайно високою, особливо в умовах стрімкого розвитку інформаційних технологій та зростаючих загроз кібербезпеки. Системи автоматизованого обліку, які використовуються в різних сферах, від фінансів до охорони здоров'я, стають критично важливими для забезпечення ефективності управлінських процесів і прийняття рішень на основі достовірних даних. Проте, зростання обсягу оброблюваної інформації та її чутливість вимагають впровадження надійних механізмів захисту, оскільки витоки або несанкціонований доступ до даних можуть призвести до серйозних фінансових втрат, репутаційних ризиків та юридичних наслідків. У зв'язку з цим, фахівці у галузі комп'ютерної інженерії повинні зосередитися на розробці нових методів і технологій для забезпечення безпеки даних, включаючи шифрування, аутентифікацію та моніторинг активності в системах. Аналіз існуючих загроз і вразливостей, а також впровадження передових практик захисту інформації є необхідними для створення стійких до атак систем обліку.

У сфері комп'ютерної інженерії, особливо в контексті безпеки даних в системах автоматизованого обліку, існує кілька дискусійних питань та проблем, які потребують детального аналізу. По-перше, однією з основних проблем є недостатня інтеграція безпекових рішень на етапі проектування систем. Часто безпека розглядається як вторинний аспект, що призводить до вразливостей у

вже розроблених системах. Це ставить під загрозу цілісність та конфіденційність даних, оскільки зловмисники можуть експлуатувати ці вразливості для доступу до чутливої інформації. По-друге, існує питання про ефективність існуючих методів захисту, таких як шифрування та аутентифікація. В останніх дослідженнях підкреслюється необхідність адаптації цих методів до нових форм кіберзагроз, таких як атаки нульового дня та соціальна інженерія, які стають все більш поширеними. Дослідники також акцентують увагу на важливості навчання персоналу, оскільки людський фактор залишається однією з найбільших загроз для інформаційної безпеки [1].

Для вирішення проблем безпеки даних у системах автоматизованого обліку в контексті комп'ютерної інженерії необхідно впроваджувати комплексний підхід, що включає кілька ключових аспектів. По-перше, важливо інтегрувати безпекові рішення на етапі проектування системи, тобто застосовувати принципи «безпеки за замовчуванням» і «безпеки на всіх етапах життєвого циклу». Це передбачає проведення оцінки ризиків на ранніх стадіях розробки, що дозволяє виявити потенційні вразливості ще до впровадження системи. По-друге, необхідно постійно оновлювати та адаптувати методи захисту, такі як шифрування та аутентифікація, до нових форм кіберзагроз. Зокрема, варто використовувати сучасні алгоритми шифрування та двофакторну аутентифікацію для підвищення рівня захисту. Також важливо впроваджувати системи виявлення вторгнень (IDS) та системи управління інформаційною безпекою (SIEM), які дозволяють оперативно реагувати на аномалії та потенційні загрози [2]. Регулярні тренінги з кібербезпеки, симуляції фішингових атак та інші освітні програми допоможуть підвищити обізнаність співробітників щодо загроз і способів їх уникнення. Дотримання нормативно-правових актів і стандартів безпеки є ще одним важливим аспектом. Організаціям слід забезпечити відповідність актуальним нормам, таким як GDPR або PCI DSS, що не лише підвищує рівень безпеки, але й знижує ризики юридичних наслідків. Останнім часом роль штучного інтелекту в забезпеченні безпеки даних стає дедалі важливішою. Використання алгоритмів машинного

навчання для виявлення аномалій та автоматизації процесів реагування на інциденти може суттєво підвищити ефективність системи безпеки. Проте важливо також враховувати етичні аспекти використання штучного інтелекту, зокрема питання конфіденційності даних та прозорості алгоритмів [3].

Забезпечення безпеки даних вимагає комплексного підходу, який включає інтеграцію безпекових заходів на всіх етапах життєвого циклу системи, постійне оновлення методів захисту для протидії новим загрозам, навчання персоналу для зниження ризиків, дотримання актуальних стандартів для уникнення юридичних наслідків та використання штучного інтелекту для підвищення ефективності. Рекомендується інтегрувати безпеку на етапі проектування, регулярно оновлювати технології захисту, проводити навчання для співробітників, забезпечувати відповідність стандартам і впроваджувати AI-рішення для покращення виявлення загроз.

Список використаних джерел:

1. Сороколіт М. Аудит інформаційної безпеки в умовах автоматизації облікових даних вітчизняних підприємств. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*. 2025. № 342(3(2)), С. 61-66. DOI: [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-342-3\(2\)-9](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-342-3(2)-9)
2. Гаркуша С. Організація захисту бухгалтерської інформації в автоматизованих системах обліку. *Економіка та суспільство*. 2024. № 67. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-26>
3. Грицай О.І., Папіш В.І. Розвиток інформаційних технологій в Україні та їх інтегрування у сфері бухгалтерського обліку. *Економіка та суспільство*. 2024. Випуск 61. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-88>

*Бразілій Наталія Миколаївна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку, аналізу і оподаткування
Черкаський державний технологічний університет*

ОБЛІК ПОСЛУГ У СФЕРІ ТУРИЗМУ: СПЕЦИФІКА ТА МЕТОДОЛОГІЯ

Актуальність теми наукового дослідження зумовлена динамічним розвитком туристичної індустрії, яка є однією з найшвидше зростаючих галузей економіки у світі. Згідно з даними Всесвітньої організації туризму (UNWTO), кількість міжнародних туристичних прибутків продовжує зростати, що підвищує потребу в ефективному обліку послуг, які надаються в цій сфері. Туристичні послуги мають ряд специфічних характеристик, таких як нематеріальність, непостійність та невід'ємність від споживання, що створює унікальні виклики для обліку, оскільки традиційні методи обліку можуть не відповідати вимогам цієї галузі. Сучасні споживачі все більше орієнтуються на персоналізацію та індивідуальний підхід у туристичних послугах, що вимагає від підприємств розробки нових методів обліку, які б враховували особливості попиту та пропозиції. Облік послуг у туризмі має важливе значення для фінансової звітності підприємств, оскільки правильна методологія обліку дозволяє забезпечити прозорість і підзвітність, що є критично важливим для залучення інвестицій та довіри споживачів. Дослідження специфіки та методології обліку послуг у сфері туризму може внести значний вклад у розвиток теорії і практики обліку, розробивши нові концепції і моделі, що відповідають сучасним вимогам галузі. Таким чином, актуальність цієї теми є беззаперечною і потребує всебічного дослідження [1].

Облік послуг у сфері туризму є складною та багатогранною темою, що викликає численні дискусії серед науковців і практиків. Основна проблематика полягає в специфіці туристичних послуг, які відрізняються від традиційних товарів. Нематеріальність, непостійність, невід'ємність від споживання та

варіативність послуг створюють унікальні виклики для обліку. Останні дослідження акцентують увагу на необхідності розробки нових методів обліку, які б враховували ці особливості. Зокрема, підкреслюється важливість інтеграції цифрових технологій, таких як системи управління відносинами з клієнтами (CRM) та аналітичні платформи, які можуть суттєво поліпшити процеси обліку та управління даними в туристичній індустрії. Традиційні моделі обліку часто не відповідають вимогам сучасного ринку, де споживачі очікують персоналізованих послуг, що ставить під сумнів ефективність існуючих облікових систем і вимагає адаптації до нових умов.

Основні підходи до вирішення проблем обліку послуг у сфері туризму вимагають комплексного підходу, що враховує специфіку галузі, зокрема її нематеріальність, варіативність та динамічність. Першим кроком є адаптація традиційних облікових моделей до специфічних умов туристичних послуг. Це передбачає розробку нових стандартів обліку, які б відображали реальні витрати та доходи, пов'язані з наданням туристичних послуг. Одним із таких підходів є використання систем управління відносинами з клієнтами (CRM), що дозволяє збирати та аналізувати дані про споживачів, їхні уподобання та поведінку, що, в свою чергу, сприяє більш точному обліку витрат і доходів [2].

Другою важливою складовою є інтеграція цифрових технологій у процеси обліку. Використання аналітичних платформ і програмного забезпечення для автоматизації облікових процесів дозволяє значно знизити ймовірність помилок і підвищити ефективність управлінських рішень. Зокрема, це може включати системи для моніторингу витрат на безпеку, гнучкість у наданні послуг та управління ризиками, що є особливо актуальним у світлі глобальних викликів, таких як пандемії чи економічні кризи. Методологія вирішення зазначених проблем також повинна включати елементи навчання і розвитку персоналу. Спеціалісти в галузі туризму повинні бути ознайомлені з новими методами обліку та управління, що дозволить їм ефективно адаптуватися до змін у ринковому середовищі. Це може включати проведення тренінгів, семінарів та курсів підвищення кваліфікації. Крім того, важливою є

прозорість і підзвітність у фінансовій звітності. Це передбачає створення чітких механізмів контролю за фінансовими потоками, що дозволить залучити інвестиції та підвищити довіру споживачів. Впровадження зовнішніх аудитів та регулярних перевірок може стати ефективним інструментом для забезпечення прозорості облікових процесів [3].

Загалом, вирішення проблем обліку послуг у сфері туризму вимагає інтеграції інноваційних технологій, адаптації до нових умов ринку та постійного навчання фахівців. Це дозволить не лише покращити облікові процеси, але й підвищити конкурентоспроможність туристичних підприємств на глобальному ринку. Важливим аспектом є розробка нових стандартів обліку, що відображають реальні витрати та доходи, пов'язані з наданням туристичних послуг. Інтеграція цифрових технологій та автоматизація облікових процесів сприяють підвищенню ефективності управлінських рішень і зменшенню ймовірності помилок. Використання систем управління відносинами з клієнтами (CRM) дозволяє краще аналізувати дані про споживачів, що позитивно впливає на облік витрат і доходів. Загалом, вирішення проблем обліку послуг у сфері туризму вимагає комплексного підходу, що поєднує інноваційні технології, адаптацію до нових умов ринку та постійне навчання фахівців, що в результаті підвищить конкурентоспроможність туристичних підприємств на глобальному ринку.

Список використаних джерел:

1. Коваль, С. (2025). Бухгалтерський облік та оподаткування туристичних послуг у контексті міжнародного туризму. *Сталий розвиток економіки*, (3 (54), 44-49. <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-54-7>
2. Danyliuk M. Yu. (2022) Modernizatsiia oblikovoi polityky v turystychnomu biznesi [Modernization of Accounting Policy in the Tourism Business]. *Bukhhalterskyi oblik i audyt*, vol. 12, pp. 22-27. (in Ukrainian)
3. Ivanov K. (2023) Fiscal Incentives in Global Tourism: A Comparative Study. *Journal of International Economic*, vol. 14(2), pp. 101–109.

*Бурмінова Мілана Вадимівна,
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня;
Дорошенко Ольга Олександрівна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів,
економічних досліджень і туризму
Полтавський державний аграрний університет*

ESG-РИЗИКИ В БАНКІВСЬКОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ

В умовах глобалізації фінансових ринків та зростання ролі нефінансових факторів у забезпеченні конкурентоспроможності банківських установ більш актуальною постає необхідність інтегрувати принципи сталого розвитку в систему банківського менеджменту. Одним із ключових елементів цього процесу є врахування ESG-ризиків, які відображають екологічні, соціальні та управлінські аспекти діяльності установ. Ігнорування таких ризиків може призвести до зниження вартості активів, втрати довіри інвесторів та клієнтів, а також обмеженого доступу до міжнародних ринків капіталу.

Стійкість банківських установ у довгостроковій перспективі залежить від того, наскільки ефективно він інтегрує екологічні, соціальні та управлінські чинники у свою бізнес-модель. Відповідно до цього ESG-ризиків виступають не як додатковий компонент ризик-менеджменту, а як невіддільна частина, що потребує системного підходу до моніторингу, оцінювання та мінімізації можливих негативних наслідків.

Урахування ESG-ризиків – складний процес, який передбачає створення багаторівневої системи аналітичних та управлінських інструментів. Насамперед важливо здійснити ідентифікацію джерел ризиків й визначити, які саме фактори можуть становити реальну загрозу для фінансових результатів банку чи його клієнтів. Після цих дій проводиться оцінка впливу за допомогою сучасних методик ESG-скорингу, кліматичного стрес-тестування та сценарного

аналізу [3]. Отримані результати інтегруються в загальну систему ризик-менеджменту, впливаючи на рішення щодо кредитування, інвестування, формування резервів тощо.

Поступове впровадження ESG-ризик-менеджменту сприяє підвищенню прозорості діяльності банку та зміцненню його репутації. Банки, які публічно висвітлюють свої зобов'язання щодо сталого розвитку та регулярно звітують про результати екологічної та соціальної політики, демонструють вищий рівень корпоративної відповідальності й здатності адаптуватися до викликів сучасної економіки [1].

Досвід провідних іноземних банків свідчить, що інтеграція ESG-підходів у систему управління ризиками є не лише етичним чи соціально відповідальним, але й підвищує ефективність бізнесу [2]. Наприклад, банки, що відмовляються від фінансування екологічно шкідливих чи соціально сумнівних проєктів, уникають потенційних збитків, пов'язаних із регуляторними санкціями, судовими позовами чи репутаційними втратами. Навпаки – такі установи частіше отримують доступ до дешевших джерел фінансування, оскільки для глобальних інвесторів рівень ESG-зрілості стає індикатором надійності фінансової установи.

Наразі в Україні процес формування ESG-менеджменту в банківській сфері перебуває на початковому етапі, проте вже спостерігаються позитивні тенденції. Результати опитування банків, яке було проведено Національним банком України, свідчать про курс на запровадження політики сталого фінансування та розробку нормативних документів щодо оцінювання кліматичних ризиків [1]. Окремі банки впроваджують програми «зеленого» кредитування, зокрема фінансування встановлення сонячних панелей, модернізації енергетичних систем та впровадження технологій відновлюваної енергії. Такі ініціативи не лише позитивно впливають на екологію, а й створюють для банків імідж соціально відповідальних інституцій.

Отже, перспективи розвитку системи управління ESG-ризиками в українських банках залежать від гармонізації регуляторного середовища,

підготовки кваліфікованих кадрів і формування єдиної методологічної бази для оцінювання таких ризиків. Важливим кроком у цьому напрямі є імплементація європейських стандартів звітності та наглядових вимог, адже саме їх упровадження сприятиме підвищенню рівня прозорості діяльності українських банків, уніфікації підходів до розкриття інформації та формуванню засад для подальшого розвитку сегмента сталого й «зеленого» фінансування. У перспективі саме ефективність управління ESG-ризиками визначатиме конкурентні позиції банків, напрями їх стратегічного розвитку та ступінь інтегрованості України у глобальну фінансову систему.

Список використаних джерел:

1. Практики в управлінні ESG ризиками та концепція їх упровадження в Україні: вебсайт. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/ESG_seminar_05-2025.pdf?v=14 (дата звернення: 03.11.2025).

2. Effective strategies to use opportunities and mitigate risks: вебсайт. URL: <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/kw/pdf/insights/2021/05/ESG-risks-in-banks-kw.pdf> (дата звернення: 03.11.2025).

3. ESG-ризиками у 2025 році: реагування на тиск: вебсайт. URL: <https://kpmg.com/ua/uk/home/media/press-releases/2025/06/esg-ryzyky-u-2025-rotsi-reahuvanny-na-tysk-z-boku-rehulyatoriv-ta-nahlyadovykh-orhaniv.html> (дата звернення: 03.11.2025).

*Буряк Тімур Дмитрович,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня;
науковий керівник – Шуба Марина Володимирівна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародної економіки
та світового господарства
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна*

МОДУЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Інвестиційне забезпечення національної економіки країни в умовах високої волатильності – геополітичної, валютної, енергетичної та безпекової – вимагає радикального переосмислення традиційних підходів. Масштабні, монолітні проекти, що домінували в інвестиційній політиці попередніх десятиліть, виявилися вкрай вразливими до зовнішніх шоків: руйнування одного об'єкта може призвести до каскадних втрат, ампліфікації боргового навантаження та системного колапсу [1]. У країнах з високим борговим навантаженням та низьким рівнем внутрішнього капіталоутворення, де валютна волатильність підсилює кризові явища, доцільним є перехід до модульних інвестицій – адаптивної, децентралізованої та гнучкої моделі, що мінімізує втрати, розподіляє ризики та забезпечує швидке відновлення [2; 3].

Модульні інвестиції – це стратегія капіталовкладень, за якою загальний інвестиційний портфель розбивається на малі, автономні, стандартизовані та взаємозамінні одиниці (модулі), кожна з яких має:

- можливість швидкого виходу з проекту або його згортання з мінімальними фінансовими втратами;
- високу мобільність, сутність якої полягає у можливості швидкого розгортання, переміщення або виведення з експлуатації окремих інвестиційних модулів без суттєвих втрат капіталу та порушення загальної логіки стратегії;
- незалежність від спільної інфраструктури, що передбачає

децентралізовану модель управління капіталом, за якої кожен інвестиційний модуль функціонує з високим рівнем операційної та фінансової автономії, не потребуючи складної інфраструктурної інтеграції з іншими проектами;

- вбудовану гнучкість, що полягає у наявності реальних опціонів, що забезпечують можливість адаптації проекту до зміни зовнішнього середовища [2; 3].

На відміну від традиційних форм капіталовкладень, зосереджених у великих, малорухомих проектах, де згорання або втрата одного інвестиційного напрямку може призвести до знецінення значної частини портфеля, модульна стратегія інвестування передбачає декомпозицію капіталу на низку автономних елементів. Така структура забезпечує резилієнтність інвестиційного процесу: згорання або неефективність одного модуля впливає лише на незначну частку загальної вартості портфеля (орієнтовно 0,5–2% у теоретичній моделі повної децентралізації). Це знижує ризик системних втрат і підвищує стійкість до волатильності ринку. У табл. 1 наведено порівняння традиційних та модульних інвестицій за основними критеріями, що дає змогу визначити переваги модульних інвестицій.

Таблиця 1

Порівняння традиційних і модульних інвестицій за ключовими критеріями

Критерій	Традиційні інвестиції	Модульні інвестиції
Час розгортання	3–7 років (для великих централізованих проєктів)	Орієнтовно 3–12 місяців для модульних систем (залежить від типу модулів та галузі)
Вартість відмови / згорання проєкту	70–90% початкових інвестицій	Орієнтовно 30–50% від початкових інвестицій (сценарна оцінка; залежить від галузі та структури модуля)
Вплив шоку на систему	Каскадний колапс при втраті одного елемента	Локалізована втрата – вплив на сумарну NPV портфеля $\leq 2\%$ (теоретична оцінка)
Доступ до капіталу	Переважно великі інвестори	Можливий доступ через часткове володіння (fractional ownership) або краудфандинг, особливо для невеликих модулів; не універсально
Адаптивність / гнучкість	Низька	Висока (реальні опціони)

Джерело: складено автором.

Модульні інвестиції як стратегія капіталовкладень забезпечують низку стратегічних переваг, що впливають із декомпозиції портфеля на малі, автономні, стандартизовані та взаємозамінні одиниці (модулі). По-перше, децентралізація ризиків дозволяє знизити вплив шоків на портфель: несприятлива подія в одному модулі впливає лише на невелику частку сукупного NPV, а не на весь обсяг інвестицій [3]. По-друге, модульність відкриває можливості залучення невеликого капіталу, наприклад, через механізми часткового володіння активом (*fractional ownership*), які у сучасних умовах можуть реалізовуватися за допомогою токенизації. По-третє, прискорене відновлення модулів забезпечує оперативну реакцію на ризики: автономні одиниці можна замінити або перепрофілювати у відносно короткі терміни, що зменшує втрати від збоїв. Варто зауважити, що наведені ефекти є орієнтовними і залежать від конкретного типу модулів, галузі та умов ринку.

Таким чином, модульні інвестиції формують нову парадигму стратегічного управління капіталовкладеннями, що базується на принципах децентралізації, автономності та гнучкості інвестиційних одиниць. На відміну від традиційних централізованих моделей, така стратегія забезпечує підвищену стійкість до ринкових та безпекових шоків, зменшуючи системні ризики та вартість відмови. У цілому модульне інвестування може розглядатися як стратегічний механізм посилення резилієнтності національної економіки, прискорення відновлення та формування гнучкої архітектури інвестиційного забезпечення.

Список використаних джерел:

1. Pettis Michael. *The Volatility Machine: Emerging Economies and the Threat of Financial Collapse*. Oxford University Press, 2001. 272 p.
2. Modular Model. URL: <https://www.wallstreetoasis.com/resources/financial-modeling/modular-model>
3. Andrea Gamba, Nicola Fusari. Valuing Modularity as a Real Option. *Management Science. INFORMS*. 2009. Vol. 55(11), p. 1877-1896.

*Винник Віталій Віталійович,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня;
Зоря Олексій Петрович,
д.е.н., професор, професор кафедри фінансів,
економічних досліджень і туризму
Полтавський державний аграрний університет*

ІНВЕСТИВАННЯ У ВІЙСЬКОВІ ОБЛІГАЦІЇ: ПІДТРИМКА ДЕРЖАВИ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ КАПІТАЛУ

Розвиток української економіки залежить від двох головних факторів - ринкових процесів та державної регуляції. Остання ж передбачає діяльність держави, яка постійно відгукується на зміни, заходи, спрямовані на забезпечення стабільних умов для зростання економіки. Ринок державних цінних паперів - важлива частина фінансової системи країни. Уряд України найчастіше виконує емісію облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП), за своєю суттю ці боргові папери є важливим засобом фіскальної політики. Головна мета емісії полягає в покритті бюджетного дефіциту. Протягом останніх років відчутно зросли обсяги операцій купівлі-продажу ОВДП, а також збільшилася зацікавленість нерезидентів до цього типу цінних паперів, ці чинники свідчать про те, що ОВДП є важливим елементом економічного розвитку України [2, с. 113].

Під час воєнного стану в Україні держава почала займатися проблемами зайнятості населення, зниженням рівня виробництва та економічними зрушеннями. Бойові дії також стали причиною викривлення на ринку праці, скороченням споживчих витрат та зниження рівня інвестицій. На цьому фоні вкрай важливо здійснити швидкий перерозподіл бюджетних ресурсів і розпочати дієву політику на користь найбільш вразливих верств населення, включно з людьми похилого віку, дітьми та внутрішньо переміщеними особами. Із цією метою військові облігації виявилися одним із провідних

інструментів для підтримання рівноваги та стимулювання ділової активності [3, с. 99].

У 2022 році Україна зіткнулася зі значними труднощами в спроможності залучати кошти через військові облігації. Як наслідок виникає потреба в залученні як фізичних, так і юридичних осіб, які готові придбати гривневі облігації. Держава вживає цілу низку заходів, що спрямовані на стимулювання продажу облігацій на військові цілі. Насамперед було запущено інформаційні компанії, що включали як рекламні засоби масової інформації, так і організацію заходів інформування населення про те, як вони можуть зробити фінансовий внесок в оборону країни. Аби заохотити інвесторів, уряд створив сприятливі умови для інвестування, включаючи привабливі високі ставки, та відсутність оподаткування, що зробило облігації популярними для інвестування [1, с. 47].

Щодо випуску військових облігацій, то вже на початковому розміщенні в межах пропозиції було зібрано 75 мільярдів гривень, тоді як очікування на наступний рік становить вражаючі 85 мільярдів гривень. Ці показники демонструють, що погляди інвесторів на перспективу військових облігацій стають більш схвальними. Водночас, у державі передбачено низку стратегічно значущих бюджетних витрат, спрямованих на щорічне піднесення економіки та відбудову ключової інфраструктури. Результат воєнних облігацій залежить від дієвих методів залучення вкладників, зокрема таких чинників, як прибутковість акцій, податкові пільги та освітні заходи [2, с. 114].

Отже, сьогодні військові облігації це надійний та одним з найприбутковіших шляхів інвестування для фізичних та юридичних осіб. Зараз процедура придбання цих боргових паперів є максимально простою для фізичних осіб. Наразі, можна впевнено сказати, що військові облігації займають важливе місце у розвитку економіки в цілому, бо ресурси отримані від їх емісії, використовуються для покриття бюджетного дефіциту, фінансування оборонних та соціальних проєктів. Якщо говорити про прогноз обсягу військових облігацій, то вважаємо про подальше зростання.

Список використаних джерел:

1. Гут, Л. В. Військові облигації як джерело фінансування соціально-економічних програм у період воєнного стану. *Актуальні питання економічних наук*, 2024, № 5, С. 45–50.
2. Федевич, Л. С., та Ливдар, М. В. Облігації внутрішньої державної позики як інструмент для інвестицій та підтримки економіки України. *Актуальні проблеми економіки та управління*, 2022, № 3, С. 112–118.
3. Кремень, О. І., та Швидка, В. В. Військові облигації як інструмент фінансування видатків державного бюджету України в умовах воєнного часу. *Проблеми інтеграції освіти, науки та бізнесу в умовах глобалізації* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 2022 р.) / Київ. нац. ун-т технологій та дизайну. Київ : КНУТД, 2022. – С. 97–101.

*Винник Віталій Віталійович,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня;
Тютюнник Юрій Михайлович,
к.е.н., доцент, професор кафедри фінансів,
економічних досліджень і туризму
Полтавський державний аграрний університет*

СУТНІСТЬ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ

Грошовий потік входить до переліку найважливіших економічних категорій, що забезпечують фінансову стійкість та стабільність підприємства та національної економіки в цілому. Відображає процеси руху грошових коштів у межах суб'єкта господарювання або економічної системи, що дає змогу визначити рівень ефективності фінансового менеджменту з управління фінансами, інвестиціями та залученими ресурсами. Проблемою дослідження є недостатній рівень розкриття поняття грошових потоків, тим паче в умовах стрімких змін у фінансових та економічних процесах. Визначення сутності грошових потоків за допомогою різних підходів вимагає уніфікації та більш глибокого аналізу, аби забезпечити більш точне прогнозування та успішне управління цими потоками не лише на рівні окремого підприємства, а і на макроекономічному рівні. У результаті глобалізації та інтеграції світових фінансових ринків, цифровізації економіки та її нестабільності підприємства вимушені шукати нові шляхи оптимізації управління грошовими потоками, щоб забезпечити стійкість та конкурентоспроможність [1, с. 152]. Отже, ефективне управління грошовими потоками є важливим інструментом не лише для внутрішньої стабільності підприємства, але й для зміцнення економіки на рівні країни.

Вітчизняний спосіб до визначення грошового потоку акцентує увагу на балансі між надходженнями та витратами, що дозволяє оцінити фінансовий стан підприємства в динаміці. Таким чином, забезпечується більш широке

розуміння грошового потоку, включаючи як і його складові, так і роль у формуванні стійкості фінансових процесів.

На міжнародній арені класифікація грошових потоків здійснюється за трьома головними видами діяльності підприємства, а саме: операційної, інвестиційної та фінансової. Проте, за операційною діяльністю відображається чистий рух коштів, отриманих у результаті основної діяльності компанії. Інвестиційна характеризує рух фінансів, пов'язаних з придбанням або продажем активів, інвестицій чи інших ресурсів. Складова фінансової діяльності демонструє різницю між надходженнями та витратами, пов'язаними з кредитуванням, виплатою дивідендів або додатковим залученням інвестицій. Саме такий підхід дозволяє чітко аналізувати джерела створення та використання коштів у різних сферах діяльності підприємства [1, с. 153].

Класифікація грошових потоків виступає вагомим чинником в процесі якісного управління оборотними активами. Позитивним фактором в грошових потоках є вся загальна сума надходжень коштів підприємству незалежно від видів фінансово-господарської діяльності. Проте, негативний грошовий потік - це витрата коштів, що визначає ліквідність та платоспроможність компанії. Бувають ситуації, коли не вистачає надходжень для здійснення витрат у повному обсязі у потрібний момент часу, в такому разі залишається лише орієнтуватися на залишки підприємства [3, 198].

За ознакою рівня достатності виділяють надлишковий і дефіцитний грошовий потік. Надлишковим є обсяг грошового потоку, коли надходження переважають витрати, а поточна необхідність суб'єкта господарювання у готівкових коштах нижче, ніж чисте сальдо руху коштів у поточному періоді. В наслідок виявлення значного надлишку грошових коштів, втрачаються потенційні доходи через недостатнє залучення вільних фінансових ресурсів у господарську діяльність. Дефіцит коштів також несе негативні зміни на фінансовий стан підприємства та на його ділову репутацію у разі несвоєчасної сплати зобов'язань [2, с. 124]. Тому, важливим питанням у системі формування аналітичної інформації є своєчасний та достовірний облік та прийняття рішень,

бо ні дефіцитний, ні профіцитний грошовий потік не є позитивним моментом для діяльності підприємства.

У підсумку варто сказати, що кожне підприємство має намір отримувати більший прибуток і забезпечити безперервність своєї діяльності. Проте, навіть прибуткове підприємство може стати банкрутом, адже присутня постійна нестача коштів, однією з причин може бути сповільнена оборотність грошових коштів, як наслідок зростає тривалість операційно-виробничого циклу. Для забезпечення достатнього рівня прибутковості бізнесу та його довготривалості, використовуються принципи розумного підходу до управління грошовими потоками, завдяки якісній інформації з обліково-аналітичного відділу. Інформація про грошові потоки підприємства є одним з ключових показників для акціонерів, менеджерів, інвесторів та кредиторів.

Список використаних джерел:

1. Літвінова В., Геннадій П. Сутність грошового потоку як економічної категорії [*The essence of cash flow as an economic category*]. 2024. №17 С. 150-155.
2. Покровщук Л. М., Бондар Т. Л., Білецький В. В. Класифікація грошових коштів та її використання для потреб управління підприємством. 2024. С. 123-128.
3. Тютюнник Ю. М. Удосконалення управління грошовими потоками підприємства в системі економічного контролю. Наукові та прикладні аспекти удосконалення бухгалтерського обліку, економічного контролю та системи оподаткування : [колективна монографія] / за заг. ред. В. Я. Плаксієнка. Полтава, 2018. №21 С. 195-206.

*Власенко Анна Дмитрівна,
здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Державний біотехнологічний університет*

МЕТОДИ ТА УМОВИ ФОРМУВАННЯ ОБҐРУНТОВАНИХ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Формування якісної системи управління є важливою умовою стабільного функціонування організацій у різних секторах економіки. В умовах сьогодення, які характеризуються постійним оновлення інформації та зростанням очікувань з боку суспільства, процес ухвалення рішень набуває дедалі більше значення. Від того, наскільки ці рішення є виваженими та своєчасними, залежить здатність організацій досягати поставлених завдань і підтримувати довіру з боку зацікавлених сторін.

Рішення в управлінні - послідовність дій, що поєднує аналітику, пошук варіантів, оцінювання й реалізацію вибраного напрямку. Згідно з дослідженнями [1, 2], обґрунтованість управлінського рішення формується через поєднання системного аналізу, професійного досвіду та технологічних засобів, що дозволяють моделювати ситуації з урахуванням ризиків і наявних ресурсів.

Особливу роль у сучасному управлінні відіграє здатність ухвалювати рішення на основі достовірної інформації. Тому процес починається з виявлення проблеми та її формалізації. Далі визначаються можливі варіанти, які оцінюються за заздалегідь встановленими критеріями. На цьому етапі важливим є порівняння переваг кожного з варіантів та визначення можливих наслідків їх реалізації.

Сучасні підходи вимагають застосування різних методів, зокрема, ситуаційного аналізу, експертного оцінювання, математичного моделювання. Такий підхід дає змогу враховувати багатоваріантність і змінність умов функціонування організації. Наприклад, в умовах невизначеності ефективно

використовуються методи дерева рішень, що дозволяють оцінити ймовірність настання певних подій [1].

Водночас, ефективність будь-якого рішення неможливо забезпечити без врахування людського фактора, адже кожне рішення ухвалюється людьми і реалізується також людьми. Дослідження [2, 3] підтверджують, що важливу роль відіграє наявність комунікативної культури, здатність працювати з інформацією, етичність та відповідальність керівників.

Завершальним етапом є контроль за реалізацією управлінського рішення, що дозволяє оцінити, чи досягнуто очікуваного результату, виявити відхилення та внести необхідні корективи. Цей етап тісно пов'язаний зі зворотним зв'язком, який формує підґрунтя для ухвалення наступних рішень.

Крім того, у сучасних умовах зростає потреба у створенні середовища, яке сприяє прийняттю рішень колегіального характеру, коли важливі завдання розв'язуються на основі обговорення та узгодження позицій. Залучення фахівців до аналізу та обговорення варіантів дозволяє виявити приховані ризики й уникнути помилкових кроків [3].

Дедалі частіше підтримують процеси ухвалення управлінських рішень цифрові технології, оскільки дають змогу структурувати великі обсяги даних, проводити багатофакторний аналіз і моделювати можливі варіанти розвитку подій. При цьому важливо поєднувати інформаційно-аналітичну обробку з урахуванням конкретних умов, у яких формується напрям подальших рішень. Саме це визначає зміст сучасного процесу управління, який включає етапи від виявлення проблеми до аналізу результатів.

Отже, ефективність процесу прийняття рішень залежить від уміння керівника мислити системно, аналізувати інформацію та підтримувати розвиток колективу. В умовах невизначеності важливо зберігати обдуманість рішень і послідовність управлінських кроків відповідно до загальних цілей та напрямів розвитку організації.

Список використаних джерел:

1. Zaika Svitlana, Shaforenko Igor. Conceptual approaches to administrative decision-making. *Transformacje cyfrowe i technologie innowacyjne w ekonomii: zbiór materiałów Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej Konferencji Internetowej*, Łomża – Charków, 14.03.2024 r. Łomża: Międzynarodowa Akademia Nauk Stosowanych w Łomży; PISzW «Charkowski Uniwersytet Technologiczny «SHAG», 2024. Część 1. С. 189-196.

2. Zaika S., Shaforenko I. The essence and classification of management decisions: Theoretical and methodological aspect. *Three Seas Economic Journal*. 2024. № 5(1). С. 62-68. DOI: <https://doi.org/10.30525/2661-5150/2024-5-9>

3. Лесечко М.Д., Чемерис А.О., Рудніцька Р.М. Технологія прийняття управлінських рішень у державному управлінні та місцевому самоврядуванні: навчальний посібник. Львів: ЛРІДУ НАДУ при Президентові України, 2003. 424 с.

*Волковський Микола Андрійович,
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня;
Катранжи Леонід Леонідович,
доцент, доцент кафедри управління і фінансово-економічної безпеки
ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»*

РОЛЬ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ В РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Управління фінансовою стійкістю підприємства є системою принципів і методів розроблення й реалізації управлінських рішень, пов'язаних із забезпеченням зростання прибутку, збереженням платоспроможності та кредитоспроможності [1]. Завдяки розробці та інтеграції цих у свою роботу підприємство покращує фінансовий стан. Це у свою чергу надає ключові переваги перед конкурентами. На фінансову стійкість впливають зовнішні і внутрішні чинники. На рис. 1 вказані основні внутрішні та зовнішні чинники.

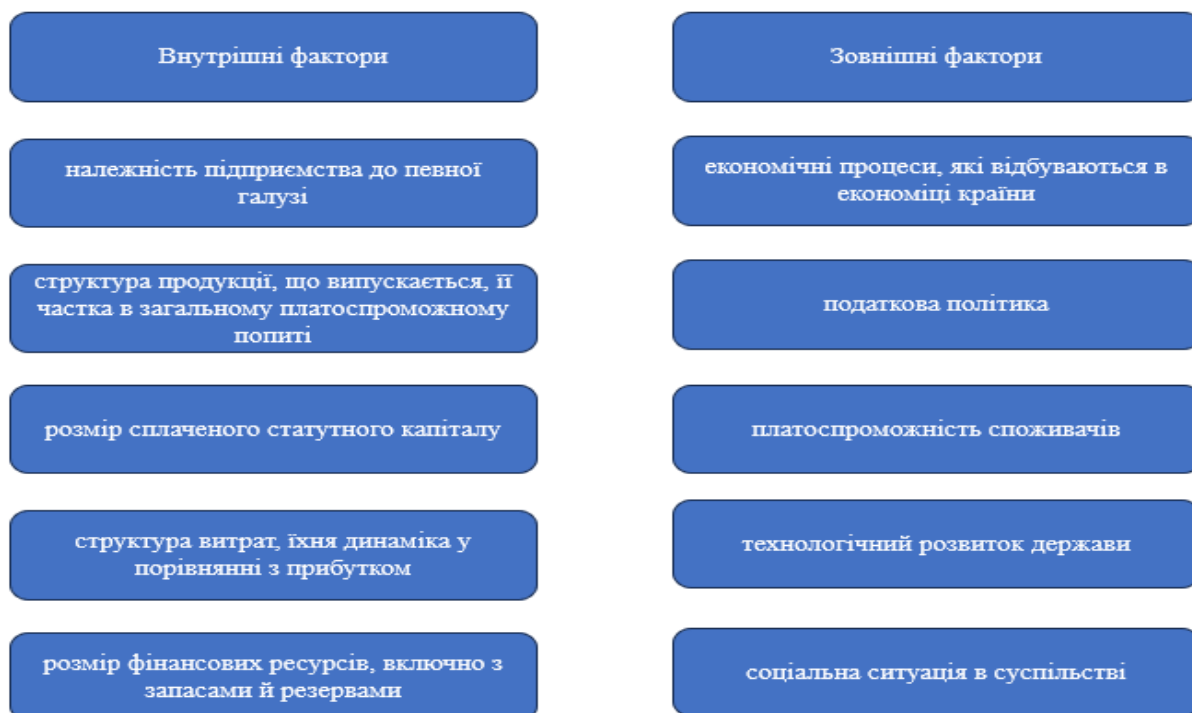

Рис. 1. Основні чинники впливу на фінансовий стан підприємства

Побудовано на основі [2, с. 101]

Обираючи метод поліпшення стану підприємства, потрібно зважати на сукупність чинників, які впливають на зниження фінансової стійкості. Недоцільно будувати стратегію поліпшення фінансового стану підприємства, спираючись лише на один із них.

Для покращення фінансового стану підприємства потрібно впроваджувати систему управління фінансовою стійкістю. Для визначення вектора у цій системі застосовують фінансовий аналіз. Він є інструментом за допомогою, якого можна дізнатися про сильні та слабкі сторони підприємства, а також виявити причини проблем та методи їх виправлення.

Для успішного проведення фінансового аналізу потрібно, аби фінансовий аналітик конкретизував та адаптував завдання фінансового аналізу до підприємства. Для успішного фінансового аналізу потрібно розбивати його на дві частини. Перша забезпечувала б класичний аналітично-розрахунковий інструментарій та була б загальною. Друга частина осмислювала б результат та надавала конкретні пропозиції чи розрахунки з адаптацією до підприємства [3, с. 39].

На рис. 2 зображено узагальнені методи поліпшення фінансової стійкості.

Рис. 2. Методи удосконалення фінансового стану підприємства [4, с. 187]

Після проведення фінансового аналізу та вибору методу потрібно розробити стратегію управління фінансовою стійкістю. Вона має містити чіткі вимоги до антикризового управління фінансами підприємства. Для цього слід здійснювати наступні дії: оптимізувати оборотність оборотного капіталу та структури його фінансування; своєчасне оновлення основних засобів; підвищення ефективності застосування основних засобів; вибір і реалізація ефективних шляхів збільшення активів; забезпечити необхідний рівень власної фінансової самостійності; оптимізація податкових платежів; формування ефективної політики амортизації [1].

Отже, сьогодні роль управління фінансовою стійкістю підприємства стала надважливою для успішної роботи. Для ефективної системи управління фінансовою стійкістю потрібно знати причини погіршення фінансового стану або передумови його погіршенню. Саме тому менеджери систематично проводять фінансовий аналіз підприємства. На основі отриманої інформації розробляють або покращують стратегію управління фінансовою стійкістю підприємства.

Список використаних джерел:

1. Ізюмська В., Нікульшина А. Управління фінансовою стійкістю підприємства. *Економіка та суспільство*. 2021. № 34. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-26> (дата звернення: 29.10.2025)
2. Башнянин Г.І., Лінтур І.В. Фінансова стійкість суб'єктів господарювання та шляхи її покращення. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2016. № 2. С. 98-101. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evzdia_2016_2_18 (дата звернення: 29.10.2025)
3. Антоненко В. М., Катранжи Л. Л. Проблеми фінансового аналізу: неадаптованість наукової аналітики до реалій підприємств та двоїстий характер фінансових показників. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*. 2025. Т. 4, № 4. С. 35–

52. URL: <https://doi.org/10.46299/j.isjmef.20250404.04> (дата звернення: 29.10.2025).

4. Ладунка І. С., Кучеренко Є.А. Шляхи покращення фінансового стану підприємства в сучасних економічних умовах. *Економіка і суспільство*. 2016. № 5. С. 185–

188. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/issue/view/18> (дата звернення: 29.10.2025)

*Волошина Вікторія Анатоліївна,
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня;
науковий керівник – Кубецька Ольга Миколаївна,
к. е. н., доцент, доцент кафедри економічного аналізу та фінансів,
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»*

СУТНІСТЬ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Оборотний капітал (або оборотні активи) є динамічною сукупністю грошових коштів, авансованих підприємством у поточні активи, які повністю споживаються або змінюють свою натурально-речову форму протягом одного виробничого чи операційного циклу, забезпечуючи фінансову основу для безперервності операційної діяльності [1].

Він виступає як фінансовий міст, що зв'язує різні стадії кругообігу фондів – від грошової форми (придбання ресурсів) через товарну (запаси) і виробничу (незавершене виробництво) до завершальної грошової (виручка від реалізації), і його ефективне управління є вирішальним фактором для підтримання ліквідності, платоспроможності та забезпечення прибутковості, оскільки будь-яке «заморожування» коштів у надмірних запасах чи простроченій дебіторській заборгованості прямо призводить до зростання потреби у зовнішньому фінансуванні та зниження фінансової стійкості підприємства.

Потрібно відмітити, що на сьогодні, існує велика кількість визначень даної категорії, що є підтвердженням відсутності єдиного розуміння сутності даної категорії.

Носань Н. С. і Мартінович В. Г. ототожнення цих понять не є цілком правильним, адже до складу оборотних коштів не включаються, наприклад, короткострокові фінансові вкладення. У світлі вищезазначеного, науковці пропонують ідентифікувати оборотний капітал як майнову базу, яка виступає джерелом покриття (фінансування) оборотних активів. Його критичне значення

полягає у забезпеченні безперервності операційної діяльності задля оптимізації таких ключових фінансових параметрів, як ліквідність, платоспроможність, фінансова стійкість і рентабельність. [2, с. 273].

Р. А. Слав'юк та В. Г. Андрійчук дотримуються позиції, згідно з якою терміни «оборотний капітал» та «оборотні активи» є концептуально ідентичними. Зокрема, В.Г. Андрійчук уточнює, що цей капітал формується за рахунок активів, які планується використати у виробництві або реалізувати протягом одного повного операційного циклу, або в межах дванадцяти місяців від звітної дати. До структури цих активів, згідно з його підходом, включені також ліквідні грошові кошти та їхні еквіваленти. Операційний цикл при цьому визначається вченим як часовий інтервал між моментом придбання необхідних запасів і датою надходження грошових коштів від збуту кінцевої продукції. З економічної перспективи, оборотний капітал являє собою сукупність виробничих фондів і фондів обігу, критично важливих для забезпечення безперервності та сталості господарських процесів [3, с. 303].

Подібного підходу дотримується і Р. А. Слав'юк, який наголошує, що оборотні активи (оборотний капітал) являють собою активи, які протягом року або одного виробничого циклу перетворюються у грошову форму. Такий підхід узгоджується з класичними економічними поглядами на сутність оборотного капіталу, який забезпечує стабільність виробничої діяльності підприємства та підтримує його ліквідність [4, с. 98].

Таким чином, наукові підходи до тлумачення сутності оборотного капіталу та оборотних активів різняться залежно від акцентів авторів — одні розглядають їх як тотожні поняття, інші — як взаємопов'язані, але не рівнозначні економічні категорії.

На нашу думку, поняття «оборотний капітал» і «оборотні активи» дійсно мають схожий економічний зміст, проте оборотний капітал більшою мірою відображає процес фінансування оборотних активів. Виходячи з цього, оборотний капітал доцільно визначати як сукупність коштів, вкладених у оборотні активи підприємства у формі засобів виробництва та засобів обігу, що

використовуються в процесі виробництва та реалізації продукції протягом операційного циклу або 12 місяців з дати балансу і повністю переносять свою вартість у вартість новоствореного продукту.

Ці підходи до змісту категорії «оборотний капітал» допомагають підприємствам розробляти ефективні стратегії управління ресурсами, забезпечувати фінансову стабільність та підвищувати конкурентоспроможність на ринку.

На основі розгляду основних визначень даної категорії, нами сформовано авторське визначення. Отже, оборотний капітал – сукупність грошових коштів, авансованих у поточні активи підприємства, які беруть участь у процесі виробництва та реалізації продукції протягом одного операційного циклу або дванадцяти місяців, повністю споживаються в кожному виробничому циклі й повністю переносять свою вартість на вартість готової продукції.

Список використаних джерел:

1. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: навч. посібник. Київ : ЦНЛ, 2009. 328 с.
2. Носань Н. С., Мартінович В. Г. Сутність та генезис економічної категорії «оборотний капітал підприємства». URL: <http://global-national.in.ua/archive/15-2017/55.pdf> (дата звернення: 02.11.2025).
3. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств : підручник ; 2-ге вид., доп. і перероб. Київ : КНЕУ, 2002. 624 с.
4. Слав'юк Р. А. Фінанси підприємств : навч. посібник. Київ : ЦУЛ, 2002. 460 с.

*Гайдук Володимир Петрович,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня;
Худавердієва Вікторія Анатоліївна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри туризму
Державний біотехнологічний університет*

ТУРИЗМ ЯК НЕВІД'ЄМНИЙ КОМПОНЕНТ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ ПІСЛЯВОЄННОГО ПЕРІОДУ

Після завершення воєнних дій Україна постане перед масштабним завданням відновлення економіки, інфраструктури та соціальної сфери. У цьому контексті туризм розглядається не лише як галузь відпочинку, а як один із стратегічних напрямів відродження держави. Туристична індустрія має значний потенціал для створення робочих місць, стимулювання малого і середнього бізнесу, залучення інвестицій та формування позитивного міжнародного іміджу України. Сучасна світова практика показує, що післявоєнний туризм може стати потужним інструментом відродження економіки. Прикладами є досвід Хорватії, Грузії, Боснії і Герцеговини, які після воєнних конфліктів зробили ставку саме на туристичну індустрію як один із ключових секторів національного відновлення [1, 2]. Для України, що володіє надзвичайно різноманітним природним, історичним і культурним потенціалом, розвиток туризму є не лише бажаним, а й стратегічно необхідним кроком у напрямку сталого економічного зростання.

Туризм – це мультиплікативна галузь, яка впливає на десятки суміжних секторів: транспорт, будівництво, харчову промисловість, торгівлю, культуру, сферу послуг. Післявоєнне відновлення економіки України потребує саме таких галузей, що генерують додану вартість і сприяють розвитку місцевих громад. Відновлення внутрішнього туризму сприятиме зростанню зайнятості населення, особливо у регіонах, які мають природно-рекреаційний, історико-культурний та оздоровчий потенціал. Водночас міжнародний туризм, після

стабілізації безпекової ситуації, зможе стати джерелом валютних надходжень до державного бюджету.

Економічна політика післявоєнної України повинна бути спрямована на структурну модернізацію, децентралізацію та розвиток сталих регіонів. Туризм у цій системі виступає як інструмент збалансованого регіонального розвитку. Це відображено в Державній стратегії розвитку туризму та курортів до 2026 року, а також у національних програмах підтримки малого бізнесу та культурної спадщини. Важливими складовими політики є: стимулювання інвестицій у туристичну інфраструктуру; розвиток транспортної логістики та цифрових сервісів; створення умов для безпечного і доступного подорожування; підтримка громад у збереженні природних та культурних ресурсів. Післявоєнна економіка України потребує швидких і відносно маловитратних джерел розвитку, які можуть генерувати доходи без значних промислових інвестицій. Туризм відповідає цим критеріям. Його розвиток не потребує будівництва складних виробничих об'єктів, але забезпечує швидку окупність вкладених коштів, особливо в малому та середньому бізнесі. За даними Всесвітньої туристичної організації (UNWTO), кожне робоче місце в туризмі створює від 1,5 до 3 додаткових робочих місць у суміжних сферах [3]. Це особливо актуально для України, де після війни рівень безробіття та міграції населення залишається високим. Розвиток туристичних послуг у громадах може стати ефективним інструментом повернення переселенців, підтримки місцевих ініціатив та розвитку підприємництва. Регіони Західної України, зокрема Львівська, Івано-Франківська, Закарпатська та Чернівецька області, уже сьогодні демонструють приклади сталого розвитку внутрішнього туризму навіть у складних умовах. Згідно даних Державного агентства розвитку туризму, у 2024 р. вклад туристичної галузі у державний бюджет України становить 273,1 млрд гривень. Сума туристичного збору у 2024 р. була на 23% більшою, ніж у 2023-му. До бюджетів місцевих громад надійшло 222,6 млн гривень. У 2022 році ця сума була менша майже на половину (лише 178,9 млн гривень). Це свідчить про відновлення попиту на внутрішній туризм [4].

Туризм у післявоєнний період має не лише економічне, а й соціальне значення. Він сприяє реінтеграції суспільства, формує національну ідентичність, підтримує психологічну реабілітацію населення через культурне відродження і спілкування. Культурно-пізнавальні та меморіальні маршрути, пов'язані з подіями війни, можуть стати важливою складовою патріотичного виховання та історичної пам'яті. Туризм здатний зміцнити соціальну єдність, сприяти діалогу між регіонами та підвищити міжнародний інтерес до України як держави, що відроджується. Основними викликами залишаються: відновлення пошкодженої інфраструктури; забезпечення безпеки туристів; подолання екологічних наслідків війни; нестача інвестицій та кадрів. Однак можливості значно переважають. Україна має унікальні природні ресурси – Карпати, Чорне та Азовське моря, численні національні парки та заповідники. Розвиток еко-, агро-, медичного та культурного туризму може стати драйвером сталого економічного зростання. Участь у міжнародних програмах дозволить залучити фінансування для створення сучасних туристичних кластерів та інфраструктури європейського рівня. Туризм є важливим чинником післявоєнного відновлення України. Його інтеграція в державну економічну політику сприяє створенню нових робочих місць, диверсифікації економіки, розвитку регіонів і підвищенню міжнародного авторитету країни.

Список використаних джерел:

1. Повоєнне відновлення у Боснії та Герцеговині. 22.11.2023. URL: <https://mistosite.org.ua/en/articles/bosniia#>
2. 17 років тому Росія здійснила повномасштабне військове вторгнення у Грузію. 8.08.2025. Букви. URL: <https://bukvy.org/17-rokiv-tomu-rosiya-zdijsnyla-povnomasshtabne-vijskove-vtorgnennya-u-gruziyu/#:~:text>
3. UNWTO Guidelines for Institutional Strengthening of Destination Management Organizations (DMOs). 2019. URL: <https://nto.ua/assets/files/ntou-book-strategic-unwto-dmoguidelines.pdf>
4. До бюджету громад у 2024 році надійшло майже 273 млн грн

туристичного збору. URL:<https://www.tourism.gov.ua/blog/do-byudzhetu-gromad-u-2024-roci-nadiyshlo-mayzhe-273-mln-grn-turistichnogo-zboru>

*Гапак Наталія Мирославівна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки,
підприємництва і торгівлі
Ужгородський національний університет*

КІЛЬКІСНО-ЯКІСНІ МЕТОДИ У СТРУКТУРНІЙ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Структурна трансформація регіональних економік у XXI столітті є багатовекторним процесом, що охоплює не лише перерозподіл ресурсів між секторами (від промисловості до послуг), але й глибокі соціальні та інституційні зміни, спричинені діджиталізацією, кліматичними викликами та глобальною нестабільністю. Хоча класичні підходи ефективно фіксують ці зміни через агреговані макроекономічні показники, вони виявляються недостатніми для розуміння внутрішньої динаміки регіональних систем. Зокрема, традиційні кількісні моделі часто не можуть врахувати неформальні економічні практики, унікальні інституційні особливості регіонів, а також вплив соціальної інерції та сприйняття змін місцевими громадами. Така «сліпа зона» призводить до формування регіональної політики, яка є економічно обґрунтованою на папері, але соціально неефективною або навіть деструктивною в реальності.

Сучасний науковий дискурс активно шукає шляхи подолання обмежень виключно кількісного аналізу в економіці та політиці. Інституції, орієнтовані на політику, як-от Інститут Брукінгса, наголошують, що змішані методи є ключовими для просування рівності та справедливості в політиці, оскільки лише якісні дані можуть розкрити нюанси досвіду різних груп населення [1]. Це підтверджує загальну тенденцію, згідно з якою у XXI столітті посилюється інтеграція кількісних і якісних методів, оскільки спроби повністю розмежувати ці підходи визнані непродуктивними для цілісного економічного дослідження [2].

Основні комбіновані методи, які можна використовувати при аналізі структурних трансформацій регіональної економіки, подано нижче.

Таблиця 1

Кількісно-якісні методичні підходи до оцінки структурної трансформації економіки регіону*

Метод	Кількісна компонента	Якісна компонента	Застосування в оцінці структурної трансформації економіки регіону
Інституційний аналіз	<ul style="list-style-type: none"> - Оцінка ефективності інституцій через економічні показники (зростання ВВП, рівень зайнятості, інвестиції). - Використання статистичних методів для аналізу впливу інституцій на економіку. 	<ul style="list-style-type: none"> - Інтерв'ю з представниками бізнесу, місцевої влади, громадських організацій. - Кейсові дослідження успішних реформ. 	Акцентує увагу на впливі інституційного середовища (формальних і неформальних інститутів, інституційних змін) на економічну діяльність і розвиток.
Системний аналіз	Для аналізу можуть використовуватися математичні моделі та статистичні методи для вимірювання взаємозв'язків між компонентами системи.	Допомагає зрозуміти, як зміни в одному секторі чи галузі можуть вплинути на інші аспекти економічної структури.	Полягає у вивченні певних компонентів, зв'язків між ними та взаємодії з зовнішнім середовищем.
Сценарне прогнозування	<ul style="list-style-type: none"> - Для кожного сценарію можна будувати економетричні моделі, розраховувати ключові показники. - Застосовуються статистичні методи та математичне моделювання, щоб кількісно оцінити ймовірність реалізації сценарію та його наслідки. 	<ul style="list-style-type: none"> - Створення сценаріїв базується на експертних оцінках, припущеннях і аналізі зовнішніх та внутрішніх факторів впливу. - Передбачає опис можливих майбутніх ситуацій. - Використовує методології, такі як SWOT чи PESTEL-аналіз, для формування вихідних умов сценарію. 	Дозволяє оцінити потенційні ризики та можливості, формувати адаптивні стратегії розвитку та приймати більш обґрунтовані управлінські рішення.
Аналіз ієрархій	На основі парних порівнянь та подальших розрахунків визначаються ваги та пріоритети для альтернатив, що дозволяє зробити вибір на основі кількісної оцінки.	Дозволяє експертам оцінити важливість різних факторів в процесі структурних змін.	Дозволяє структурувати складні багатокритерійні проблеми, розподіляючи їх на ієрархічну структуру. Метод допомагає

Метод	Кількісна компонента	Якісна компонента	Застосування в оцінці структурної трансформації економіки регіону
			оцінити різні альтернативи на основі кількох критеріїв шляхом порівняння їх між собою.
Життєвий цикл галузей	Для кожного етапу можуть бути використані кількісні показники, щоб точно оцінити зміни в розвитку галузі на кожному з етапів.	Можна визначити етап, на якому знаходиться конкретна галузь чи сектор економіки, що дозволяє прогнозувати можливі зміни в структурі економіки регіону чи країни.	Базується на вивченні етапів розвитку конкретної галузі або продукту протягом часу, від появи до зрілості і можливого згасання.
Дельфі-метод	Аналіз і синтез отриманих результатів, що може включати статистичну обробку даних та побудову кількісних прогнозів.	Використання експертних оцінок.	Базується на якісних оцінках і думках експертів, які потім можуть використовуватись для побудови прогнозів і оцінок, що має кількісні результати.
Моделювання міжгалузевих балансів з елементами експертного аналізу	Аналізуються економічні потоки між галузями, визначаються матриці міжгалузевих балансів і проводиться математичний розрахунок взаємозв'язків між секторами економіки.	До моделі вводяться експертні оцінки для врахування факторів, які важко кількісно виміряти, або коли доступні дані є неповними або неточними.	Метод включає в себе традиційне кількісне моделювання міжгалузевих балансів та експертні оцінки, які можуть використовуватися для коригування моделей, врахування додаткових факторів або для оцінки невизначеностей.

**Складено автором*

Таблиця ілюструє широкий спектр кількісно-якісних методичних підходів, які дозволяють проводити всебічну оцінку структурної трансформації економіки регіону. Ці методи враховують як кількісні показники (обсяги виробництва, зайнятість, продуктивність тощо), так і якісні аспекти (думки експертів, інтерв'ю з ключовими стейкхолдерами, оцінку сценаріїв). Така інтеграція забезпечує більш комплексне розуміння процесів, що відбуваються в економіці, і дозволяє розробляти ефективні стратегії для регіонального

розвитку.

Список використаних джерел:

1. Ford, T., & Goger, A. (2021). *The value of qualitative data for advancing equity in policy*. Washington, D.C.: Brookings Institution. URL: <https://www.brookings.edu/articles/value-of-qualitative-data-for-advancing-equity-in-policy/>
2. Balog, I. I. (2021). Quantitative and qualitative methods in economic research in the 21st century. In L. L. E. C. Balog (Ed.), *The challenges of analyzing social and economic processes* (pp. 277–288). Szeged: University of Szeged. URL: https://acta.bibl.u-szeged.hu/72043/1/the_challenges_of_analyzing_social_and_economic_processes_277-288.pdf

*Гарнага Анастасія Вячеславівна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня;
Тютюнник Юрій Михайлович,
к.е.н., доцент, професор кафедри фінансів,
економічних досліджень і туризму
Полтавський державний аграрний університет*

ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ СФЕРИ ТУРИЗМУ

Туристична галузь є важливою складовою національної економіки, що сприяє розвитку суміжних секторів та створенню робочих місць. Фінансовий стан туристичних підприємств визначає їхню стійкість та конкурентоспроможність на ринку. Аналіз фінансових і економічних показників надає можливість оцінити результативність та сутність проблем їхньої діяльності, також знайти шляхи покращення показників менеджменту. У сучасних економічних умовах такий аналіз є потрібною передумовою сталого розвитку підприємств сфери туризму.

Показники фінансового стану – це система показників, що використовується для оцінювання різних характеристик фінансового стану підприємства. Дані показники засновані на фінансових звітах та іншій інформації, що використовуються для характеристики фінансової структури компанії [1]. Основними показниками для оцінювання фінансового стану підприємств сфери туризму є:

- показники, що характеризують ступінь використання позичкового капіталу;
- показники ліквідності;
- показники рентабельності (прибутковості);
- показники ринкової вартості компанії;
- показники заборгованості.

Комплексне використання наведених показників дозволяє здійснити об'єктивне оцінювання фінансового стану підприємства та визначити основні тенденції його розвитку. Однак, у туристичній сфері фінансовий аналіз має певну специфіку, зумовлену особливостями функціонування галузі.

Зокрема, туристичні підприємства характеризуються високою залежністю від сезонності попиту [2]. Це створює нерівномірність надходження доходу та значні коливання з використанням ресурсів. Ці обставини ускладнюють прогнозування фінансових підсумків та вимагають урахування сезонних факторів під час оцінювання ліквідності та платоспроможності.

Також вагому роль у діяльності туристичних підприємств відіграють зовнішньоекономічні та політичні чинники, коливання валютних курсів, зміни у споживчих пріоритетах. Отже, здійснення фінансового аналізу у туристичній сфері вимагає врахування великої кількості зовнішніх і внутрішніх факторів, які формують фінансові результати підприємств. Саме під впливом цих чинників виникають основні проблеми, що окреслюють рівень ефективності, стабільності та конкурентоспроможності туристичних компаній.

Значущим фактором є також обмежений доступ до кредитних ресурсів та недостатній рівень інвестицій у розвиток туристичної інфраструктури, що стримує оновлення матеріально-технічної основи туристичних підприємств. Окрім того, висока конкуренція на ринку туристичних послуг та зміна уподобань споживачів змушують постійно вдосконалювати сервіс й запроваджувати нові інновації. Відсутність ефективної маркетингової стратегії та недостатня цифровізація бізнес-процесів також є факторами, що знижують конкурентоспроможність туристичних підприємств.

Фінансовий стан підприємств сфери туризму є ключовим чинником їхньої конкурентоспроможності та стійкого розвитку. Система фінансових показників дає змогу комплексно оцінити ефективність діяльності, виявити сильні та слабкі сторони, а також визначити напрями удосконалення управлінських рішень.

Результати дослідження демонструють, що фінансова стабільність

туристичних підприємств значною мірою залежить від таких факторів, як сезонність, економічна нестабільність, обмежений доступ до фінансових ресурсів і високий рівень конкуренції. У сучасних умовах особливого значення набуває підвищення ефективності використання фінансових ресурсів, удосконалення системи контролю витрат та своєчасне реагування на зміни зовнішнього середовища. Як наслідок, аналіз фінансового стану є необхідним механізмом для обґрунтованого прийняття управлінських рішень та забезпечення стабільного функціонування суб'єктів туристичного бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Показники фінансового стану підприємства. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Показники_фінансового_стану_підприємства (дата звернення: 20.10.2025).

2. Сезонність як один із визначальних чинників туристичного попиту. URL: https://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PoltNTU/1793/1/Tezy_Makhovka_Shevchenko.pdf (дата звернення: 20.10.2025).

*Глазунова Анна Павлівна,
здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Державний біотехнологічний університет*

БРЕНДИНГ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах інформаційного суспільства брендинг відіграє важливу роль у створенні конкурентних переваг підприємства. Інформаційна відкритість ринку, активне використання цифрових каналів комунікації та зростання ролі онлайн-репутації зумовили необхідність переосмислення підходів до управління брендом. На сьогодні бренд сприймається не просто як назва торгової марки товару чи послуги, а як система довіри між підприємством і споживачем. Саме тому процес формування бренду є невід'ємною складовою загальної маркетингової політики [1].

Становлення брендингу як науково-прикладного напрямку відбувалося поступово. Як зазначає С.С. Пархомчук, «спочатку бренд асоціювався переважно з товарним знаком, однак згодом його зміст розширився, охопивши репутаційні, емоційні та соціальні складові» [3]. Розвиток теорії брендингу відбувався у зв'язку з переходом від товароцентричної до клієнтоорієнтованої моделі ринку, де головною метою стало формування довготривалих відносин зі споживачами. У цьому контексті бренд перетворився на джерело комунікації, що передає цінності підприємства, його стиль і якість пропозиції.

Інтернет-маркетинг докорінно змінив підходи до створення, позиціонування та просування бренду. Розвиток цифрового середовища сприяв появі нової моделі взаємодії між брендом і споживачем, у якій комунікація набуває двостороннього характеру. Інформація стала швидко доступною і відкритою для зворотного зв'язку, що дало змогу споживачам впливати на формування репутації підприємства та брати активну участь у створенні його публічного образу [1]. У цих умовах підприємства зосереджують увагу на

підтриманні постійного діалогу з аудиторією, використовуючи соціальні мережі, відеоплатформи, блоги, інтерактивний контент і сервіси зворотного зв'язку. Цифрові технології забезпечують можливість персоналізованої комунікації, що враховує індивідуальні інтереси, потреби та поведінкові особливості споживачів. Завдяки цьому бренди формують довготривалі відносини з клієнтами, засновані на довірі, емоційному залученні та відчутті спільних цінностей.

Як підкреслюють О.П. Карпій та Р.Б. Черкес, «нові форми брендингу ґрунтуються на інноваційних маркетингових комунікаціях, що спрямовані на формування позитивної репутації підприємства» [2]. Сучасний бренд уже не просто вирізняє продукцію підприємства від конкурентів, а й виступає гарантією її якості, символом стабільності та соціальної відповідальності. Важливою тенденцією є інтеграція брендингу з корпоративною культурою, коли внутрішня ідентичність підприємства транслюється назовні через візуальні, змістові й поведінкові елементи. Такий підхід сприяє підвищенню довіри до підприємства, зміцненню його ринкових позицій та залученню нових споживачів.

Ефективний брендинг вимагає системного підходу, який включає аналіз ринку, вивчення очікувань цільових груп, розроблення унікальної ідентичності та постійне управління репутацією. В умовах цифровізації ці процеси відбуваються швидше, але потребують більшої узгодженості та моніторингу. Використання цифрових каналів дає змогу оперативно відстежувати реакцію споживачів, проводити аналітику даних і коригувати комунікаційну політику в режимі реального часу [1].

Сучасний брендинг виходить за межі традиційних маркетингових методів й перетворюється на цілісну систему управління цінністю підприємства. Його значення полягає у формуванні впізнаваності та створенні довіри, що є основою стабільних відносин між бізнесом і споживачем. Розвиток цифрових технологій відкриває нові можливості для персоналізованого спілкування та посилення емоційного зв'язку з аудиторією. На нашу думку, в майбутньому ефективність

брендингу визначатиметься здатністю підприємства поєднувати аналітику, креативність і соціальну відповідальність, формуючи стійкі репутаційні переваги та зміцнюючи конкурентні позиції на ринку.

Список використаних джерел:

1. Zaika S., Kuskova S., Zaika O. Essential characteristics of internet marketing. *Science and Global Studies: Abstracts of scientific papers of VII International Scientific Conference (Prague, Czech Republic, April 15, 2021)*. Financial and Economic Scientific Union. 2021. P. 33-36.

2. Карпій О.П., Черкес Р.Б. Нові форми брендингу та інноваційні маркетингові комунікації в системі підвищення репутації підприємства. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 10. <https://doi.org/10.5281/zenodo.1534854>

3. Пархомчук С.С. Історико-еволюційний аналіз становлення брендингу як науково-прикладного напрямку в системі формування маркетингових стратегій. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 11. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15484003>

*Гнеуш Артем Вікторович,
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня;
науковий керівник – Кубецька Ольга Миколаївна,
к. е. н., доцент, доцент кафедри економічного аналізу та фінансів,
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»*

ТРАНСФОРМАЦІЯ РИНКУ СТРАХУВАННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННИХ РИЗИКІВ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Страховий ринок України переживає період безпрецедентної трансформації, зумовленої одночасною дією двох потужних і різноспрямованих сил: викликами повномасштабної війни та перебудовою регуляторного поля відповідно до стандартів Європейського Союзу. Ключовими драйверами цих змін є кардинальний зсув у сприйнятті ризиків, спричинений війною; вимушене втручання держави та міжнародних партнерів для покриття системних загроз, які приватний сектор не в змозі абсорбувати а також структурне «очищення» ринку, що відбувається під тиском імплементації європейських принципів платоспроможності SolvencyII [3].

Напередодні 2022 року, страховий ринок України демонстрував ознаки стабільного розвитку, але приховував системні вразливості. У 2021 році обсяг валових премій зріс до 48.9 млрд грн, де домінувало ризикове страхування (авто, медицина). Ринок характеризувався високою концентрацією та низьким рівнем проникнення (близько 1.5% ВВП), що свідчило про значний невикористаний потенціал. Водночас за фасадом стабільності ховалися значні ризики. Інвестиційні стратегії страховиків були надто консервативними, з домінуючим фокусом на державних цінних паперах, що створювало небезпечний зв'язок між платоспроможністю сектору та фіскальною стійкістю держави [1, 2].

Повномасштабне вторгнення стало для ринку тектонічним зсувом. Після початкового спаду ринок почав адаптуватися, а структура попиту кардинально змінилася: відбувся вибуховий ріст попиту на поліси «Зелена картка» через масову міграцію та зріс інтерес до КАСКО й страхування нерухомості.

Головним системним викликом стала проблема непокритих збитків. Знищення майна внаслідок воєнних дій є стандартним виключенням у більшості договорів страхування. Це означало, що колосальні збитки, завдані бізнесу та громадянам, виявилися фундаментально незастрахованими, утворивши величезний «розрив у захисті». Ця ситуація переклала тягар компенсацій на державу, але водночас стала потужним каталізатором для формування ринкового запиту на страхування від воєнних ризиків.

У відповідь на цей попит, українські страховики почали розробляти інноваційні продукти, спрямовані на часткове покриття воєнних ризиків. Йдеться переважно про поліси, що покривають збитки від прямого влучання ракет, дронів та дії засобів ППО. Однак це покриття має суттєві обмеження: воно є вузькоспеціалізованим (не поширюється на пошкодження від артилерії чи мародерства), діють жорсткі географічні обмеження (страхування недоступне у прифронтовій зоні до 100 км від лінії бойових дій), а зі страхування часто виключаються об'єкти підвищеного ризику, як-от підприємства енергетичного та аграрного секторів.

Усвідомлюючи, що приватний ринок не здатен самостійно покрити катастрофічні ризики, держава та міжнародні партнери почали розробляти механізми підтримки. На національному рівні розширено повноваження Експортно-кредитного агентства (ЕКА) для страхування інвестицій від воєнних ризиків. Також розробляється законопроект про створення спеціалізованої державної агенції, яка зможе виступати прямим страховиком або перестраховиком, тоді як приватні компанії виконуватимуть роль посередників. Важливим доповненням є підтримка з боку міжнародних інституцій.

Аналіз трансформації страхового ринку України виявляє цілий комплекс глибоких викликів, які впливають як на поточну діяльність страховиків, так і на

стратегічні орієнтири розвитку галузі. До головних перешкод належать насамперед величезний обсяг незастрахованих збитків від воєнних дій, що створює потужний фінансовий тиск на державний бюджет та систему публічних фінансів загалом. Значна частина майна фізичних осіб, підприємств і критичної інфраструктури була зруйнована або пошкоджена без наявності страхового покриття, що фактично перекладає відповідальність за відшкодування втрат на державу та міжнародних донорів. Водночас відсутність ефективних механізмів компенсації та страхування воєнних ризиків ускладнює процес післявоєнної відбудови та стримує інвестиційну активність у ключових секторах економіки.

Ще однією складністю є адекватне ціноутворення і резервування для нових, непередбачуваних воєнних ризиків. Через відсутність статистичних даних про ймовірність настання подій, спричинених бойовими діями, страховики вимушені формувати тарифи на основі експертних оцінок, що підвищує невизначеність і збільшує собівартість страхових продуктів. Це, у свою чергу, робить їх менш доступними для малого бізнесу та населення.

Попри ці труднощі, довгострокові перспективи українського страхового ринку виглядають доволі оптимістично. Формування гібридної державно-приватної моделі страхування воєнних ризиків може стати одним із ключових інструментів фінансової стабілізації країни. Така модель передбачає участь держави у забезпеченні базового покриття ризиків, тоді як приватні компанії надають спеціалізовані продукти з розширеним набором опцій. Це дозволить не лише зменшити навантаження на бюджет, а й залучити приватні інвестиції, розблокувати проекти реконструкції інфраструктури та посилити економічну стійкість держави. Важливу роль у цьому процесі можуть відіграти міжнародні партнери – ЄБРР, МФК, Світовий банк, які вже беруть участь у розробці перестрахових механізмів для України.

Таким чином, страховий ринок України сьогодні проходить через своєрідне горнило війни та реформ, у якому формується нова якість фінансової системи. Найближче майбутнє галузі пов'язане з подальшою консолідацією,

цифровізацією та запровадженням нових стандартів корпоративної культури. Ці процеси, хоч і болісні, створюють підґрунтя для модернізації всього сектора. У результаті має постати ринок, що буде більш стійким до зовнішніх шоків, інноваційним, конкурентоспроможним і тісно інтегрованим у міжнародну фінансову систему. Він має всі шанси перетворитися з високоризикового та непрозорого на капіталізований, відкритий і надійний сектор, здатний відіграти одну з ключових ролей у відновленні економіки та формуванні довгострокової фінансової стабільності України.

Список використаних джерел:

1. Огляд небанківського фінансового сектору. І півріччя 2021 року. Національний банк України. 26.10.2021. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Insurance_market_review_first_half_2021_pr_2021-10-26.pdf?v=4
2. Система страхування воєнних ризиків може запрацювати досить швидко після прийняття відповідного законопроекту – Рожкова. Forinsurer. 21.04.2025. URL: <https://forinsurer.com/news/25/04/21/44811>
3. Частина страхових компаній може залишити ринок у процесі виконання вимог Директиви Solvency II, тож консолідація триватиме – перша заступниця голови НБУ. Інтерфакс-Україна. 26.03.2025. URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/1058762.html>

*Голуб Тетяна Олегівна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня;
Єрмолаєва Марина Валентинівна,
к.е.н., доцент, професор кафедри обліку і оподаткування
Полтавський державний аграрний університет*

ОБЛІКОВІ АСПЕКТИ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ ЧЕРЕЗ ІНТЕРНЕТ - МАЙДАНЧИК

У сучасних умовах цифровізації економіки інтернет-торгівля набуває все більшого значення як ефективний канал реалізації товарів. Онлайн-майданчики – такі як Prom.ua, Rozetka, Etsy - стали не лише платформами для продажу, а й повноцінними учасниками господарських процесів, що потребують чіткого бухгалтерського супроводу. Зростання обсягів електронної комерції актуалізує питання правильного документального оформлення операцій, обліку доходів, витрат, комісій, повернень, а також податкових зобов'язань.

Електронна торгівля – це сфера економіки, що охоплює всі фінансові та торгові операції, які проводяться через комп'ютерні мережі, переважно інтернет. Це продаж товарів та послуг через онлайн-платформи, такі як веб-сайти, мобільні додатки та маркетплейси. Особливого розвитку електронна торгівля набула в період пандемії та військового стану. При продажу товарів через інтернет-майданчики у продавця відпадає необхідність орендувати торговельне приміщення, а у покупця покидати безпечне середовище для вибору та оплати необхідного йому товару.

Законодавством не передбачено окремого нормативного документа, який регламентує торгівлю через інтернет-магазин, тому вона регламентується тими самими документами, що й інші види торгівлі.

Особливості в оподаткуванні при інтернет-торгівлі:

1. Згідно з чинним Податковим кодексом України, застосування

спрощеної системи оподаткування для підприємців, які займаються реалізацією товарів або наданням послуг через інтернет, як правило, не передбачено. Такі суб'єкти господарювання повинні використовувати загальну систему оподаткування.

2. Будь-яка особа, яка здійснює поставку товарів або послуг на території України, використовуючи інтернет-мережі, зобов'язана зареєструватися як платник податку на додану вартість (ПДВ), незалежно від обсягу її річного доходу. У випадку нерезидентів, така діяльність можлива виключно через зареєстроване постійне представництво на території України.

В бухгалтерському та податковому обліку операцій, що проводяться в електронній торгівлі, виділяють дві основні частини: облік витрат, пов'язаних зі створенням та підтримкою роботи інтернет-магазину (включаючи амортизацію нематеріальних активів), та облік розрахунків з покупцями, зокрема виникнення податкових зобов'язань.

Для виготовлення Web-сайту в обліку підприємства потрібно: визнати Web-сайт нематеріальним активом, а витрати на його створення - капітальними витратами. Web-сайт - це творча діяльність, тому він є об'єктом авторського права [3], а таке авторське право належить підприємству [2]. Якщо договір на створення веб-сайту передбачає перехід до платника податку - авторські права замовника на цей веб-сайт і витрати, що були понесені платником згідно з цим договором замовника підлягатиме амортизації [1].

Витрати компанії, пов'язані зі створенням веб-сайту, спочатку обліковуються на субрахунку 154 «Придбання нематеріальних активів». Після завершення розробки та початку використання веб-сайту, накопичені витрати переносяться на субрахунок 125 «Авторське право та суміжні з ним права». Початок використання веб-сайту в діяльності підприємства фіксується документом «Акт введення в господарський оборот об'єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів».

Амортизація нараховується протягом періоду експлуатації вебсайту, встановленого розпорядчим документом під час зарахування його на баланс

підприємства. Водночас, цей термін не повинен бути довшим за 20 років. Метод амортизації нематеріального активу компанія обирає самостійно, враховуючи умови отримання економічної вигоди (згідно з п. 27 П(С)БО 8).

Витрати на оплату хостингу (оренда місця на сервері), колокації (оренда сервера у провайдера) та плата за доменне ім'я (яке надається у тимчасове користування, а не продається) враховуються у складі витрат, пов'язаних із підготовкою, організацією виробництва та реалізацією продукції, робіт, послуг. Витрати на підтримку вебсайту відображаються на рахунку 93 «Витрати на збут».

Суб'єкти підприємницької діяльності, що провадять комерційну діяльність в мережі Інтернет, зобов'язані застосовувати стандартну систему оподаткування та мати реєстрацію як платники податку на додану вартість, без врахування розміру річного доходу.

Облік розрахунків з покупцями в електронній торгівлі залежить від способів доставки та видів розрахунків. Для підтвердження бази оподаткування сума отриманого доходу має бути підтверджена банківськими виписками, отже, розрахунки слід проводити через банківські установи.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. Дата оновлення 05.10.2025 р. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>. (дата звернення: 25.10.2025)

2. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 р. № 3792-XII. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>. (дата звернення: 25.10.2025)

3. Про затвердження типових форм первинного обліку об'єктів права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів: затв. Наказом МФУ від 22.11.2004 р. № 732. Дата оновлення 23.02.2024. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1580-04>. (Дата звернення: 25.10.2025)

5. Про веб-сайт як об'єкт авторського права: Лист Держдепартаменту інтелектуальної власності від 22.01.2007 р. № 16-14/231. LIGA 360. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MUS5421> (дата звернення: 25.10.2025)

*Григоренко Єлизавета Олегівна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня;
Олійник Валентина Дем'янівна,
к.г.н., доцент кафедри готельно-ресторанної
справи та туризму
Міжнародний гуманітарний університет*

ВПЛИВ ЕКОНОМІЧНИХ ЧИННИКІВ НА РОЗВИТОК ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ СФЕРИ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Туристично-рекреаційна сфера є одним із найперспективніших напрямів економічного розвитку Закарпатської області, що має унікальні природні ресурси, історико-культурну спадщину та вигідне географічне розташування. Економічні чинники відіграють визначальну роль у формуванні потенціалу регіону, адже саме вони забезпечують створення інфраструктури, стимулювання інвестиційної активності та розвиток підприємництва у сфері туризму [1].

Закарпатська область є одним із лідерів внутрішнього туризму в Україні. У 2023 році до місцевих бюджетів області надійшло понад 22,1 млн грн туристичного збору, що на 13,8% більше, ніж у 2022 році. Найбільші надходження спостерігались у Полянській громаді (5,02 млн грн) та місті Ужгород (2,74 млн грн) [3]. Ці дані свідчать про стабільне зростання туристичного ринку навіть в умовах воєнного стану. Крім того, у 2023 році чотири національні парки Закарпаття відвідали понад 218,9 тис. туристів, що на 51% більше, ніж у 2022 році [4].

Позитивна динаміка пояснюється активним розвитком внутрішнього туризму, зростанням попиту на оздоровчі, гірськолижні та культурно-пізнавальні тури (табл. 1).

**Основні показники туристичної діяльності в Закарпатській області
(2021–2023 рр.)**

Рік	Туристів, тис. осіб	Туристичний збір, млн грн	Примітки
2021	165,0	14,5	Відновлення після пандемії
2022	180,2	19,5	Зростання внутрішнього туризму
2023	218,9	22,1	Розвиток оздоровчого та гірськолижного туризму

Джерело: [3, 4].

Серед основних економічних чинників, що стимулюють розвиток туристично-рекреаційної сфери, варто виокремити інвестиції в інфраструктуру (будівництво готелів, санаторіїв, транспортних об'єктів), державну підтримку регіональних туристичних програм, маркетинг територій та розвиток малого і середнього бізнесу [2]. Значну роль відіграють також інноваційні технології у сфері гостинності – електронні сервіси бронювання, цифровий маркетинг, створення туристичних маршрутів за допомогою мобільних додатків.

Для забезпечення сталого розвитку туристично-рекреаційної сфери Закарпаття доцільно реалізовувати такі заходи:

- розвиток цілорічного туризму (оздоровчого, культурного, гастрономічного);
- залучення інвестицій у будівництво сучасних туристичних об'єктів;
- підтримка малого бізнесу у сфері послуг та сільського зеленого туризму;
- вдосконалення маркетингових стратегій просування регіону на внутрішньому та міжнародному ринках;
- підвищення кваліфікації кадрів у сфері туризму.

Отже, економічні чинники є ключовими у формуванні конкурентоспроможності туристично-рекреаційної сфери Закарпатської області. Незважаючи на складні умови, спричинені воєнними подіями, регіон демонструє позитивну динаміку розвитку завдяки зростанню внутрішнього

туризму, підтримці з боку органів влади та активності місцевого бізнесу. Комплексне використання економічних інструментів сприятиме подальшому зміцненню позицій області як одного з провідних туристичних центрів України.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України. Туристична діяльність в Україні: статистичний збірник за 2023 рік. Київ, 2024.
2. Міністерство економіки України. Аналітичний звіт «Стан та тенденції розвитку туристичної сфери в Україні». Київ, 2023.
3. Управління туризму Закарпатської ОДА. Туристичний збір у Закарпатській області у 2023 році. URL: <https://zaktour.gov.ua> (дата звернення: 27.10.2025).
4. Transkarpatia.net. Туризм у 2023 році на Закарпатті: підсумки. URL: <https://transkarpatia.net> (дата звернення: 27.10.2025).
5. UNWTO. Tourism Data Dashboard. URL: <https://www.unwto.org/tourism-data> (дата звернення: 27.10.2025).

*Дорошенко Ольга Олександрівна,
к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів,
економічних досліджень і туризму;
Ларін Олександр Максимович,
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня;
Чупир Олег Сергійович,
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
Полтавський державний аграрний університет*

УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ ТА НЕОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

У сучасних умовах трансформації національної економіки України, з огляду на наявні внутрішні та зовнішні виклики, питання забезпечення конкурентоспроможності набуває особливої ваги. Це стосується не лише економіки держави загалом, але й окремих її секторів, галузей та суб'єктів господарювання. Кожне підприємство зацікавлене у стабільності функціонування, підвищенні ефективності діяльності та досягненні максимально можливого рівня прибутковості. Досягнення цих завдань потребує впровадження стратегічно обґрунтованої, чітко структурованої та раціонально побудованої фінансової політики управління активами. У системі фінансового менеджменту підприємств вагоме місце посідає саме механізм управління активами, який залишається визначальним елементом забезпечення їхньої ефективності та конкурентних переваг.

Головною метою ефективного управління активами підприємства є забезпечення його стабільного розвитку та прибуткової діяльності через підвищення рівня конкурентоспроможності. Досягнення цієї мети можливе лише за умови раціонального та збалансованого використання всіх видів активів – як оборотних, так і необоротних. Для реалізації поставленої мети

необхідно вирішити низку взаємопов'язаних завдань, структуру яких відображено на рис. 1.

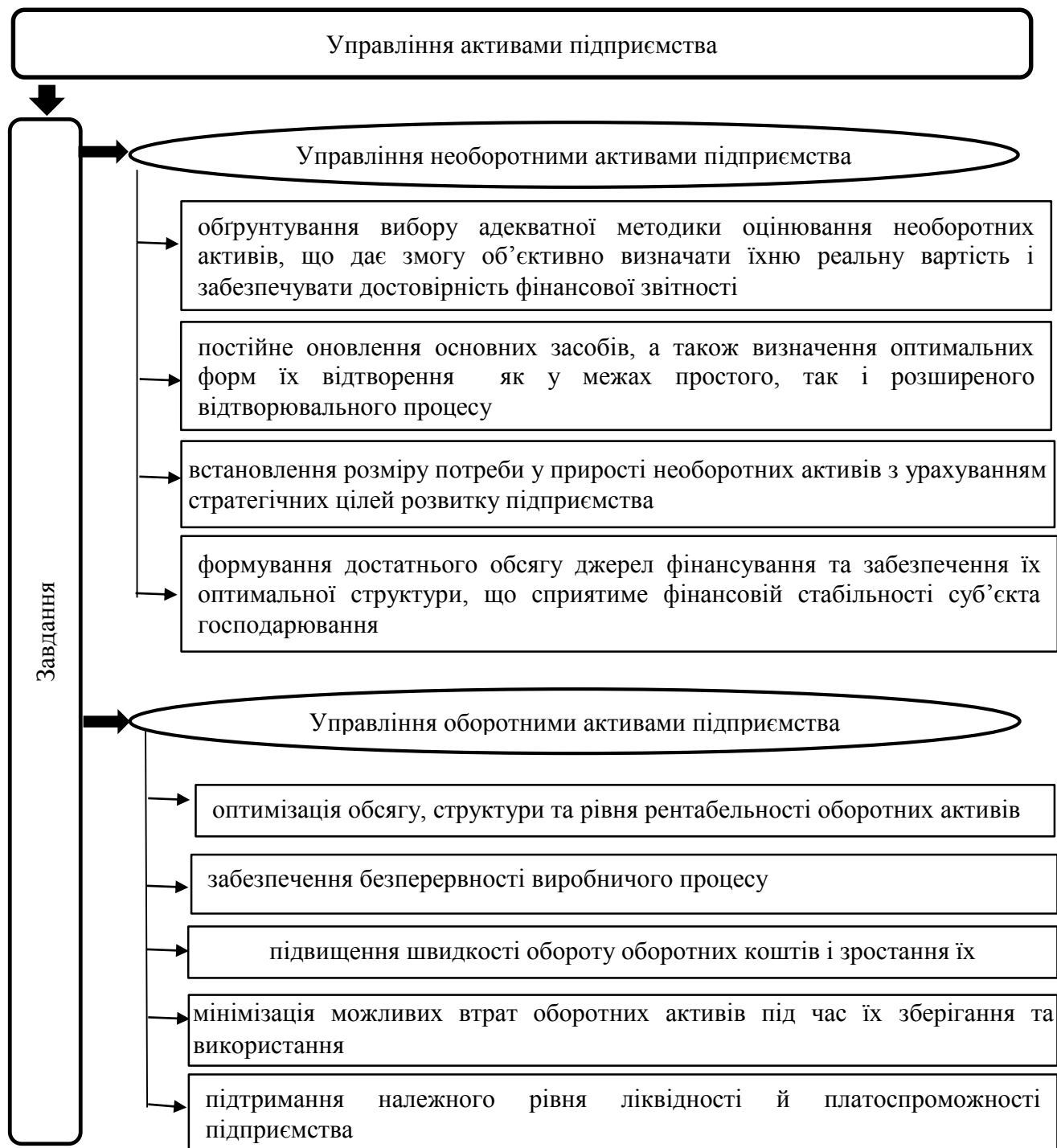

Рис. 1. Завдання управління активами підприємства

Побудовано автором на основі [1; 2; 3]

У практиці фінансового менеджменту виокремлюють кілька типів стратегій управління активами, класифікованих за їх функціональним призначенням:

1. Стратегія реструктуризації активів.
2. Стратегія нарощування вартості активів.
3. Стратегія капіталізації активів.
4. Стратегія консолідації активів.
5. Стратегія диверсифікації активів [3].

Запровадження системного підходу до управління активами створює для підприємства низку суттєвих переваг, що безпосередньо впливають на його фінансові результати та стратегічну стабільність:

- впровадження такої системи сприяє покращенню основних фінансових показників діяльності підприємства, оскільки забезпечує ефективніше використання ресурсів і зниження непродуктивних витрат;

- наявність достовірної та об'єктивної інформації щодо стану активів дозволяє ухвалювати більш виважені інвестиційні рішення, що в свою чергу допомагає компанії досягати оптимального співвідношення між витратами, ризиками, можливостями та продуктивністю;

- важливим результатом функціонування системи управління активами є підвищення рівня ризик-менеджменту. Завдяки цьому зменшуються фінансові втрати, зміцнюється ділова репутація підприємства, а також мінімізується негативний соціальний та екологічний вплив його діяльності;

- ефективне управління активами позитивно позначається на якості продукції та послуг, адже забезпечує раціональне використання матеріальних і нематеріальних ресурсів, що відповідає очікуванням споживачів та інших зацікавлених сторін.

Серед інших переваг варто відзначити можливість підтвердження відповідності законодавчим, нормативним і регуляторним вимогам, що підвищує рівень довіри з боку партнерів та інвесторів. Також впровадження системи управління активами сприяє зростанню репутаційного капіталу підприємства, оскільки підвищує задоволеність клієнтів, посилює обізнаність громадськості про діяльність компанії та формує позитивний імідж на ринку. Не менш важливими наслідками є підвищення стійкості та ефективності

діяльності підприємства. Це досягається через удосконалення бізнес-процесів, підвищення рівня відповідальності працівників і покращення використання наявних активів [1].

Отже, система управління активами формується підприємствами, які прагнуть підвищити ринкову вартість власного бізнесу, забезпечити захист матеріальних і нематеріальних ресурсів та зміцнити довіру з боку зацікавлених сторін. Її ефективне функціонування дає змогу оптимізувати витрати, підвищити результативність господарської діяльності, забезпечити прийняття обґрунтованих інвестиційних рішень, побудованих на достовірній інформаційній базі, та знизити рівень ризиків. Упровадження сучасних підходів до управління активами сприяє підвищенню фінансової стійкості підприємства, зростанню його конкурентоспроможності, зміцненню репутації й посиленню соціальної відповідальності бізнесу в сучасних економічних умовах.

Список використаних джерел:

1. Будько О. В., Кукса Ю. А., Чехута М. П. Система управління активами як інструмент впливу на зростання вартості компанії. *Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету*. 2024. № 1 (18). С. 70-76. URL : <http://econvisnyk.dstu.dp.ua/article/view/306467> (дата звернення 30.10.2025).
2. Гвоздей Н. І. Управління активами підприємства. *Наукові інновації та передові технології*. 2023. № 12 (26). С. 332-341. URL : <http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/6719/6754> (дата звернення 30.10.2025).
3. Пюро Б. І., Шіріян Л. В. Стратегія управління активами підприємства. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. 2018. Том 29 (68). № 6. С. 78-82. URL : https://www.econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2018/29_68_6/19.pdf (дата звернення 01.11.2025).

*Ємець Володимир Миколайович,
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня;
Харчевнікова Лілія Сергіївна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри туризму
Державний біотехнологічний університет*

ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО ТУРИЗМУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Розвиток сільських територій в Україні набуває нового значення в контексті пошуку додаткових джерел доходу для домогосподарств, збереження культурної спадщини та природного середовища. Одним із напрямів розвитку сільських територій є аграрний туризм, який поєднує традиційне сільськогосподарське виробництво з наданням туристичних послуг. Його можливості значно зростають завдяки впровадженню цифрових технологій та інновацій, які змінюють спосіб комунікації з туристами та роблять відпочинок у сільській місцевості більш привабливим.

Застосування сучасних підходів до організації аграрного туризму дозволяє сформувати додану вартість на базі сільськогосподарського виробництва, що включає створення тематичних маршрутів, використання локальної гастрономії, організацію майстер-класів та свят із демонстрацією сільських традицій. Водночас цифровізація надає змогу просувати ці послуги на ширшу аудиторію через онлайн-платформи, мобільні застосунки, віртуальні тури, системи бронювання та інші засоби інформації [1].

Інновації в сфері аграрного туризму не обмежуються технологіями взаємодії з клієнтами. Вони включають також підходи до аналізу конкурентних переваг, оцінювання потенціалу території, визначення ринкових ніш і моделювання сценаріїв розвитку [2]. Завдяки цьому сільські громади мають змогу обґрунтовано планувати залучення туристичних потоків, впроваджувати інноваційні послуги та удосконалювати рівень сервісу.

Особливе значення має інтеграція аграрного туризму з сільськогосподарськими товаровиробниками. Такий підхід дозволяє ефективно використовувати ресурси аграрних підприємств, залучаючи туристів до ознайомлення з процесами вирощування сільськогосподарської продукції, догляду за тваринами, участі в сезонних роботах, що формує глибший контакт із сільською культурою. При цьому поєднання аграрного та туристичного напрямів діяльності сприяє диверсифікації джерел доходу і зниженню ризиків.

Застосування цифрових рішень забезпечує оперативність управління туристичними послугами, автоматизує бронювання, дає змогу відстежувати попит та вподобання клієнтів, а також зменшує витрати на просування та рекламу. Також зростає значення візуального контенту, віртуальних турів і платформ для відгуків, що формують довіру до послуг агротуристичного спрямування.

Наукові дослідження [1; 3-5] доводять, що поєднання цифрових технологій із місцевими ініціативами у сфері сільського туризму дає можливість формувати інвестиційно-привабливі проєкти, зокрема шляхом розвитку кластерних форм взаємодії між агровиробниками, ремісниками та туроператорами.

Можливості аграрного туризму значно зростають завдяки впровадженню цифрових технологій та інновацій, які змінюють спосіб комунікації з туристами та роблять відпочинок у сільській місцевості більш привабливим.

Застосування цифрових платформ сприяє розширенню каналів просування. Онлайн-бронювання, геолокація, таргетоване просування у соціальних мережах та використання віртуальних гідів дозволяють малим агроосередкам виходити на національний та міжнародний ринки. Такий підхід формує нові механізми залучення туристів та підвищує інтерес до сільських територій як до місць відпочинку [3].

Таким чином, сільський туризм у поєднанні з цифровізацією може стати чинником збалансованого розвитку громад, адже сприяє збереженню екології, традицій, спрямовує потоки туристів до менш освоєних територій та створює

нові робочі місця без значного втручання в навколишнє середовище.

Інноваційні підходи в аграрному туризмі сприяють перетворенню сільських територій на сучасні центри відпочинку, пізнання і сталого економічного розвитку. Поєднання традиційної культури, виробництва й цифрових технологій створює нову цінність для споживача, розширює можливості для місцевого населення і формує умови для сталого зростання аграрного сектора через залучення туристичного потенціалу.

Список використаних джерел:

1. Zaika S., Kharchevnikova L., Zaika O. Development of a marketing strategy for the development of the tourism industry on the base of competitive advantages. *Integration vectors of sustainable development: economic, social and technological aspects: collective monograph*. The University of Technology in Katowice Press, 2023. С. 286-295.

2. Zaika S.O., Kharchevnikova L.S. Features of analysis of competitiveness of tourism industry subjects. *Трансформаційні зміни національної економіки в умовах євроінтеграції: збірник тез VI Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Дубляни, 2022. С. 36-39.

3. Zaika S.O., Kharchevnikova L.S. The role of innovations in the development of tourism. *Глобалізація та розвиток інноваційних систем: тенденції, виклики, перспективи: матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф., 3-4 листопада 2022 р.* Держ. біотехнологічний ун-т. Харків, 2022. С. 76-78.

4. Добрянська Н. А., Саркісян Г. О., Крупіца І. В., Нікіфорова С. І. Шляхи збільшення екотуристичних послуг на міжнародному туристичному ринку. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2023. Т. 8. № 4. С. 215-220.

5. Добрянська Н.А., Саркісян Г.О., Лебедева В.В., Тетью А.П. Синергія агропромислових підприємств і сільського зеленого туризму як механізм активізації інвестування. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*. 2025. № 17.

*Жученко Олександр Володимирович,
здобувач освіти третього (освітньо-наукового) рівня,
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького*

ПРОБЛЕМИ ІНТЕГРАЦІЇ МОЛОДІ ДО ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ ПРАЦІ

Традиційною проблемою розвитку українського ринку праці є інтеграція молоді як кадрового ресурсу та формотворчого фактору пропозиції робочої сили для вітчизняного бізнесу. Її проявами є те, що молоді люди не виявляють достатньої активності під час пошуку першого робочого місця після завершення навчання у закладах освіти або у випадку невдоволення пропонованими умовами праці чи посадовими обов'язками, не поспішають змінювати роботодавця через особисті страхи, відсутність віри у власні сили або недостатній рівень фахової кваліфікації та набутих у процесі навчання компетенцій, що не дозволяє їм претендувати на вищі посади або повноцінно реалізувати себе у професійній площині.

У науковій царині існує думка, що Україна має один з найвищих рівнів невикористаного потенціалу молоді робочої сили в Європі [1, с. 8]. Серед основних причин такого стану речей – не відпрацьованість механізмів взаємодії освіти та ринку праці [1, с. 10]. Водночас, у реаліях воєнного стану, коли під мобілізацію підпадають особи чоловічої статі працездатного віку, саме випускники ЗВО мають можливість сформувати людський ресурс національної економіки, отримати можливість здобути практичний досвід та сформувати матеріальне підґрунтя для майбутнього сімейного життя.

Розуміння вадливої ролі молоді у стабілізації стану ринку праці, який потерпає від кадрового голоду, дисбалансу попиту та пропозиції робочої сили, дефіциту кваліфікованих фахівців, тощо, стимулює освітні інституції до активізації діалогу зі стейкхолдерами, у першу чергу, активними учасниками економічних процесів. Аналіз вебсайтів центрів розвитку кар'єри провідних

українських університетів, проведений Лобановим Д. О., дозволив виокремити чотири основні категорії профорієнтаційних послуг, які доступні для використання здобувачами освіти, а також випускниками з одного боку, та рекрутерами та представниками центрів зайнятості з іншого. Це інформаційне забезпечення, кар'єрне консультування, навчально-тренінгові заходи та сприяння працевлаштуванню [4, с. 189]. Досить популярними профорієнтаційними заходами в Україні залишаються ярмарки вакансій, які, однак, проводяться нерегулярно та в переважній більшості у великих містах.

Опитування молоді та роботодавців дає змогу дійти висновку, що стримуючим фактором під час спроб знайти роботу або найняти нового працівника стає неактуальність тих знань, навиків і компетенцій, якими володіють претенденти на посади. Низький рівень цифрової грамотності, нерозвинуті навички критичного та аналітичного мислення, відсутність лідерських якостей і комунікативних здібностей, брак вміння спілкуватись іноземною мовою, тощо – це лише кілька найбільш критичних прогалин у підготовці фахівців. Козик В. В., Селюченко Н. Є. стверджують, що структурні зміни в економіці та її орієнтація на високотехнологічний розвиток дають поштовх розвитку різних форм бізнесу, що зумовлює потребу ринку праці в фахівцях, компетентних у питаннях економіки суб'єктів малого та середнього підприємництва, з володінням економічними методами, інструментами і важелями обґрунтування бізнес-рішень, практичними навичками використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій [3, с. 222]. Водночас, типовою є ситуація, яку описують на прикладі м. Києва Ільч Л. М., Акіліна О. В.: випускники закладів професійної та вищої освіти працюють не за фахом і на робочих місцях, які вимагають нижчої кваліфікації, а тому володіють надлишковою для певного робочого місця формальною кваліфікацією [2, с. 68]. Ця проблема тривалий час не була характерною для України, а була більш типовою для європейських країн і держав Північної Америки, де претенденту на посаду могли відмовити у працевлаштуванні саме через «надмірну» кваліфікацію, стверджуючи при цьому, що він заслуговує на

більш відповідальну та високооплачувану роботу, вільної вакансії на яку, однак, немає.

У своєму дослідженні ринку праці України та його впливу на економічний розвиток країни, Федоренко І. К., Зварич Д. Б. доходять висновку, що рівень безробіття продовжуватиме зростати, а також поступово збільшуватиметься розмір середньомісячної суми оплати праці [5]. Результати опитувань молоді свідчать, що випускники закладів освіти готові залишатися в Україні попри ризики воєнного часу, та воліють взяти участь у економічній відбудові держави у повоєнний час, однак, при цьому мають потребу задовольняти свої базові фінансові потреби, які через інфляцію постійно зростають. Працювати за мінімальну заробітну плату, яку найчастіше пропонують роботодавці молодим фахівцям, представники покоління зумерів не готові, маючи альтернативу дистанційної зайнятості або самозайнятості.

Створення єдиного механізму взаємодії освітніх послуг та ринку праці для молоді є ключовим завданням, яке може забезпечити кращі перспективи для молодого покоління [1, с. 10]. Натепер активного розвитку набули підходи до використання індивідуальних освітніх траєкторій для студентів старших курсів, які дозволяють їм поєднувати навчання та роботу, безболісно інтегруючись таким чином, у тенденції вітчизняного ринку праці. Однак, існують і противники такої практики, зокрема, серед представників професорсько-викладацького складу, які стверджують, що у такій комбінації навчання відходить на другий план. Вважаємо, що успішне поєднання освіти та професійної діяльності у першу чергу залежить від рівня мотивації здобувачів освіти та їх вміння ефективно керувати часом. Зі свого боку, ЗВО має створити всі умови для того, аби студенти могли ефективно розвивати свій інтелектуальний потенціал, здобуваючи при цьому практичні навички та розуміючи, які вміння цінуються роботодавцями та дозволяють отримувати дохід, достатній для підтримання стану особистої економічної безпеки.

Отже, проблеми інтеграції молоді до вітчизняного ринку праці полягають у надмірних професійних амбіціях молодих фахівців, які переоцінюють власні

вміння, у неготовності роботодавців платити справедливу та конкурентоспроможну заробітну плату молодим фахівцям, у наявності економічних альтернатив для молодих талантів поза межами організованого вітчизняного ринку праці (наприклад, робота в онлайн-режимі у закордонних компаніях, виконання завдань на умовах аутсорсингу, тощо), а також у специфічних проявах менталітету українських батьків, готових тривалий час утримувати наступні покоління за власний кошт. Важливу роль відіграє і рівень довіри роботодавців до ЗВО у частині фахової підготовки студентів до специфіки та викликів їх майбутньої професії.

Список використаних джерел:

1. Збрицька Т. П. Взаємодія ринку освітніх послуг та молодіжного ринку праці в контексті сучасних і перспективних викликів. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2024. № 3-4. С. 7-14.
2. Ільч Л. М., Акіліна О. В. Освітньо-кваліфікаційні дисбаланси на молодіжному ринку праці міста Києва: виклики і перспективи. *Статистика України*. 2024. № 4. С. 64-77.
3. Козик В. В., Селюченко Н. Є. Вища економічна освіта і потреби сучасного ринку праці. *Management and entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development*. 2024. Vol. 6, numb. 1. С. 215-224.
4. Лобанов Д. О. Профорієнтаційні послуги центрів розвитку кар'єри університетів як чинник конкурентоспроможності здобувачів вищої освіти на ринку праці. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2025. Вип. 52. С. 185-190.
5. Федоренко І. К., Зварич Д. Б. Дослідження ринку праці України та його впливу на економічний розвиток країни. *Ефективна економіка*. 2025. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2025_2_101 (дата звернення: 02.11.2025).

*Зайцев Юрій Олександрович,
д.е.н., професор, професор кафедри фінансів,
економічних досліджень і туризму;
Малиш Олександр Сергійович,
здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії;
Тимошенко Антон Сергійович,
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
Полтавський державний аграрний університет*

РОЗРОБЛЕННЯ СТРАТЕГІЇ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОЇ СФЕРИ

Формування стратегії інвестиційно-інноваційного розвитку підприємства передбачає визначення довгострокових пріоритетів технологічного оновлення, джерел фінансування цього оновлення та очікуваних структурних змін у бізнес-моделі. Якщо підприємство забезпечує власний розвиток через розроблення і реалізацію стратегії, то у її складі вказується відношення і до інновацій, і до інвестицій, або до інвестиційно-інноваційної діяльності [2].

На відміну від поточного (операційного) планування, стратегія задає не просто перелік майбутніх проектів, а логіку переходу підприємства з поточного стану в бажаний стан конкурентоспроможності. Вона відповідає на запитання: які саме технологічні рішення критично важливі для підвищення продуктивності, енергоефективності, якості продукції та керованості ризиків; у якій послідовності вони мають впроваджуватися; і який обсяг інвестицій є прийнятним з огляду на фінансову стійкість підприємства. Тобто мова йде не про випадкові інноваційні ініціативи, а про цілісний вектор технологічного розвитку, підкріплений капіталом.

Ключовою відправною точкою такої стратегії є діагностика поточного техніко-технологічного рівня підприємства. Йдеться про аудит основних засобів, виробничих процесів, структури собівартості, енергоємності, втрат на

різних стадіях операційного циклу, якості кінцевої продукції, здатності до простежуваності та відповідності регуляторним стандартам ринку збуту. На цьому етапі виявляються «вузькі місця», що найбільше знижують конкурентоспроможність: енерговитратне обладнання, втрати сировини після збирання, низька точність технологічних операцій, ручні управлінські процедури тощо. Саме ці зони технологічної неефективності стають точками фокусування майбутніх інноваційних інвестицій. Важливо, що підприємство має чітко відрізнити критичні розриви (які загрожують виживанню) від другорядних, щоб уникнути розпорошення ресурсів.

Наступний компонент – проектування портфеля інвестиційно-інноваційних ініціатив. Це означає не одну велику модернізацію, а набір конкретних інноваційних проєктів, кожен з яких має свій бюджет, термін реалізації, економічний ефект і ризику. Формується дорожня карта: які проєкти запускаються першими (зазвичай ті, що мають короткий строк окупності, високу керованість і критичний вплив на витратну базу); які – середньострокові; які – стратегічні, з довгою окупністю, але високим потенціалом зміни позиції підприємства на ринку. Таким чином стратегія набуває портфельного характеру, а не вигляду одноразової покупки обладнання.

Невід’ємний елемент стратегії – фінансове забезпечення. Формування інвестиційно-інноваційної стратегії неможливе без визначення доступних джерел капіталу та механізмів перерозподілу ризиків [1]. Ідеться про поєднання власних коштів підприємства, банківського кредитування, лізингових схем, партнерських інвестицій (у т.ч. від переробників чи трейдерів, зацікавлених у якості сировини), цільових державних програм підтримки модернізації та інструментів страхування інвестиційних ризиків. Важливо, що інноваційні проєкти мають різний профіль ризику і ліквідності активів: одні можуть служити якісною заставою (складське обладнання, енергетичні установки), інші – ні (цифрові рішення, ноу-хау). Тому стратегія повинна одразу визначати, які проєкти можуть бути профінансовані класичним борговим інструментом, а

де доцільніші партнерські або квазі-акціонерні моделі фінансування.

Останній важливий блок – механізми реалізації й контролю. Стратегія інвестиційно-інноваційного розвитку не спрацьовує автоматично лише тому, що її «написали», а потрібні інституційні умови всередині підприємства: призначені відповідальні менеджери за окремі інноваційні проєкти; система показників ефективності (економічних, технологічних, енергетичних, екологічних); процедура регулярного моніторингу відхилень «план-факт» і корекції дорожньої карти. На практиці це означає, що стратегія має бути інтегрована у систему управління, а не існувати як декларація. Успішне підприємство працює з інновацією як з постійним процесом, а не як з одноразовою модернізацією: воно не тільки обирає, куди інвестувати сьогодні, а й закладає здатність генерувати внутрішні інновації й залучати капітал у майбутньому, забезпечуючи безперервне оновлення конкурентних переваг.

Список використаних джерел:

1. Аранчій В.І., Зоря О.П., Голбан Т.Т. Стратегічні напрями інвестиційно-інноваційного розвитку аграрного виробництва на галузевому та господарському рівнях. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Вип. 45. С. 33–38.

2. Зоря О.П., Овчарук О.М., Мауер Д.Р. Теоретико-методологічні засади формування та розроблення інвестиційно-інноваційної стратегії. *Причорноморські економічні студії*. 2021. Вип. 62. С. 37–42.

*Запорожан Анастасія Петрівна,
здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня;
Сорока Лариса Миколаївна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри управління в транспортній галузі
Дунайський інститут Національного університету
«Одеська морська академія»*

ПРОДОВОЛЬЧА ТА ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ, ШЛЯХИ ТА МЕХАНІЗМИ ЇХ ЗМІЦНЕННЯ

Після проголошення незалежності України (24 серпня 1991 року) питання забезпечення національної безпеки набуло особливої ваги, оскільки державне управління раніше здійснювалося ззовні.

Формування власної системи безпеки відбувалося в умовах окреслення національних інтересів та зростаючого впливу нових внутрішніх і зовнішніх викликів.

Чинники, що спричинили посилену увагу до захисту державних інтересів, включають: зростання міжнародного тероризму, посилення конкуренції на ринках, криміналізацію суспільства, а також недосконалість правової та матеріально-технічної бази державного управління (в економіці, інформаційній політиці, соціальному розвитку, екології та безпеці).

Економічна безпека – це стан національної економіки, за якого забезпечується стабільне функціонування господарської системи, ефективне використання ресурсів і здатність протидіяти внутрішнім і зовнішнім загрозам.

Продовольча безпека – це стан, за якого держава здатна самостійно забезпечити населення достатньою кількістю якісних і доступних продуктів харчування відповідно до фізіологічних потреб людини.

Економічна й продовольча безпека є взаємозалежними компонентами національної стабільності.

Продовольча складова відіграє особливу роль у структурі економічної

безпеки, оскільки держава повинна гарантувати громадянам стабільний доступ до безпечних і якісних харчових ресурсів [1, с. 45].

Основні загрози економічній безпеці України включають:

- зовнішньополітичні та воєнні фактори (військова агресія РФ, тимчасова окупація територій, руйнування інфраструктури, зниження промпотенціалу);
- енергетична залежність (значна імпортна складова енергоресурсів);
- тінізація економіки (велика частка «тіньового» сектору);
- інфляційні процеси та боргове навантаження (значні державні запозичення, нестабільність гривні);
- зовнішня трудова міграція (втрата висококваліфікованих кадрів) [2].

Шляхи зміцнення економічної безпеки:

- диверсифікація економіки (розвиток промисловості, інноваційного сектору, ІТ та зеленої енергетики);
- залучення інвестицій (сприятливий бізнес-клімат, спрощення податкової системи, підтримка МСП);
- посилення фінансової стабільності (удосконалення банківського нагляду, боротьба з відмиванням коштів, зменшення бюджетного дефіциту);
- інтеграція у світову економіку (розширення співпраці з ЄС, участь у міжнародних програмах);
- розвиток людського капіталу (інвестиції в освіту, науку, медицину).

Для досягнення стійкої продовольчої безпеки необхідно забезпечити баланс між виробництвом, переробкою, зберіганням і розподілом продовольства, а також гарантувати його доступність.

1. Розвиток аграрного виробництва:

- підвищення ефективності сільського господарства через впровадження сучасних технологій, інновацій та автоматизації;
- підтримка фермерських господарств (доступ до фінансування, кредитів, страхування);
- раціональне використання земельних ресурсів, екологічно

збалансоване землеробство;

- розвиток переробної промисловості для збільшення експорту готової продукції [3].

2. Підвищення рівня доступності продовольства:

- забезпечення фізичної доступності продуктів харчування у всіх регіонах, особливо у кризових зонах;

- формування системи державних продовольчих резервів;

- контроль за рівнем цін та розвиток системи продовольчої допомоги для малозабезпечених.

3. Розвиток інфраструктури та логістики:

- розбудова транспортної, складської та торговельної інфраструктури;

- поліпшення систем зберігання, зменшення втрат продовольства;

- створення сучасних логістичних центрів.

4. Зміцнення державного управління та регулювання ринку:

- розробка та впровадження ефективної державної політики продовольчої безпеки;

- підтримка стратегічних резервів;

- забезпечення прозорості ринку, недопущення монополізації, контроль за експортом/імпортом.

5. Диверсифікація зовнішньоекономічних зв'язків:

- розвиток торговельних відносин з різними країнами для уникнення залежності;

- розширення експорту сільськогосподарської продукції з високою доданою вартістю;

- пошук нових логістичних маршрутів [4].

6. Забезпечення якості та безпечності харчових продуктів:

- впровадження систем контролю якості та безпечності на всіх етапах;

- гармонізація стандартів з європейськими вимогами;

- розвиток лабораторій контролю якості та покращення системи державного нагляду [5].

Зміцнення економічної та продовольчої безпеки потребує комплексного підходу, що включає економічні, соціальні, правові та екологічні інструменти.

Для України стратегічною метою є подолання поточних викликів (війна, енергетична нестабільність) та формування довгострокової моделі розвитку, заснованої на інноваціях, продовольчій самодостатності та соціальній відповідальності.

Зміцнення цих видів безпеки є запорукою стабільного майбутнього, державної незалежності та гідного життя громадян.

Список використаних джерел:

1. Суворкін В. А. Україна-COT-ЄС: перепони до інтеграції. *Митна справа*. 2006. № 2(44). С. 43-49.
2. Про основні засади державної аграрної політики та державної політики сільського розвитку: Закон України від 05.02.2021 р. № 986-IX.
3. Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року: Указ Президента України від 11 серп. 2021 р. № 347/2021.
4. Мельник А. Ф., Гриньова В. М. Економічна безпека: держава, регіон, підприємство: навч. посіб. Київ: Знання, 2020. 312 с.
5. Agriculture in Ukraine: support to prevent a global food crisis? *AgFunderNews*. URL: <https://agfundernews.com/agriculture-in-ukraine-support-to-prevent-a-global-food-crisis/> (дата звернення: 03.11.2025).

*Зоря Олексій Петрович,
д.е.н., професор, професор кафедри фінансів,
економічних досліджень і туризму;
Будніков Олександр Артурович,
здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії;
Семенюта Сергій Вікторович,
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
Полтавський державний аграрний університет*

ІННОВАЦІЙНИЙ ПРОЄКТ ЯК ОБ'ЄКТ ІНВЕСТУВАННЯ В АГРАРНІЙ СФЕРІ

Інноваційний проєкт в аграрній сфері доцільно розглядати як специфічний об'єкт інвестування, в якому поєднуються технологічна новизна, комерційна доцільність і підвищений рівень ризику. На відміну від звичайних інвестицій у відтворення основних засобів, інноваційний проєкт передбачає якісну зміну технології виробництва, переробки, логістики або управління. Інвестор у такому випадку не просто купує актив, який працює за відомою моделлю ефективності, а фінансує перехід до нової моделі створення вартості. У цьому сенсі інноваційний аграрний проєкт є одночасно об'єктом вкладення капіталу і механізмом трансформації бізнес-процесів.

Класична структура інноваційного проєкту в агробізнесі включає технологічну і фінансово-економічну частини. У технологічній частині описуються суть інновації (яке саме рішення впроваджується), її відмінності від базового стану, очікувані виробничі ефекти (урожайність, собівартість, якість, сталість виробництва, зниження втрат, екологічні показники), а також вимоги до персоналу, інфраструктури, організації виробництва. У фінансовій частині проєкт формулюється як об'єкт інвестування [1]: обсяги необхідних капітальних вкладень та оборотних коштів, графік освоєння інвестицій, прогнозовані грошові потоки, строк окупності, чиста приведена вартість,

внутрішня норма дохідності, чутливість до ключових ризиків. Саме в такому вигляді інноваційний проєкт стає зрозумілим для банку, інвестиційного фонду, приватного інвестора або страхувальника ризиків.

Важливою рисою інноваційного проєкту як інвестиційного активу є те, що очікуваний ефект базується не лише на кількісному нарощуванні ресурсів [2], а на зміні технологічних коефіцієнтів. Іншими словами, інвестор вкладається не стільки в «більше землі, більше техніки, більше пального», скільки в «іншу ефективність використання тієї самої землі, тієї самої техніки, того самого пального». Наприклад, упровадження систем точного землеробства, диференційованого внесення добрив, автоматизованого моніторингу вологи, дронів для обприскування і спостереження за посівами – це типовий інноваційний проєкт. Він вимагає придбання обладнання і програмного забезпечення, але головне – він змінює структуру витрат і прибутку на гектар. Для інвестора це означає можливість отримання додаткового доходу без обов'язкового розширення земельного банку, що особливо важливо за умов обмеженості доступу до землі.

Інноваційний аграрний проєкт також виступає інструментом зниження технологічних і ринкових ризиків, чим і відрізняється від «звичайного» виробничого проєкту. Для інвестора важливо, що інноваційний проєкт у сільському господарстві зазвичай містить елемент нематеріальних активів – ноу-хау, програмні модулі, цифрові бази даних, алгоритми прийняття рішень, управлінські процедури. Ці активи не завжди мають стандартну ліквідаційну вартість, але створюють конкурентну перевагу, яку важко скопіювати конкурентам. У результаті вартість аграрного підприємства як бізнесу зростає не тільки за рахунок фізичних активів, а й за рахунок унікальних організаційно-технологічних компетенцій. Тобто, інноваційний проєкт капіталізує управлінську здатність підприємства, що принципово змінює базу оцінки її інвестиційної привабливості.

Таким чином, інноваційний проєкт як об'єкт інвестування в аграрній сфері – це не просто канал витрачання коштів на модернізацію, а керована

інвестиційно-технологічна конструкція, спрямована на створення стійкої конкурентної переваги. Він поєднує технологічну новизну, економічну логіку, ризик-менеджмент, відповідність регуляторним вимогам і вплив на довгострокову стійкість аграрного виробництва та сільських територій. Саме тому інноваційні проєкти стають базовим об'єктом уваги банків, інвестиційних фондів і державних програм підтримки аграрного сектору, оскільки вони дозволяють трансформувати агробізнес не лише кількісно, а й якісно.

Список використаних джерел:

1. Зоря О.П., Зоря С.П., Малиш О.С., Панкевич Р.І., Коблицький Д.В. Теоретико-методичні засади страхування інвестиційних ризиків інноваційних проєктів у системі ризик-менеджменту підприємств. *Агросвіт*. 2025. № 19. С. 69-74.

2. Кучер Л.Ю. Економічні засади управління інноваційними проєктами підприємств аграрного сектора: теорія та практика: монографія. Харків : ФОП Бровін О.В., 2021. 640 с.

*Зубаха Аліна Валеріївна,
здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Державний біотехнологічний університет*

РОЛЬ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІАГНОСТИКИ Й ЕКСПЕРТНОЇ АНАЛІТИКИ В УДОСКОНАЛЕННІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Управлінська діагностика є цілісною системою, що забезпечує аналіз стану підприємства, оцінювання його потенціалу й визначення напрямів розвитку. Вона ґрунтується на послідовному аналізі даних, застосуванні кількісних і якісних методів оцінювання, а також на взаємодії фахівців, які здатні надати глибоке пояснення отриманих результатів [1].

Діагностичні процедури спрямовані на виявлення прихованих проблем і визначення можливостей підвищення ефективності управління. Для цього важливо застосовувати методи аналітичної обробки даних, що дають змогу встановити взаємозв'язки між окремими характеристиками діяльності підприємства. До таких методів належать порівняльний аналіз, оцінювання впливу факторів і статистичне моделювання, що дозволяє оцінювати тенденції, прогнозувати зміни та обирати найраціональніші рішення [2].

Особливе місце в системі управлінської діагностики посідає експертна аналітика. Вона поєднує знання, досвід і професійне судження фахівців, що забезпечує глибше розуміння результатів кількісного аналізу. Експертна аналітика виконує роль зв'язувальної ланки між статистичними даними та управлінськими рішеннями, адже враховує якісні характеристики, які неможливо точно виміряти у числовій формі. Серед них - оцінювання рівня організаційної культури, ефективності комунікацій чи мотивації персоналу [3].

Процес експертного аналізу передбачає визначення кола компетентних оцінювачів, формування узгоджених критеріїв і підсумкове узагальнення результатів у єдину систему. Такий підхід підвищує точність управлінських рішень, оскільки враховується різноманітність думок і досвід оцінювачів.

Водночас важливо забезпечити незалежність експертів і дотримання стандартів оцінювання, що підвищує достовірність висновків.

Ефективність управління значною мірою залежить від здатності керівника працювати з аналітичною інформацією, критично її осмислювати й співвідносити отримані результати з реальними можливостями підприємства, що дає змогу використовувати результати діагностики для практичних рішень і вдосконалення процесів управління [4].

Експертна аналітика підсилює значення управлінської діагностики у прогнозуванні можливих змін у діяльності підприємства. Вона допомагає не лише констатувати стан справ, а й оцінювати наслідки управлінських рішень, визначати напрями подальшого розвитку. Поєднання кількісних методів і професійного судження створює умови для збалансованого ухвалення рішень, а система управління стає більш орієнтованою на результат.

Отже, управлінська діагностика разом з експертною аналітикою формує основу для науково-обґрунтованого управління. Вона сприяє удосконаленню механізмів оцінювання стану підприємства, підвищує якість управлінських рішень і створює умови для раціонального використання потенціалу. Системне застосування діагностики забезпечує безперервне вдосконалення управління, зміцнює аналітичну культуру керівників і підвищує узгодженість діяльності організації.

Список використаних джерел:

1. Zaika S.O. Methodological approaches to management diagnostics and expert analytics in enterprise management. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*. 2025. Vol. 8. P. 105-115. DOI: <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2025-8-105-115>

2. Zaika S.O., Sahachko Y.M., Kuskova S.V. Management diagnostics as a tool for making effective decisions in modern management. *Економіка розвитку систем*. Том 6. Вип. 2. 2024. С. 98-106. DOI: <https://doi.org/10.32782/2707-8019/2024-2-14>

3. Заїка С. Аналітичні інструменти в системі управлінської діагностики. *Innovative technologies of marketing and management in the conditions of transformational changes: abstracts of reports of the III International Scientific and Practical Conference, may 09*. Khmelnytskyi Cooperative Trade and Economic Institute. Khmelnytskyi, 2025. С. 98-100. URL: <https://repo.btu.kharkiv.ua/server/api/core/bitstreams/48b34e13-9d36-49c5-80d7-a36026179a5e/content>

4. Канюк О. Фактори, що впливають на процес прийняття і реалізації управлінських рішень на підприємствах. *Геополітика України: історія і сучасність. Збірник наукових праць*. Вип. 1 (30). 2023. С. 129-135. DOI: [https://doi.org/10.24144/2078-1431.2023.1\(30\).129-135](https://doi.org/10.24144/2078-1431.2023.1(30).129-135)

*Кашипер Софія Петрівна,
здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня;
Грамашович Юлія Василівна,
старша викладачка кафедри менеджменту, економіки,
статистики та цифрових технологій
Хмельницький університет управління та права
імені Леоніда Юзькова*

УПРАВЛІННЯ КОНФЛІКТАМИ В ОРГАНІЗАЦІЇ

Будь-яка соціально-економічна система не може існувати без конфліктів, які можуть мати як позитивний (конструктивний), так і негативний (деструктивний) вплив. Тому питання ефективного управління конфліктами в межах організації набуває особливої актуальності.

Управління конфліктами є складовою частиною системи менеджменту організації та передбачає діяльність, спрямовану на запобігання, розв'язання або мінімізацію наслідків конфліктних ситуацій у колективі. Основна мета цього процесу – це зниження негативного впливу конфліктів і водночас використання їхнього потенціалу для покращення організаційного розвитку [1].

Конфлікти потребують глибокого аналізу та дослідження з метою розроблення ефективних рекомендацій щодо їхнього врегулювання, особливо у випадках, коли вони можуть призвести до руйнувань або небезпечних наслідків.

Сучасна наука зосереджує свою увагу на трьох головних аспектах проблеми конфліктів:

- дослідженні їхньої природи, джерел виникнення, стадій розвитку та складу учасників;
- розробленні практичних методів і механізмів управління конфліктними ситуаціями, а також запобіганні їх появі;
- класифікації основних форм конфліктів і створенні їхньої типології.

Розв'язання цих питань має не лише теоретичне значення, але й практичну цінність, адже сприяє підвищенню ефективності організаційного управління та гармонізації міжособистісних відносин [2, с. 80].

У практиці менеджменту виділяють два базові підходи до врегулювання конфліктів у колективах - авторитарний і партнерський. Розглянемо їх детальніше.

Так, авторитарний підхід передбачає використання керівником своїх владних повноважень для вирішення суперечностей. Такий стиль управління характерний у ситуаціях, коли:

- керівник орієнтується виключно на власну думку та вважає, що підлеглі повинні беззаперечно виконувати його рішення;
- будь-які сумніви або альтернативні пропозиції сприймаються як прояв непокори;
- метою є досягнення перемоги в конфлікті, навіть якщо це потребує жорстких заходів;
- будь-який прояв конфлікту розглядається як ознака слабкості або некомпетентності персоналу;
- остаточне рішення має бути винятково на користь організації, інакше передбачаються дисциплінарні наслідки.

Варто також зазначити, що основна перевага авторитарного підходу полягає у швидкому прийнятті рішень і мінімізації часових витрат. Проте його слабким місцем є те, що він рідко усуває справжні причини конфлікту - напруга лише тимчасово знижується, а проблема може виникнути знову [3, с. 76].

Іншим підходом до врегулювання конфліктів є партнерський тип, який ґрунтується на застосуванні конструктивних методів взаємодії. Такий підхід використовується в ситуаціях, коли:

- між керівником і сторонами конфлікту налагоджено довірливу та відкриту комунікацію, дотримуються норми професійної етики;
- позиції та аргументи кожного учасника уважно вислуховуються і враховуються під час прийняття рішень;

- усі сторони виявляють готовність до компромісу, спільно шукають оптимальні варіанти вирішення проблеми та погоджують взаємоприйнятні дії;
- учасники прагнуть поєднати власні інтереси з цінностями організації;
- співпраця між керівником і сторонами конфлікту розглядається як природний і корисний процес, що сприяє розвитку колективу.

Перевага партнерського типу полягає в тому, що він сприяє реальному розв'язанню проблеми, допомагає знайти точки дотику між сторонами й забезпечує часткове або повне задоволення їхніх інтересів. Такий підхід не лише знижує напруженість, а й формує в організації атмосферу довіри, взаємоповаги та спільної відповідальності [3, с. 76].

Крім того, для ефективного управління конфліктами необхідно розробити стратегію управління з визначенням цілей, етапів, методів та інструментів подолання конфліктів в організації [4].

Таким чином, управління конфліктами – це тривалий організаційно-технологічний процес, який вимагає від керівництва набутих вмінь аналізу, ефективної комунікації та наявності потрібних інструментів для своєчасного вирішення (а ще краще – запобігання) конфліктних ситуацій.

Список використаних джерел:

1. Терент'єва Н. В., Нешта В. В. Стратегічні аспекти управління конфліктами на підприємстві. *Актуальні проблеми економіки*. Вип. № 9 (279), 2024 С. 194-203.
2. Новікова Н. Управління конфліктами в організації: підходи до вирішення та профілактики. *Галицький економічний вісник*. 2013. №2(41). С.79-83.
3. Матвійчук Т. Ф. Конфліктологія: навч.-метод. посіб. Львів: Галич-Прес, 2018. 76 с.
4. Леонов, О., Леонова, Т. Управління конфліктами в системі ефективного управління організації. *Економіка та суспільство*, 2023. № 55. DOI : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-11>.

*Кильник Вадим Вікторович,
здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня
Полтавський університет економіки і торгівлі*

СТІЙКІСТЬ БАНКІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА ЇХ ЕФЕКТИВНЕ ВИРІШЕННЯ

Стійкість банків України в умовах війни забезпечується завдяки викликам, таким як фізичні руйнування, кібератаки, погіршення економічної ситуації та ризики ліквідності, та їх ефективному вирішенню через заходи Національного банку України, державну підтримку, адаптацію бізнес-моделей банків та співпрацю з міжнародними партнерами. Ключові рішення включають в себе регулювання з боку Національного банку України, підтримку ліквідності, управління ризиками, впровадження цифрових технологій та реструктуризацію банків [1, с. 843].

Виклики, з якими стикаються банки України наразі: фізичні руйнування банківських активів, знищення або пошкодження банківської інфраструктури внаслідок бойових дій; кібератаки для порушення роботи банківських систем та крадіжки даних; погіршення економічної ситуації, розширення ризиків економічної діяльності, зниження платоспроможності клієнтів, зростання непрацюючих кредитів та загальний спад економічної активності; ризики ліквідності через ймовірність значного відтоку депозитів, що може призвести до дефіциту готівкових коштів; невизначеність на горизонті фінансового планування у довгостроковому періоді через непередбачуваність розвитку подій.

Ефективні рішення для забезпечення стійкості банків України під час роботи в умовах війни мають носити всебічний характер. По-перше, з боку Національного банку України застосовуються регуляторні заходи, серед яких нагляд та регулювання банків для забезпечення стабільності системи; гнучкі вимоги до капіталу та резервів; активна підтримка ліквідності банків через дієві

інструменти; обґрунтовані рішення щодо неплатоспроможних банків з адекватними для них наслідками [1, с. 844].

Базис стабільності банків забезпечує поміркована державна підтримка у вигляді оперативного надання регулятором банкам необхідної ліквідності для безперебійного виконання зобов'язань перед вкладниками, запобігаючи банківській паніці. Банки з державною часткою є одними з найбільш стійких та виконують роль стабілізаторів на ринку.

Також запровадження державних програм, таких як «5-7-9%», сприяло підтримці бізнесу в умовах війни. Досягнута на міждержавному рівні домовленість про допомогу від міжнародних партнерів таких, як Європейський банк реконструкції та розвитку, Світовий банк, які надають фінансову підтримку та страхування військових ризиків, що допомагає фінансувати ключові сектори економіки. Важливим законодавчим рішенням стало гарантування 100% вкладів у банках, що зміцнило довіру вкладників у період великих соціально-економічних потрясінь.

Курс на адаптацію бізнес-моделей банківської діяльності до цифрового середовища зберігся в умовах війни. Розширення спектру цифрових банківських послуг дозволило зменшити залежність клієнтів від фізичної інфраструктури та забезпечити глибшу фінансову інклюзію [2, с. 55]. В умовах воєнного часу українські банки активно розробляють та впроваджують нові продукти і послуги, щоб адаптуватися до потреб клієнтів, забезпечити безперебійне обслуговування та підтримати економіку країни. Можна виділити основні напрями банківських інновацій, що окреслилися під впливом війни. Звичайно, діджиталізація стала ключовою для забезпечення доступу до банківських послуг, особливо для мільйонів українців, які виїхали за кордон. Банки активно розвивають мобільні застосунки та інтернет-банкінг, дозволяючи клієнтам: віддалено відкривати рахунки та картки; отримувати доступ до послуг без відвідування відділення; проводити платежі та перекази з-за кордону.

Варто також виділити соціальні та благодійні проекти банків. Так,

створюються спеціальні банківські продукти у відповідь на потреби розв'язані війною та підтримкою армії, пропонують картки для військовослужбовців з пільговими умовами обслуговування, кешбек або інші бонуси; заохочують клієнтів до збору коштів на допомогу ЗСУ або постраждалим, спрощуючи процес донатів.

В умовах війни банки проводять гнучку кредитну і депозитну політики. Так, на початку повномасштабного вторгнення багато банків надавали кредитні канікули для клієнтів, які втратили дохід, а також проводили реструктуризацію заборгованості. Пропонують короткострокові депозити з можливістю дострокового зняття коштів, що відповідає підвищеній невизначеності. Також банки розробляють спеціальні пакети послуг для релокованого бізнесу, які включають: спрощене відкриття рахунків у нових регіонах; фінансування на перевезення та облаштування виробничих потужностей. З огляду на стратегічну важливість агропромислового комплексу, банки продовжують надавати кредити аграріям на пільгових умовах, навіть у зонах ризику; а також забезпечують безперебійне фінансування експортно-імпортних операцій, що є критично важливим для українських експортерів [1, 2].

Попри війну, банківська система України зберегла свою функціональність і стабільність. Війна стала каталізатором для діджиталізації та впровадження інновацій. Банки навчилися працювати в умовах постійної невизначеності, що зробило їх більш гнучкими та стійкими до майбутніх криз. Стійкість українського банківського сектору в умовах війни – це результат поєднання своєчасного регулювання, гнучкості банків та підтримки міжнародних партнерів. Хоча виклики залишаються, зокрема в частині кредитування та повоєнного відновлення, банківська система демонструє здатність до адаптації та ефективного вирішення кризових ситуацій, що є життєво важливим для економічного майбутнього України.

Список використаних джерел:

1. Гасій О.В., Гудзь Т.П., Соколова А.М., Шаповалов В.О., Кашкалда В.В.

Оцінка фінансової стабільності банківської системи як інструмента забезпечення сталого розвитку економіки. *Успіхи і досягнення в науці*. 2025. № 2. С. 841-854.

2. Гудзь Т.П., Герчіков М.О. Банківська система України в умовах війни. *Науковий вісник ОНЕУ*. 2023. №1/2. С. 53-58.

*Кириленко Вадим Віталійович,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня;
Олійник Валентина Дем'янівна,
кандидат географічних наук, доцент кафедри готельно-ресторанної
справи та туризму
Міжнародний гуманітарний університет*

ШАЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРИРОДНИЙ ПАРК

Національні природні парки є наріжним каменем системи природоохоронних територій України, виконуючи подвійну місію: збереження унікальних природних комплексів і водночас створення умов для організованої рекреації [1]. У цьому контексті Шацький національний природний парк (ШНПП) посідає особливе місце. Створений у 1983 році, він охоплює унікальну систему з понад 30 озер, розташованих на Головному європейському вододілі, що розділяє басейни Балтійського та Чорного морів [2, 3].

Визначальною особливістю ландшафту та головною цінністю парку є його гідрологічна мережа. Центральним об'єктом системи є озеро Світязь – найглибше прісноводне озеро України, максимальна глибина якого сягає 58.4 м. Вода Світязя вирізняється надзвичайною чистотою та прозорістю, а завдяки вмісту іонів срібла та гліцерину має цілющі властивості [4]. Окрім Світязя, до складу парку входять інші великі та цінні озера, зокрема Пулемецьке та Пісочне, яке також приваблює туристів чистою водою (табл. 1).

Таблиця 1

Характеристика ключових озер Шацького НПП

Назва озера	Площа, га	Максимальна глибина, м.	Середня глибина, м.	Особливості
Світязь	2600–2750	58.4	6.9	Найглибше озеро України; вода містить срібло та гліцерин [4, 5]
Пулемецьке	1640	19.2	4.1	Друге за площею озеро парку [5]
Люцимер	443	11.0	4.1	Багате на водоплавних птахів [5]
Пісочне	187	16.2	6.9	Дуже чиста та прозора вода; популярне місце відпочинку [5]

Територія парку має високу природоохоронну цінність, що підтверджено міжнародними статусами, зокрема включенням до списку водно-болотних угідь Рамсарської конвенції (1995 р.) та входженням до складу транскордонного біосферного резервату ЮНЕСКО «Західне Полісся» (2002 р.) [1]. На території парку зареєстровано близько 805 видів вищих судинних рослин та 347 видів хребетних тварин. До Червоної книги України занесено десятки видів, серед яких лелека чорний, орлан-білохвіст, видра річкова та унікальний представник іхтіофауни – вугор європейський [6, 7].

Шацькі озера традиційно є одним з головних центрів літнього відпочинку в Україні. Туристичний потік до регіону значно зріс після 2014 року. Однак повномасштабне вторгнення 2022 року внесло кардинальні зміни. Через втрату доступу до курортів Чорного та Азовського морів, Шацький НПП, попри близькість до кордону з Білоруссю, переживає безпрецедентний туристичний бум (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка туристичних потоків у Шацькій громаді

Рік	Кількість туристів (оціночно)	Ключові фактори впливу
2021	> 200 000	Пандемія COVID-19, закриті кордони, бум внутрішнього туризму.
2022	Значне падіння	Повномасштабне вторгнення РФ, близькість до кордону з Білоруссю.
2023	80 000–100 000	Початок відновлення, адаптація до умов воєнного стану.
2024	130 000–140 000	Продовження тенденції відновлення, психологічна потреба у відпочинку.
2025	200 000 ~	Прогнозується така кількість туристів на кінець 2025.

Джерело: [8, 9].

Ця на перший погляд парадоксальна динаміка свідчить про фундаментальну перебудову ринку внутрішнього туризму. Шацькі озера почали виконувати нову соціальну функцію – місця психологічного розвантаження та відновлення. Для місцевої економіки, що повністю залежить від туризму, це стало порятунком [9].

Водночас, таке стрімке та неконтрольоване зростання відвідувачів створює надмірне антропогенне навантаження. Головними викликами є ризик забруднення унікальних водойм через невідповідність очисних споруд піковим навантаженням, засмічення прибережних смуг та лісів, а також витоптування рослинного покриву [1, 10]. Додатковою проблемою залишається низька якість під'їзних та внутрішніх автомобільних доріг, що знижує загальний комфорт відпочинку [10].

Шацький НПП є унікальним природним комплексом міжнародного значення, що володіє високим рекреаційним потенціалом. Сучасна модель масового літнього туризму, що посилилася внаслідок воєнних дій, є основою економіки регіону, але водночас створює критичне навантаження на вразливі екосистеми. Існує гостра необхідність у пошуку балансу між економічною вигодою та природоохоронними цілями.

Для забезпечення сталого розвитку парку необхідно терміново модернізувати комунальну інфраструктуру (очисні споруди, дороги), впровадити комплексну систему моніторингу рекреаційного навантаження та активно розвивати альтернативні, нішеві види туризму (орнітологічний, ботанічний, велосипедний), щоб диверсифікувати туристичний продукт, знизити сезонне навантаження та підвищити рівень екологічної свідомості відвідувачів.

Список використаних джерел:

1. Міщенко О. В. Екологічний туризм в національних природних парках Волинської області: теорія і практика: монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2020. 200 с.
2. Положення про Шацький національний природний парк (нова редакція). – 2022.
3. Географічна енциклопедія України : [у 3 т.] / редкол.: О. М. Маринич (відповід. ред.) та ін. Київ, 1989—1993. – 33 000 екз. – ISBN 5-88500-015-8.
4. Шацький національний природний парк: фотоальбом / упоряд.:

І. П. Панасюк, В. Є. Веремчук, О. С. Кудирко. Київ : Преса України, 2007. 128 с.

5. Шацькі озера. Карта. – ДНВП «Картографія», 2023.

6. Горун А. А. Стан вивченості флори і фауни на території Шацького національного природного парку. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2009. № 2. С. 27-32.

7. Офіційний сайт Шацького НПП. Розділ «Флора» та «Фауна». URL: <https://shnp.forest.gov.ua/>.

8. Шацькі озера: ціни, житло і відпочинок влітку 2025 року. URL: <https://shatsk.com/ru/shatski-ozera/stays>

9. Підсумки туристичного сезону на Шацьких озерах. URL: <https://suspilne.media/lutsk/845833-pidsumki-turisticnogo-sezonu-na-sackih-ozerah-v-gromadi-pidrahovuut-dohodi/>

10. Міщенко О. В. Комплексна оцінка екотуристичного потенціалу Шацького національного природного парку // Науковий вісник Східно

*Коваленко Андрій Олексійович,
д.е.н., с.н.с., головний науковий співробітник,
Інститут демографії та досліджень якості життя
імені Михайла Птухи Національної академії наук України*

АЛГОРИТМ ОРГАНІЗАЦІЇ ФОРСАЙТ-ПРОЄКТУВАННЯ ТА МАЙСТЕР-ПЛАНУВАННЯ СТАЛОГО ПРОСТОРОВОГО РОЗВИТКУ: УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ

Україна запроваджує міжнародний практичний досвід організації процедур форсайт-проєктування та майстер-планування синхронно із імплементацією актів європейського законодавства та відповідної практики. Серед ключових орієнтирів тут: положення Угоди про Асоціацію України з Європейським Союзом, у тому числі щодо транскордонного та регіонального співробітництва, що передбачають залучення регіонів України до діяльності європейських регіональних асоціацій з відповідною потребою форсайтних досліджень; рекомендації ОЕСР щодо політики регіонального розвитку тощо. В цілому використання вказаних процедур повинно сприяти наближенню державної регіональної політики на територіальному і локальному рівнях до ключового напрямку діяльності ЄС – політики згуртованості.

Зокрема, 6 листопада 2025 р. Верховна Рада України ухвалила за основу проєкт Закону України «Про пріоритетні напрями наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності», яким передбачене подальше оновлення пріоритетних напрямів на основі результатів прогностно-аналітичних (форсайтних) досліджень, що відповідає передовим міжнародним практикам.

Як показує європейський досвід, важливими є залучення різних зацікавлених сторін – представників громад, органів управління, експертів, підприємців, інших стейкхолдерів – до процесу стратегування місцевого розвитку, визначення напрямів раціонального використання ресурсів, форсайт-проєктування та майстер-планування. Це дає змогу забезпечити всеохопний

конструктивний діалог населення та управлінських структур, гарантувати прозорість, інклюзивність та ефективність прийнятих рішень для реалізації спільних інтересів і цілей, нівелювання конфліктних ситуацій, та в цілому поліпшити якість форсайтних і майстер-планових процедур і їх результатів.

Пріоритетними для українського контексту на сьогодні стають питання відновлення територій, тому важливо враховувати кращі зарубіжні профільні сталі практики формування політики у різних сферах. Для створення сприятливих рамок відновлення на просторовому рівні важливо враховувати як базові підходи національного рівня (створення конкурентного середовища, підтримка інновацій та інвестицій, забезпечення екологічності та збереження довкілля), так і підходи до стратегування відновлення (наявність відповідної ієрархії стратегічно-планових документів, визначених ними пріоритетів і завдань розвитку, наявність генерального плану (майстер-плану) з відповідним зонуванням і забезпеченням балансу між минулим і сьогоденням), а також підходи до імплементації форсайтів, планів і програм відновлення з відповідним контролем за їх реалізацією. При цьому основним фокусом алгоритму організації форсайт-проекування та майстер-планування залишатиметься просторовий розвиток, а головним об'єктом у ньому – соціальний простір, який, у свою чергу, дозволить говорити про передумови формування нової якості життя.

Таким чином, система стратегічного планування, прогнозування та пов'язані з нею форсайтні й майстер-планові процедури повинні бути просторово орієнтованими, враховувати виклики воєнного стану та повоєнного відновлення, завдання європейської інтеграції України, спиратися на реальні потреби регіонів і громад, інтереси ключових стейкхолдерів і систему публічно-приватного партнерства. Забезпечення повноцінної участі місцевих мешканців, бізнес-спільноти та експертного співтовариства у формуванні документів стратегічного планування, включаючи форсайти і майстер-плани, має здійснюватися шляхом їх широкого громадського обговорення та

моніторингу і контролю за реалізацією.

*Ковальова Альона Володимирівна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня;
Сухорукова Анна Леонідівна,
к. н. з держ. упр., доцент,
доцент кафедри менеджменту, бізнесу та адміністрування
Миколаївський національний аграрний університет*

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ

Протягом кількох останніх років в нашій державі спостерігаються кілька негативних тенденцій, а саме: скорочення реального валового внутрішнього продукту на душу населення, зменшення чисельності населення, а також значне погіршення рівня життя звичайних громадян. Ці негативні соціально-економічні явища говорять про те, що в країні сьогодні існують глибокі системні проблеми в національній економіці. Сукупність негативних чинників, що впливають на національну економіку України, утворюють загрозу у вигляді економічної нестабільності в державі, зменшення рівня її конкурентоспроможності на світовому ринку, зменшення її перспективи розвитку. В даному контексті, стає актуальним завдання виявлення основних зовнішніх та внутрішніх загроз економічної безпеки України та пошук шляхів їх мінімізації.

Сутність економічної безпеки проявляється в такому стані національної економіки, в якому зберігається відносна стійкість до зовнішніх та внутрішніх загроз, а також здатність задоволення потреб осіб, сімей, суспільства та держави в цілому [1, с. 70]. В теперішніх умовах розвитку суспільства питання забезпечення економічної безпеки держави має особливу актуальність. Рівень економічної стабільності в державі має прямий вплив на забезпечення добробуту громадян та ефективного функціонування держави в умовах загроз та глобальних викликів.

В економічному контексті поняття «безпека» передбачає собою стійкий розвиток, якого досягають за допомогою ефективного, раціонального, збалансованого використання усіх видів наявних ресурсів (фінансових, матеріальних, трудових, інтелектуальних, природних) [2, с. 221].

На сучасному етапі розвитку України, однією з основних складових системи забезпечення національної безпеки держави являється фінансова. Рівень фінансової безпеки України має визначальне значення в забезпеченні стабільності та ефективності функціонування усіх інших сфер нацбезпеки. Це пов'язане з тим, що жодна з інших сфер не може повноцінно функціонувати без фінансів. Беручи до уваги поточний стан фінансової системи нашої держави, в першу чергу, основним завданням в забезпеченні економічної безпеки являється виявлення та оцінка загроз в фінансовій сфері. Такі загрози являють собою сукупність чинників та умов, що становлять потенційну небезпеку для необхідних фінансових інтересів держави. Через це основним завданням держави є постійне спостереження та пошук ризиків, оцінювання їхнього рівня небезпеки та впровадження дієвих заходів для запобігання та нейтралізації наслідків, спричинених ними.

Підтримувати фінансову безпеку країни можна за допомогою детально продуманій державній фінансовій політиці, що реалізується шляхом затвердження доктрин, стратегій, концепцій і політичних, економічних, фінансових та соціальних програм. Також важливими передумовами забезпечення фінансової безпеки України є зміцнення могутності збройних сил України для забезпечення військової безпеки держави, адже нині її економіка повинна підлаштовуватися під воєнні умови [3, с. 245]. Вона охоплює в собі соціальну, економічну, політичну, екологічну, культурну та інформаційну складові.

Економічна безпека держави розглядається як одна з важливих складових національної безпеки, яка передбачає собою той стан економічного та правового порядку, в якому забезпечується стабільність відтворення, його ефективність, розподіл та споживання матеріальних благ з корисним ефектом

для громадян, суспільства та держави.

Отже, для забезпечення економічної безпеки держави в сучасних умовах необхідно займатися активним пошуком шляхів мінімізації ризиків, що несуть загрозу стабільності національної економіки держави. Для цього варто вдосконалювати механізми державного регулювання, збільшувати рівень ефективності використання наявних в державі ресурсів, зменшувати рівень впливу дестабілізуючих чинників, а також розвивати фінансову систему України, за допомогою протидії тіньовій економіці.

Список використаних джерел:

1. Полторац А.С., Сухорукова А. Безпека праці як фактор забезпечення фінансово економічної безпеки підприємства. *Управління механізмом гарантування фінансово-економічної безпеки соціально-економічних систем різних рівнів функціонування*: матеріали III всеукраїнської науково-практичної конференції. Миколаїв, МНАУ, 20-22 листопада 2024 р. С. 69-71.

2. Курепін В. М. Фактори впливу на стан продовольчої безпеки. *Продовольча безпека України в умовах післявоєнного відновлення: глобальні та національні виміри*. Міжнародний форум : доповіді учасників міжнародної науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 28-30 травня 2025 р.) / Міністерство освіти і науки України ; Миколаївський національний аграрний університет. Миколаїв : МНАУ, 2025. С. 220-223.

3. Сухорукова А. Л. Стратегічні орієнтири державного регулювання процесу забезпечення продовольчої безпеки в умовах трансформації національної економіки. *Продовольча безпека України в умовах післявоєнного відновлення: глобальні та національні виміри*. Міжнародний форум : доповіді учасників міжнародної науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 28-30 травня 2025 р.) / Міністерство освіти і науки України ; Миколаївський національний аграрний університет. Миколаїв : МНАУ, 2025. С. 244-246.

*Козирев Андрій Сергійович,
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
Державний біотехнологічний університет*

ВПЛИВ ІННОВАЦІЙ НА РОЗВИТОК АГРАРНОЇ СФЕРИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Сільське господарство України, перебуваючи в умовах структурних змін, дедалі активніше інтегрує інновації у виробничу й управлінську діяльність, що зумовлено необхідністю збереження конкурентоспроможності підприємств та прагненням забезпечити сталий розвиток аграрної сфери, зокрема на фоні зростання вимог до продовольчої безпеки й ефективного використання ресурсів.

У сучасних умовах одним із визначальних напрямів модернізації аграрного виробництва є впровадження цифрових технологій, зокрема, автоматизованих систем обліку, дистанційного моніторингу стану ґрунтів і посівів, використання супутникових знімків і даних дронів, що забезпечує більш точне планування агротехнічних заходів. Водночас цифрові інновації змінюють і підходи до управління, дозволяючи здійснювати оперативний контроль за виробничими процесами, прогнозувати ризики та зменшувати ймовірність нераціонального використання ресурсів [1].

Інноваційний розвиток аграрного сектору передбачає технологічні зміни та переосмислення функціональної моделі агропідприємства, в тому числі перехід до нових форм організації виробництва, орієнтованих на використання знань і технологій. У таких умовах важливо враховувати специфіку галузі, що поєднує високий рівень залежності від природно-кліматичних факторів і потребу в оперативному реагуванні на зміни ринкової кон'юнктури. Як зазначається у наукових дослідженнях, інноваційна трансформація сільського господарства має ґрунтуватися на поєднанні технічного оновлення, нових форм кооперації та підтримки з боку держави [2].

Попри позитивні тенденції, розвиток інновацій у сільському господарстві супроводжується низкою труднощів. Серед них – нестача інвестицій у нові розробки, недостатній рівень підготовки кадрів до роботи з сучасним обладнанням, а також фрагментарність ініціатив щодо підтримки інновацій на державному рівні, що обмежує поширення новітніх технологій на малих і середніх підприємствах, які становлять значну частину аграрного сектору України. Як свідчать аналітичні оцінки, інноваційна активність агровиробників потребує системного підходу, що включає створення сприятливого середовища для обміну знаннями, доступ до технологічних платформ і розвиток партнерства між науковими установами та виробниками [3].

Окремої уваги заслуговує управління ризиками інноваційної діяльності. Запровадження нових технологій, з одного боку, відкриває додаткові можливості, з іншого – пов'язане з невизначеністю результатів і значними початковими витратами. У цьому контексті важливим є розвиток підходів до прогнозування, оцінювання ефективності інновацій і виявлення факторів, що впливають на їх застосування у конкретних умовах підприємства. Адже раціональне управління ризиками сприяє більш обґрунтованому прийняттю рішень і мінімізації можливих втрат [1].

Таким чином, інновації у сільському господарстві України є необхідною складовою формування конкурентоспроможної аграрної моделі. Поступове оновлення технологічної бази, зміни у структурі управління та формування сучасної культури ведення агровиробництва – це напрямки, які формують майбутнє галузі. При цьому підтримка інноваційної діяльності, розширення доступу до цифрових технологій і розвиток партнерства між державою, бізнесом та наукою мають стати пріоритетом для підвищення ефективності агросектору в цілому.

Список використаних джерел:

1. Mandych O., Zaika S., Zaika O., Zhyliakova O., Blyzniuk O. Risk management of innovation activities in the digital ecosystem. *Scientific journal*

Innovations in scientific, technical and social ecosystems. 2023. № 6 P. 24-45. DOI: <https://doi.org/10.56378/MOZS20231805>

2. Zaika S.O. Features of the innovative transformation of the agricultural sector of the economy. *Науково-інноваційний розвиток агровиробництва як запорука продовольчої безпеки України: вчора, сьогодні, завтра: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції, Київ, 28–29 вересня 2023 р.* / НААН, ННСГБ, Ін-т історії аграр. науки, освіти та техніки, Ін-т СГ Карпатського регіону НААН; наук. ред. В. А. Вергунов. Київ – Оброшине, 2023. С. 4-5. URL: https://dnsgb.com.ua/assets/files/2023/10/zbirnik_konf_28_09_2023.pdf#page=4

3. Хахула Б. Економічні проблеми розвитку інноваційної діяльності в сільськогосподарських підприємствах України. *Продовольчі ресурси*. 2022. № 10 (19). С. 265-273.

*Колесніченко Мирослав Михайлович,
здобувач освіти третього (освітньо-наукового) рівня
Полтавський університет економіки і торгівлі*

ОСОБЛИВОСТІ БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

В умовах війни діяльність підприємств залежить від партнерства та взаємодії з владними установами, бізнес-партнерами, споживачами, громадськими організаціями, суспільством взагалі [1, с. 5]. Як стверджує Н.В. Карпенко у колективній монографії, що все це можливе за умови організації та вдосконалення маркетингової діяльності підприємств [1, с. 5], де бізнес-планування є стратегічним інструментом, що забезпечує узгодженість між ринковими можливостями, ресурсами підприємства та його довгостроковими цілями розвитку.

Таким важливим напрямом наукового дослідження як особливості бізнес-планування у системі управління маркетинговою діяльністю займалася значна когорта вітчизняних науковців. Процедурою безперервного дослідження ринку, плануванням на їх підґрунті відповідної товарної пропозиції, удосконаленням цінової та збутової політики, розробкою ефективної комунікаційної політики займався колектив на чолі з Н.В.Карпенко [2, с. 5], науково-методичним підходом до розробки та впровадження маркетингової стратегії в діяльність підприємств [3, с. 164] або впровадженням системи маркетингової інформації як умови забезпечення ефективної маркетингової діяльності підприємств рекламної галузі [4, с. 385] займалися Н. С. Педченко, Т. І. Яковенко. Важливим залишається напрям дослідження ефективності маркетингової діяльності підприємств рекламної галузі на основі глибокого розуміння сутнісних підходів до маркетингової діяльності підприємств рекламної галузі на основі їх наукового аналізу, що знайшов відображення у вітчизняних наукових працях [5, с. 20; 6, с. 208-211].

Під сутністю бізнес-планування в маркетинговій діяльності пропонується розуміти процес розробки комплексної програми дій підприємства, що спрямований на досягнення бажаних ринкових, фінансових, соціальних результатів господарювання. У системі управління маркетинговою діяльністю бізнес-планування є як документом, так і маркетингово-орієнтованою моделлю розвитку підприємства на основі вивчення потреб ринку, конкурентного середовища, поведінки споживачів, позиціонування продукту та системи просування, збуту й ціноутворення. Бізнес-планування забезпечує інтеграцію маркетингової діяльності з виробничою, фінансовою та інноваційною складовою розвитку підприємства, її координацію у напрямі аналізу ринку, вибору цільових сегментів, планування бюджету маркетингу, оцінювання результативності прийняття маркетингових рішень (прибутковість, ринкова ніша, впізнаваність бренду, лояльність клієнтів), мінімізацію ризиків.

Основними етапи бізнес-планування у системі управління маркетинговою діяльністю є:

1. Аналіз ринкового середовища за допомогою PEST- SWOT- аналізів, аналізу попиту, пропозиції, конкурентів, ринкової ніші.
2. Визначення цілей розвитку у частині збільшення ринкової ніші, підвищення впізнаваності бренду, завоювання нових сегментів ринку.
3. Формування маркетингової стратегії за допомогою сегментації, таргетингування, позиціонування.
4. Розробка системи заходів щодо реалізації маркетингової стратегії.
5. Фінансове забезпечення маркетингової стратегії та запланованих заходів у напрямі їх досягнення.
6. Моніторинг, аналіз й оцінка дієвості розробленої стратегії та запропонованих заходів, за потреби коригування дій у напрямі поліпшення результатів.

Особливостями бізнес-планування в умовах нестабільності є:

- необхідність гнучких маркетингових стратегій (адаптивне планування, короткотермінове планування);

- цифровізація маркетингу;
- використання сценарного планування (оптимістичний, песимістичний, реалістичний сценарії розвитку);
- використання інновацій.

Таким чином, результатом інтеграції бізнес-планування у систему управління маркетинговою діяльністю є узгодженість стратегічних і тактичних рішень, раціональне використання ресурсів, зростання конкурентоспроможності підприємства та підвищення ефективності господарювання загалом.

Список використаних джерел:

1. Карпенко Н.В. Маркетингова діяльність підприємств: сучасний зміст : монографія / В.Н.З. «Полтавський університет економіки і торгівлі». Київ : «Центр учбової літератури», 2016. 252 с.
2. Маркетингова діяльність підприємств: сучасний зміст. Частина 2 : монографія / за науковою редакцією Н. В. Карпенко). Полтава : ПУЕТ, 2021. 344 с.
3. Педченко Н. С., Яковенко Т. І. Науково-методичний підхід до розробки та впровадження маркетингової стратегії в діяльність підприємств рекламної галузі [Електронний ресурс]. *Бізнес Інформ*. 2016. № 7. С. 163-169.
4. Яковенко Т.І., Педченко Н.С. Система маркетингової інформації як умова забезпечення ефективної маркетингової діяльності підприємств рекламної галузі. *Бізнес Інформ*. 2014. № 7. С. 384–388.
5. Ефективність маркетингової діяльності підприємств рекламної галузі: сучасний погляд : монографія / Н. С. Педченко, Т. І. Яковенко. Полтава : ПУЕТ, 2017. 226 с.
6. Яковенко Т.І., Педченко Н.С. Сутнісні підходи маркетингової діяльності підприємств рекламної галузі та їх науковий аналіз. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія: Економічні науки*. 2013. № 1. С. 205–213.

*Краснікова Оксана Миколаївна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів,
економічних досліджень і туризму
Полтавський державний аграрний університет*

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ

Виклики сьогодення зумовлюють нашу державу до пошуку нових джерел фінансування та розширення співпраці з міжнародними організаціями та інституціями. Війна, яка продовжується десять років виснажила як державний, так і місцеві бюджети. Цьому сприяла і фінансова криза, яка виникла як наслідок цієї війни.

Значення міжнародних організацій у євроінтеграційних процесах безперечне. Вони виступають у ролі посередників та координаторів у питаннях злагодження конфліктів, гуманітарної допомоги, фінансування різних проектів та програм, пільгового кредитування, розробляють стратегії з питань екологічної безпеки, забезпечуючи стабільність в міжнародних відносинах.

За даними Міністерства закордонних справ, станом на 12 січня 2025 р. Україна є повноправним членом 81 міжнародної організації (у 4 членство втрачено або призупинено: Міжнародна організація виноградарства та виноробства, Міжнародна організація з цукру, Міжнародний центр наукової та технічної інформації, Об'єднаний інститут ядерних досліджень) [1].

Повномасштабна війна сприяла пожвавленню міжнародної підтримки України, а саме пришвидшенню отримання Україною статусу кандидата у члени Європейського Союзу. У січні 2023 р. Україною був підписаний Меморандум та Кредитну угоду з Європейським Союзом про отримання макрофінансової допомоги на пільгових умовах [2]. Так, термін погашення кредиту становить 35 років, а відсотки та інші платежі за обслуговування боргу будуть сплачувати країни – члени ЄС. Загалом, від початку війни Україною від

ЄС було отримано 26 млрд. євро. Також Європейська комісія перерахувала 66 млн. євро на реконструкцію та відновлення шкільних закладів, пошкоджених внаслідок бойових дій. На початку 2024 р. Європейська комісія ухвалила рішення виділити додатково 50 млрд. євро для України.

У квітні 2023 р. до державного бюджету України надійшов перший транш від МВФ на суму 2,7 млрд. дол. США, у липні – 890 млн. дол. США, а у грудні 900 млн. дол. США. Також неоцінену допомогу (як фінансову, так і гуманітарну) надають і такі країни, як США, Японія, Канада, Великобританія, Німеччина, країни Балтії, Нідерланди та багато інших. Всі країни об'єдналися перед загрозою, яку несе агресивна політика кремля, розуміючи що тільки колективно можна зупинити війну на європейському континенті.

В той же час не можна не згадати про проблеми, які спіткали Україну на цьому шляху. Йдеться про неспроможність системи міжнародної безпеки протидіяти збройним конфліктам. Так, наприклад з початку війни наша країна зіткнулась з використанням агресором та його поплічниками права вето для блокування рішень в Раді безпеки ООН. Не виправдала наших сподівань моніторингова місія ОБСЄ, Міжнародний Червоний Хрест, який виявився неспроможним захистити наших військовополонених та цивільне населення [3]. Внаслідок агресивних дій росії Україна втратила контроль над найбільшою атомною електростанцією в Європі. Наша держава неодноразово зверталась за допомогою до міжнародних організацій, а саме МАГАТЕ, але не маючи важелів впливу ця міжнародна організація виявилась лише пасивним спостерігачем. Наслідки окупації та активних бойових дій в межах Запорізької АЕС можуть спричинити екологічну катастрофу, що матиме негативні наслідки для всієї Європи. Ці факти сигналізують про необхідність реформування системи колективної безпеки.

Таким чином, посилення ролі України як суб'єкта міжнародних відносин створить безпечне середовище як для нашої держави, так і всього цивілізованого світу.

Список використаних джерел:

1. Міністерство закордонних справ : офіційний сайт. URL: <https://mfa.gov.ua/mizhnarodni-vidnosini/uchast-u-mizhnarodnih-organizacijah>
2. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/mizhnarodna-dopomoha-ukrayini-pidsumky-2023-i-trendy-2024-roku>
3. Мамонтова Е. В., Кормич А. І. Співпраця України з міжнародними організаціями в умовах російської агресії: проблеми, напрямки, завдання. *Актуальні проблеми політики*. 2024. Вип. 73. С. 126-133. URL: http://app.nuoua.od.ua/archive/73_2024/20.pdf

*Кубецька Ольга Миколаївна,
к.е.н, доцент, доцент кафедри економічного аналізу і фінансів
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»*

ВИКЛИКИ ДЛЯ ГАЛУЗІ СТРАХУВАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

Повномасштабна війна в Україні, що розпочалася у 2022 році, суттєво вплинула на всі сфери економічного життя, зокрема на фінансовий сектор, складовою якого є страхова галузь. Страхування – це ключовий інструмент забезпечення фінансової стабільності та відновлення після збитків, проте в умовах воєнних дій ринок стикається з безпрецедентними викликами, пов'язаними з ризиками, які важко передбачити або оцінити за традиційними моделями. Під впливом воєнних чинників змінюються як структура попиту на страхові послуги, так і можливості страховиків виконувати свої зобов'язання перед клієнтами.

В умовах війни українські страхові компанії були змушені переглядати свої бізнес-моделі, страхові продукти та підходи до оцінки ризиків. Значна частина активів підприємств і громадян зруйнована або переміщена, транспортна та логістична інфраструктура зазнала пошкоджень, що безпосередньо вплинуло на автострахування, страхування майна та вантажів. Крім того, скорочення ділової активності населення призвело до зменшення попиту на страхові послуги, особливо у сегменті добровільного страхування життя, туристичного страхування та страхування здоров'я. Водночас зростає потреба у нових видах страхування, зокрема військових ризиків, кіберризиків, страхування життя військовослужбовців тощо [2].

Одним із головних факторів, що ускладнює діяльність страховиків, є невизначеність та відсутність адекватного перестрахового захисту на міжнародних ринках. Більшість закордонних перестраховиків відмовляються покривати ризики, пов'язані з війною, тому українські компанії змушені брати

ці ризики на власний баланс. Це суттєво підвищує їхню вразливість і створює фінансові ризики неплатоспроможності у разі масових страхових випадків.

Крім того, актуальними залишаються проблеми ліквідності, відтоку клієнтів, труднощі у виплаті страхових відшкодувань у регіонах бойових дій та руйнування каналів комунікації з клієнтами. З іншого боку, війна стала поштовхом для цифрової трансформації страхової галузі. Компанії активно впроваджують онлайн-сервіси, дистанційне врегулювання страхових випадків, електронне укладання договорів, що дозволяє зберігати зв'язок з клієнтами навіть у складних умовах. Основні виклики для галузі страхування в умовах війни можна систематизувати у табл. 1.

Таблиця 1

Основні виклики для галузі страхування в умовах війни

Напрямок впливу	Суть виклику	Наслідки для страхової галузі
Фінансова нестабільність	Зниження платоспроможності населення та бізнесу, скорочення страхових премій	Зменшення доходів страховиків, ризик неплатоспроможності, необхідність скорочення витрат
Зростання страхових ризиків	Руйнування майна, транспортних засобів, загибель людей унаслідок бойових дій	Неможливість прогнозувати масштаби збитків, збільшення страхових виплат
Відсутність перестрахового покриття	Міжнародні перестраховики не приймають військові ризики	Перекладання фінансового тягаря на українські компанії, зниження надійності системи
Регуляторні та правові обмеження	Нестабільність законодавства, складність оцінки страхових випадків у зоні бойових дій	Уповільнення процесу врегулювання збитків, зростання кількості судових спорів
Проблеми з ліквідністю	Високі обсяги страхових виплат і зменшення надходжень страхових премій	Дефіцит оборотних коштів, ризик банкрутства дрібних страховиків
Міграція населення та бізнесу	Масове переміщення клієнтів за кордон або в безпечні регіони	Втрата клієнтської бази, скорочення портфеля страхових полісів
Руйнування інфраструктури	Знищення офісів, серверів, каналів зв'язку	Збої у роботі, ускладнення виплат, зниження довіри клієнтів
Кадрові проблеми	Евакуація або мобілізація працівників	Нестача фахівців, перевантаження персоналу, зниження якості обслуговування
Потреба у нових продуктах	Виникнення попиту на страхування військових ризиків, волонтерів, об'єктів критичної інфраструктури	Необхідність швидкої адаптації до нових умов, створення інноваційних продуктів
Психологічний фактор	Зниження довіри до фінансових установ у кризовий період	Погіршення репутації страховиків, зниження продажів нових полісів

Джерело: побудовано автором на основі [1, 2]

Враховуючи наведені фактори, можна стверджувати, що страхова галузь України сьогодні перебуває в умовах глибокої трансформації. Її розвиток залежить від здатності компаній швидко адаптуватися до кризових умов, знаходити нові ринки, використовувати цифрові технології, а також від державної підтримки. Важливою умовою стабілізації є впровадження державних програм перестрашування військових ризиків, створення спеціальних резервних фондів, а також гармонізація українського законодавства із європейськими стандартами.

Попри складні умови, українські страхові компанії демонструють гнучкість і здатність до відновлення. Вони активно співпрацюють із банківським сектором, міжнародними партнерами та урядом, беруть участь у відновленні економіки, розробляють нові страхові продукти для підтримки бізнесу й населення. Війна стала серйозним випробуванням, але водночас і стимулом для реформування ринку страхових послуг у напрямі підвищення його стійкості, прозорості та інноваційності.

Список використаних джерел:

1. Бровко С. В. Страхування в умовах воєнного стану: виклики та перспективи. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4709/4650> (дата звернення: 02.11.2025)
2. Страхування під час війни в Україні: виклики і можливості. URL: <https://novynarnia.com/2024/10/05/strahuvannya-pid-chas-vijny-v-ukrayini-vyklyky-i-mozhlyvosti/> (дата звернення: 02.11.2025)

*Кудактін Сергій Вікторович,
здобувач освіти третього (освітньо-наукового) рівня,
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького*

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПЕРСОНАЛУ В СИСТЕМІ ФОРМУВАННЯ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА: ЗАРУБІЖНІ ПРАКТИКИ

Четвертий рік повномасштабної війни суттєво впливає на психологічний стан і настрої працівників підприємств. Фокус поведінки персоналу українських компаній нині націлений на їх фізичне виживання (дотримання вимог до безпеки на робочому місці) та на підтриманні достатнього рівня особистої економічної безпеки (отримання заробітної плати, достатньої для задоволення власних економічних інтересів і для покриття матеріальних потреб родини). Фізична втома від тривог і блекаутів, необхідності адаптуватися до мінливих умов функціонування підприємств у режимі воєнного стану, страх за власне життя зміщують пріоритети від питання професійного розвитку, переводять працівників у пасивний робочий стан, що характеризується навмисним або несвідомим збереженням енергії для формування емоційного резерву протидії стресовим факторам.

Відсутність ініціативи з боку працівників щодо власного професійного розвитку змушує менеджмент українських підприємств шукати шляхи мотивації та активізації цього процесу, адже кадровий ресурс є одним із небагатьох, що може постійно якісно змінюватись, збільшуючи інтелектуальний капітал та створюючи для бізнесу нові конкурентні переваги. Зарубіжний досвід у цьому зводиться до того, що найбільш популярними способами формування кадрового потенціалу підприємств через механізми розвитку персоналу наразі є корпоративне навчання (корпоративна освіта), що крім традиційних освітніх інструментів (лекцій, семінарів) передбачає менторство, коучинг, вступні, поведінкові, функціональні тренінги; secondment

(тимчасове переміщення співробітника до іншого підрозділу або на інше місце), shadowing (спостереження за роботою колеги або керівника), buddying (призначення співробітника, який забезпечує зворотний зв'язок своєму колезі щодо його роботи) [5, с. 76].

Навіть за умови якісної організації та забезпечення можливостей професійного розвитку персоналу на робочому місці, керівники HR-відділів можуть зустрітись із пасивним ставленням колективу до виявлених ініціатив. Стримуючими факторами для працівників на шляху їх фахової еволюції можуть бути відсутність мотивації (візії того, як підвищення фахових компетенцій вплине на позицію у компанії або на матеріальне задоволення за результатами виконаних обов'язків) та професійне вигорання (зневіра у зробленому виборі професії, тверда впевненість у тому, що усі професійні висоти та можливості на займаній посаді або у конкретній компанії уже вичерпані). Склад факторів незадоволеності умовами мотивації професійного розвитку, які забезпечують роботодавці, Завальський В. В. систематизує на основі зарубіжного досвіду і формує з них таких перелік: фактор компенсаційного задоволення, фактор визнання співробітників, фактор стимулювання на основі результативності, фактор розширення прав, можливостей і повноважень співробітників [3]. Деякі з них мають нематеріальну природу, а тому можуть бути використані українськими компаніями, для яких більшість форм матеріального стимулювання персоналу на разі є недоступними через відсутність вільних фінансових ресурсів.

На основі аналізу міжнародних практик та власного емпіричного дослідження Клецовою Н. В., Клецовим А. М., Харченко Т. М. було виявлено, що професійне вигорання персоналу в умовах турбулентного бізнес-середовища є не лише викликом, а й точкою зростання для організацій. Своєчасного впровадження програм підтримки ментального здоров'я, таких як регулярні перевірки психічного стану, надання доступу до консультаційних послуг та проведення воркшопів із управління стресом дозволяє сформувати сприятливе середовище для виникнення у працівників до бажання

професійного розвитку [4]. Знову ж таки, заохотити працівника до професійного розвитку HR-менеджер або його безпосередній керівник може завдяки прозорій комунікації, продемонструвавши емоційний інтелект та емпатію, розуміння його потреб та пріоритетів.

У США поширеною є практика корпоративної освіти. Її ефективність в умовах економіки знань досягається завдяки диверсифікованості, варіативності та гнучкості форм, методів і технологій навчання. Литовченко І., Лавриш Ю., Зеліковська О., Яхно Т. зазначають, що вибір цих елементів залежить від мети й завдань навчання, змісту навчального матеріалу, індивідуальних особливостей учнів, рівня матеріально-технічного забезпечення та інших факторів [5, с. 74]. На основі такого підходу можуть створюватись програми-конструктори, набір освітніх компонентів яких буде орієнтований на розвиток конкретних фахових компетенцій, необхідних працівнику.

Завальський В. В. відмічає, що напрямок мотивації професійного розвитку персоналу підприємств ЄС, сформований в рамках моделі здібності співробітників – мотивація до покращення професіоналізації – можливість підприємства задовольнити очікування від навчання та подальшої кар'єри [2, с. 142]. Тобто, доцільно формалізувати і обов'язок, і можливість професійного розвитку працівника як важливий етап його кар'єрної траєкторії. Такий підхід за умови персоналізованого обрання для конкретних працівників і конкретних посад інструментів і форматів навчання або підвищення кваліфікації, дозволить таргетувати зусилля менеджменту підприємств у площині формування кадрового потенціалу та отримати максимально швидкі та адресні результати.

Окремим проблемним питанням є стимулювання та заохочення професійного розвитку управлінського персоналу підприємств. Менеджмент компаній зазвичай має достатній рівень оплати праці, тому матеріальні стимули у цьому контексті працюють неефективно, і дуже мало часу, тому формати професійного розвитку для управлінських кадрів мають бути інтенсивними, але короткостроковими. Сучасні інноваційні моделі розвитку управлінців у зарубіжних країнах базуються на цифрових технологіях, що персоналізують

навчання, забезпечують безперервний розвиток і підвищують інтерактивність [1]. Такий підхід може добре спрацювати і на вітчизняних підприємствах. Проте, з іншого боку, недостатньо якісні програми безперервного професійного навчання неодноразово виступали передумовою звільнень вагомої частки персоналу великих корпорацій країн ЄС [2, с. 141]. Тому розробки освітніх продуктів для професійного розвитку управлінського персоналу мають відбуватися командами експертів, частина з яких буде представляти заклади вищої освіти, інша – фахівців у конкретних сегментах бізнесу. З огляду на це, українським ЗВО та роботодавцям варто вивчити можливості для розширення меж своєї співпраці у площині професійного розвитку персоналу засобами цифрової освіти.

Список використаних джерел:

1. Ачкасова О. В., Іванісов О. В., Лебединська О. С. Інноваційно-адаптивний підхід до підготовки та розвитку управлінського персоналу у повоєнний період. *Ефективна економіка*. 2025. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2025_3_54 (дата звернення: 03.11.2025).
2. Завальський В. В. Мотиваційні аспекти професійного розвитку персоналу на підприємствах ЄС: досвід для України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 24. С. 138-144.
3. Завальський В. В. Проблеми мотивації професійного розвитку персоналу підприємств: зарубіжний досвід. *Ефективна економіка*. 2025. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2025_3_80 (дата звернення: 03.11.2025).
4. Клецова Н. В., Клецов А. М., Харченко Т. М. Професійне вигорання персоналу як точка зростання: міжнародний соціально-економічний підхід до формування стійкості в контексті сталого розвитку та турбулентного бізнес-середовища. *Ефективна економіка*. 2025. № 6. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2025_6_74 (дата звернення: 03.11.2025).
5. Литовченко І., Лавриш Ю., Зеліковська О., Яхно Т. Методи й технології навчання та розвитку персоналу у США: традиції та сучасні інновації. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2025. Т. 13, № 2. С. 72-80.

*Купінець Лариса Євгенівна,
д.е.н., професор, головний науковий співробітник
Державна установа «Інститут ринку і економіко-екологічних
досліджень Національної академії наук України», м. Одеса*

ОЦІНКА ВОЄННИХ ВТРАТ ЗЕМЕЛЬ ПРОМИСЛОВОГО ПРИЗНАЧЕННЯ: МЕТОДОЛОГІЯ ТА МЕТОДИКА

Повномасштабна війна створила серйозні виклики для економіки держави, однією з ключових складових яких є руйнування та деградація земельних ресурсів. Особливо гостро ця проблема постає у промислових регіонах, де землі використовуються як базис для розміщення виробничих потужностей, логістичної інфраструктури та об'єктів енергетики. Тому розробка методичних підходів до оцінки втрат земель є не лише науковим завданням, а й практичною необхідністю забезпечення збору та збереження відповідної інформації, особливо в умовах післявоєнного відновлення [1].

Військові дії та окупація спричинили втрати підприємств та об'єктів інфраструктури, виробничі втрати, пов'язані зі знищенням або захопленням матеріальних активів, розміщених на землях промисловості, макроекономічні втрати, які відрізняються за рівнем та характером оцінки. Перші є прямими матеріальними втратами, розмір яких визначається вартістю заміщення або ринковою вартістю активів за офіційно прийнятими методиками. На відміну від них макроекономічні втрати є непрямими (економічними) втратами, що виникають у масштабах економіки. Ці втрати можуть оцінюватися втратами доходу, зниженням продуктивності економіки та потенціалу зростання за певний період або економічним прогнозом за умови відсутності війни. Обидва типи втрат є визначальними у подальшій переорієнтації промисловості через зосередження на оборонному виробництві, довгостроковій залежності від зовнішньої допомоги та інвестицій, ризику деградації східних регіонів. Систематизація втрат і ушкоджень об'єктів на землях промисловості пов'язана

з вибуттям матеріальних активів внаслідок військових дій та окупації формується за наступними критеріями: видами втрат (ушкоджень); формами втрат; ступенем впливу військових дій та окупації, які формують глибину наслідків втрат. Розробка розрахункових алгоритмів втрат ресурсів через військові дії та окупацію територій визначається за класифікацією видів втрат, їх наслідків та можливих впливів на стан економіки країни. Систематизація наслідків втрати функціональності землями промисловості слугує базою для остаточної алгоритмізації макроекономічних соціо-економіко-екологічних процесів, які визначають ступінь ураження економіки країни. Визначені види втрат можуть мати спільний вплив на стан економіки, екології та соціуму, але за означеними критеріями представлено наслідки, розподілені переважно за специфікою втрат (табл. 1).

Таблиця 1

Очікувані наслідки, які підлягають кількісній оцінці

Види втрат	Очікувані наслідки, які підлягають кількісній оцінці
<i>Майнові втрати</i>	<i>Економічні наслідки</i>
Методи оцінки: інвентаризація, супутникові знімки, порівняння довоєнної та післявоєнної вартості активів, порівняння довоєнного та поточного експорту, бюджетна звітність, дані НБУ	Зупинка або фізична втрата стратегічних підприємств та інфраструктури (<i>гірничодобувних, металургійних, хімічних, машинобудівних, електростанцій</i>)
	Зниження ВВП (зменшення обсягів виробництва, особливо в бюджетонаповнюючих галузях)
	Зміна традиційних логістичних маршрутів на дорожчі, довші, ризиковані
	Зниження інвестиційної привабливості регіонів країни
	Скорочення експорту та валютної виручки через втрату потужностей
	Соціальні наслідки
	Погіршення якості життя
	Активізація міграційних процесів
	Посилення регіональних дисбалансів (навантаження на інфраструктуру)
	Екологічні наслідки
	забруднення ґрунтів, вод, повітря
	порушення ландшафту та деградація екосистем
	ризик техногенних аварій
<i>Фінансові втрати</i>	Податкові втрати
Методи оцінки: податкові звіти, баланси підприємств, макроекономічне моделювання	Втрати експортних доходів: особливо з промислових та сировинних регіонів.
	Втрати доходів держпідприємств.
	Втрата інвестицій
<i>Втрата операційної інформа-</i>	Втрата доходів бюджету

Види втрат	Очікувані наслідки, які підлягають кількісній оцінці
<i>ції та цифрової незалежності</i> Методи оцінки: аудит підприємств, ІТ-аналіз, вартість розробки з нуля, вартість ІТ-інфраструктури, непрямі втрати (зупинка фінансових операцій, послуг).	Втрата операційних даних (вимушені інвестиції підприємства)
	Втрата цифрової, технологічної незалежності та електронних комунікацій
<i>Врати кадрового потенціалу промисловості</i> Методи оцінки: статистичні, вартісні, соціологічні	Прямі втрати персоналу (людського капіталу)
	Непрямі втрати
	Латентні втрати

Джерело: авторська розробка

Методичне забезпечення оцінки втрат земель промисловості може використовуватися як розрахунковий інструментарій для органів виконавчої влади, місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування для проведення економічного аналізу наслідків втрат на відповідних рівнях управління. Теоретико-методологічним підґрунтям роботи є застосування принципів міждисциплінарного аналізу, категорій макроекономіки та фінансового аналізу, а також міжнародних підходів до оцінки втрат. Для кожного алгоритму розрахунків запропонована доступна інформаційна база. Розрахунки в більшій частині можливі і у випадку відсутності інформації, шляхом застосування опосередкованих показників, надання пропозицій щодо можливих підходів для розрахунку визначених показників. Все це обумовлює можливість розрахунків для будь-яких умов і досягнення максимальної достовірності. Ресурсні втрати економіки країни внаслідок порушення нормального функціонування земель промисловості через військову агресію у довгостроковій перспективі, за умови деокупації та відновлення територій, можуть бути частково зменшені, проте реабілітація економіки буде пов'язана з масштабними інвестиціями, розробкою програм територіального відновлення за рахунок майбутніх компенсацій через міжнародні суди, механізми відшкодування збитків, міжнародну допомогу, встановлення політичної стабільності. Результати оцінки втрат земельних ресурсів промислового призначення мають використовуватися як інформаційна основа для планування

заходів з відновлення промислових територій; розроблення програм реабілітації довкілля; визначення розмірів компенсацій та збитків; підготовки матеріалів для судових і міждержавних позовів щодо відшкодування завданої шкоди.

Список використаних джерел:

1. Постанова КМ України від 20.03.2022 р. №326 «Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії РФ» URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-%D0%BF#Text>

*Кьося Олена Сергіївна,
здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня;
Сорока Лариса Миколаївна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри управління
в транспортній галузі
Дунайський інститут Національного університету
«Одеська морська академія»*

ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: РИЗИКИ, МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ШЛЯХИ ЗАХИСТУ

Україна є державою з ринковою економікою. З огляду на стратегічний напрямок держави до інтеграції в європейський та світовий економічний простір, залучення закордонних інвестицій розглядається як одна з головних задач розвитку вітчизняної економіки сьогодні. Особливої важливості це питання виникає в сучасних умовах повномасштабної збройної агресії російської федерації проти України. За умов воєнного стану та значних втрат, які зазначили національну економіку внаслідок бойових дій, залучення закордонних інвестицій є одним із нагальних кроків для підтримки її життєздатності та забезпечення подальшої відбудови держави [1, с. 49].

Інтенсивний розвиток економіки може бути досягнуто шляхом активізації та цілеспрямованого використання інвестиційних фондів. Провідними вимогами сьогодні, що висувуються до держави в процесі інтеграції у світовий економічний простір, є формування механізму інвестиційної діяльності, важливою складовою для якого є інвестиційний забезпечувальний механізм.

Функціями механізму інвестиційного забезпечення є:

- пошук та залучення джерел інвестування;
- виявлення та покращення середовища реалізації інвестиційної політики;
- проведення поточного контролю та оперативного планування

інвестиційних ресурсів [2, с. 113].

На жаль, в умовах воєнного стану майже не здійснюється інвестування в реальний сектор економіки, що могло б забезпечити відновлення української економіки та вивести її з глибокої кризи. В першу чергу, це зумовлено низкою ризиків для інвесторів, спричинених триваючою збройною агресією росії проти України.

Наразі головними ризиками для інвесторів є:

- регулярні ракетні обстріли по всій країні;
- руйнування енергетичної інфраструктури російськими окупантами;
- активні бойові дії;
- наявність тимчасово окупованих територій.

Зараз це уповільнює інвестиційний процес та економічний розвиток України загалом [1, с. 50].

За даними Національного банку України (НБУ), протягом 2023 року зафіксовано суттєве зростання надходжень прямих іноземних інвестицій (ПІІ), обсяг яких склав 4247 млн дол. США. Це є значним позитивним сигналом, оскільки обсяг інвестицій перевищив показник 2022 року в 7,6 рази. Водночас, необхідно визнати, що цей показник на 42% менший за довоєнний рівень (порівняно з 2021 роком), що свідчить про незавершеність відновлення інвестиційної привабливості країни [3].

За даними податкового комітету Верховної Ради, накопичені ПІІ, якщо порівнювати їх обсяги з країнами Центральної та Східної Європи, залишаються на низькому рівні [3].

Основними сильними сторонами залучення міжнародних інвестицій є:

- насичення економіки необхідними фінансовими ресурсами;
- доступ до сучасних фінансових продуктів, які доступні на міжнародному та національному ринках;
- стимулювання бізнесу до активного пошуку нових та привабливих платформ для розширення діяльності, що веде до економічного зростання.

Отже, залучення міжнародних інвестицій є критично важливим

каталізатором для економічного зростання України, оскільки забезпечує насичення економіки необхідними фінансовими ресурсами, доступ до сучасних фінансових продуктів та стимулює розширення ділової активності.

Для максимальної реалізації цих переваг та мінімізації супутніх ризиків, необхідно терміново створити скоординовану та надійну систему захисту інвестицій. Це має включати ефективне міжнародне страхування інвестицій для підвищення довіри іноземних партнерів та налагодження прозорого міжнародного руху капіталу через національний фінансовий центр.

Список використаних джерел:

1. Терес Ю. Залучення іноземних інвестицій для розвитку економіки України: виклики воєнного часу та повоєнні перспективи. *Економіка та суспільство*. 2023. № 51. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-51> (дата звернення: 03.11.2025).

2. Феєр О. В. Інвестиційне забезпечення діяльності вітчизняних підприємств. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Економіка»*. 2016. Вип. 2 (6). С. 112-117. URL: <http://dspace.msu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/2609/1/2-6-2-2016-19.pdf> (дата звернення: 02.11.2025).]

3. Іноземні інвестори вже повертаються? Як Україна отримала \$4,2 млрд у 2023 році. URL: <https://mind.ua/publications/20271636-inozemni-investori-vzhe-povertayutsya-yak-ukrayina-otrimala-42-mlrd-u-2023-roci> (дата звернення: 01.11.2025).

*Ладатко Максим Миколайович,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня;
Зоря Світлана Петрівна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів,
економічних досліджень і туризму
Полтавський державний аграрний університет*

ІННОВАЦІЙНІ РІШЕННЯ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ВОЄННИМИ РИЗИКАМИ ПРИ СТРАХУВАННІ МАЙНА В УКРАЇНІ

Внаслідок повномасштабної агресії РФ проти України, національний страховий ринок переживає кризу, оскільки традиційні страхові механізми виявилися нездатними ефективно покривати катастрофічні ризики, пов'язані з війною, для майна. Враховуючи це, цифрова трансформація страхової сфери набуває критичного значення для відновлення її функціональної стабільності та гарантування високого рівня фінансового забезпечення.

Метою цього дослідження є обґрунтування ролі інноваційних страхових інструментів у формуванні сучасної системи управління воєнними ризиками при страхуванні майна в Україні.

Насамперед доцільно визначити головні тенденції сьогодення на страховому ринку та виклики, з якими страховим компаніям довелося зіткнутися з початком війни і які продовжують перешкоджати ефективній роботі цієї сфери навіть зараз. Попри те, що в цілому страховий ринок України зміг вистояти і навіть показує помірне зростання про що свідчить збільшення активів страховиків за II квартал 2025 року на 8%, а також 33,1 млрд грн чистих премій отриманих у 1 півріччі 2025 року, в той же час, кількість страховиків продовжує зменшуватись. Станом на початок вересня 2025 року на ринку страхових послуг працював 50 страховик non-life (було 52), 10 life-страховиків (кількість не змінилася), один страховик зі спеціальним статусом та 44 страхових брокери (кількість не змінилася) [1]. Очевидно, що за умов

триваючих воєнних дій неможливо говорити про повну стабілізацію ринку, тому ключовим завданням стає пошук інструментів адаптації до нових ризиків і побудова гнучких бізнес-моделей. Вітчизняні експерти виокремлюють такі ризики, які можуть суттєво впливати на стійкість страховиків: економічна нестабільність, зростання інфляції та валютні коливання; воєнні дії та політичні зміни; управлінські ризики; зростання конкуренції, зміни в попиті на страхові послуги, кіберзагрози; проблеми з ліквідністю та втрата довіри клієнтів [2].

Параметричне страхування, що базується на виплатах при досягненні певного тригерного показника або перевищенні встановленого порогу замість традиційної оцінки фактичних збитків, є багатообіцяючим напрямком для інновацій в страховій галузі. Щодо воєнних ризиків, такими параметрами можуть слугувати дані про обстріли певної місцевості, верифіковані супутником або інтегровані з державними реєстрами. Це дозволяє значно заощадити час, уникнути суб'єктивізму при оцінці шкоди та забезпечити швидке відшкодування, що є вкрай важливим для бізнесу, чиї активи постраждали від бойових дій.

Ефективність параметричної моделі вже доведена міжнародним досвідом, яка активно використовується для захисту від різного роду кліматичних та стихійних катастроф. Важливою умовою успішної інтеграції параметричних показників є поєднання з цифровими технологіями для моніторингу, збору та обробки даних у реальному часі, що робить страхування в умовах сьогодення гнучкішим, а також безпечнішим, адже оцінка збитків не потребуватиме безпосередньої присутності в зонах бойових дій, а також наближених до них.

Саме на цьому етапі InsureTech-рішення відіграватимуть ключову роль в оновленні традиційної операційної моделі взаємодії між клієнтом та страховиком. Наприклад, технологія Big Data дозволяє з більшою точністю калібрувати ризики та персоналізувати страхові пропозиції. Блокчейн забезпечує незмінність та прозорість транзакцій, виключаючи можливі маніпуляції. Смарт-контракти автоматизують виконання зобов'язань, а мобільні платформи в свою чергу роблять доступ до страхових послуг простішим.

Водночас ШІ, який зараз активно впроваджується у всіх сферах та стає невід'ємною частиною сьогодення, стає ключовим інструментом прогнозування, дозволяючи страховим компаніям аналізувати великі масиви даних, оцінювати ймовірність настання воєнних ризиків і надає готові варіанти рішень. В умовах війни та подальшої відбудови, вище наведені технології гарантують безперервність процесів, підвищують довіру та забезпечують цільовий контроль за використанням фінансових ресурсів.

InsureTech також сприяє формуванню єдиної цифрової екосистеми українського страхового ринку. Успішна реалізація такої платформи здатна об'єднати та спростити взаємодію страхових компаній, банківського сектору, органів місцевого самоврядування та міжнародних фінансових донорів. Посилення довіри міжнародних фінансових донорів зараз є надзвичайно важливим фактором, адже активно впроваджуються ініціативи та програми підтримки страхових компаній України, які направлені на допомогу у вирішенні проблем, пов'язаних з перестрахованням воєнних ризиків. Як приклад, одною з таких у 2024 році стала інноваційна програма страхування від Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР) та світової компанії з надання професійних послуг Аон. Страхові компанії ІНГО, Colonnade та UNIQA стали одними з перших місцевих страховиків, які активно сприяли поширенню продукту на українському ринку, а загалом обсяг наданих гарантій склав 110 мільйонів євро. Застосування цифрових технологій у страхуванні в майбутньому матиме й макроекономічний ефект. Насамперед завдяки підвищенню прозорості фінансового сектору та зниженню рівня тіньової економіки, що в наслідку стимулює ділову активність та відкриває шляхи до відновлення.

Отже, крокуючи в ногу з часом та наслідуючи міжнародний досвід, цифрова трансформація та інноваційні страхові продукти стають не просто вартими уваги, а необхідними для розвитку страхового ринку України. Запропоновані цифрові інноваційні рішення мають великий потенціал у вирішенні надзвичайно актуального питання управління воєнними ризиками

при страхуванні майна в Україні.

Список використаних джерел:

1. Підсумки страхового ринку України за 6М 2025. Insurance TOP визначив страховиків-лідерів. Forinsurer. URL: <https://forinsurer.com/news/25/09/03/45121> (дата звернення: 04.11.2025).

2. Рибак О., Сенчук Г. Дослідження фінансового стану страхових компаній в період дії воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2024. № 63. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-65>.

3. Стеценко Є. В. Сучасні тенденції страхування військових ризиків в Україні. *Економіка і управління*. 2024. Вип. 2. С. 114-121. URL: https://cms.economics-management.e-u.edu.ua/uploads/1_18_5d721ed83f.pdf.

*Леонтій Уляна Степанівна,
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня;
Ковальчук Тетяна Миколаївна,
д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку, аналізу і аудиту
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича*

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ЗВІТУВАННЯ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

В умовах мінливості детермінант розвитку соціально-економічного середовища та нагальної потреби активізації ділової активності серед усіх груп економічних суб'єктів невідкладним є поліпшення процесу, форм та формату звітування суб'єктів господарювання про фінансові результати діяльності. Адже дана обліково-аналітична категорія відображає весь спектр інформаційних потреб користувачів, що робить залежним процес прийняття ними управлінських рішень від достовірної, достатньої та зрозумілої облікової інформації, яка розкриває механізм формування підсумків провадження фінансово-господарської діяльності. На даний момент розкриття інформації за допомогою Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) є інформаційно-обмеженим, так як, його показники містять тільки загальну інформацію про складові процесу формування фінансових результатів та не вказують на галузеві особливості, етапи життєвого циклу суб'єкта господарювання, домінантні складові господарської діяльності тощо.

Поліпшення процесу звітування про фінансові результати діяльності суб'єкта господарювання необхідно вбачати в активному застосуванні інструментів семантичної та прагматичної облікових концепцій формування фінансових результатів, що передбачає як застосування традиційних облікових методів, так і методів суміжних до бухгалтерського обліку видів практичної діяльності, дозволяє розширити межі аналітичної підготовки звітних показників і сформувані якісно нові індикатори результативності фінансово-господарської

діяльності. У контексті чого ідентифікуються об'єкти управлінського обліку, інформаційне оброблення яких продукує релевантну інформацію для проведення стратегічного аналізу результативності діяльності суб'єкта господарювання. Саме на проблеми інформаційної обмеженості фінансових результатів, що формуються на основі даних фінансового обліку вказують іноземні науковці та практики [1-3], які обґрунтовують необхідність пошуку нових облікових моделей реєстрації даних про підсумки діяльності, а отже й нових форм й форматів розкриття відповідної інформації.

Удосконалення процесу звітування про фінансові результати суб'єкта господарювання необхідно вбачати в комплексі організаційних, методологічних і методичних дій, які забезпечать підвищення рівня інформативності даних фінансового обліку при їх розкритті, а також можливість паралельного застосування додаткових методів оброблення, форм і способів наведення інформації про формування фінансових результатів у звітності. Ключовими пропозиціями щодо вирішення ідентифікованих проблем є:

1) формування системи рахунків аналітичного обліку доходів від реалізації, собівартості реалізації та фінансових результатів від основної операційної діяльності в розрізі операцій з виготовлення та реалізації готової продукції, придбання та реалізації товарних активів, отримання та надання послуг (виконання робіт), що забезпечить можливість ідентифікації відповідних підсумків у рамках здійснення облікового процесу;

2) зміна структури та змісту розділів фінансової звітності, а саме включення до Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) розділу II «Фінансові результати за видами діяльності» (показники розділу II «Сукупний дохід» пропонується відображати у Примітках до річної фінансової звітності, аналогічно як і розділу IV «Розрахунок показників прибутковості акцій», зважаючи на їх низьку затребуваність для більшості суб'єктів господарювання) з відповідним наведенням додаткових статей у розділі I «Фінансові результати» даного фінансового звіту;

3) застосування стандартів XBRL для розкриття інформації про фінансові результати, що забезпечить підвищення рівнів достовірності та прозорості облікової інформації, а також спростить пошук та ознайомлення користувачів з необхідним масивом даних при прийнятті ними рішень.

Зважаючи на постійне зростання інформаційних потреб користувачів, суб'єкти господарювання у презентаційних цілях намагають розширити межі звітування про результати діяльності. Наведені тенденції сприяють підготовці ними інтегрованої звітності та інших звітів, які характеризують стан та перспективи досягнення заявлених цілей стратегічного розвитку. Концепція інтегрованого звітування дозволяє розкрити не тільки фінансову, але й нефінансову інформацію, яка пояснює причини досягнутого стану у формуванні фінансових результатів, а також характеризує передумови, які можуть вплинути на досліджуваний процес і кількісні значення підсумків господарської діяльності у майбутніх звітних періодах.

Отже, удосконалення процесу звітування про фінансові результати базується на комплексі заходів, пов'язаних з поліпшенням якості облікового забезпечення, підвищенням інформативності фінансових звітів, а також із пошуком додаткових варіантів покращення процесу розкриття облікової інформації про підсумки діяльності задля задоволення інформаційних потреб користувачів.

Список використаних джерел:

1. Kumbhakar S.C. Estimation of Profit Functions When Profit is Not Maximum. *American Journal of Agricultural Economics*. 2001. Vol. 83, № 1. P. 1-19.

2. Vahid N., Dehghanpour M. & Nasirizadeh H. Comparison between accounting profit and economic profit and its effect on optimal point of production. *European Online Journal of Natural and Social Sciences*. 2013; vol. 2, No.3, P. 493-499.

3. Zubair H. Some issues in the measurement of profit: Accountants versus

economists. *World Journal of Business and Management: Macro Think Institute*.
2017, Vol.3, №2, P. 13-29.

*Лисак Поліна Михайлівна,
здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня;
Сидорченко Тетяна Федорівна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки, менеджменту та фінансів
Бердянський державний педагогічний університет*

ВПЛИВ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ

Кожна країна прагне створити сприятливе економічне середовище, що характеризується стабільністю та відсутністю економічних потрясінь. Така атмосфера сприяє формуванню сприятливого ділового клімату, що дає змогу досягати національних цілей, таких як підвищення добробуту суспільства.

Економічне зростання, що зазвичай вимірюється зростанням ВВП, є одним із найбільш послідовних позитивних факторів, що впливають на інвестиції. Цей зв'язок повністю узгоджується з принципом акселератора, згідно з яким зростання сукупного попиту стимулює підприємства до розширення виробничих потужностей та збільшення капітальних інвестицій.

Інвестиційні рішення фірм залежать від широкого спектру макроекономічних факторів. Інвестиції виробничих фірм в основні засоби (капітальні витрати) є ключовим фактором, що стимулює довгострокове корпоративне зростання, а зміни в макроекономічному середовищі можуть впливати на готовність та здатність виробничих фірм інвестувати, що стало центральним питанням як для дослідників, так і для практиків, які вивчають вплив різних макроекономічних показників на інвестиції виробничих фірм [1].

Макроекономічні показники, такі як темпи зростання ВВП, процентні ставки, індекс споживчих цін, рівень зайнятості, індекс промислового виробництва, грошова маса та обсяг зовнішньої торгівлі, є важливими факторами оцінки стану економіки країни. Традиційна економічна теорія припускає, що ці дані відображають стан економічних показників та потенціал

майбутнього зростання, а також є основними змінними, що впливають на інвестиційні рішення компанії [2]. Сукупний вплив макроекономічних даних, включаючи зовнішні фактори, такі як тенденції галузі та настрої ринку, є однаково важливим для впливу на інвестиції компанії. Особливо у виробничому секторі вплив макроекономічних показників може бути більш значним через його капіталомісткий та циклічний характер.

Залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ) пропонує значні додаткові переваги порівняно зі звичайними методами фінансування. Важливо проаналізувати масштаби реінвестування капіталу в країну походження, відомого як «round tripping» - це фінансовий механізм, коли капітал, виведений резидентами за кордон (часто до офшорних зон або країн зі сприятливим податковим режимом), повертається в країну як прямі іноземні інвестиції (ПІІ).

Статистичний аналіз надходжень ПІІ в Україну показав, що за період 2010–2024 років загальний обсяг ПІІ, де кінцевим контролюючим інвестором є резидент, оцінюється в 11,2 млрд. дол. США. Ця сума становить 24,4% від загального припливу ПІІ в Україну за цей час (45.8 млрд. дол. США) [3]. Динаміку «round tripping» за роками наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Динаміка «Round Tripping» за роками

Період	Основні тенденції	Ключові дані
2010–2013	Період найбільшої активності	В середньому 32,7% від загального обсягу ПІІ; 89% цих інвестицій спрямовувалися в реальний сектор.
2014–2015	Відтік коштів	Пов'язано з політичними змінами та початком воєнних дій на Сході.
2016–2021	Поступове відновлення	Чистий притік зростав з 3,8% (2016) до 68,5% (2021) від припливу ПІІ.
2022	Різкий відтік	-0,6 млрд. дол. США, спричинений повномасштабним вторгненням у лютому, що критично знизило інвестиційну привабливість.
2023	Відновлення та нарощування	Обсяг «round tripping» склав 0,4 млрд. дол. США (38,1% від загального припливу ПІІ (1,1 млрд. дол.США)).
2024	Зниження обсягів	Чистий притік ПІІ 0,9 млрд.дол. США (з них 0,5 млрд.дол. за рахунок реорганізації заборгованості). Обсяги «round tripping» знизились до \$249 млн США (26,2% від припливу ПІІ).

Джерело: розраховано та складено авторами на основі даних [3].

У 2023–2024 роках основними закордонними корпоративними інвесторами були компанії, які вже мали виробничі потужності в Україні до початку повномасштабної агресії. Найбільш поширеними юрисдикціями для здійснення операцій «round tripping» були Кіпр, Нідерланди, Швейцарія та Австрія.

Таким чином, масштаби «round tripping» (24,4% за 2010–2024 роки) свідчать про те, що значна частина «іноземних» інвестицій насправді є репатрійованим капіталом, що підкреслює потребу в покращенні інвестиційного клімату та податкової системи для залучення справжніх, нерезидентних ПІІ.

ПІІ часто вважаються важливим каталізатором економічного розвитку, оскільки вони приносять не лише капітал, а й нові знання, технології та управлінський досвід. Проте, існують дослідження, які свідчать про так званий «ефект витіснення» (crowding-out effect). Цей ефект полягає в тому, що приплив іноземних інвестицій може створювати надто сильну конкуренцію для вітчизняних підприємств, особливо в менш технологічно розвинутих економіках. У таких випадках, місцеві компанії не можуть конкурувати з іноземними за якістю та кількістю продукції, що призводить до витіснення їх з ринку та, як наслідок, до зниження їхніх власних інвестицій. Таким чином, приплив ПІІ не гарантує позитивний вплив на вітчизняну економіку, і його ефект значною мірою залежить від рівня розвитку та готовності місцевих галузей до конкуренції.

Список використаних джерел:

1. Tahu, G. P., Yuesti, A., Bhegawati, D. A. S., Menes, C. C., & Orbaningsih, D. (2024). The Influence of Regional Original Income and General Allocation Funds on Economic Growth with Capital Expenditures as an Intervening Variable. *Revista De Gestão - RGSA*, 18(6), e05795. URL: <https://doi.org/10.24857/rgsa.v18n6-051>
2. Michalek, J. (2023). Analysis of the Impact of Special Economic Zones on

Macroeconomic Indicators in Poland. *Forum Scientiae Oeconomia*, 11(3), 69–86.

URL : https://doi.org/10.23762/FSO_VOL11_NO3_4

3. Національний банк України. Оцінка обсягів прямих іноземних інвестицій, в яких кінцевим контролюючим інвестором є резидент (round tripping) за 2010 – 2024 роки.

URL:https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FDI_round_tripping_ICL-DFS_pr.pdf?v=4

*Лук'янчук Тетяна Віталіївна,
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня;
Костенко Ганна Петрівна,
к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки, менеджменту та фінансів
Бердянський державний педагогічний університет*

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА КОНДИТЕРСЬКОЇ ГАЛУЗІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Фінансова безпека підприємства є ключовою умовою його стабільного функціонування та розвитку, оскільки забезпечує здатність ефективно протидіяти внутрішнім і зовнішнім ризикам та підтримувати конкурентоспроможність. Визначальне значення у цій системі мають фінансові ресурси, від достатності та раціонального їх використання залежить фінансова стійкість і платоспроможність підприємства. Процес формування фінансових ресурсів є комплексним явищем, що охоплює залучення, розподіл і використання грошових потоків із різних джерел. Його всебічний аналіз дозволяє виявити проблемні аспекти фінансової діяльності, оптимізувати структуру капіталу та підвищити ефективність фінансового управління, що, у свою чергу, сприяє забезпеченню фінансової безпеки та сталому розвитку підприємства.

Питанням фінансової безпеки присвячені праці багатьох зарубіжних та вітчизняних науковців, де серед останніх слід відзначити дослідження А. Котле М. Россі, Г. Феста, З. Варналій, Н. Марусяк, Н. Правдюк та інших [1-4]. Проте, у сучасних умовах воєнного стану ведення підприємницької діяльності вимагає впровадження ефективних механізмів управління фінансовими ресурсами та забезпечення належного рівня фінансової безпеки суб'єктів господарювання, що зумовлює актуальність подальших наукових досліджень з цієї проблематики.

Метою дослідження є аналіз фінансової безпеки підприємства

кондитерської галузі в сучасних умовах.

У межах дослідження розглянуто процес формування фінансових ресурсів як основи фінансової безпеки на прикладі одного з провідних представників кондитерської галузі України – ПрАТ «Харківська бісквітна фабрика», що входить до складу Корпорації «Бісквіт-Шоколад» [5]. Підприємство є сучасним виробничим комплексом, оснащеним високотехнологічним європейським обладнанням. Розташування потужностей у м. Харкові Харківської області створює сприятливі умови для розвитку виробництва, але водночас обумовлює додаткові ризики ведення діяльності в умовах воєнного стану.

Результати фінансового аналізу свідчать про зростання частки власних фінансових ресурсів у загальній структурі балансу з 95,3 % у 2021 р. до 95,4 % у 2024 р. Основним чинником цього стало суттєве збільшення нерозподіленого прибутку до 1 877 351,0 тис. грн. (на 31,0 %) за 2021-2024 рр., навіть попри складні умови воєнного періоду. Частка нерозподіленого прибутку у структурі власних фінансових ресурсів також зросла з 93,5 % до 95,3 %, що свідчить про активне реінвестування прибутку у розвиток підприємства.

Статутний капітал фабрики протягом досліджуваного періоду залишався незмінним і становив 10 630,0 тис. грн, або 0,5 % від загальної суми власного капіталу, демонструючи незначну тенденцію до скорочення частки через приріст прибутку. Додатковий капітал у 2024 р. становив 4,0 %, що на 1,6 % менше, ніж у 2021 р. Висока концентрація власного капіталу (95,4 % у 2024 р.) вказує на фінансову незалежність і стійкість підприємства.

У складі фінансових ресурсів довгострокові забезпечення представлені переважно резервами на витрати персоналу, частка яких не перевищувала 0,8 % у структурі фінансових ресурсів.

Залучені фінансові ресурси представлені здебільшого поточними зобов'язаннями, частка яких зменшилася з 4,2 % у 2021 р. до 3,8 % у 2024 р. Основну частину цих зобов'язань становить поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги, питома вага якої у 2024 р. становила

43,8 %. Її обсяг збільшився на 5 258,0 тис. грн, або на 18,1 %, що свідчить про стабільні виробничо-господарські зв'язки підприємства. Водночас, банківські кредити у досліджуваній період підприємство не залучало, що підтверджує його самодостатність у фінансуванні господарської діяльності.

Таким чином, ПрАТ «Харківська бісквітна фабрика» фінансує розвиток переважно за рахунок власних фінансових ресурсів, зокрема нерозподіленого прибутку, частка якого у загальних ресурсах коливалася в межах 89,1–90,9 % у 2021–2024 рр. Така політика свідчить про ефективне використання прибутку на розширення діяльності та підвищення фінансової стабільності підприємства. Аналіз структури активів показує, що підприємство має «легку» структуру балансу: частка необоротних активів не перевищує 40 %, що свідчить про високу ліквідність і мобільність коштів та є позитивним фактором фінансової безпеки. Фінансові ресурси фабрики сформовані переважно за рахунок власного капіталу (95,4 %), що забезпечує підприємству стабільність, незалежність від зовнішнього фінансування та стійке становище на ринку.

Список використаних джерел:

1. Festa G., Rossi M., Kolte A., Marinelli L. The contribution of intellectual capital to financial stability in Indian pharmaceutical companies. *Journal of Intellectual Capital*. 2021. №2(22). P. 337–359.
2. Варналій З. Загрози фінансовій безпеці суб'єктів підприємництва України та шляхи їх запобігання. *Економіка*. 2022. №4(221). С. 13–18. DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2667.2022/221-4/2>.
3. Марусяк Н. Л., Бак Н. А. Фінансова безпека підприємства та загрози її втрати в сучасному економічному середовищі. *Економіка та держава*. 2022. №2. С. 109–113.
4. Правдюк Н. Л., Козловська Л. Ю. Фінансова безпека підприємств: сутність, складові, основні загрози та оцінювання її рівня. *Ефективна економіка*. 2024. №2. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.2.36>.
5. Інформація для акціонерів та стейкхолдерів ПрАТ «Харківська

Бісквітна фабрика» : фінансова звітність за 2021-2024 рр.
URL: <https://biscuit.com.ua/informaciya-dlya-akcioneriv-ta-steykholderiv> (дата
звернення: 10.10.2025).

*Лук'янова Наталія Олексіївна,
здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Державний біотехнологічний університет*

ЗЕЛЕНА ТРАНСФОРМАЦІЯ ВАГОННОГО ДЕПО В УМОВАХ ПРИФРОНТОВОЇ ЗОНИ

Промислова інфраструктура України, особливо в регіонах, наближених до зони активних бойових дій, вимагає оперативного оновлення з орієнтацією на принципи зменшення негативного впливу на довкілля, раціонального використання ресурсів та підвищення рівня безпеки. У цьому контексті залізнична галузь, яка забезпечує базову мобільність товарів і робочої сили, має бути однією з перших, де здійснюються зміни. Зокрема, вагонні депо як інфраструктурні об'єкти, що виконують технічне обслуговування рухомого складу, повинні адаптуватися до нових умов через екологічні підходи в управлінні технологічними, енергетичними та соціальними процесами.

На думку дослідників [1, 4], стійкий розвиток підприємств у складних умовах потребує впровадження рішень, які спрямовані на підвищення автономності, зменшення споживання ресурсів та формування відповідального ставлення до природного середовища. Саме такі напрямки сьогодні можуть бути реалізовані у вагонному депо, що працює в прифронтовій зоні.

Одним із пріоритетних напрямів є поступове впровадження енергозберігаючих рішень. Зокрема, мова йде про встановлення сонячних колекторів для гарячого водопостачання, що дає змогу частково компенсувати витрати енергії в умовах дефіциту електропостачання. Також доцільним є використання систем збору дощової води для побутових і технічних потреб, що дозволяє зменшити навантаження на міську інфраструктуру та знизити витрати підприємства [2].

Окрему увагу варто приділити системі поводження з відходами. У депо накопичується значна кількість мастил, металевих залишків, технічних рідин і

змішаних побутових відходів. Організація роздільного збору та переробки таких матеріалів дає змогу не лише зменшити обсяг шкідливих викидів, а й частково монетизувати процес утилізації. Згідно з рекомендаціями Національного плану дій з відновлюваної енергетики до 2030 року, доцільним є впровадження екологічно безпечних систем збору, фільтрації та повторного використання технологічних рідин [3].

Серед маловитратних рішень, які мають позитивний ефект, можна назвати модернізацію освітлення за допомогою світлодіодних систем, термоізоляцію виробничих приміщень і запровадження систем контролю витрат палива та стисненого повітря, що особливо актуально для підприємств із нестабільним енергопостачанням, оскільки дозволяє підтримувати технологічні процеси навіть за умов обмежених ресурсів [4].

Крім технологічних змін, важливою є трансформація підходів до організації праці. Для прифронтових депо характерні постійна зміна складу працівників, підвищений рівень психологічного навантаження та обмежені можливості професійного навчання. У таких умовах першочергове значення має створення безпечного виробничого середовища, запровадження програм моральної підтримки персоналу, розвиток внутрішніх комунікацій та підвищення мотивації до збереження робочого місця.

Сукупна реалізація описаних напрямів сприяє досягненню одразу кількох результатів. Зменшуються витрати на енергоресурси, поліпшується санітарний стан території, формуються передумови для збереження персоналу та підвищення якості трудового процесу. Таким чином, екологічна модернізація депо слугує не лише засобом економії, а й способом підвищення рівня надійності всієї інфраструктури залізничного транспорту.

Варто також враховувати, що реалізація таких заходів не завжди вимагає значного фінансування. У багатьох випадках достатньо раціонального планування, навчання персоналу та залучення волонтерських або міжнародних програм підтримки. Досвід країн із високим рівнем розвитку відновлюваної енергетики підтверджує, що інвестиції в екологічні рішення часто мають

швидку окупність і сприяють зменшенню техногенних ризиків [4].

Узагальнюючи викладене, можна стверджувати, що трансформація вагонного депо в напрямі екологічної відповідальності є обґрунтованою реакцією на нові реалії. Це не лише формує енергетичну незалежність і економічну ефективність, а й сприяє збереженню колективу, зміцненню довіри до галузі та покращенню екологічного стану територій, що зазнали навантаження внаслідок воєнних дій.

Список використаних джерел:

1. Zaika S. Main factors of sustainable enterprise development. *Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством: Матеріали V Всеукраїнськ. наук.-практ. конференції. м. Полтава (14-15 квітня 2022 р.)*. Полтава, 2022. С. 579-581.

2. Відновлювана енергетика та енергоефективність у XXI столітті: матеріали XXV міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 22–24 травня 2024р.). Київ: Інститут відновлюваної енергетики НАН України, 2024. 546 с.

3. Національний план дій з відновлюваної енергетики на період до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/761-2024-%D1%80#Text>

4. Серьогіна Д., Бездетко К. Роль відновлюваної енергетики в сталому розвитку територій України. *Економіка та суспільство*. 2024. № 68. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-87>

*Ляшкова Наталія Олександрівна,
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня;
Гудзь Тетяна Павлівна,
д.е.н., професор, професор кафедри фінансів та банківської справи
Полтавський університет економіки і торгівлі*

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ПІДПРИЄМСТВА

Фінансовий контроль є одним із ключових інструментів управління підприємством в умовах економічної нестабільності та високої конкуренції. Його ефективне впровадження дозволяє зменшити фінансові ризики, уникнути порушень та оптимізувати використання ресурсів. До основних критеріїв ефективності фінансового контролю належать результативність, дієвість та економічність. Вони дозволяють оцінити, наскільки контроль сприяє досягненню стратегічних та тактичних цілей підприємства з мінімальними витратами. Фінансовий контроль оцінюється за показниками ліквідності, платоспроможності, рентабельності та фінансової стійкості. Відхилення цих показників від нормативів або їх негативна динаміка свідчить про неефективність механізму контролю. Сам контроль включає три ключові функції: аналітичну, аудиторську та методологічну. Саме методологічна функція відповідає за розробку контрольних стандартів, що забезпечують об'єктивність перевірок та високу якість оцінювання [1].

Організаційна структура механізму контролю має враховувати розмір підприємства, галузеву специфіку, правову форму та рівень автоматизації. Гнучкість структури дозволяє ефективно адаптувати систему контролю до змін зовнішнього та внутрішнього середовища. До об'єктивних чинників впливу належать макроекономічна ситуація, податкова політика, рівень інфляції та технологічний розвиток підприємства. Вони визначають стратегічні пріоритети контролю та потребу в модернізації його системи. Серед суб'єктивних чинників

важливу роль відіграють кваліфікація менеджменту, стиль керівництва, корпоративна культура та мотивація працівників. Саме людський фактор часто визначає ефективність реалізації контрольних заходів у повсякденній практиці. Результати контролю класифікуються як позитивні (покращення фінансових показників) або негативні (виявлення порушень, неефективність управління). Їх також поділяють за часом прояву (поточні та відстрочені), формою вираження (кількісні й якісні) та економічним ефектом (прямі й опосередковані). Бухгалтерський облік є основним джерелом інформації для здійснення фінансового контролю. Він забезпечує повноту, достовірність та своєчасність даних, необхідних для прийняття управлінських рішень [2].

Економічна ефективність контролю визначається співвідношенням отриманого ефекту до витрат на його організацію. Це включає як прямі вигоди (наприклад, зниження витрат), так і організаційні переваги (покращення дисципліни, оптимізація структур). Рівень ефективності можна розрахувати за формулою:

$$E_{\text{еф}} = (E_o + E_e) / Z,$$

де E_o – організаційний ефект,

E_e – економічний ефект,

Z – витрати на впровадження.

Це дозволяє об'єктивно оцінити доцільність реалізації заходів контролю [3].

Фінансовий контроль має бути невіддільною частиною загальної системи стратегічного управління підприємством. Інтеграція контролю забезпечує вищу адаптивність компанії до ринкових змін та підвищує її конкурентоспроможність. Результати фінансового контролю повинні стати основою для ухвалення обґрунтованих управлінських рішень. Лише у цьому випадку контроль має реальний вплив на покращення бізнес-процесів та забезпечення фінансової стабільності. Комерційні банки України демонструють приклад успішної організації внутрішнього фінансового контролю. Завдяки

вимогам НБУ вони запроваджують чіткі процедури аудиту, що зміцнює довіру інвесторів і підвищує фінансову прозорість [4].

Ефективний контроль дозволяє виявити приховані резерви, зменшити непродуктивні витрати та попередити кризові ситуації. Він також сприяє підтриманню платіжної дисципліни та законності фінансових операцій.

У фінансовому менеджменті можуть застосовуватись моделі Баумоля та Міллера-Орра для управління грошовими залишками. Ці моделі допомагають балансувати між ефективністю використання ресурсів і збереженням платоспроможності. Надмірне скорочення грошових коштів може покращити рентабельність, але погіршити ліквідність. Ефективний контроль має враховувати цей баланс для забезпечення безперервного фінансування операційної діяльності. Систематичний фінансовий контроль дозволяє зменшити залежність від зовнішнього фінансування. Це забезпечує стійкий розвиток підприємства навіть за умов економічної нестабільності [5].

Отже, фінансовий контроль буде ефективним лише за умов його глибокої інтеграції в управлінські процеси, наявності чітких стандартів, кадрового забезпечення та регулярного моніторингу результатів. Його мета – не просто перевірка, а створення умов для ефективного розвитку бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Романів М. В. Державний фінансовий контроль і аудит: Навчально-методичний посібник ; за ред. О. Д. Василика. Київ : НІОС, 1998. URL: https://koha.tntu.edu.ua/bib/3177?utm_source=chatgpt.com
2. Король, Світлана Яківна. Контроль як функція обліку й управління. URL: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/79178>
3. Бутинець Т. А. Контроль внутрішньогосподарський чи внутрішній? 2016. URL: <https://pbo.ztu.edu.ua/article/view/65172>
4. Левицький Я. Ю. Зміст та властивості державного фінансового контролю в забезпеченні економічної безпеки держави. URL: https://ema.ztu.edu.ua/article/view/328671?utm_source=chatgpt.com

5. Якимчук В.В., Васьків Д.І. Фінансовий контроль боргових зобов'язань підприємства URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/items/1d804b1e-a744-42a2-854c-ce67f8b73a3f>

*Маковецька Аліна Олександрівна,
здобувач третього рівня освіти (PhD)
Державна установа «Інститут ринку і економіко-екологічних
досліджень НАН України», м. Одеса*

ПРОГРАМНІ ЗАХОДИ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНСЬКОГО ПРИЧОРНОМОР'Я В УМОВАХ ВОЄННОГО ТА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

Реалії соціального та економічного розвитку України пов'язані зі складними викликами, які спричинила війна. Надзвичайно гостро ці процеси проявилися у південних регіонах, зокрема на Українському Причорномор'ї, оскільки саме цей регіон особливо став об'єктом масштабних руйнувань. Всі вони поставили під загрозу його економічну стабільність, тому актуальності набуває розроблення та впровадження комплексних програмних заходів, які будуть спрямовані на відновлення економічного потенціалу та створенню підґрунтя для сталого розвитку в післявоєнний період. Воєнні події виявили дисбаланс в економіці регіону через надмірну залежність від окремих галузей – портово-транспортної, аграрної та енергетичної, але Українське Причорномор'я має значний потенціал для модернізації та перебудови. Розвинена транспортна мережа, порти, наукові установи та вигідне розташування створюють умови для відновлення економіки півдня України.

Післявоєнне відновлення має привести до глибоких змін у розвитку регіону – йдеться про новий підхід до розвитку: сталий, інноваційний, безпечний та орієнтований на європейський простір [1]. Основою такої моделі має стати ефективна державна політика, підкріплена чіткими програмними заходами, які враховують специфіку регіонального потенціалу, наявні ризики та можливості міжнародного співробітництва.

В першу чергу втручання потребує відновлення морського та річкового транспорту, реінтеграція портової інфраструктури у світові логістичні

ланцюги [1], а також формування нової економічної структури, орієнтованої на експорт. Відновлення суднобудівної галузі, модернізація нафтоterminalів, розбудова мультимодальних транспортних хабів забезпечать не лише повернення регіону до довоєнних економічних обсягів, але й створять передумови для його сталого зростання. Водночас особливу увагу слід приділити розвитку «зеленого» порту [2] – впровадженню технологій енергоефективності, екологічного моніторингу, цифровізації процесів управління рухом вантажів, що відповідає сучасним екологічним вимогам ЄС. Важливо забезпечити фінансову безпеку та підвищити інвестиційну привабливість. В умовах війни регіони стикаються з дефіцитом капіталу та втратою довіри інвесторів. Вирішенням стане створення фондів розвитку, гарантій для бізнесу та страхових механізмів інвестування [3]. Необхідно забезпечити прозорий моніторинг з використанням міжнародної допомоги, мінімізувати корупційні ризики. Важливим кроком стане формування регіональних банків та агенцій відновлення, які спрямують ресурси у пріоритетні для держави галузі – транспорт, енергетику, промисловість і туризм.

Особливу роль відіграє розвиток людського капіталу. Війна зумовила масову міграцію населення та втрату робочих місць [4]. Для подолання цих наслідків слід розробити стимулюючі програми повернення українців додому та підтримки дистанційної зайнятості. У сфері освіти та науки необхідно розвивати регіональні центри інновацій, сприяти участі університетів у міжнародних проєктах тощо. Головне завдання – розвиток навичок для відбудови країни в галузях енергетики, машинобудування, логістики, ІТ та морської екології.

Екологічна складова також повинна бути невід’ємною частиною цих програм. Необхідно створити систему екологічного моніторингу, провести рекультивацію деградованих земель, забезпечити очищення акваторій та берегових ліній [5]. Розвиток «зеленої» економіки (переробка відходів, екотранспорт, ресурсозбереження) сприятиме екологічності та інвестиційній

привабливості. Щоб ефективно координувати та реалізувати ці програмні заходи, доцільно створити спеціальні структури, які забезпечать аналітичний супровід проєктів, оцінку ризиків, моніторинг ефективності та розробку сценаріїв розвитку. Це повинні бути регіональні агентства економічного відновлення, які б об'єднали зусилля місцевих органів влади, наукових установ, бізнесу та міжнародних партнерів. Потрібна відкрита комунікація з громадськістю для прозорості рішень, що підвищить довіру й стабільність у регіоні [6].

Отже, післявоєнне відновлення Українського Причорномор'я має стати комплексним процесом, що поєднує економічну модернізацію, екологічне відновлення та розвиток людського потенціалу. Реалізація цього процесу забезпечить економічне зростання, підвищить конкурентоспроможність та сприятиме інтеграції південних регіонів України в європейський простір.

Список використаних джерел:

1. European External Action Service. EU strategic approach to the Black Sea region. Brussels, 2023. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-strategic-approach-black-sea-region_en (дата звернення: 02.11.2025).

2. The Green Ports Concept and PROMPT. UCPM Knowledge Network, 7 February 2024. URL: <https://civil-protection-knowledge-network.europa.eu/stories/green-ports-concept-and-prompt> (дата звернення: 02.11.2025).

3. European Commission. Ukraine Investment Framework (UIF). Brussels, 2023. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/european-neighbourhood-policy/countries-region/ukraine/ukraine-investment-framework_en (дата звернення: 02.11.2025).

4. Програма розвитку ООН (UNDP). The role of human capital in Ukraine's recovery. 2023. URL: <https://www.undp.org/ukraine/press-releases/role-human-capital-ukraines-recovery-explored-human-capital-ua-forum> (дата звернення: 02.11.2025).

5. European Union. Joint Communication to the European Parliament and the Council. *The European Union's strategic approach to the Black Sea region (JOIN(2025) 135 final)*. Brussels, 2025. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52025JC0135> (дата звернення: 02.11.2025).

6. OECD. *Rebuilding Ukraine by Reinforcing Regional and Municipal Governance. OECD Multi-level Governance Studies*. Paris: OECD Publishing, 2022. DOI: <https://doi.org/10.1787/63a6b479-en>.

Публікація виконана в рамках наукового проєкту «Розробка програмних заходів підтримки економічної безпеки Українського Причорномор'я в контексті відновлення у воєнний та повоєнний періоди» (№ ДР 0125U001382) за рахунок коштів бюджетної програми «Підтримка розвитку пріоритетних напрямів наукових досліджень» (КПКВК 6541230).

*Матвієнко Ярослав Олегович,
здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня;
Цвілій Сергій Миколайович,
к.е.н., доцент, доцент кафедри туристичного, готельного та
ресторанного бізнесу,
Національний університет «Запорізька політехніка»*

ТУРИЗМ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО ПОВОЄННОГО РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО РЕГІОНУ

Туризм є однією з провідних галузей економіки регіону, яка формує вагомому частку прибутку та забезпечує соціально-економічний розвиток територій [3]. У сучасних умовах він перетворюється на чинник економічного, соціального та культурного поступу суспільства. Початок ХХІ століття ознаменувався появою нових тенденцій у індустрії туризму, що безпосередньо пов'язані з глобальними процесами економічного розвитку та із проявом його екологічних наслідків.

Одним із ключових завдань регіональної політики сьогодні є забезпечення сталого розвитку туризму, який базується на раціональному використанні природного, культурного й соціального потенціалу територій. Підхід передбачає гармонійне поєднання економічних, соціальних і екологічних аспектів розвитку, що відповідає сучасним концепціям збалансованого зростання [5].

Сталий розвиток у контексті туристичної діяльності розглядається як процес, спрямований на задоволення потреб суспільства за умов збереження екологічної цілісності навколишнього середовища [4]. Його сутність полягає у забезпеченні рівноваги між суспільними потребами та ресурсними можливостями регіону, без загрози для майбутніх поколінь. Концепція сталого туризму є складовою загальної стратегії сталого розвитку та виступає інструментом формування гармонійного соціально-економічного простору.

Згідно з основними принципами сталого туризму, ефективна туристична політика має ґрунтуватися на оптимальному використанні природних ресурсів, збереженні культурної спадщини, а також забезпеченні довгострокових соціально-економічних переваг для місцевого населення [1]. Концепція сталого розвитку туризму передбачає розробку системи стратегічних пріоритетів і цілей, що відображають позицію регіону щодо розвитку туристичної галузі, та визначення конкретних заходів для їх реалізації.

Фундаментальні засади сталого розвитку вітчизняного туризму базуються на двох взаємопов'язаних положеннях: необхідності задоволення потреб усіх верств населення, зокрема шляхом розвитку соціального туризму, а також на усвідомленні обмежених можливостей природного середовища з забезпечення цих потреб. При цьому розвиток туризму відбувається у межах технологічних, економічних і культурних обмежень, що визначають рівень адаптації галузі до сучасних викликів цифровізації, освіти та культури суспільства.

Формування концепції сталого повоєнного розвитку туристичної сфери регіону потребує врахування комплексу зовнішніх і внутрішніх факторів, які впливають на стійкість економічного зростання. До зовнішніх факторів належать державна та міжнародна екологічна політика, динаміка розвитку світового туристичного ринку, пріоритети державної соціально-економічної політики, умови інвестиційної діяльності та цифрова трансформація національної економіки. Внутрішніми чинниками є стратегічне бачення розвитку туризму в регіоні, рівень забезпеченості природно-ресурсним потенціалом, ефективність територіальної організації господарського комплексу та здатність регіону підтримувати високі екологічні стандарти [2]. Важливою умовою ефективного управління сталим розвитком туризму є стратегічне планування, що має узгоджуватися зі стратегією соціально-економічного розвитку держави. Такий підхід забезпечує орієнтацію на підвищення якості життя населення та формує ключові індикатори оцінювання результативності туристичної діяльності.

Основними принципами сталого розвитку, на основі яких туризм може

забезпечити позитивний соціально-економічний ефект, виступають: стале економічне зростання; підвищення рівня зайнятості та скорочення бідності; ефективне використання природних ресурсів; збереження культурної спадщини; забезпечення миру, безпеки та взаєморозуміння між народами.

Світова туристична спільнота розглядає сталий туризм як потужний інструмент соціально-економічного прогресу. В межах сучасної глобальної політики розвитку особлива увага приділяється впровадженню механізмів оцінювання рівня сталості туристичних процесів, що є необхідною умовою формування ефективної регіональної стратегії управління DESTINATIONAMI.

З урахуванням динамічного розвитку туристичної індустрії сталий туризм набуває статусу одного з головних пріоритетів економічної політики. Вирішення суперечності між потребами суспільства та екологічними можливостями регіонів можливе лише за умов раціонального використання природного потенціалу. У цьому контексті важливим напрямом подальших досліджень є розроблення практичних механізмів реалізації концепції сталого розвитку туризму, що забезпечить конкурентоспроможність і стабільність туристичної галузі в національній економіці.

References:

1. Маркетинг в туризмі : навчальний посібник / С. М. Цвілій, Т. С. Кукліна, В. М. Зайцева. Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2022. 260 с.

2. Цвілій С.М., Каптюх Т.В., Матвієнко Я.О. Модель формування іміджу туристичної території в контексті управління вітчизняним регіоном. *Управління змінами та інновації*. 2025. №15. С. 113–119.

3. Trusova N., et al. Budget Instruments for Stimulating the Development of the Investment Potential of the Tourism Industry in Ukraine. *Economic Affairs*. 2023. Vol. 68. № 01s. P. 253–269. DOI: 10.46852/0424-2513.1s.2023.28.

4. Trusova N., et al. Innovative Incentives of the Tourism Industry in the Period of Post-Conflict Reconstruction of Ukraine. *Review of Economics and*

Finance. 2022. №20. P. 1237–1248. DOI: DOI: 10.55365/1923.x2022.20.136.

5. Tsviliy S., et al. Potential of International Cooperation of Ukraine in the Geoeconomic Space of the Tourist Industry. *GeoJournal of Tourism and Geosites*. 2023. №49(3). P. 946–961. DOI:10.30892/gtg.49311-1095_

*Михальченко Лідія Анатоліївна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня;
Сорока Лариса Миколаївна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри управління
в транспортній галузі
Дунайський інститут Національного університету
«Одеська морська академія»*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОЇ І БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

У сучасних умовах розвитку української економіки банківська і страхова діяльності виступають ключовими компонентами фінансової системи, що визначають рівень фінансової стійкості, доступності ресурсів для бізнесу й населення, а також здатність держави ефективно протистояти зовнішнім та внутрішнім ризикам. З огляду на військовий стан, значні макроекономічні виклики та інтеграційні процеси з ЄС, питання трансформації та модернізації фінансового сектору стає надзвичайно актуальним.

Страховий ринок України, як і економіка держави загалом, нині перебуває у стані глибоких трансформацій. Динамічні зміни в соціально-економічному розвитку країни зумовлюють потребу у вивченні сучасних тенденцій і пошуку ефективних механізмів регулювання страхового сектору.

Розвиток страхового ринку тісно пов'язаний із загальним станом національної економіки, адже він забезпечує акумулювання довгострокових інвестиційних ресурсів, зокрема через програми страхування життя. Розширення страхового бізнесу сприяє створенню нових робочих місць, впровадженню інновацій, підвищенню економічної стійкості та зменшенню впливу глобальних ризиків. Ефективна система регулювання й нагляду за страховими компаніями формує основу для підвищення довіри населення й інвесторів до цього сегмента фінансового ринку [1, с. 38].

За статистичними показниками, банківська система України нині зберігає достатній рівень капіталізації, що забезпечує її стійкість до можливих фінансових шоків і дозволяє продовжувати активне кредитування економіки.

Відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність», який набрав чинності 5 серпня 2024 року, запроваджено трирівневу структуру капіталу з поступовим підвищенням мінімальних нормативів:

- з 5 серпня по 31 грудня 2024 року – не менше 8,5%;
- з 1 січня по 30 червня 2025 року – не менше 9,25%;
- з 1 липня 2025 року – не менше 10% [2].

Перехідні положення закону надали банкам можливість включати проміжний прибуток і накопичені доходи до складу основного капіталу першого рівня, що суттєво підвищило його якість та зміцнило фінансову стійкість сектору [2].

Страховий ринок є невід'ємною складовою сучасної ринкової інфраструктури держави та важливим елементом її фінансової системи. Міжнародний досвід засвідчує, що рівень економічного розвитку країни часто визначається якістю організації страхового захисту та сформованістю страхової культури. У багатьох розвинених державах страхування не лише не поступається банківському чи виробничому секторам, а й нерідко випереджає їх за темпами розвитку. У світовій практиці страхування виконує роль дієвого механізму залучення довгострокових інвестиційних ресурсів.

На жаль, сучасний стан страхового ринку України свідчить про те, що його потенціал реалізовано лише частково. Ринок страхових послуг стикається з низкою суттєвих бар'єрів, серед яких:

- недосконалість нормативно-правової бази у сфері страхового регулювання;
- недостатній рівень акумульованих страхових резервів, особливо у сегменті довгострокового страхування життя;
- відсутність системи обов'язкового медичного страхування;
- недобросовісна поведінка окремих учасників ринку;

– низька прозорість діяльності страхових компаній і брак достовірної інформації для споживачів.

З огляду на це, держава має бути зацікавлена у прискоренні розвитку страхового ринку як важливого інвестиційного інструменту, що здатний забезпечити підтримку національної економіки, а також стати ефективним механізмом компенсації непередбачених втрат підприємств і громадян за мінімальної участі державного бюджету [1, с. 39]

Банківська система України розвивається в умовах постійних трансформацій, що безпосередньо відображається на її фінансових показниках. Повномасштабна російська агресія створила для банківського сектору безпрецедентні виклики, зокрема зростання ризиків, невизначеність економічного середовища та скорочення ділової активності.

Попри складні політичні й економічні обставини, банківська система змогла зберегти стабільність і продемонструвала стійкість на фінансовому фронті, поступово адаптуючись до нових умов функціонування. У цих умовах ключового значення набуває забезпечення стабільності, ліквідності та прогнозованості діяльності банків, що вимагає постійного моніторингу, аналітичної оцінки ризиків і вдосконалення механізмів регулювання [3, с. 195].

Банки в Україні мають справу з кредитуванням, залученням депозитів, керуванням ризиками, забезпеченням капіталу та ліквідності. У сучасному контексті до цих традиційних функцій додаються: стрес-тестування, модернізація технологій, цифровізація, трансформація бізнес-моделей.

Наприклад, НБУ у 2025 р. вводить оцінку якості активів (AQR) та стрес-тестування банків із урахуванням негативного сценарію [4].

Важливим вектором є підтримка кредитування реального сектору, зокрема під час відбудови України, що створює великий потенціал, але водночас і великі ризики.

Страхові компанії пропонують продукти страхування майна, життя, відповідальності, фінансових ризиків; зростає роль страхування банківських ризиків – оскільки банки створюють «нові» ризики в сучасному середовищі [5,

с. 147].

Інвестиційна діяльність страхових компаній є важливою складовою: формування резервів, інвестування в активи дозволених класів, що впливає на дохідність і стабільність страховиків.

Сучасний стан банківської та страхової систем України свідчить про їхню здатність до адаптації та поступової трансформації в умовах воєнних і економічних викликів. Банківський сектор продемонстрував стійкість, зберіг капіталізацію та ліквідність, а також продовжує підтримувати реальний сектор економіки через кредитування й упровадження сучасних фінансових технологій. Запровадження нових вимог до структури капіталу, стрес-тестування та оцінка якості активів з боку НБУ сприяють підвищенню прозорості, ефективності управління ризиками й довіри клієнтів.

Страховий ринок, своєю чергою, проходить етап глибоких перетворень, зумовлених необхідністю адаптації до європейських стандартів і викликів післявоєнної економіки. Його розвиток має стратегічне значення, адже страхування виконує функцію економічного стабілізатора, сприяє формуванню інвестиційних ресурсів і зниженню фінансових ризиків. Попри існуючі проблеми – недосконалість нормативної бази, відсутність обов'язкового медичного страхування та низьку прозорість – сектор зберігає значний потенціал зростання.

Перспективи розвитку банківської й страхової діяльності в Україні безпосередньо пов'язані з інтеграцією у європейський фінансовий простір, підвищенням довіри населення до фінансових інститутів, цифровізацією послуг та впровадженням інноваційних продуктів. У найближчі роки ці два сектори залишатимуться ключовими чинниками фінансової стабільності, економічного відновлення та сталого розвитку держави.

Список використаних джерел:

1. Братюк В.П. Сучасний стан страхового ринку. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2022. Випуск 12. С. 37-45. URL: <http://tnv->

econom.ksauniv.ks.ua/index.php/journal/article/view/244/239 (дата звернення: 30.10.2025).

2. Мирончук Р. Українські банки завершили перехід на нові вимоги ЄС щодо капіталу. Редактор стрічки новин. Мінфін. 2025. 18 січ. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2025/01/18/143692685/> (дата звернення: 01.11.2025).

3. Шуміло О.С., Заїка О.В., Гречко С.Є. Аналіз сучасного стану банківської системи України. *Економічний простір*. 2023. № 188. С. 195-199. URL: <https://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/download/1372/1322> (дата звернення: 02.11.2025).

4. Національний банк України. Схвалено концепцію оцінки стійкості банків і банківської системи в 2025 році. Київ, 2025. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/shvaleno-kontseptsiyu-otsinki-stiykosti-bankiv-i-bankivskoyi-sistemi-v-2025-rotsi> (дата звернення: 03.11.2025).

5. Панченко О., Маслюк О., Гориленко А. Банківські ризики як об'єкт страхування у сучасних умовах. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2021. № 4(24). С. 146-154. URL: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/228214> (дата звернення: 03.11.2025).

*Неверовська Вікторія Юріївна,
здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня;*

*Безкоровайна Лідія Василівна,
к.е.н., доцент кафедри обліку і бізнес-консалтингу*

ХНЕУ ім. С. Кузнеця

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОНСОЛІДОВАНОЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ГРУПИ ПІДПРИЄМСТВ

Промислова революція, що поширювалася світом у XIX столітті, призвела до створення об'єднань підприємств: асоціацій, концернів, консорціумів, корпорацій тощо. Учасники таких об'єднань вважаються самостійними юридичними одиницями, що поєднують виробничі, наукові та комерційні інтереси з можливістю делегування окремих повноважень центральним органам управління. Для відображення їх діяльності як єдиної економічної одиниці головна (материнська) компанія складає консолідовану фінансову звітність.

Формування консолідованої звітності бере початок із США: першу консолідовану звітність склала американська компанія «Cotton Oil Trust» у 1866 р., а «United States Steel Company» подала консолідований бухгалтерський звіт у 1901 р. Протягом першої половини XX століття практику перейняли європейські країни: Великобританія, Голландія, Німеччина. При цьому відмінності в облікових процедурах Німеччини існували аж до прийняття Директиви ЄС № 7 у 1983 р.

Консолідована фінансова звітність – фінансова звітність підприємства, яке здійснює контроль, та підприємств, які ним контролюються, як єдиної економічної одиниці [1]. Фактично консолідація означає групування активів, власного капіталу, зобов'язань, доходів і витрат підприємств, а також включає в себе спеціальні процедури та розрахунки, що мають на меті:

1. коригування (елімінування) внутрішньогрупових операцій, тобто

тих, що характеризують відносини учасників групи;

2. елімінування сум нерозподілених прибутків (збитків) внутрішньогрупових операцій. Виняток – збитки, що не можуть бути відшкодовані;

3. коригування сум у разі застосування різних облікових політик учасниками для подібних операцій;

4. не включення суми фінансових інвестицій материнської компанії в кожне із дочірніх;

5. визначення неконтрольованої частки материнського підприємства у власному капіталі дочірніх підприємств;

6. розрахунок частки прибутку материнської компанії за привілейованими акціями дочірніх після коригування на суму дивідендів;

7. розрахунок вартості гудвілу, що виникає при консолідації;

8. здійснення перерахунку показників фінансової звітності підприємств, що знаходяться за межами України, у національну валюту та відображення курсових різниць, що виникають під час перерахунку.

Нормативно-правове регулювання консолідації звітності регламентується Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», національними стандартами бухгалтерського обліку: 2 «Консолідована фінансова звітність», 19 «Об'єднання підприємств» та міжнародними стандартами фінансової звітності: 3 «Об'єднання бізнесу» та 10 «Консолідована фінансова звітність».

Відповідно до НП(С)БО 2 здійснюється поділ груп на малі, середні та великі. У табл. 1 наведено порівняння критеріїв класифікації підприємств та груп.

Національні та міжнародні стандарти дозволяють материнським підприємствам, що одночасно є дочірніми підприємствами іншої материнської компанії, не складати консолідовану звітність за відповідністю всіх умов: його інструменти не перебувають в обігу на публічному ринку, воно не є емітентом цінних паперів, консолідована звітність материнської компанії знаходиться у

публічному доступі.

Таблиця 1

Критерії поділу груп підприємств

Показники	Розмір	Критерії		
		Балансова вартість активів	Чистий дохід від реалізації	Середня кількість працівників
Класифікація підприємств	Мікро	до 350 000 євро	до 700 000 євро	до 10 осіб
	Малі	до 4 млн. євро	до 8 млн. євро	до 50 осіб
	Середні	до 20 млн. євро	до 40 млн. євро	до 250 осіб
	Великі	понад 20 млн. євро	понад 40 млн. євро	понад 250 осіб
Класифікація груп	Малі	до 4 млн. євро	до 8 млн. євро	до 50 осіб
	Середні	до 20 млн. євро	до 40 млн. євро	до 250 осіб
	Великі	понад 20 млн. євро	понад 40 млн. євро	понад 250 осіб

Складено авторкою на основі [1], [2].

Отже, консолідована фінансова звітність є важливим інструментом управління групою, оскільки забезпечує цілісне бачення її фінансового стану та результатів діяльності. У той же час, враховуючи складність консолідації, вітчизняні підприємства стикаються з низкою проблем: відсутніх кваліфікованих фахівців, невідповідність міжнародних та національних стандартів, низький рівень автоматизації, що збільшує затрати часу на складання звітності тощо.

Список використаних джерел:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV : станом на 3 верес. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 02.11.2025).
2. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 2 «Консолідована фінансова звітність» : Наказ М-ва фінансів України від 27.06.2013 № 628 : станом на 17 лют. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 02.11.2025).
3. Годнюк І. В. Консолідована фінансова звітність, проблеми формування та нормативного регулювання. *Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти* : матеріали IV міжнар.

науково-практ. інтернет-конф. Ч. 2, м. Львів, 22-23 берез. 2022 р. С. 58–60.

URL: <https://sci.ldubgd.edu.ua> (дата звернення: 02.11.2025).

*Олексашенко Ярослав Сергійович,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня;
Чумак Валентина Дмитрівна,
к.е.н., доцент, професор кафедри фінансів,
економічних досліджень і туризму
Полтавський державний аграрний університет*

СКЛАДОВІ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЇХ РОЛЬ У ПІДВИЩЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ

В умовах ринкової економіки успіх будь-якого підприємства визначається не лише якістю продукції чи рівнем конкурентоспроможності, а й умінням ефективно управляти фінансовими ресурсами. Саме фінанси стають ключовим інструментом забезпечення стабільності, розвитку та зростання ринкової вартості бізнесу. В цьому контексті особливого значення набуває фінансовий механізм підприємства – це цілісна система методів, форм, інструментів і важелів, за допомогою яких здійснюється формування, розподіл і використання фінансових ресурсів для досягнення стратегічних та оперативних цілей господарської діяльності. Він забезпечує збалансованість фінансових потоків, сприяє стійкості й платоспроможності підприємства, створює умови для зростання прибутковості, капіталізації та ринкової вартості [1, с. 95].

Фінансовий механізм є центральним інструментом у системі управління фінансами підприємства, оскільки він забезпечує узгодженість усіх фінансових процесів – від формування ресурсів до їх ефективного розподілу й використання. Саме через нього реалізуються стратегічні цілі фінансової політики, визначаються пріоритети розвитку та підтримується стійкість господарської діяльності. Його значення проявляється, по-перше, у здатності забезпечувати баланс фінансових потоків, що дає змогу уникати дефіциту ресурсів і підтримувати стабільну платоспроможність підприємства. По-друге, фінансовий механізм створює умови для ефективного інвестування, зростання

прибутковості та підвищення ринкової вартості бізнесу. По-третє, він виступає засобом регулювання економічних інтересів як самого підприємства, так і його партнерів, інвесторів та держави, забезпечуючи узгодження приватних і суспільних інтересів. З огляду на це, доцільно детальніше розглянути основні складові фінансового механізму підприємства, адже саме вони визначають його дієвість та ефективність у сучасних умовах господарювання.

Основними складовими фінансового механізму підприємства є фінансове забезпечення, фінансове планування, фінансове регулювання, фінансове стимулювання та фінансовий контроль. Кожна з цих ланок виконує важливу роль у системі управління фінансами та спрямована на досягнення збалансованості фінансових потоків і підвищення ефективності господарської діяльності.

Фінансове забезпечення охоплює систему джерел формування ресурсів, необхідних для діяльності підприємства. Воно включає власні кошти, позикові та залучені ресурси, бюджетні асигнування, інвестиції та кредити, що створюють основу для стабільності й розвитку бізнесу. Важливе місце займає фінансове планування, яке передбачає складання фінансових планів, кошторисів і бюджетів. Воно забезпечує оптимальний розподіл доходів і витрат, визначає пріоритети використання ресурсів та сприяє досягненню як стратегічних, так і оперативних цілей. Фінансове регулювання реалізується як через державні інструменти (податкова політика, кредитно-грошова система, пільги та субсидії), так і через внутрішні механізми підприємства. Його призначення полягає у забезпеченні фінансової стійкості та узгодженості інтересів усіх учасників економічних відносин. Фінансове стимулювання спрямоване на підвищення результативності діяльності підприємства шляхом використання таких інструментів, як премії, дивіденди, податкові пільги чи інвестиційні преференції. Воно створює мотиваційні умови для зростання продуктивності та ефективності використання ресурсів. Не менш важливою складовою виступає фінансовий контроль, який забезпечує перевірку правильності формування та використання ресурсів, сприяє дотриманню

фінансової дисципліни та підвищує прозорість господарських процесів. Завдяки контролю підприємство може вчасно виявляти та усувати фінансові ризики, що позитивно впливає на його платоспроможність та інвестиційну привабливість.

На результативність функціонування фінансового механізму визначальний вплив справляють внутрішні фактори. До них належать: структура капіталу, якість управління та стратегія розвитку підприємства. Раціональне співвідношення власних і позикових коштів дає змогу мінімізувати фінансові ризики та підвищити стійкість бізнесу. Водночас, професійний рівень фінансового менеджменту визначає здатність ефективно організовувати фінансові потоки, приймати стратегічні рішення й адаптуватися до ринкових змін. Чітко сформульована стратегія розвитку забезпечує узгодженість усіх фінансових рішень із довгостроковими цілями, що сприяє підвищенню прибутковості та ринкової вартості підприємства.

Зовнішні фактори також мають вагомe значення. Стан економіки, рівень конкуренції, податкова політика та доступність кредитних ресурсів формують середовище, у якому діє підприємство. Економічна нестабільність знижує прогнозованість доходів і ускладнює планування, а жорстка податкова політика може збільшувати фінансове навантаження. Висока конкуренція стимулює підприємства вдосконалювати фінансові інструменти та шукати нові джерела фінансування. Крім того, вартість і доступність кредитів визначають можливості інвестиційного розвитку та швидкість реалізації стратегічних проєктів [2, с. 176].

Удосконалення фінансового механізму підприємства є необхідною умовою підвищення ефективності його діяльності, стійкості та конкурентоспроможності. Одним із першочергових напрямів виступає оптимізація структури капіталу. Раціональне співвідношення власних і позикових ресурсів дозволяє знизити фінансові ризики, забезпечити платоспроможність та створити умови для реалізації інвестиційних проєктів. Фінансовий механізм є важливим чинником забезпечення як конкурентоспроможності так і інвестиційної привабливості підприємства.

Правильна організація фінансів дозволяє ефективно розподіляти ресурси, інвестувати у модернізацію та інновації, що підвищує продуктивність, рентабельність і якість продукції. Для інвесторів ключове значення мають фінансові індикатори – рентабельність, ліквідність, фінансова стійкість, а також прозорість звітності, яка формує довіру та знижує ризики. Таким чином, дієвий фінансовий механізм підтримує конкурентні переваги підприємства й формує його привабливість для потенційних інвесторів.

Список використаних джерел:

1. Дідик Л. М. Фінансовий механізм управління діяльністю сучасного підприємства. *Економічний вісник Національного гірничого університету*. 2011. С. 92–100.
2. Ярославський А. О. Економічна ефективність діяльності підприємства: теоретичний аспект. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2018. Вип. 20, ч. 3. С. 174–177.

*Олійник Станіслав Ігорович,
здобувач освіти третього (освітньо-наукового) рівня
Полтавський університет економіки і торгівлі*

КЛЮЧОВІ ВИКЛИКИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РОЗВАЖАЛЬНИХ ІНДУСТРІЙ

У сучасних умовах швидких технологічних змін, зростання впливу цифрових платформ і глобальної конкуренції розважальні індустрії стають одним із найдинамічніших сегментів креативної економіки. Вони поєднують культурні, технологічні та маркетингові інновації, формуючи нові моделі споживання контенту й взаємодії з клієнтами. Проте дослідження останніх років засвідчують, що потенціал креативності в розважальному секторі часто стримується низькою аналітичною зрілістю, браком культурної адаптивності та небажанням компаній приймати ризики. Так, опитування Європейської комісії підкреслило, що серед ключових викликів для підприємств креативної та розважальної сфер залишаються доступ до фінансування, цифровізація, захист інтелектуальної власності та розвиток навичок [1]. Паралельно, глобальне дослідження «The State of Creativity 2025» показало, що лише 13% компаній у світі можна вважати справді креативними та схильними до ризику, що ставить під загрозу інноваційний розвиток галузі [4]. У цьому контексті важливо дослідити причини низької творчої впевненості компаній і шляхи підвищення їхньої конкурентоспроможності на глобальному ринку розваг.

Сучасні наукові дослідження у сфері креативних і розважальних індустрій зосереджені на взаємозв'язку між брендом, творчістю та поведінкою споживачів у контексті цифрової економіки. Так, Ванг Л. досліджує вплив брендів на споживчу поведінку в межах креативної індустрії [5]. Леві-Гарбоа Л. та Газел М. пропонують економічну модель взаємозв'язку між творчістю та споживчою поведінкою, доводячи, що творчість формує не лише естетичну цінність продукту, а й економічну додану вартість [3]. Крижановська Мю. та

Ткачук Ж. аналізують клієнтів у креативних індустріях з точки зору маркетингової поведінки та виокремлюють три типи споживачів: орієнтованих на естетику, на інновації та на соціальний досвід [2]. Колектив авторів на чолі з Йен С. зосереджуються на змінах у споживчій поведінці під час пандемії COVID-19. Їхнє дослідження показує, що в період обмежень зросла популярність цифрових культурних продуктів: онлайн-концертів, ігрових платформ, стрімінгових сервісів [6]. Стрілець В. Ю. та ін. досліджують цифровізацію ринку праці та маркетинг талантів у контексті глобальної розважальної індустрії та наголошують, що цифрові платформи стають не лише каналами споживання, а й інструментами управління креативними кадрами [7]. У подальшому дослідженні автори аналізують європейський ринок e-commerce крізь призму цифрової поведінки споживачів [8]. Таким чином, аналіз літератури демонструє, що сучасна наукова думка поступово зміщується від дослідження окремих аспектів споживчої поведінки до системного вивчення взаємозв'язку між креативністю, цифровими технологіями та економічними моделями розважальних індустрій.

У 2024 р. Єврокомісія провела опитування Needs and Challenges of the Cultural and Creative Industries, у якому взяли участь 155 компаній із 22 країн ЄС. Серед основних викликів: доступ до фінансування, цифровізація, інтелектуальна власність, сталий розвиток та навички [1].

Згідно зі звітом LIONS, лише 13% компаній у розважальних індустріях вважають себе креативними та схильними до ризику; 51% оцінюють свої аналітичні дані як надто слабкі для розвитку сміливої креативності; 57% мають труднощі з швидкою реакцією на культурні події [4]. Низька «творча впевненість» пов'язана з браком якісних аналітичних інсайтів і культурної гнучкості. Компанії, які приймають креативний ризик, мають у 4 рази вищу норму прибутку.

Для підвищення ефективності розважальних брендів автори рекомендують: розвивати аналітичні компетенції та використання AI і синтетичних даних для зменшення упереджень; спрощувати структури

ухвалення рішень для швидкої культурної реакції; інвестувати у навчання команд, щоб зміцнити творчу впевненість і стимулювати сміливіші ідеї [1; 4; 7].

Проведений аналіз доводить, що сучасні розважальні індустрії стикаються з подвійним викликом: необхідністю підвищення рівня аналітичної компетентності та культурної гнучкості. Брак якісних інсайтів і надмірна обережність у креативних рішеннях знижують здатність компаній формувати унікальні пропозиції для споживачів. Разом із тим, дослідження свідчать, що бренди, які приймають креативний ризик, досягають у чотири рази вищої норми прибутку та мають на 33% більше шансів на довгострокове зростання доходів.

Для підвищення ефективності розважальних компаній доцільно впроваджувати системи аналітики на основі штучного інтелекту, інвестувати в навчання персоналу та спрощувати процеси ухвалення рішень, що забезпечить швидшу реакцію на культурні зміни. Таким чином, розвиток креативної впевненості та здатності до ризику може стати ключовим чинником стійкого зростання й конкурентних переваг у глобальній розважальній екосистемі.

Список використаних джерел:

1. European Commission (2024). *Needs and challenges of the cultural and creative industries*. Brussels: Directorate-General for Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs. Available at: https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/cultural-and-creative-industries/needs-and-challenges_en
2. Krzyzanowska M., Tkaczyk J. *Understanding Customers in Creative Industries*.]. Marketing, Creative Industries, Entrepreneurship. – Available at: https://www.academia.edu/8907028/UNDERSTANDING_CUSTOMERS_IN_CREATIVE_INDUSTRIES
3. Levy-Garboua L., Gazel, M. *Creativity and Consumer Behavior: An Economic Analysis*. November 2021. Available at: 10.13140/RG.2.2.20651.98087.
4. LIONS Advisory (2025). *The State of Creativity 2025: Global Insights for*

Marketers and Creative Leaders. London: Cannes LIONS. Available at: <https://www.canneslions.com/news/lions-releases-the-state-of-creativity-2025>

5. Wang L. *The Impact of Brands on Consumer Behavior in Creative Industry*. // *Proceedings of the 2022 International Conference on Creative Industry and Knowledge Economy (CIKE 2022)*. Available at: 10.2991/aebmr.k.220404.024.

6. Yen S., Ting H., Yang C., Kang Y. (2022). Changes in Consumer Purchasing Behavior of Cultural and Creative Products During the COVID-19 Pandemic. *The Review of Socionetwork Strategies*, 16(2), 615. Available at: <https://doi.org/10.1007/s12626-022-00129-5>

7. Стрілець В. Ю., Артеменко А. В., Франко Л. С., Олійник С. І., Бобир К. С. Цифровізація ринку праці та маркетинг талантів: перспективи України в глобальній розважальній індустрії. *Вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія Економічні науки*. 2025. № 3 (117). С. 175-183. URL : <http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/15473>

8. Стрілець В. Ю., Артеменко А. В., Франко Л. С., Сокіл А. А. Європейський ринок e-commerce крізь призму кластерного аналізу: вплив цифрової поведінки споживачів на міжнародний бізнес. *Ефективна економіка*. 2025. № 8. URL : <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.8.30%20>

*Остапенко Тетяна Миколаївна,
к.е.н, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин і аудиту
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»*

ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ ЗА ЄДИНИМ ПОДАТКОМ ІV ГРУПИ

Для ведення обліку розрахунків з бюджетом за єдиним податком ІV групи використовуються наступні первинні документи: видатковий касовий ордер (ВКО) – застосовується у разі сплати єдиного податку через касу підприємства; платіжна інструкція – використовується для безготівкової сплати податку через банківські установи; квитанції та виписки з банку – підтверджують факт сплати податку; розрахунок частки сільськогосподарського товаровиробництва – документ, який підтверджує право на застосування ІV групи єдиного податку [1].

ВКО оформлюється у разі сплати податку готівкою через касу підприємства перед передачею коштів до банку. Відповідальна особа (наприклад, бухгалтер або працівник, який здійснює оплату) отримує готівку в касі. Касир робить відповідний запис у касовій книзі підприємства. Отримувач коштів підписується у ВКО, підтверджуючи отримання суми. Отримані кошти вносяться до банку для сплати єдиного податку ІV групи. У банку оформлюється квитанція про внесення готівки на рахунок бюджету. Квитанція додається до ВКО як підтвердження сплати податку. ВКО при сплаті податку використовується якщо підприємство веде касові операції та має залишки готівкових коштів, та якщо податок сплачується готівкою через банк (наприклад, у разі відсутності безготівкових операцій або необхідності термінової сплати) [2].

Сплата єдиного податку проводиться з використанням також платіжної інструкції. Платіжна інструкція є основним розрахунковим документом, який використовується для безготівкових платежів. Вона оформлюється платником і подається до банку для перерахування сум ЄП. Платіжна інструкція містить

інформацію про платника, отримувача, суму платежу, реквізити банківських рахунків і призначення платежу.

Оформлення цього документа здійснюється відповідно до встановлених банком вимог, а його передача можлива як у паперовій, так і в електронній формі через клієнт-банк. Після отримання доручення банк перевіряє правильність заповнення, наявність достатнього залишку коштів на рахунку платника та відповідність платежу чинному законодавству. У разі відповідності всім вимогам банк списує кошти з рахунку платника і перераховує їх на рахунок отримувача. Якщо на рахунку недостатньо коштів, документ може бути відкладений або повернений без виконання. Виконані платіжні інструкції зберігаються в банку та підприємстві для подальшого обліку та звітності.

Відповідно до Інструкції про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг, затвердженої Постановою НБУ від 29 липня 2022 року № 163: платіжна інструкція – це розпорядження користувача платіжних послуг надавачу платіжних послуг щодо виконання платіжної операції. Надавач платіжних послуг зобов'язаний перевірити правильність заповнення платіжної інструкції та відповідність її вимогам законодавства. У разі виявлення помилок або невідповідностей, надавач може відмовити у виконанні платіжної інструкції, про що інформує користувача [3]. Платіжна інструкція та/або ВКО складаються у терміни, що передбачені по сплаті податку [4].

Виписки з банку – підтверджують факт сплати податку. Банківська виписка є документом банку, в якому по дебету відображається списання грошових коштів з поточного рахунку підприємства (сплата єдиного податку). Виписка надається підприємству щомісяця або на вимогу (щоденно). Вона містить дату та суму кожної операції, рахунок, з якого були списані кошти. Після отримання виписки, бухгалтерія перевіряє відповідність платежів і оформлює необхідні бухгалтерські проводки. Отже, виписка банку є основним первинним документом, що підтверджує рух коштів за банківським рахунком, у

тому числі й сплату податкових платежів. Відповідно до Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні у національній валюті, затвердженої постановою НБУ від 29.07.2022 р. № 163 [3], а Положення про організацію бухгалтерського обліку, бухгалтерського контролю під час здійснення операційної діяльності в банках України, затвердженого Постановою Правління Національного банку України від 04 липня 2018 року № 75 [5], банк має обов'язок формувати виписки з особових рахунків клієнтів у паперовій або електронній формі. Порядок надання виписок, їх форма та періодичність визначаються у договорі банківського рахунку. Якщо в договорі прямо не передбачено обов'язку банку видавати паперові виписки або завіряти їх штампом, банк може відмовити у їх видачі, посилаючись на можливість самостійного друку виписок клієнтом через систему «Клієнт-Банк».

Список використаних джерел:

1. Фінансовий облік : навчальний посібник / В. М. Краєвський, О. П. Колісник, Н. В. Гуріна та ін. Ірпінь : Державний податковий університет, 2022. 616 с.

2. Фінансовий облік і звітність : навчальний посібник / укладачі : С. І. Мельник, І. М. Горбан, Н. С. Марушко. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 388 с.

3. Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг : Постанова НБУ від 29.07.2022 р. № 163. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0163500-22#Text> (дата звернення: 02.11.2025).

4. Остапенко, Т. М., Кубецька, О. М., Кононова, І. В., Протопопова, Н. А. (2022). Оподаткування суб'єктів підприємництва : навч. посібник (у схемах). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. 148 с.

5. Про затвердження Положення про організацію бухгалтерського обліку, бухгалтерського контролю під час здійснення операційної діяльності в банках України : Постанова Правління Національного банку України від 04.07.2018 р.

№ 75. URL : https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_04072018_75 (дата звернення: 02.11.2025).

*Отрох Євгеній Олегович,
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня;
Костенко Ганна Петрівна,
к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки, менеджменту та фінансів
Бердянський державний педагогічний університет*

АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ЯК ІНДИКАТОРІВ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Становлення національної економіки у воєнний час відбувається в умовах підвищеної нестабільності та впливу зовнішньополітичних і соціально-економічних чинників, що ускладнює діяльність підприємств. Для забезпечення фінансової стійкості та безперервності господарських процесів необхідне використання сучасних інструментів управління, здатних оперативно реагувати на кризові виклики. Аналіз фінансових результатів як ключового індикатора ефективності дає змогу виявляти внутрішні резерви зростання, оцінювати управлінські рішення та прогнозувати ризики. У воєнних умовах цей аналіз набуває стратегічного значення, оскільки своєчасне виявлення фінансових дисбалансів сприяє запобіганню банкрутству й збереженню конкурентоспроможності підприємств.

Проблеми антикризового управління підприємством та ефективності його оцінки вивчали багато іноземних й вітчизняних вчених, зокрема, останні дослідження проводили такі, як О. Бабіч, Д. Возний, О. Гарафонов, Н. Карачина, П. Крепкий, О. Сметанюк, О. Федик та інші вчені [1-3]. Проте, існує необхідність подальших досліджень щодо розробки теоретичних й практичних засад з антикризового управління підприємством відповідно до специфіки діяльності в умовах воєнного часу, зокрема, підприємством курортно-рекреаційної індустрії.

Метою дослідження виступає аналіз формування фінансових результатів як індикаторів антикризового управління підприємством.

Дослідження сконцентровано на аналізі фінансових результатів ДП «Клінічний санаторій «Карпати» як індикаторів антикризового управління, яке є дочірнім підприємством ПрАТ «Укрпрофоздоровниця» та представником курортно-рекреаційної індустрії. Слід зазначити, що діяльність досліджуваного підприємства набуває особливої важливості у процесі відновлення здоров'я військовослужбовців, ветеранів, внутрішньо переміщених осіб, а також цивільного населення, яке зазнало впливу стресових чинників у воєнний час.

Горизонтальний аналіз фінансових результатів ДП «Клінічний санаторій «Карпати» свідчить про позитивну динаміку основних показників діяльності. Зокрема, виручка від реалізації послуг у 2024 р. зросла на 14,8 % і становила 117 418,0 тис. грн. Поряд із цим відбулося збільшення собівартості реалізованих послуг до 104 250,0 тис. грн., що на 13,5 % більше, ніж у 2023 р. Вищий темп зростання виручки порівняно з темпом зростання собівартості забезпечив зростання валового прибутку до 13 168,0 тис. грн., або на 25,9 %.

Поряд зі зростанням обсягів реалізації, у 2024 р. спостерігалось збільшення адміністративних витрат до 5 066,0 тис. грн. (на 32,7 %), тоді як витрати на збут зменшилися до 787,0 тис. грн. (на 3,7 %). Загальна собівартість реалізованих послуг з урахуванням адміністративних витрат і витрат на збут у 2024 р. склала 110 103,0 тис. грн., що на 14,1 % перевищує показник 2023 р.

У результаті таких змін прибуток від реалізації послуг зріс до 7 315,0 тис. грн. у 2024 р. (на 25,6 %). Фінансовий результат від операційної діяльності також мав позитивну тенденцію зростання у 2024 р. до 2 699,0 тис. грн. або на 115,4 %.

Фінансова діяльність санаторію не призвела до суттєвих змін у кінцевих показниках, однак саме вона, поряд з іншими видами діяльності, сприяла формуванню чистого фінансового результату. Чистий прибуток у 2024 р. становив 1 848,0 тис. грн., тобто збільшився на 66,9 %. Витрати з податку на прибуток у досліджуваному періоді були відсутні.

Вертикальний аналіз показав, що основним джерелом формування фінансового результату підприємства є операційна діяльність: у 2024 р. її

частка становила 146,0 % від чистого фінансового результату, а у 2023 р. – 113,2 %. У 2024 р. на 1 грн. чистого доходу від реалізації послуг санаторій витрачав 0,94 коп., що свідчить про раціональне використання ресурсів.

Важливим показником фінансової стійкості підприємства є акумулювання грошового потоку, який визначається як сума чистого прибутку та амортизаційних відрахувань. У 2024 р. позитивне значення грошового потоку становило 7 952,0 тис. грн., що на 11,5 % більше порівняно з 2023 р. Це свідчить про ефективну господарську діяльність досліджуваного підприємства.

Отже, результати аналізу динаміки та структури фінансових результатів ДП «Клінічний санаторій «Карпати» підтверджують стабільне зростання основних показників діяльності. Збільшення доходів від реалізації послуг на 14,8 % при повільнішому зростанні собівартості (на 13,5 %) забезпечило приріст чистого прибутку на 66,9 %. При цьому спостерігається підвищення адміністративних витрат (на 32,7 %) і незначне скорочення витрат на збут (на 3,7 %). Фінансовий результат формується переважно за рахунок операційної діяльності, що підтверджує ефективність управління та стійкість підприємства у воєнний час.

Список використаних джерел:

1. Гарафонова О. І., Бабіч О. О., Возний Д. С. Функціональний зміст та особливості антикризового управління бізнес-організаціями в українських реаліях. *Economic Synergy*. 2023. № 4. С. 37–52. DOI: <https://doi.org/10.53920/ES-2023-4-3>.

2. Карачина Н. П., Сметанюк О. А., Крепкий П. В. Конкурентні стратегії та заходи антикризового управління підприємствами у довоєнний та повоєнний періоди. *Economic space*. 2025. № 200. С. 179–183. DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.200.179-183>.

3. Федик О. Особливості антикризового управління підприємством. *Вісник Львівського національного університету природокористування. Серія Економіка АПК*. 2023. № 30. С. 130–133.

DOI: <https://doi.org/10.31734/economics2023.30.130>.

4. Фінансова звітність ДП «Клінічний санаторій «Карпати» ПрАТ «Укрпрофоздоровниця» за 2020-2024 рр. URL: https://clarity-project.info/edr/02649615/yearly-finances?current_year=2024 (дата звернення: 15.05.2025).

*Пархоменко Віталій Петрович,
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня;
Святенко Сергій Володимирович,
старший викладач старший викладач кафедри фінансів суб'єктів
господарювання та інноваційного розвитку
Криворізький національний університет*

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВЛАСНИМ КАПІТАЛОМ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

У сучасних умовах динамічного розвитку української економіки управління власним капіталом підприємства постає як одна з найважливіших складових забезпечення його фінансової стабільності та конкурентоспроможності. Ефективність цього процесу визначає не лише поточну ліквідність та прибутковість, а й здатність суб'єкта господарювання адаптуватися до викликів макроекономічної нестабільності, коливань на фінансово-кредитному ринку й частих змін у податковому законодавстві. Саме тому удосконалення підходів до управління капіталом набуває стратегічного значення, адже від оптимального поєднання власних і залучених фінансових ресурсів залежить економічна безпека та інвестиційна привабливість підприємства.

Теоретичну та методологічну основу дослідження ефективного управління власним капіталом сформували напрацювання провідних вітчизняних економістів і фінансистів - І.О. Бланка [1], А.М. Турила [2], А.М. Поддєрьогіна [3], І.Й. Яремка, М.Д. Алексеєнка, В.Г. Андрійчука, В.В. Ковальова, Г.Г. Кірейцева та багатьох інших учених, чії праці заклали фундамент сучасних підходів до фінансового менеджменту підприємства.

Власний капітал є не лише фінансовим базисом діяльності підприємства, а й відображенням його економічної самостійності та стабільності. Разом із тим ефективне управління капіталом неможливе без якісного фінансового обліку й

достовірної звітності, що забезпечують прозорість фінансових потоків і підвищують рівень довіри інвесторів, кредиторів і партнерів. Упровадження сучасних фінансових технологій відкриває нові можливості для автоматизації аналітичних процесів, оцінки ризиків, прогнозування результатів діяльності та оперативного ухвалення управлінських рішень. Особливу актуальність ці інструменти мають для малих і середніх підприємств, які часто обмежені у фінансових ресурсах, проте потребують точного й швидкого аналізу свого капіталу.

Попри певні позитивні тенденції, у сфері управління капіталом залишаються невирішеними низка проблем. Насамперед, це відсутність універсальних моделей управління, здатних ефективно функціонувати в умовах різних галузей економіки, низький рівень цифровізації фінансових процесів і недосконалість нормативно-правової бази, що ускладнює податкове планування та доступ до кредитних ресурсів. Такі недоліки актуалізують потребу в подальших наукових дослідженнях і практичних розробках інтегрованих методик управління капіталом, адаптованих до нових економічних реалій і цифрових трансформацій.

Таким чином, удосконалення системи управління власним капіталом слід розглядати не лише як фінансову чи облікову задачу, а як складову стратегії сталого розвитку підприємства. Його ефективна реалізація потребує поєднання інноваційних технологій, сучасних управлінських підходів і високого рівня фінансової культури керівників.

Список використаних джерел:

1. Бланк І.О. Управління використанням капітала. 2-е вид. Київ : Ельга, 2012. 656 с.
2. Турило А.М., Адаменко М.В. Фінансовий менеджмент (у схемах і таблицях): навч. посіб. Кривий Ріг: Видавничий дім, 2012. 272 с.
3. Фінансовий менеджмент: підручник / А. М. Поддєрьогін та ін. 2-ге вид., перероб. Київ : КНЕУ, 2017. 534 с.

*Патока Валерія Олексіївна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Національний Технічний Університет «Дніпровська політехніка»*

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ТА ВИКЛИКИ ВОЄННОГО ЧАСУ ЯК ФАКТОРИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКИХ І СТРАХОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Актуальність. Стан розвитку банківської і страхової систем України нині формується під впливом війни, масштабної відбудови інфраструктури, і прискореної цифровізації фінансових послуг. В цих умовах змінюються як фінансові ризики, так і очікування клієнтів та регулятора. Це робить питання перспектив розвитку галузей зараз особливо актуальним для забезпечення фінансової стійкості та конкурентоспроможності вітчизняного сектору [1].

Банківська діяльність в Україні має перспективу через розвиток цифрових каналів і фінтех-співпрацю, бо це дозволяє зменшити операційні витрати і пришвидшити кредитні цикли. Національний банк вже оприлюднив Стратегію сталого фінансування, а щоквартальні звіти про фінансову стабільність показують, що капіталізація банків та ліквідність перебувають на історично високих рівнях у першій половині 2025 року [2, 3]. Водночас, для розширення кредитування МСБ потрібні механізми державних гарантій, потрібні прозорі процедури оцінки ризиків і також, потрібна участь міжнародних інституцій у реконструкційних програмах. Страховий ринок в Україні стикався з втратою гравців через війну, але стабілізація премій, цифрові сервіси та розвиток спеціалізованих продуктів (для відновлення, ризиків війни) створюють умови для поступового відновлення попиту [4].

Страховики повинні впроваджувати більш досконалі системи управління ризиками і шукати доступ до перестраховання на міжнародних ринках. З іншого боку, обидва ці сектори мають стимул розвивати ESG-орієнтовані продукти - це може бути важливим шляхом залучення іноземного фінансування для сталого розвитку та зменшення довгострокових ризиків. OECD у своєму

звіті підкреслює, що макроекономічна стабільність, залучення інвестицій, покращення умов бізнесу й доступ до фінансування - це центральні чинники для зростання в Україні [5]. Важливо також посилювати фінансову грамотність населення та бізнесу, бо це сприятиме ефективнішому використанню банківських і страхових послуг. Крім того, розвиток аналітичних платформ і великих даних допоможе прогнозувати ризики та ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення.

Перспективи розвитку страхової та банківської діяльності в Україні будуть успішними, якщо внутрішні трансформації (цифровізація, управління ризиками, капітал) комбінуватимуться з активною міжнародною підтримкою, програмами гарантій і перестраховування. Синергія цих елементів створить передумови не просто для відновлення, але і для модернізації фінансового сектору з підвищеною стійкістю до майбутніх потрясінь.

Список використаних джерел:

1. National Bank of Ukraine. *Financial Stability Report – June 2025*. Київ : НБУ, 2025. 78 с. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2025-N1_eng.pdf (дата звернення: 08.10.2025).

2. National Bank of Ukraine. *Financial Stability Report – December 2024*. Київ : НБУ, 2024. 84 с. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2024-N2_eng.pdf (дата звернення: 08.10.2025).

3. OECD. *OECD Economic Surveys: Ukraine 2025*. Париж : OECD, 2025. 112 с. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2025/05/oecd-economic-surveys-ukraine-2025_0bb82ef9/940cee85-en.pdf (дата звернення: 08.10.2025).

4. Insurance Europe. *Annual Report – Ukraine 2023–2024*. Брюссель : Insurance Europe, 2024. 65 с. URL: <https://www.insuranceeurope.eu/downloads/ar-2024-ukraine/Ukraine.pdf> (дата звернення: 08.10.2025).

5. OECD. *Fostering Macroeconomic Stability and a Sustainable Recovery*:

Ukraine (частина звіту *Economic Survey*). Париж : ОЕСД, 2025. 49 с. URL: https://www.oecd.org/en/publications/oecd-economic-surveys-ukraine-2025_940cee85-en/full-report/fostering-macroeconomic-stability-and-a-sustainable-recovery_24ed81a1.html (дата звернення: 08.10.2025).

*Перерва Дмитро Володимирович,
здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії;
Борута Іван Володимирович,
Слепцова Наталія Сергіївна,
здобувачі вищої освіти другого (магістерського) рівня,
Полтавський державний аграрний університет*

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ В АГРАРНІЙ СФЕРІ

Управління ризиками інвестиційно-інноваційних проєктів формується як окрема наукова область на перетині інноваційного менеджменту, інвестиційного аналізу та теорії невизначеності. Перехід до економічних методів впливу на ефективність виробництва зумовлює необхідність формування нового механізму управління інвестиційними ризиками інноваційних проєктів [1].

Інвестиційно-інноваційний проєкт завжди реалізується в умовах технологічної, ринкової й організаційної невизначеності, отже мета управління ризиками полягає не у їх повному усуненні (що неможливо), а у зниженні імовірності критичних відхилень від плану та обмеженні потенційних збитків. Науково це описується як системний процес, що включає ідентифікацію ризиків, їх кількісну та якісну оцінку, вибір інструментів реагування, моніторинг у динаміці проєкту [2]. Важливо, що ризик тут розглядається не просто як загроза, а як фактор, який має ціну й може бути частково перерозподілений між учасниками.

Перша група наукових підходів – кількісно-економетрична. Вона використовує інструменти фінансової математики для вимірювання ризику через варіативність прогностичних грошових потоків, показників ефективності (NPV, IRR), строку окупності, чутливості до ключових параметрів (ціни реалізації, урожайності, собівартості, відсоткової ставки тощо). Типові

інструменти: аналіз чутливості (sensitivity analysis), сценарний аналіз (optimistic / base / pessimistic), моделювання Монте-Карло для оцінки розподілу можливих результатів, розрахунок точки беззбитковості для інновації [3]. Ці підходи дозволяють інвестору побачити не тільки «середній очікуваний результат», а й імовірність небажаних сценаріїв, тобто оцінити ризик у грошовому вираженні. Він критичний, коли треба обґрунтувати доцільність проекту перед кредитором або партнером.

Друга група наукових підходів – інституційно-організаційна, яка розглядає ризик як функцію управлінської спроможності. Тут ризики інноваційного проекту трактуються як наслідок слабких процесів: відсутність відповідального менеджера проекту; нечітке бюджетування; нестача компетенцій для експлуатації нової технології; відсутність системи внутрішнього контролю та звітності; слабка інтеграція інновації у виробничу рутину. Ці підходи фокусуються на побудові внутрішньої архітектури управління проектом: створенні офісу проекту або проектної команди; визначенні КРІ для кожного етапу впровадження; регламентуванні процедур навчання персоналу; план-факт аналізі упродовж реалізації. Тобто, чим краще керований процес впровадження, тим нижчий операційний ризик недосягнення запланованих параметрів технології.

Третя група наукових підходів – інструменти ризик-шерінгу (перерозподілу ризику) між учасниками інвестиційно-інноваційного проекту. При цьому ризик визнається неминучим, але він не обов'язково має залишатися на балансі одного суб'єкта. Застосовуються страхування (у тому числі параметричне страхування від погодних ризиків, тваринницьких ризиків, страхування незавершення проекту); лізинг як спосіб не купувати актив одразу повністю, а платити за його використання поступово; державно-приватні інструменти гарантування кредитів або компенсації відсоткових ставок; постачальницьке фінансування, коли технологічний постачальник бере на себе частину ризику впровадження через сервісну модель, а не разовий продаж обладнання. Це переводить ризик із виробника на фінансову інституцію,

страховика, постачальника технології або державу, роблячи проєкт більш прийнятним для зовнішнього капіталу.

Четверта група наукових підходів – стратегічно-портфельна. У цьому випадку інновація не розглядається як один ізольований проєкт, а як елемент інвестиційного портфеля інноваційних ініціатив підприємства або галузі. Ризик тоді управляється через диверсифікацію, поетапність і послідовність впровадження. Наприклад, підприємство не робить одразу капіталомістке технологічне переозброєння всього виробництва, а запускає кілька менших пілотних проєктів у різних напрямках (цифровий контроль витрат ресурсів, біобезпека тваринництва, енергоутилізація відходів тощо), оцінює фактичну віддачу кожного, і вже потім масштабує ті рішення, які показали найкраще співвідношення ефект/ризик. У результаті ризик не зникає, але вірогідність одночасного провалу всієї стратегії значно зменшується. Ця група підходів особливо важлива у аграрному виробництві, де є фактор сезонності.

Зрештою, сучасна наукова логіка управління ризиками інвестиційно-інноваційних проєктів виходить із того, що ризик – це не тільки загроза, а й умова доступу до технологічної переваги. Тому, п'ята група наукових підходів – інтегрована, яку можна також визначити як «ризик як керований актив». Такі підходи поєднують кількісну оцінку ризику, організаційну готовність до впровадження, страхові механізми перерозподілу відповідальності й портфельну логіку етапності. У такій моделі управління ризиками закладається ще на стадії проєктування інновації, а не після запуску. Практичний наслідок – проєкт стає інвестиційно придатним не тільки завдяки потенційній рентабельності, а й завдяки продуманій структурі управління невизначеністю. Це суттєво знижує вартість капіталу, полегшує залучення кредитного чи партнерського фінансування й підвищує ймовірність того, що інновація дійде до стадії стабільної операційної віддачі.

Список використаних джерел:

1. Зоря О.П., Зоря С.П., Малиш О.С., Панкевич Р.І., Коблицький Д.В.

Теоретико-методичні засади страхування інвестиційних ризиків інноваційних проєктів у системі ризик-менеджменту підприємств. *Агросвіт*. 2025. № 19. С. 69-74.

2. Стецюк П.А. Управління ризиками фінансування інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2017. № 3. С. 13-19.

3. Чайковська І.І. Застосування статистичного методу для оцінювання ризиків інноваційно-інвестиційних проєктів підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2020. № 3. С. 184-189.

*Петришина Дар'я Анатоліївна,
здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня;
Бурковська Алла Валентинівна,
к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет*

МІЖНАРОДНІ ФІНАНСОВІ ОРГАНІЗАЦІЇ: ДІЯЛЬНІСТЬ ДЛЯ ПІДТРИМКИ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Міжнародні фінансові організації відіграють ключову роль у стабілізації та відновленні України після масштабної військової агресії Росії. Їхня діяльність охоплює фінансування державного бюджету, реалізацію інфраструктурних проєктів, підтримку реформ і забезпечення макроекономічної стабільності. Міжнародний валютний фонд (МВФ) став одним із перших донорів, які оперативно відреагували на виклики війни. У березні 2022 р. МВФ надав Україні екстрену допомогу в розмірі 1,4 млрд дол. США через Інструмент прискореного фінансування (Rapid Financing Instrument), а вже у жовтні того ж року – додаткові 1,3 млрд дол. США в межах антикризового продовольчого вікна; ці кошти були спрямовані на покриття дефіциту платіжного балансу та підтримку фінансової стабільності держави [1].

У березні 2023 р. МВФ затвердив чотирирічну програму розширеного фінансування (Extended Fund Facility) на суму 15,6 млрд дол. США [2]. Програма передбачає два етапи: перший – збереження макроекономічної стабільності в умовах війни, другий – підтримка післявоєнного відновлення, структурних реформ та інтеграції України до ЄС. Важливо, що ця програма стала частиною ширшого пакету міжнародної підтримки на загальну суму 115 млрд дол. США, що свідчить про високий рівень довіри до України з боку міжнародної спільноти [2].

Група Світового банку також активно долучилася до процесу відновлення. З початку повномасштабної війни вона мобілізувала понад 34

млрд дол. США, з яких більше 22 млрд вже надано Україні [3]. Ці ресурси спрямовуються на підтримку державного бюджету, реалізацію інституційних реформ та довгострокових інвестиційних проєктів. Зокрема, через Цільовий фонд підтримки, відновлення, відбудови та реформування України (URTF), Світовий банк фінансує рамкові проєкти, які охоплюють критичні сфери – транспорт, енергетику, охорону здоров'я, освіту та житлову інфраструктуру. Наприклад, проєкт RELINC передбачає відновлення логістичної інфраструктури, а HEAL – зміцнення системи охорони здоров'я, включаючи психічне здоров'я та реабілітацію [3].

Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) є одним із найбільших інституційних кредиторів України. Станом на березень 2023 р. обсяг фінансування від ЄБРР перевищив 18 млрд євро [4]. Банк інвестує у критичну інфраструктуру, енергетику, залізничний транспорт, а також підтримує малі та середні підприємства. У межах пакету стійкості, оголошеного у 2022 р., ЄБРР надав понад 1 млрд євро, а до кінця 2023 р. планував збільшити цю суму до 3 млрд. євро; його діяльність зосереджена на підтримці реального сектору економіки, що є фундаментом для сталого відновлення [4].

У контексті зростання державного боргу, який у квітні 2023 р. сягнув 124,3 млрд дол. США, особливої актуальності набуває ефективне використання кредитних ресурсів [5, с. 126-128]. Прямий зовнішній борг становив 75,8 млрд дол. США, що свідчить про високу залежність України від міжнародних запозичень. У відповідь на ці виклики було запроваджено інструменти фінансового моніторингу, зокрема платформи ProZorro, ProZorro.Sale та E-Data, які забезпечують відкритість бюджетних витрат і контроль за використанням коштів міжнародних фінансових організацій [5, с. 126-128].

Отже, міжнародні фінансові організації не лише забезпечують фінансову підтримку, а й виступають каталізаторами реформ, модернізації та інтеграції України у глобальні економічні процеси. Їхня діяльність є системною, довгостроковою та спрямованою на створення умов для сталого економічного зростання. Успішне використання кредитних та грантових ресурсів, прозорість

та ефективність реалізації проєктів – це ті чинники, які визначають майбутнє України як стабільної, економічно сильної та інтегрованої держави.

Список використаних джерел:

1. Співпраця з міжнародними фінансовими організаціями. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/international/financial-institutions>.

2. Співробітництво України з міжнародними фінансовими інституціями. Міністерство закордонних справ України. 2023. URL: <https://mfa.gov.ua/mizhnarodni-vidnosini/spivrobotnictvo-ukrayini-z-mizhnarodnimi-finansovimi-instituciyami>.

3. Цільовий фонд підтримки, відновлення, відбудови та реформування України. *World Bank*. URL: <https://www.worldbank.org/uk/programs/urtf/overview>.

4. Партнери - Агентство відновлення. *Агентство відновлення*. URL: <https://restoration.gov.ua/partners/?partner-type=banku-mfo>.

5. Калашников І. С. Співробітництво з міжнародними фінансовими організаціями. *Участь молоді у розбудові агропромислового комплексу України: матеріали студентської науково-теоретичної конференції (м. Миколаїв, 20-22 березня 2024 р.)* Обліково-фінансовий факультет. Миколаїв: МНАУ, 2024. С. 126-128.

*Поліщук Вадим Григорович,
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Луцький національний технічний університет*

INSURTECH В УМОВАХ РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Ми погоджуємося з дослідженнями вченої Лапішко З.Я., що «InsurTech доцільно трактувати як компанії, або платформи засновані з метою застосувати інноваційні цифрові технології для зміни, або вдосконалення основних бізнес процесів в страхуванні, починаючи від дистрибуції і маркетингу, закінчуючи врегулюванням страхових випадків та управлінням ризиками» [2]. Взагалі питання розвитку InsurTech останнім часом досліджували у своїх працях такі вчені як Кужелєв М.О., Нечипоренко А.В. [1], Лапішко З.Я. [2], Полчанов А.Ю., Галатюк К.О. [3] та ін.

Відзначимо основні фактори технологічних змін ринку страхування в Україні. Отже, штучний інтелект потихеньку стає серцем змін на українському ринку страхування, особливо у галузі страхування, яка охоплює всі види страхування, крім страхування життя. У найближчий рік великі гравці, які тривають левову частку ринку, збираються перейти на персоналізоване ціноутворення з допомогою алгоритмів штучного інтелекту. Таке ціноутворення формується не за шаблоном, а з урахуванням того, як саме людина поводить за кермом. Дані беруться звідусіль, перш за все з телематичних пристроїв, мобільних додатків, навіть дорожніх камер. Усе це дозволяє андеррайтерам економити час і гроші, а ризики оцінювати точніше. Особливо ефективно ШІ працює в агрострахуванні. Аналіз супутникових знімків, погоди та визначення урожайності за минулі роки спрацьовують автоматично: дощів замало – може бути виплата. Жодних суб'єктивних оцінок і жодних затримок. Разом з тим, до 2027 року НБУ, швидше за все, змусить

страховиків пояснювати клієнтам, як саме ШІ порахував тариф – щоб не було дискримінації й люди довіряли технологіям.

Варто зазначити, що блокчейн стає основою для національної системи страхування воєнних ризиків. Планується, що у найближчі роки запрацює єдиний державний пул, і там блокчейн буде обов'язковим щодо фіксації внесків, керування резервами, а ще автоматичним щодо виплат. Відзначимо, що смарт-контракти страцьовують за об'єктивними тригерами – супутник побачив пошкодження, геолокація підтвердила, гроші надійшли. Пілотні проєкти, як-от Unity для морських перевезень чи програми з MIGA, уже показують: виплати за 48-72 години без експертиз. До 2027 року планується це об'єднати в одну платформу з відкритими API, щоб залучати міжнародне перестраховання на 5-10 мільярдів доларів США щороку. Блокчейн у державному пулі стане законодавчою вимогою для участі в кредитах та інвестиціях у зонах ризику.

Зазначимо також виклики, з якими реально стикається сектор InsurTech в Україні. Такими є досить низький рівень фінансової та цифрової грамотності населення, потенційні загрози кібербезпеки та позбавлені інноваційних бачень підходи страховиків.

Варто виокремити, що варто чекати українському InsurTech у 2026-2027 рр. В першу чергу, це прецизійний андеррайтинг на базі ШІ. У ризиковому страхуванні узагальнені тарифи поступаються індивідуальним. Великі дані плюс машинне навчання дозволяють формувати премії за мікропрофілем клієнта. Система дивиться не на регіон чи клас авто, а на реальні траєкторії, прискорення, час використання. Низькоризикові клієнти платять менше, страховик точніше резервує. Нейронні мережі прогнозують збитки ще до того, як вони стануть реальністю.

По-друге, варто звернути увагу на національний пул воєнних ризиків як системний InsurTech-проєкт. Без покриття воєнних ризиків інвестиції в реальний сектор не йдуть. Відповіддю є єдина державна платформа. Підприємства, фермери, інфраструктурники сплачують внески в спільний резерв, виплати йдуть автоматично за параметричними тригерами.

Важливо також будувати параметричну архітектуру. Замість експертизи – супутники, геолокація, сенсори. Таким чином, від події до грошей мине 48 годин, що важливо для відновлення ланцюгів постачань.

Наступним напрямом є блокчейн-інфраструктура. Усі транзакції – від премії до виплати – у розподіленому реєстрі. При цьому записи будуть незмінні, а доступ відкритий. Смарт-контракти виключають людський фактор.

Ще одним важливим напрямом буде прогностичне моделювання зон ескалації. Штучний інтелект оновлює карти ризиків, аналізуючи розвідку, погоду та логістику. Премії при цьому диференціюються за ймовірністю, резерви оптимізуються, а бізнес планує наперед. Інтеграція пілотів (морське страхування та експортні гарантії) в єдину платформу до 2027 року відкриває двері для десятків мільярдів доларів перестраховального капіталу.

Отже, варто підсумувати, що найближчі роки будуть такими, що технології та реформи стануть єдиними у страхуванні, і InsurTech перестане бути допоміжним інструментом, а стане системним фактором макроекономічної стійкості.

Список використаних джерел:

1. Кужелєв М.О., Нечипоренко А.В. Вплив FinTech на діяльність страхових компаній на фінансовому ринку України. *European scientific journal of Economic and Financial innovation*. 2025. № 1(15). С. 430-438. DOI: <http://doi.org/10.32750/2025-0138>

2. Лапішко З.Я. Вплив InsurTech на розвиток страхового ринку. *Фінансовий простір*. 2023. № 1 (49). С. 17-30. DOI: [https://doi.org/10.30970/fp.1\(49\).2023.173031](https://doi.org/10.30970/fp.1(49).2023.173031)

3. Полчанов А.Ю., Галатюк К.О. Інновації InsurTech та телематика як «драйвери» змін у страховій індустрії. *Економіка, управління та адміністрування*. 2025. № 4 (110). С. 86-93. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2024-4\(110\)-86-93](https://doi.org/10.26642/ema-2024-4(110)-86-93)

*Пономарьова Еліна Павлівна,
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня;
Ткачук Тетяна Михайлівна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту
готельно-ресторанного бізнесу
Державний торговельно-економічний університет*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ТУРИСТИЧНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ LUXURY-СЕГМЕНТУ

У процесі управління туристичними підприємствами у luxury-сегменті може виникати багато різних проблем. Зокрема це пов'язано з тим, що успіх у цій сфері пов'язаний не лише з високою економічною ефективністю, але й з необхідністю дотримання ідеальної якості, максимальної персоналізації в бік гостей та важливістю емоційного досвіду клієнтів. В даному випадку, основні управлінські проблеми мають безпосередній вплив на фінансову стійкість і загрожують репутації бренду, що є найуразливішим активом у люкс сегменті [1]. Саме тому у сфері розкоші має місце бути більш складний та комплексний підхід в керуванні, ніж у масовому туризмі.

Першочерговою проблемою для будь-якого люкс-сервісу стає запровадження стандартизації. Взаємодія з «віпами» може бути досить нестандартною, а їх запити не підпадати під жодні протоколи сервісу, тому передбачити та прописати чіткий перелік дій на всі випадки неможливо. Тому персонал має не просто ідеально володіти етикетом, але й бути гнучким і вміти приймати рішення для задоволення всіх потреб гостя, що в свою чергу може призводити до зайвих витрат на підприємстві.

Наступна проблема – занадто високі очікування у клієнтів. Приходячи в ресторан чи готель рівня люкс, гості сподіваються насолодитись не тільки сервісом, але й отримати унікальний досвід, дізнатись щось нове, відчути справжній «вибух» емоцій. Тому компанії постійно намагаються слідувати

трендам та впроваджувати сучасні технології для конкурентоспроможності. Як приклад, це можуть бути CRM-системи та інструменти Big Data, які допомагають зробити досвід клієнтів більш персоналізованим та цікавим.

З цього випливає ще один виклик для керівництва, а саме захист даних відвідувачів. VIP-клієнти, як ніхто інший, потребують повної конфіденційності та захищеності, що вимагає регулярних вкладень в системи захисту та безпеки.

Одним з головних елементів на будь-яких підприємствах, в тому числі і luxury-сегменту, є персонал. Вибір кандидатів є надзвичайно важливим і повинен проходити в декілька етапів. Ідеальний спеціаліст має не тільки досвід роботи, але й володіє емпатією, вміє самостійно примати рішення та не боїться діяти в нестандартних ситуаціях. Це можливо тільки за умови надання співробітникам певної влади під час вирішення проблем клієнтів, що також є ризиковим як для репутації бренду, так і для фінансів [2].

Крім того, у закладах рівня люкс часто працюють видатні шеф-кухарі, бренд-шефи, відомі ресторатори чи просто працівники з високою репутацією серед постійних клієнтів, які є ключовими персонами для успіху. Так, наприклад, якщо з ресторану йде відомий шеф, він може забрати з собою зірку Michelin. Для утримання таких співробітників, підприємства зобов'язані регулярно вкладати кошти в їх розвиток та постійно покращувати умови праці.

І останнім, але не менш важливим, є репутаційний ризик, який зростає через високий статус гостей. Це вимагає розробки стандартів VIP-менеджменту та запровадження кризових комунікаційних центрів, що збільшує навантаження на адміністративний апарат. Доцільно розглянути ключові проблеми в управлінні туристичним підприємством, зокрема у сегменті luxury (табл. 1).

Для забезпечення стійкого успіху, керівництво має зосередитись на системних інноваціях та стратегічній адаптації у їх діяльності. Це в свою чергу означає, що підприємства мають не просто оновлювати технології виробництва та приладдя, але й удосконалювати сервісну культуру, покращувати внутрішню комунікацію між підрозділами та давати простір для розвитку співробітникам.

Ключові проблеми управління туристичним підприємством у сегменті luxury

Сфера управління	Актуальна управлінська проблема	Вплив на фінанси та економіку	Стратегічна необхідність
Клієнтський досвід	Управління персоналізацією та ідеальним сервісом	Високі інвестиції у технології; нерівномірне навантаження на персонал	Децентралізація повноважень; повна конфіденційність даних
Персонал	Утримання та мотивація критично важливого персоналу; ризик залежності	Високі витрати на оплату праці та ризик втрати клієнтської бази	Гібридні системи мотивації; культура емпатії
Ризики	Репутаційна чутливість та кібербезпека даних клієнтів	Можливість миттєвого руйнування бренду та юридичні наслідки	Системи превентивного моніторингу та протоколи VIP-захисту

Джерело: сформовано авторами на основі [4].

Таким чином, до першочергових впроваджень на luxury-підприємствах можна віднести:

- розробку комплексних програм управління персоналом для утримання ключових працівників через часткову власність або ексклюзивні можливості кар'єрного розвитку;
- оновлення структури підприємств для швидшого прийняття рішень;
- перехід до управлінського обліку, орієнтованого на Brand Premium Effect [3].

У результаті, управління туристичними підприємствами luxury-сегменту є постійною боротьбою з різноманітними викликами, де рішення щодо персоналу та ризиків прямо пов'язані з фінансовими показниками та довгостроковою цінністю туристичного бренду.

Список використаних джерел:

1. Добровольська С. Клієнтоорієнтованість як інструмент формування конкурентноспроможності підприємств сфери гостинності. *Індустрія гостинності*. 2023. С. 200-203. URL:

<https://lpnu.ua/sites/default/files/2023/pages/22752/02luschik-mariyaindustriya-gostinnosti-zbirnik-tez.pdf>

2. Кравченко О. Аналітичне дослідження актуального стану готельного бізнесу України та перспективи його розвитку. *Індустрія гостинності*. 2023. С. 312-316. URL: <https://lpnu.ua/sites/default/files/2023/pages/22752/02luschik-mariyaindustriya-gostinnosti-zbirnik-tez.pdf>

3. Либа А. Організація і проведення VIP-турів. 2024. URL: <http://repository.lnup.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/2157/1/%D0%94%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D0%BE%D0%BC%20%D0%9B%D0%B8%D0%B1%D0%B0.pdf>

4. Tkachuk T.M. Foresight-vectors development of the tourist system. - The 4th International scientific and practical conference —Modern research in world science (July 10-12, 2022) SPC —Sci-conf.com.ua, Lviv, Ukraine. 2022. 1161 p. (Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції) р. 856-861. <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2022/07/MODERN-RESEARCH-IN-WORLD-SCIENCE-10-12.07.22.pdf>

*Попова Ксенія Вікторівна,
здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня;
Сорока Лариса Миколаївна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри управління в транспортній галузі
Дунайський інститут Національного університету
«Одеська морська академія»*

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ МАКРОЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Фінансові аспекти макроекономічного розвитку України мають ключове значення для забезпечення економічної стабільності та відновлення держави в умовах зовнішніх викликів. Влітку 2021 року експертні аналітичні центри прогнозували поступове економічне зростання України у 2022-2024 роках, очікуючи помірну девальвацію національної валюти, стабілізацію фінансового ринку та формування дієздатних інститутів державного управління.

Однак у лютому 2022 року відбулася повномасштабна військова агресія з боку росії, що стала найпотужнішим дестабілізуючим фактором для фінансової системи держави. Реалізація негативного сценарію призвела до девальвації гривні, прискорення інфляції, зниження золотовалютних резервів та скорочення ВВП.

В умовах воєнної економіки фінансовий сектор України опинився перед необхідністю адаптації до надзвичайних обставин: збереження стабільності банківської системи, забезпечення бюджетної стійкості, пошуку зовнішніх джерел фінансування та залучення міжнародної допомоги.

Метою дослідження є аналіз фінансових механізмів, що впливають на макроекономічну стійкість України в умовах воєнних викликів, та визначення пріоритетів відновлення фінансової системи у післявоєнний період [1].

Фінансові аспекти макроекономічного розвитку – це сукупність фінансових процесів, показників і механізмів, які впливають на економічне

зростання країни, її стабільність та ефективність функціонування національної економіки.

Існує декілька основних видів фінансових аспектів макроекономічного розвитку України:

1. Формування та управління фінансовим потенціалом. Фінансовий потенціал підприємства є основою його економічного розвитку та конкурентоспроможності. Він відображає здатність суб'єкта господарювання забезпечувати фінансовими ресурсами всі напрями діяльності та реалізовувати стратегічні цілі.

До складових цього аспекту належать:

- планування фінансових ресурсів;
- організація фінансової діяльності;
- контроль.

2. Прогнозування та стратегічне планування розвитку. Важливим фінансовим аспектом є прогнозування потенційних проблем і можливостей розвитку економіки. На макрорівні це передбачає:

- аналіз тенденцій валютного курсу, інфляції, золотовалютних резервів, ВВП;
- оцінку зовнішньоекономічних ризиків;
- визначення напрямів економічної політики держави.

3. Стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу. Розвиток малого та середнього бізнесу є ключовим чинником макроекономічної стабільності, тому державна політика підтримки підприємництва становить окремий напрям фінансових аспектів.

Основні складові цього напрямку:

- створення фінансово-кредитної інфраструктури – бізнес-інкубатори, кластери, технопарки, центри підтримки підприємництва;
- розширення системи державних гарантій для малого бізнесу та інноваційних підприємств;
- доступ до грантів, лізингу та сертифікації бізнесу;

– державні програми підготовки кадрів та вдосконалення трудового законодавства.

Реалізація цих напрямів дозволяє залучати інвестиції, зменшувати безробіття, стимулювати розвиток внутрішнього ринку та формувати фінансово стійкий сектор малого бізнесу.

4. Макрофінансовий вплив держави. На рівні держави фінансові аспекти розвитку реалізуються через:

– бюджетну політику – фінансування інфраструктурних проєктів, освіти, охорони здоров'я;

– монетарну політику – регулювання облікової ставки, валютного курсу, грошової маси;

– інвестиційну політику – стимулювання залучення внутрішніх і зовнішніх інвесторів;

– податкову політику – створення умов для розвитку бізнесу, зменшення тіньової економіки [2, с. 10].

Фінансові аспекти макроекономічного розвитку України тісно пов'язані з процесами планування та прогнозування економічних показників, які визначають ефективність державної політики та фінансової стабільності. Прогнозування дає змогу зменшити рівень невизначеності, своєчасно реагувати на економічні ризики, формувати дієву бюджетну та інвестиційну політику. Таким чином, системне фінансове прогнозування є ключовою умовою забезпечення збалансованого макроекономічного розвитку держави, підвищення її конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості [3, с. 113].

Повномасштабна агресія РФ кардинально змінила фінансові аспекти макроекономічного розвитку України, перетворивши прогнозоване зростання на гостру потребу в адаптації та стійкості.

Фінансові механізми макроекономічного розвитку (управління потенціалом, стратегічне планування, стимулювання малого та середнього бізнесу та макрофінансовий вплив держави) є ключовими інструментами для

забезпечення життєздатності економіки в умовах воєнного стану.

Незважаючи на значні виклики та втрати, системне фінансове прогнозування та цілеспрямована реалізація всіх чотирьох зазначених фінансових аспектів є критичною умовою для: збереження економічної стійкості в умовах війни та формування міцної основи для післявоєнного відновлення.

Кінцевою метою має бути побудова збалансованого макроекономічного розвитку, підвищення конкурентоспроможності та відновлення інвестиційної привабливості України.

Список використаних джерел:

1. Макроекономічне дослідження – Україна 2022-2024. URL: <https://www.capital-times.com/makroekonomika-ukraini-2022-2024> (дата звернення: 02.11.2025).

2. Фінансові аспекти розвитку економіки України: теорія, методологія, практика : збірник наукових праць здобувачів вищої освіти і молодих учених / ред. кол.: Н. А. Хрущ, Р. С. Квасницька, І. В. Форкун та ін. (відп. ред. Н. А. Хрущ). Хмельницький : ХНУ, 2021. 190 с. URL: <https://fbss.khmnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/9/2-51.pdf> (дата звернення: 03.11.2025).

3. Мельничук С. Р. Фінансові аспекти макроекономічного розвитку України. *Актуальні питання розвитку фінансової системи України : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 18–19 квітня 2024 р.)*. Київ: КНЕУ, 2024. С. 110-113.

*Прийдак Тетяна Борисівна,
к.е.н., доцент кафедри обліку і оподаткування;
Лега Ольга Василівна,
к.е.н., професор кафедри обліку і оподаткування;
Яловега Людмила Василівна,
к.е.н., доцент кафедри обліку і оподаткування
Полтавський державний аграрний університет*

ПРАВОВІ ТА ПОДАТКОВО-ОБЛІКОВІ АСПЕКТИ ВИПЛАТИ ДИВІДЕНДІВ ЮРИДИЧНИМ ОСОБАМ В УКРАЇНІ

Виплата дивідендів є одним із ключових елементів розподілу чистого прибутку між власниками підприємства. Вона виступає завершальним етапом фінансового циклу суб'єкта господарювання, відображаючи результативність його діяльності та ефективність корпоративного управління.

Джерелом виплати є чистий прибуток, визначений за даними фінансової звітності підприємства, зокрема рядком 2350 форми № 2 (2-м, 2-мс) «Звіт про фінансові результати» («Звіт про сукупний дохід») [1].

Рішення про виплату дивідендів ухвалюють загальні збори учасників товариства, що оформлюється відповідним протоколом [1]. Нарахування здійснюється всім власникам корпоративних прав пропорційно їх часткам у статутному капіталі. Податкові аспекти виплати дивідендів визначені Податковим кодексом України [4]. Для платників податку на прибуток, які перебувають на загальній системі оподаткування, передбачено сплату авансового внеску за ставкою 18 % згідно з підпунктом 57.1-1.2 ПКУ. Сума авансового внеску визначається як різниця між величиною дивідендів, що підлягають виплаті, та значенням об'єкта оподаткування за відповідний рік. Якщо дивіденди виплачуються за період, який ще не завершився, то внесок розраховується із всієї суми дивідендів.

Приклад 1. За 2024 рік у декларації (ряд. 04) визначено об'єкт

оподаткування 2 500 000 грн. У 2025 році нараховано дивіденди 3 000 000 грн. Авансовий внесок: $(3\,000\,000 - 2\,500\,000) \times 18\% = 90\,000$ грн. Приклад 2. Якщо виплата здійснюється за неповний рік (наприклад, 9 місяців 2024 р.), то сума обчислюється пропорційно кількості місяців: $(2\,000\,000 - (2\,500\,000 / 12 \times 9)) \times 18\% = 22\,500$ грн [1].

Відповідно до пп. 57.1-1 ПКУ авансовий внесок не сплачують: платники єдиного податку груп 3 та 4; суб'єкти, прибуток яких звільнено від оподаткування; інститути спільного інвестування; резиденти Дія Сіті, які сплачують податок на виведений капітал за ставкою 9 % [4]. Також звільнення поширюється на так звані «конструктивні дивіденди», прирівняні до дивідендів згідно з пп. 14.1.49 ПКУ [2]. Визнання дивідендів у бухгалтерському обліку здійснюється за принципом нарахування - на дату складання протоколу загальних зборів незалежно від фактичного перерахування грошових коштів. Це забезпечує узгодженість між правом на отримання доходу та його бухгалтерським відображенням, що відповідає вимогам НП(С)БО 15 «Дохід».

Особливості оподаткування виплати та отримання дивідендів залежать від податкового статусу обох сторін: емітента (того, хто нараховує дивіденди) та інвестора (отримувача дивідендів). Для резидентів порядок визначається положеннями Податкового кодексу України, а для нерезидентів - нормами міжнародних договорів, зокрема Конвенцій про уникнення подвійного оподаткування, які Україна уклала з багатьма країнами світу.

Таким чином, процедура виплати дивідендів юридичним особам має комплексний характер і охоплює бухгалтерські, податкові та валютно-правові аспекти. Правильне документальне оформлення, дотримання принципу нарахування, а також врахування міжнародних і національних податкових норм забезпечують законність і прозорість розрахунків між учасниками корпоративних відносин [1].

Список використаних джерел:

1. Верхогляд В. Дивіденди юрособам: нарахування, облік, податки,

виплата. *7eminar.ua*. URL: <https://7eminar.ua/news/13773-dividendi-yurosobam-narakhuvannya-oblik-podatki-viplata>.

2. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом : Закон України № 361-IX від 06 грудня 2019 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20> (дата звернення: 13.10.2025).

3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: Наказ Міністерства фінансів України № 290 від 29 листопада 1999 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show> (дата звернення: 13.10.2025).

4. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02 грудня 2010 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 13.10.2025).

*Путько Анастасія Олексіївна,
здобувач вищої освіти другого магістерського рівня;
науковий керівник – Кубецька Ольга Миколаївна,
к. е. н., доцент, доцент кафедри економічного аналізу та фінансів,
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»*

ПРИНЦИПИ ТА ФУНКЦІЇ СТРАХОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

В сучасних умовах економічної глобалізації та зростаючої невизначеності ринку управління страхуванням набуває значення як інструмент забезпечення фінансової стабільності та захисту від різних ризиків. Страхування виникло і розвивалося як реакція на стихійні лиха та випадкові події, які спричинили збитки протягом усього життя людства [1]. Система страхування сприяє економічним відносинам між людьми протягом усього їхнього життя. Питання управління страхуванням набувають особливої актуальності в умовах трансформації українського страхового ринку, який з 2020 року перебуває під наглядом Національного банку України. Воєнний стан в Україні створює додаткові виклики для страхової галузі, вимагаючи переосмислення традиційних підходів до управління ризиками та адаптації до нових реалій. У 2025 році ринок страхування в Україні продовжить розвиватися в напрямку впровадження міжнародних стандартів, зокрема принципів ESG (Environmental, Social, and Governance) та концепції сталого розвитку.

Страховий менеджмент – це система управління страховою організацією, спрямована на досягнення стратегічних і операційних цілей шляхом ефективного використання наявних ресурсів. Це багатогранний процес, який охоплює управління ризиками, фінансові потоки, управління персоналом, інвестиційну діяльність і відносини з клієнтами [2]. У контексті 2025 року управління страхуванням переживає трансформацію під впливом

світових тенденцій. Традиційної ролі страхування як інструменту компенсації вже недостатньо – натомість переоцінюється його стратегічне значення в управлінні системними ризиками, зокрема екологічними та соціальними ризиками. Інтеграція інструментів екофінансування дозволяє страховим компаніям не тільки ефективніше реагувати на виклики зміни клімату, але й створювати нові конкурентні переваги. Основною метою страхового менеджменту є створення ефективної системи управління, що забезпечує фінансову стійкість страхових компаній, задоволення потреб страхувальників і отримання прибутку власникам. Стійкість страхових компаній на ринку забезпечується ефективним фінансовим менеджментом, позитивною маркетинговою політикою, чітким і прозорим формуванням страхового портфеля, спеціалізованими перестраховими операціями, спрямованими на ефективний розподіл ризиків і підвищення гарантій компенсації.

Страховий менеджмент базується на принципах, які визначають функціонування страхових правовідносин і забезпечують їх ефективність [3]. Принцип вільного вибору гарантує страхувальнику право вибору страховика, а страховику право вибору виду страхування. Це створює конкурентне середовище на страховому ринку та стимулює страхові компанії до підвищення якості послуг. В основу страхових правовідносин покладено принцип страхування ризику. Він визначає ймовірність настання страхового випадку та потенційного збитку. Принцип страхового інтересу представляє економічний інтерес застрахованої особи. Без наявності страхового інтересу договір страхування вважається недійсним, що захищає від страхових зловживань. Принцип максимальної добросовісності вимагає від обох сторін страхових відносин діяти чесно та прозоро, а також надавати повну та достовірну інформацію. Принципом відшкодування в межах реальних збитків є страхове відшкодування, яке не повинно перевищувати фактичної вартості збитків, що виключає можливість безпідставного збагачення внаслідок страхового випадку. Принципи франшизи, суброгації та внеску, де франшиза визначає частину збитків, яка не підлягає відшкодуванню страховиком.

Суброгація дає страховику право вимагати відшкодування від третіх осіб, відповідальних за спричинення збитку. Внесок регулює розподіл відповідальності між кількома страховиками при багаторазовому страхуванні. Принципи співстрахування та перестраховування допускають розподіл великих ризиків між кількома страховиками (співстрахування) або передачу частини ризиків іншому страховику (перестраховування), що підвищує фінансову стійкість страхових компаній. Принцип диверсифікації передбачає поділ страхового портфеля за видами страхування, регіонами та категоріями страхувальників, що знижує концентрацію ризиків і підвищує стабільність страхової компанії.

Функції страхового менеджменту відображають основні напрями управлінської діяльності страхової організації. Функція планування включає визначення стратегічних цілей, розробку бізнес-планів, формування страхового портфеля, планування фінансових показників та інвестиційної діяльності. У 2025 році інтеграція факторів ESG у процес планування буде особливо важливою [4]. Розробляючи стратегії розвитку, страхові компанії повинні враховувати екологічні, соціальні та управлінські аспекти. Сучасне Організаційна функція включає в себе формування організаційної структури страхової компанії, розподіл повноважень і відповідальності, створення ефективних бізнес-процесів. Організація страхових операцій включає в себе створення системи андеррайтингу, врегулювання збитків, управління збитками та взаємодії з клієнтами. Мотиваційна функція спрямована на забезпечення високої продуктивності праці, розвиток професійних компетенцій, утримання кваліфікованих спеціалістів (від страхових агентів до актуаріїв та інвестиційних менеджерів). Контрольна функція забезпечує контроль за виконанням плану, дотриманням стандартів якості, ефективним використанням ресурсів, своєчасним виявленням відхилень. З 2020 року, після передачі функцій нагляду за небанківським фінансовим сектором Національному банку України, регулювання страхового ринку було значно посилено. У 2025 році регулятивний тиск продовжує зростати, особливо в

сферах вимог до капіталу, управління ризиками та розкриття інформації. Управління ризиками є ключовою функцією страхового менеджменту, що передбачає виявлення, оцінку, моніторинг і види різних ризиків – страхових, фінансових, операційних і стратегічних. Ризики ESG, які раніше вважалися не фінансовими, перетворюються на реальні ризики, які безпосередньо впливають на прибутковість, репутацію та стабільність страхових компаній. Фізичні ризики (стихійні лиха, зміна клімату), ризики перехідного періоду (нові екологічні норми, такі як податки на вуглець), соціальні ризики. Інвестиційну функцію передбачає ефективний розподіл страхових резервів для отримання доходу при збереженні ліквідності та безпеки. У контексті парадигми ESG страховики все частіше переглядають свої інвестиційні стратегії. Вони інвестують у «зелені» облігації та фінансують проекти у сфері відновлюваних джерел енергії, енергоефективності та чистих технологій [5]. Такі інвестиції не лише відповідають принципам сталого розвитку, а й створюють нові конкурентні переваги.

Страховий менеджмент є складною системою управління, що базується на специфічних принципах та реалізується через комплекс взаємопов'язаних функцій. Принципи страхового менеджменту від вільного вибору до диверсифікації – формують основу ефективних страхових відносин та забезпечують баланс інтересів усіх учасників страхового ринку. Функції страхового менеджменту – планування, організація, мотивація, контроль, управління ризиками та інвестиційна діяльність – забезпечують комплексне управління страховою організацією в динамічному середовищі. У 2025 році ці функції трансформуються під впливом глобальних трендів, зокрема інтеграції ESG-факторів, цифровізації та зміни регуляторних вимог. Цифровізація трансформує всі аспекти страхового бізнесу – від взаємодії з клієнтами до управління ризиками та інвестиціями. Штучний інтелект, великі дані, блокчейн та інші технології відкривають нові можливості для підвищення ефективності та створення інноваційних продуктів. Водночас цифровізація створює нові ризики, зокрема кіберризики, які вимагають постійної уваги та інвестицій у

системи захисту. Важливим є побудова ефективної системи кібербезпеки та розробка відповідних страхових продуктів.

Список використаних джерел:

1. Про страхування: Закон України від 18.11.2021 № 1909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1909-20> (дата звернення: 07.10.2025)
2. Борисюк О.В. Страхувий менеджмент : конспект лекцій. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. С. 102.
3. Опальчук Р. М. Страхувий менеджмент : навч. посіб. Київ : ЦП «Компринт», 2023. С. 251.
4. Опальчук Р.М., Чорновол А.О., Поплюйко Я.В. Інтеграція ESG-принципів у діяльність українських страхових компаній: глобальні тренди та місцеві особливості. Економіка та суспільство. 2025. Випуск 72. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-113>
5. Чала В.С., Демідов Б.Ю. Теоретичні аспекти зеленого фінансування для забезпечення сталого розвитку. Економічний простір. 2024. №193. С. 37–45. URL: <https://doi.org/10.30838/EP.193.37-45>

*Райковська Інна Тадеушівна,
к. е. н., доцентка,
проректорка з навчально-методичної та наукової роботи,
Київський кооперативний інститут бізнесу і права*

ОПТИМІЗАЦІЯ ЕФЕКТИВНОСТІ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ЗАВДЯКИ АВТОМАТИЗАЦІЇ ОБЛІКОВИХ ОПЕРАЦІЙ, КОНТРОЛЮ ФІНАНСОВИХ ПОТОКІВ ТА АНАЛІТИЧНОМУ ПРОГНОЗУВАННЮ

В умовах стрімкої цифровізації економіки оптимізація бізнес-процесів стає стратегічним пріоритетом підприємств, орієнтованих на сталий розвиток і підвищення ефективності діяльності. Автоматизація облікових операцій, системний контроль фінансових потоків та впровадження аналітичних технологій прогнозування є тими інструментами, що формують нову якість управління підприємством. Сучасне бізнес-середовище характеризується високим рівнем невизначеності, швидкими змінами зовнішнього середовища та зростаючими вимогами до швидкості прийняття управлінських рішень. У таких умовах ефективне управління ресурсами можливе лише за умови інтеграції автоматизованих систем збору, обробки та аналізу інформації. Попри наявність значного наукового доробку, недостатньо досліджено інтегрований ефект одночасного використання трьох напрямів оптимізації: автоматизації обліку, контролю фінансових потоків та аналітичного прогнозування. Саме взаємодія цих елементів створює синергетичний ефект у підвищенні ефективності бізнес-процесів.

Автоматизація обліку передбачає використання програмних комплексів, які забезпечують безперервний облік господарських операцій у режимі реального часу. Серед найбільш поширених систем – BAS ERP, SAP Business One, QuickBooks, Zoho Books, які інтегрують бухгалтерський, управлінський та податковий облік в єдину інформаційну систему.

Завдяки автоматизації усуваються рутинні процеси, мінімізуються

людські помилки, підвищується оперативність звітності. Крім того, цифрова обробка даних сприяє підвищенню аналітичної функції обліку, коли бухгалтер перетворюється з виконавця в активного аналітика та радника менеджменту.

Ефективний контроль фінансових потоків є ключовим чинником забезпечення платоспроможності та стабільності підприємства. Завдяки автоматизації цей процес переходить від ручного обліку до динамічного моніторингу в режимі реального часу, що дає змогу приймати оперативні рішення, запобігати касовим розривам і прогнозувати фінансові ризики.

Для узагальнення результатів дослідження наведемо табл. 1, яка відображає основні напрями вдосконалення контролю фінансових потоків за допомогою автоматизованих систем.

Таблиця 1

**Оптимізація контролю фінансових потоків у середовищі
автоматизованого управління**

Напрямок удосконалення	Інструмент / технологія	Очікуваний результат	Ефект для підприємства
Моніторинг грошових потоків	ERP-системи (SAP, BAS ERP, Odoo)	Автоматичне відстеження надходжень і витрат у режимі реального часу	Забезпечення ліквідності, зниження ризику касових розривів
Контроль дебіторської заборгованості	CRM-системи, модулі фінансового контролю	Аналіз платіжної дисципліни клієнтів, прогнозування прострочок	Підвищення фінансової стабільності, покращення грошового потоку
Управління бюджетом	Інтегровані бюджетні модулі	План-фактний аналіз виконання бюджету	Прозорість фінансової діяльності, зниження витрат
Звітність і аналітика	Power BI, Tableau, Google Data Studio	Візуалізація фінансових даних і тенденцій	Підвищення якості управлінських рішень
Автоматичний контроль ризиків	Модулі ризик-менеджменту в ERP	Виявлення відхилень і прогнозування ризиків	Запобігання фінансовим втратам

Отже, автоматизований контроль фінансових потоків забезпечує прозорість, оперативність і точність фінансової інформації, що дозволяє керівництву своєчасно реагувати на відхилення. Комплексне використання ERP і BI-рішень сприяє підвищенню ефективності управління ліквідністю та мінімізації ризиків нераціонального використання коштів.

Аналітичне прогнозування стає невід'ємною частиною цифрового управління підприємством, адже дає змогу оцінити майбутні тенденції, фінансові ризики й сценарії розвитку бізнесу. Сучасні технології штучного інтелекту і машинного навчання дозволяють формувати адаптивні моделі прогнозування, що коригуються залежно від змін у внутрішньому й зовнішньому середовищі. Так, поєднання аналітичного прогнозування з автоматизованими системами обліку формує аналітичну екосистему підприємства, що забезпечує випереджувальний характер управлінських рішень.

В умовах війни та економічної нестабільності такі інструменти набувають особливого значення, адже дозволяють прогнозувати кризові явища та розробляти антикризові стратегії. Поєднання аналітичного прогнозування з автоматизованим обліком створює основу для адаптивного управління підприємством. Серед основних результатів впровадження автоматизованих систем управління слід виділити зниження витрат на облікове та аналітичне забезпечення; підвищення швидкості прийняття рішень; можливість дистанційного контролю діяльності; формування єдиного інформаційного простору для управління підприємством; зростання рівня фінансової дисципліни та прозорості операцій.

Таким чином, автоматизація облікових операцій, фінансового контролю та аналітичного прогнозування виступає системним фактором підвищення ефективності бізнес-процесів. Вона не лише зменшує трудомісткість управлінських процедур, а й створює передумови для формування інтелектуальної системи управління підприємством. У перспективі поєднання цифрових технологій з алгоритмами штучного інтелекту дозволить перейти від реактивного до прогностичного управління, що забезпечить гнучкість і стійкість підприємств до зовнішніх викликів.

*Рицька Христина Сергіївна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня;
Олійник Валентина Дем'янівна,
к.г.н., доцент кафедри готельно-ресторанної справи та туризму
Міжнародний гуманітарний університет*

ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ СЕЗОННОСТІ У СФЕРІ ТУРИЗМУ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ (НА ПРИКЛАДІ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ В ПЕРІОД ПЛЯЖНОГО ТУРИЗМУ)

Сезонність є однією з найхарактерніших особливостей туристичної галузі, яка суттєво впливає на економіку курортних регіонів [2].

Для Одеської області, де домінує пляжний вид туризму, літні місяці формують пік відвідуваності, а міжсезоння супроводжується зниженням попиту на туристичні послуги. Така нерівномірність створює виклики для місцевих підприємств, ринку праці та бюджету громади.

Сезонні коливання попиту призводять до нерівномірного розподілу доходів туристичних підприємств. У піковий період (червень–серпень) спостерігається перевантаження готелів, транспортної системи та пляжної інфраструктури, тоді як у міжсезоння (жовтень–квітень) частина закладів тимчасово припиняє роботу. Це спричиняє зменшення податкових надходжень до місцевих бюджетів, сезонні коливання зайнятості та нестабільність доходів працівників. Крім того, сезонність ускладнює планування інвестицій та використання ресурсів у сфері туризму [4]

Одеська область є одним із провідних туристичних регіонів України. Основу туристичного потоку становить пляжний відпочинок на узбережжі Чорного моря [5].

За даними Державної служби статистики, у 2022 році регіон відвідало близько 2,1 млн туристів, з яких понад 70% припадає на літні місяці [1].

Водночас у міжсезоння обсяг туристичного потоку знижується майже

втричі. Такі коливання створюють значний тиск на сферу послуг, транспорт, енергопостачання та інфраструктуру (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка туристичних потоків в Одеській області (2019–2023 рр.)

Рік	Кількість туристів, млн осіб	Частка літнього сезону, %	Частка міжсезоння, %	Примітки
2019	3,0	68	32	Довоєнний стабільний ріст
2020	1,2	75	25	Пандемія COVID-19
2021	2,4	70	30	Поступове відновлення
2022	2,1	72	28	Вплив воєнного стану
2023	2,7	69	31	Стабілізація та внутрішній туризм

Джерело: складено автором на основі [5]

З метою пом'якшення впливу сезонності в Одеському регіоні доцільно розвивати позасезонні види туризму, зокрема культурно-пізнавальний, гастрономічний, оздоровчий та подієвий [4].

Організація зимових фестивалів, конференцій, виставок і спортивних змагань сприятиме залученню туристів у холодний період. Крім того, впровадження системи гнучкого ціноутворення, знижок у міжсезоння та ефективний цифровий маркетинг можуть забезпечити рівномірніший розподіл туристичних потоків [3].

Важливою умовою є модернізація інфраструктури, підтримка малого бізнесу та співпраця органів влади з приватним сектором. Таким чином, для зменшення цих негативних ефектів необхідно реалізовувати стратегії диверсифікації туристичних продуктів, удосконалювати систему управління попитом і стимулювати розвиток позасезонного туризму. Комплексний підхід дасть змогу забезпечити стійкість туристичного сектору та підвищити привабливість Одеського регіону протягом усього року [5].

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України. Туристична діяльність в Україні: статистичний збірник за 2023 рік. Київ, 2024.

2. Міністерство економіки України. Аналітичний звіт «Стан та тенденції розвитку туристичної сфери в Україні». Київ, 2023.
3. UNWTO. Tourism Data Dashboard. URL: <https://www.unwto.org/tourism-data> (дата звернення: 20.10.2025).
4. Корлюк Г. Сезонність у туризмі: проблеми та шляхи подолання. *Економіка і туризм*. 2022. №3.
5. Одеська обласна державна адміністрація. Регіональна стратегія розвитку туризму до 2030 року. Одеса, 2024.

*Рогожа Аріна Олегівна,
здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня;
науковий керівник – Федоришина Лариса Миколаївна,
д.е.н., професор, професор кафедри менеджменту, економіки,
статистики та цифрових технологій,
Хмельницький університет управління та права ім. Леоніда Юзькова*

РОЛЬ САМОМЕНЕДЖМЕНТУ У ПІДВИЩЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Сучасні виклики розвитку суспільства, процеси децентралізації та цифровізації публічного управління вимагають від службовців не лише високого рівня професійних знань, але й уміння ефективно керувати власним часом, енергією, емоціями та професійним розвитком. У цьому контексті особливого значення набуває самоменеджмент – система самостійного планування, організації, мотивації та контролю власної діяльності, спрямована на досягнення поставлених цілей у професійному та особистісному вимірах.

Ключовими напрямками самоменеджменту службовців в управлінській роботі є: тайм-менеджмент, стрес-менеджмент, тім-менеджмент, імпрешен-менеджмент, ресурс-менеджмент [1, с. 91]. Здатність службовця грамотно розподіляти ресурси, визначати пріоритети та зосереджуватись на стратегічно важливих завданнях прямо впливає на якість управлінських рішень і рівень довіри громадян до влади.

Одним із базових напрямів самоменеджменту є тайм-менеджмент – уміння правильно розставляти пріоритети між терміновими та важливими справами. Використання матриці Ейзенхауера або принципу Парето («80/20») допомагає публічним службовцям уникати перевантаження та забезпечувати своєчасне виконання управлінських завдань.

Не менш важливою складовою є ресурс-менеджмент, що включає розвиток стресостійкості, саморегуляції та навичок емоційного інтелекту.

Публічна служба часто пов'язана з високим рівнем відповідальності, соціальним тиском і потребою швидкого реагування на кризові ситуації. У таких умовах здатність контролювати власний психоемоційний стан стає необхідною умовою ефективної комунікації, прийняття рішень та підтримання конструктивного клімату в колективі.

Крім того, сучасні тенденції розвитку публічного управління орієнтують службовця на безперервне навчання та професійне самовдосконалення. Формування індивідуальної траєкторії розвитку, участь у тренінгах, освітніх програмах і міжнародних обмінах сприяє адаптації до нових управлінських технологій, цифрових інструментів та стандартів європейського врядування.

Варто підкреслити, що самоменеджмент не є ізольованою особистісною практикою – він має системний ефект для органу влади. Якщо службовці володіють навичками самоменеджменту, то підвищується рівень дисципліни, ініціативності та командної взаємодії. Це створює умови для ефективнішого використання бюджетних ресурсів, підвищення якості надання адміністративних послуг і зростання довіри громад до органів влади.

Українські науковці А. Гайдучик та Н. Юрик слушно зазначають, що застосування технік самоменеджменту дає змогу державному службовцю раціонально оцінювати власну діяльність і завдання, що виконуються. Це, своєю чергою, сприяє більш ефективній організації як особистої роботи, так і діяльності підрозділу чи всього органу державної влади [2, с. 72].

Якщо розглядати самоменеджмент на вищому рівні (не окремої особи), то в контексті управління громадами/територіями самоменеджмент сприяє раціоналізації управлінських процесів, ефективному виконанню стратегічних планів розвитку громад і залученню громадськості до прийняття рішень. Збалансований самоменеджмент службовця дозволяє не лише досягати високих індивідуальних результатів, а й формувати культуру відповідального лідерства на місцевому рівні, а на рівні держави – зміцнює інституційну спроможність, зменшує управлінську інертність і бюрократизм, сприяє впровадженню культури відповідальності, прозорості та інноваційності, а також підвищує

якість надання публічних послуг в цілому.

Безперечно, задля формування системи самоменеджменту в органах влади доцільно передбачити проведення семінарів і тренінгів у межах програм підвищення кваліфікації, присвячених сучасним підходам до управління часом, власними ресурсами, стресом, формуванню навичок командної роботи. Такі заходи сприятимуть набуттю нових знань і практичних умінь щодо оптимізації робочого навантаження, раціонального планування власного часу, застосування ефективних методів його економії, а також командної взаємодії і запобіганню стресу. Отримана методична й консультативна підтримка допоможе підвищити рівень організаційної культури, результативність і якість управлінської діяльності [3, с. 46].

Підсумовуючи, вважаємо, що самоменеджмент виступає інструментом підвищення ефективності не тільки окремого службовця, а й органу публічного управління, громади і країни в цілому. Його активне впровадження і використання забезпечує підвищення продуктивності праці, професійної культури, якості прийняття рішень та стійкості управлінських структур до зовнішніх викликів.

Список використаних джерел:

1. Рачинський А. Самоменеджмент в контексті розвитку професійної кар'єри державних службовців. *Аспекти публічного управління*. 2022. Т. 10. № 6. С. 88-94.

2. Гайдучик А., Юрик Н. Роль самоменеджменту в роботі державних службовців. *Проблеми публічного управління та адміністрування на регіональному рівні* : Матеріали I міжрегіональної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, 21 трав. 2019 р.). Тернопіль : ТНТУ, 2019. С. 72.

3. Буряченко О. Є., Яроміч С. А. Часова організація діяльності державних службовців. *Приазовський економічний вісник. Економіка та управління підприємствами*. 2018. Вип. 1(06). С. 44-48.

*Савченко Катерина Олексіївна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня;
Ковальчук Альона Миколаївна,
к. е. н., доцент кафедри економіки і підприємництва
Національний технічний університет України «Київський
політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК КОНКУРЕНТНА ПЕРЕВАГА У СФЕРІ НАДАННЯ КОНСАЛТИНГОВИХ ПОСЛУГ

Активна цифровізація суспільного розвитку сприяє появі та швидкому впровадженню нових цифрових технологій у всі сфери діяльності людини. Штучний інтелект (далі – ШІ) демонструє активну та стрімку інтеграцію як в приватну, так і професійну сфери життя людей. Згідно зі стандартом ISO/IEC 22989:2022(E) можна навести наступне визначення ШІ – це технічна та наукова галузь, присвячена розробці систем, які генерують результати, такі як контент, прогнози, рекомендації чи рішення для заданого набору цілей, визначених людиною [1].

У сфері консалтингових послуг популярність ШІ здобув через можливість спростити роботу з великими обсягами даних та їх аналізом. Так, компанії, які активно впроваджують ШІ у своїй діяльності будують нові конкурентні переваги та посилюють уже створені. Проте великою проблемою технологій ШІ залишається безпека, адже використання загальнодоступних генеративних інструментів може порушувати необхідні вимоги конфіденційності та безпеки даних клієнтів компанії. Саме тому консалтингові компанії активно інвестують і розробляють власні ШІ, наприклад, PwC повідомили про співпрацю з Microsoft та інвестували майже 1,5 мільярда доларів США в масштабування та розширення можливостей ШІ по всій мережі [2].

Сфера застосування ШІ у консалтингу характеризується широким

діапазон виконання різноманітних завдань, до прикладу, компанія Ernst & Young використовує технологію для аналізу договорів, зокрема оренди, що значно скоротило час на пошук необхідної інформації, зокрема дата початку та закінчення оренди, сума оплати а також варіанти подовження та розірвання [3].

Компанія Deloitte використовує ШІ для роботи з текстами судових рішень, що значно спрощує їх пошук, класифікацію, аналіз та знаходження найбільш релевантних прецедентів для ведення справ, в яких компанія захищає права своїх клієнтів у судовому порядку. Також Deloitte активно впроваджує та застосовує ШІ в роботі з списками санкцій, що викликано складністю даного напрямку, фрагментарністю та частими оновленнями багатьох санкційних рішень. У трансферному ціноутворенні технологія також стала важливим інструментом через необхідність пошуку й аналізу великої кількості даних [4].

Інша провідна компанія у сфері консалтингу – KPMG – створила власний інструмент ШІ - Ignite мета якого покращення рішень та процесів бізнесу. KPMG не лише створила і впровадила технологію Ignite для власних потреб, а також впровадила його як консалтингову послугу для своїх клієнтів. KPMG Ignite здатен структурувати документацію за рахунок оптичного розпізнавання символів, голос з дзвінків з клієнтами та зображення дана технологія також здатна переводити у значущі структури [5].

Окрім чотирьох найбільших компаній у сфері надання аудиторських, бухгалтерських та консалтингових послуг ШІ впроваджують й інші компанії. До прикладу, компанія Binder Dijker Otte (BDO), яка розробляє та використовує «prompt» та застосовує їх у вже наявні ChatGPT та Copilot. BDO так само, як вищезгадана компанія перетворила генеративний інструмент на одну з власних послуг – підбір релевантного інструменту ШІ та його інтеграція [6].

Проте, у сучасних умовах значними ризиками використання ШІ (окрім безпеки) залишається законодавча неврегульованість генеративних технологій загалом. Генеративні системи ШІ можуть порушувати авторські права та права інтелектуальної власності, і в даній ситуації визначення відповідальної особи значно ускладнюється. Відповідно до цього ж виникають складності

визначення відповідальності при помилці технології, наприклад, у звіті. Вирішення відповідних проблем, ймовірно, буде відбуватися у вигляді судових позовів і довготривалого судового врегулювання, що може негативно вплинути на репутацію консалтингової компанії, тому, наразі, технологію ШІ варто розглядати лише як інструмент забезпечення конкурентних переваг для підвищення якості надання послуг та ефективності діяльності компанії.

Таким чином, використання технологій ШІ у сфері надання консалтингових послуг можна розглядати як розвиток та нарощування конкурентних переваг, що зумовлено здатністю консалтингових компаній інтегрувати інновації у свою діяльність задля автоматизації рутинних, проте тривалих завдань, що допомагає звільнити робочі ресурси для більш складних і творчих завдань.

Список використаних джерел:

1. Information technology – Artificial intelligence – Artificial intelligence concepts and terminology URL:<https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso-iec:22989:ed-1:v1:en> (дата звернення: 30.10.2025)

2. PwC Global Annual Review 2025 URL:<https://www.pwc.com/gx/en/about/global-annual-review.html> (дата звернення: 01.11.2025)

3. AI in the Accounting Big Four – Comparing Deloitte, PwC, KPMG, and EY URL:<https://emerj.com/ai-in-the-accounting-big-four-comparing-deloitte-pwc-kpmg-and-ey/> (дата звернення: 01.11.2025)

4. Штучний інтелект як інструмент для підвищення ефективності та якості професійних послуг URL:<https://www.deloitte.com/ua/uk/services/consulting/about/artificial-intelligence-for-improving-professional-services.html> (дата звернення: 30.10.2025)

5. Harness the power of data to modernize operations KPMG Ignite URL:<https://kpmg.com/us/en/capabilities-services/advisory-services/data-analytics-ai/artificial-intelligence-ignite.html> (дата звернення: 31.10.2025)

6. Implementation of Artificial Intelligence URL:<https://www.bdo.ua/en-gb/services-1/bdo-digital/mplementation-of-ai> (дата звернення: 01.11.2025)

*Садовець Ірина Миколаївна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня;
Ромашко Вікторія Андріївна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня;
Ткачук Наталія Миколаївна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту,
фінансів, банківської справи та страхування
Хмельницький університет управління та права
імені Леоніда Юзькова*

БОГОВІ ЦІННІ ПАПЕРИ ДЕРЖАВИ ПІД ЧАС ВІЙНИ: СУТНІСТЬ І НЕОБХІДНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ

У період воєнного стану потреби держави у фінансуванні зростають у рази, адже необхідно забезпечувати обороноздатність країни, соціальні виплати та відновлення критичної інфраструктури. Одним із дієвих методів мобілізації коштів у таких умовах є внутрішні державні запозичення, що здійснюються Міністерством фінансів України з метою залучення тимчасово вільних коштів населення, бізнесу та фінансових установ для покриття дефіциту бюджету. В умовах російсько-української війни цей сегмент фінансового ринку набуває особливого значення, оскільки держава прагне зменшити залежність від зовнішніх кредитів, водночас стикаючись із викликами, пов'язаними з інфляційними процесами та зниженням інвестиційної активності. Сучасний етап розвитку ринку облігацій внутрішньої державної позики (далі – ОВДП) характеризується трансформацією його структури: зростає частка внутрішніх запозичень, посилюється роль банківського сектору у формуванні попиту та динаміки обігу державних цінних паперів, а процес цифровізації відкриває нові можливості для широкого залучення громадян до придбання облігацій.

Зазначимо, що ОВДП – це боргові цінні папери, які продаються Урядом первинним дилерам та їх клієнтам на первинному ринку для фінансування

потреб державного бюджету [1]. Відповідно до статей 15 і 16 Бюджетного кодексу України, державні запозичення здійснюються з метою фінансування дефіциту державного бюджету, а їх внутрішня форма реалізується через випуск облігацій внутрішньої державної позики, що є основним механізмом залучення коштів для забезпечення збалансованості бюджету та підтримання макрофінансової стабільності держави [2].

В умовах повномасштабної агресії ринок ОВДП набув критичного значення, ставши надійною опорою фінансової системи та другим за обсягом джерелом фінансування державного бюджету після міжнародної допомоги. Для покриття потреб оборони та соціальних витрат у період воєнного стану, Кабінетом Міністрів України 25 лютого 2022 року було прийнято рішення про поетапний випуск цільових облігацій «Військові облігації» в обсязі до 400 млрд гривень [4].

З початку повномасштабного вторгнення українцями було придбано ОВДП на суму понад 1 трлн гривень, що еквівалентно фінансуванню захисту та оборони країни на більш, ніж 200 днів. Станом на травень 2025 року загальний обсяг ОВДП в обігу перевищує 1,6 трлн гривень, при цьому найбільшими власниками є комерційні банки та НБУ, частка яких становить 42,2% та 41,5% відповідно [3].

Важливо також відмітити ключові переваги ОВДП, що стимулюють попит інвесторів:

- гарантії держави: погашення облігацій гарантовано державою у повному обсязі разом із виплатою відсотків, що робить такі інвестиції для їх власників низькоризиковими;

- податкові пільги: для інвесторів-фізичних осіб дохід від ОВДП не оподатковується податком на доходи фізичних осіб (ПДФО) та військовим збором [3];

- висока дохідність, яка часто перевищує дохідність банківських депозитів, досягаючи до 19% річних у гривні та до 4,5% у долар США та євро [5];

- валютна диверсифікація та доступність: ОВДП випускаються у гривні, доларах США та євро та є високоліквідними цінними паперами, які можна продати на вторинному ринку [3];

- спрощення процедур інвестування: на період воєнного стану банки не здійснюють заходів із перевірки джерел походження готівкових коштів, зарахованих на рахунки для придбання військових облігацій [4].

Зауважимо, що ОВДП можуть придбати як фізичні так і юридичні особи через банки (первинних дилерів) та ліцензованих брокерів виключно в електронній формі.

Таким чином, ОВДП виконують подвійну функцію: забезпечують фінансову стійкість держави та є надійним інструментом патріотичного інвестування для громадян. Ефективне управління ринком ОВДП сприяє зміцненню довіри інвесторів, розширенню можливостей внутрішнього фінансування та зниженню залежності від зовнішніх кредиторів. При цьому динаміка розміщення та обігу державних облігацій відображає стан макрофінансової стабільності країни, ефективність бюджетної політики та рівень розвитку фінансового ринку загалом.

Список використаних джерел:

1. Ринок облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП). Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/ovdp> (дата звернення: 27.10.2025).

2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010р. №2456-VI (поточна редакція від 04.07.2025). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 27.10.2025).

3. Українські облігації допомагають боронити країну під час війни. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/ukrainski-oblihotsii-dopomahaiut-boronyty-krainu-pid-chas-viiny/> (дата звернення: 27.10.2025).

4. Інвестиції в Україну під час війни: військові облігації. URL:

<https://everlegal.ua/investytsiyi-v-ukrayinu-pid-chas-viyny-viyskovi-obligatsiyi> (дата звернення: 27.10.2025).

5. Що таке ОВДП та як у них інвестувати. URL: <https://www.project.minfin.com.ua/privatbank/shho-take-ovdp-ta-yak-u-nux-investuvaty> (дата звернення: 27.10.2025).

*Сергій Назар Сергійович,
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня;
Тютюнник Світлана Василівна,
к.е.н., доцент, професор кафедри обліку і оподаткування
Полтавський державний аграрний університет*

РЕЙТИНГОВА ОЦІНКА СТІЙКОСТІ БАНКІВ

Проведення рейтингової оцінки банків виступає узагальненим індикатором надійності та якості обслуговування і дозволяє пересічним вкладникам прийняти рішення щодо вибору банку. Одержані результати допомагають фізичним особам мінімізувати ризики при розміщенні коштів, особливо в умовах економічної нестабільності, так як основний фокус рейтингової оцінки зосереджений на стресостійкості та платіжній репутації банку. Рейтингування банків із використанням інформації з офіційних та відкритих джерел, зокрема даних офіційної звітності банків, проводиться щоквартально, але не пізніше, ніж через місяць після оприлюднення квартальної звітності. Під оцінку підпадають банківські установи у яких портфель роздрібних депозитів перевищує 1 млрд гривень. Ранжування проводиться за методикою, запропонованою Р. Корнилюком [1].

Рейтинг банків являє собою ранжування банківських установ, сформоване на основі комплексної оцінки їхньої фінансової стресостійкості та лояльності вкладників. Загальний рейтинг формується на підставі середнього балу (від 1 до 5), отриманого за трьома групами показників: стресостійкість (оцінюється якість активів, рівень ліквідності, можливість одержання зовнішньої підтримки, приріст по вкладах, позитивна платіжна репутація та ін.), лояльність вкладників (динаміка портфеля, репутація) та оцінка експертів.

Показник стресостійкості (можливості протидіяти ризикам) відображає здатність банківської установи ефективно протистояти впливу внутрішніх та зовнішніх ризиків. Стресостійкість залежить від: рівня прибутковості та

ліквідності; якості фондування; достатності капіталу; обсягу вкладів фізичних осіб та масштабів діяльності.

Показник лояльності вкладників (прихильності клієнтів) характеризує привабливість депозитних продуктів банку для роздрібних клієнтів та відображає його конкурентоспроможність на відповідному сегменті ринку. Показник лояльності вкладників залежить від: показників абсолютного та відносного зростання роздрібного портфеля вкладів за квартал; досвіду роботи на ринку; частки банку на ринку роздрібних депозитів; платіжної репутації банку.

Показник оцінки аналітиків – середній показник надійності банку на думку експертного середовища.

Проаналізуємо динаміку рейтингу стійкості банків за 3 та 4 квартали 2024 року та 1 квартал 2025 року за даними ТОВ МінфінМедіа (табл. 1-2).

Таблиця 1

Аналіз динаміки рейтингу стійкості банків за 3 та 4 квартали 2024 року та 1 квартал 2025 року¹

№	Банк	Загальний рейтинг	Показники		
			стресостійкість	лояльність вкладників	оцінка аналітиків
3 квартал 2024 року					
1.	Райффайзен Банк	4,33	4,1	4,8	4,02
2.	Укрсиббанк	4,28	4,1	4,2	4,73
3.	Креді Агріколь Банк	4,27	4,3	4,1	4,56
4.	Кредобанк	4,10	4	4,3	4,02
5.	ОТП Банк	4,00	4,1	3,8	4,02
4 квартал 2024 року					
1.	Укрсиббанк	4,48	4,06	4,9	4,67
2.	Райффайзен Банк	4,39	4	4,8	4,56
3.	Креді Агріколь Банк	4,26	4,12	4,2	4,67
4.	Кредобанк	4,04	3,84	4,2	4,22
5.	ОТП Банк	3,99	4,04	3,8	4,22
1 квартал 2025 року					
1.	Креді Агріколь Банк	4,39	4,26	4,4	4,67
2.	Укрсиббанк	4,24	4,01	4,3	4,67
3.	Райффайзен Банк	4,19	3,9	4,3	4,67
4.	Кредобанк	4,17	3,74	4,7	4,22
5.	ОТП Банк	4,10	4,39	3,6	4,33

¹ Розраховано за даними ТОВ МінфінМедіа [2].

**Узагальнення результатів рейтингової оцінки банків за 3 та 4
кварталами 2024 року та 1 кварталом 2025 року¹**

Банк	Місце у загальному рейтингу				
	3 квартал 2024 року	4 квартал 2024 року		1 квартал 2025 року	
	місце	місце	зміна (+,-)	місце	зміна (+,-)
Креді Агріколь Банк	3	3	-	1	-2
Укрсиббанк	2	1	-1	2	+1
Райффайзен Банк	1	2	+1	3	+1
Кредобанк	4	4	-	4	-
ОТП Банк	5	5	-	5	-

¹ Розраховано за даними ТОВ МінфінМедіа [2].

Результати проведених досліджень свідчать що упродовж 3-4 кварталів 2024 року та 1 кварталу 2025 року перші п'ять місць за результатами рейтингу стійкості банків займають банки, які належать до міжнародних банківських груп. А саме, Креді Агріколь Банк, який є частиною міжнародної групи Credit Agricole (Франція), Укрсиббанк – BNP Paribas Group (Франція), Райффайзен Банк - Raiffeisen Bank International AG (Австрія), Кредобанк - PKO Bank Polski (Польща), OTP Банк - OTP Bank Group (Угорщина). У 3 кварталі 2024 року рейтинг очолював Райффайзен Банк, у 4 кварталі – Укрсиббанк, у 1 кварталі 2025 року - Креді Агріколь Банк. Позиції Кредобанку та OTP Банку залишалися незмінними, відповідно 4 та 5 місця.

Таким чином, рейтингова оцінка діяльності банків є важливим інструментом для потенційних вкладників, так як вона комплексно враховує як фінансову надійність (стресостійкість), так і конкурентоспроможність банку (лояльність вкладників) на ринку роздрібних депозитів.

Список використаних джерел:

1. Корнилюк Р. Рейтинг стійкості банків. Методика / Портал Мінфін. URL: <https://minfin.com.ua/ua/banks/rating/method/>
2. Рейтинг стійкості банків / Портал Мінфін. URL: <https://minfin.com.ua/ua/banks/rating/?date=2025-04-01>

*Сербін Андрій Олександрович,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня;
Ткаченко Ірина Петрівна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів та обліку
Дніпровський державний технічний університет*

ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВІЙНИ: ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ

Інноваційний розвиток у ХХІ столітті виступає головним чинником конкурентоспроможності підприємств та економічної стійкості держави. Для України цей аспект набуває особливої актуальності в умовах воєнного стану, коли традиційні виробничі та логістичні ланцюги зруйновані, а підприємства змушені діяти в середовищі високої невизначеності, дефіциту ресурсів і постійних ризиків. Водночас саме війна стала каталізатором нових технологічних рішень, прискорення цифровізації, пошуку інноваційних моделей адаптації бізнесу й переорієнтації економіки на принципи стійкості та гнучкості.

Останні дослідження підтверджують, що в сучасних умовах інноваційна активність підприємств є ключовою передумовою їхнього виживання та відновлення. Вона сприяє підвищенню ефективності використання обмежених ресурсів, оптимізації процесів і створенню конкурентних переваг навіть у кризовому середовищі.

Інноваційний розвиток підприємства в умовах війни – це системний процес пошуку та впровадження нових управлінських, технологічних і організаційних рішень, які забезпечують адаптацію бізнесу до нестабільного зовнішнього середовища. При цьому інновації охоплюють не лише продуктову сферу, але й цифрові технології управління, логістику, фінансові моделі, екологічні рішення, безпекові протоколи тощо.

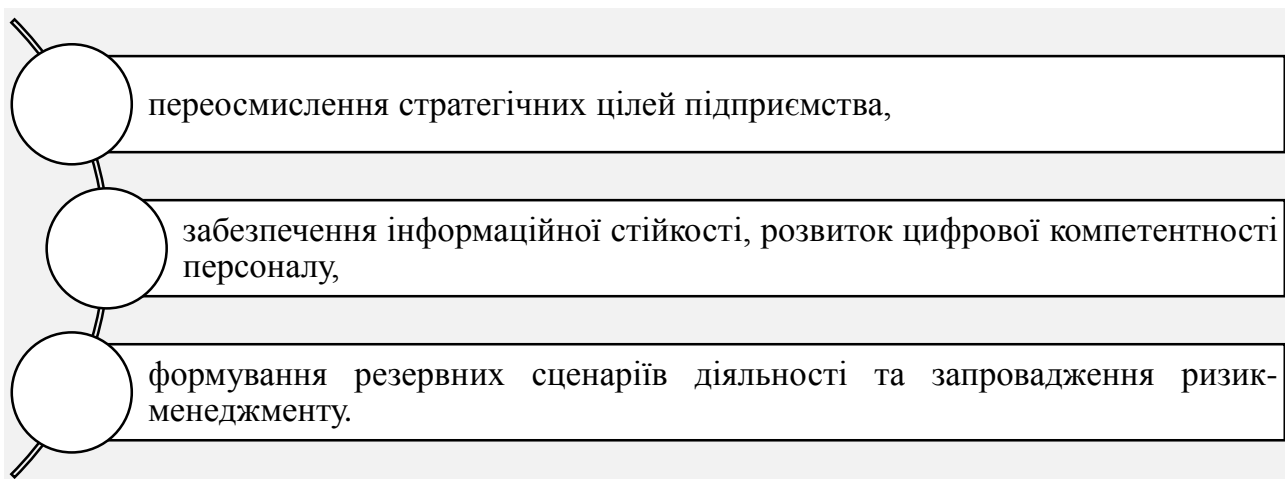

Рис. 1. Основні завдання інноваційного управління підприємства в умовах воєнного стану

Менеджмент має спиратися на швидке реагування, аналітичну гнучкість і використання сучасних ІТ-рішень для підтримки стратегічного планування. В умовах обмежених фінансових можливостей важливим стає ефективне використання інноваційного потенціалу підприємства, структура якого наведена в табл. 1.

Таблиця 1

Структура інноваційного потенціалу підприємства

Складові	Характеристика
інтелектуальний	здатність генерувати та реалізовувати нові ідеї
кадровий	гнучкість, компетентність і мотивація персоналу
техніко-технологічний	можливість швидкої модернізації або релокації виробництва
інформаційний	здатність оперативно збирати, аналізувати та використовувати дані для прийняття рішень
фінансовий	наявність альтернативних джерел інвестування, грантової підтримки
комунікаційний	налагодження партнерств із міжнародними донорами, інкубаторами, університетами
мотиваційний	корпоративна культура підтримки інновацій і довіри

Розвиток цих компонентів формує основу для відновлення економіки, переходу до стійких бізнес-моделей і післявоєнного зростання.

Закон України «Про інноваційну діяльність» і стратегічні документи

Уряду підкреслюють важливість поєднання державної політики, науки, освіти та виробництва у спільному просторі національної інноваційної системи [1].

Під час війни ці принципи набули нового змісту: держава зосереджується на підтримці військово-технологічних розробок, подвійних технологій, енергетичної незалежності, а також цифрових рішень для управління критичною інфраструктурою [1]. Фактори інноваційного розвитку в умовах воєнного стану поділяються на зовнішні (екзогенні) та внутрішні (ендогенні).

Таблиця 2

Фактори інноваційного розвитку в умовах воєнного стану

Зовнішні фактори	Внутрішні фактори
державна політика підтримки інновацій і малого бізнесу,	готовність підприємства до цифрової трансформації,
доступ до міжнародних фінансових ресурсів,	рівень управлінської культури,
інтеграція у програми ЄС,	наявність лідерства,
динаміка воєнно-економічного середовища.	мобільність і креативність колективу.

Вплив окреслених факторів формує складне та динамічне середовище, у якому підприємства вимушені шукати нові способи збереження конкурентоспроможності. Поєднання воєнних ризиків, ресурсних обмежень і необхідності технологічної адаптації зумовлює потребу в оновленні стратегічних підходів до управління інноваційним потенціалом. У таких умовах особливої ваги набуває визначення ключових напрямів розвитку, що забезпечують не лише стійкість, а й здатність підприємства до відновлення та зростання в посткризовий період.

У сучасних умовах доцільно виділяти такі ключові напрями інноваційного розвитку підприємств:

- цифрова трансформація управлінських процесів і аналітики (ERP/BI-рішення, штучний інтелект, автоматизація обліку);
- ресурсощадні технології та локалізація виробництва;
- інновації в логістиці – адаптація до порушених ланцюгів постачання;

- енергоефективність і відновлювані джерела енергії;
- нові моделі партнерства між бізнесом, університетами та громадами;
- інноваційна культура та підвищення кваліфікації персоналу.

Отже, в умовах воєнних викликів інноваційна діяльність стає не лише фактором конкурентоспроможності, а й механізмом виживання та відновлення українських підприємств. Формування і розвиток їхнього потенціалу потребує інтеграції стратегічного управління, цифрових технологій і людського капіталу. Ефективна інноваційна політика підприємства повинна забезпечувати адаптивність, швидкість реагування, а також орієнтацію на стале післявоєнне зростання.

Таким чином, воєнні умови трансформують інноваційні процеси, надаючи їм більшої гнучкості, орієнтації на безпеку, ресурсну ефективність і соціальну відповідальність. Це формує нову парадигму розвитку потенціалу підприємств – інновації як стратегічна відповідь на кризу, що водночас створює основу для модернізації та європейської інтеграції економіки України.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про інноваційну діяльність» № 40-IV від 04.02.2002 р. (із змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text> (дата звернення: 14.10.2025).

2. Ткаченко І.П., Оленич Е.О. Управління впровадженням інноваційних технологій на підприємстві. The 4th International scientific and practical conference «Scientific research in the modern world» (February 9-11, 2023) Perfect Publishing, Toronto, Canada. 2023. P 601-606. URL: <https://sciconf.com.ua/iv-mizhнародna-naukovo-praktichna-konferentsiya-scientific-researchin-the-modern-world-9-11-02-2023-toronto-kanada-arhiv/> (дата звернення: 14.10.2025).

*Сергієнко Тетяна Іванівна,
к.політ.н., доцент, доцент кафедри бізнесу та управління
Національний університет «Запорізька політехніка»*

РОЛЬ КОНТРОЛІНГУ У ПІДВИЩЕННІ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Сучасні умови господарювання, що характеризуються високим рівнем конкуренції, нестабільністю економічного середовища та необхідністю оперативного реагування на зміни ринку, вимагають від підприємств ефективних інструментів управління. У цьому контексті особливої ваги набуває контролінг як система інформаційно-аналітичного забезпечення процесу прийняття управлінських рішень. Його впровадження дає змогу підвищити прозорість діяльності підприємства, своєчасно виявляти відхилення від планових показників, оптимізувати витрати та забезпечувати досягнення стратегічних цілей. В умовах цифровізації економіки та переходу до концепції сталого розвитку контролінг стає не лише засобом контролю, а й важливим елементом стратегічного управління, що сприяє підвищенню результативності управлінських рішень і забезпеченню довгострокової конкурентоспроможності підприємства.

Проблематика формування та розвитку системи контролінгу в управлінні підприємствами посідає важливе місце у наукових дослідженнях сучасних економістів. Теоретичні та практичні аспекти впровадження контролінгу, його роль у забезпеченні ефективності управлінських рішень, а також у підвищенні результативності діяльності підприємств висвітлено у працях вітчизняних учених, зокрема В. Галасюка, І. Зятковського, В. Корнеєва, Л. Костирко, О. Мендрула, О. Островської, С. Науменкової, О. Терещенка, А. Турила, М. Чумаченка. У їхніх роботах підкреслюється, що контролінг є не лише інструментом фінансового контролю, а й важливою складовою системи стратегічного управління, спрямованою на узгодження планових, облікових,

аналітичних та контрольних функцій підприємства. Разом з тим, у сучасних умовах цифровізації та динамічних ринкових змін потребує подальшого дослідження питання адаптації інструментарію контролінгу до нових управлінських викликів і посилення його ролі у прийнятті обґрунтованих управлінських рішень. Контролінг забезпечує цілісну систему управління, орієнтовану на координацію процесів планування, обліку, аналізу та контролю. Ефективність його функціонування визначається рівнем інтеграції у загальну систему менеджменту підприємства [1]. Основні напрями, за якими контролінг безпосередньо впливає на підвищення результативності управлінських рішень, представлено в табл. 1.

Таблиця 1

Основні напрями підвищення результативності управлінських рішень за допомогою контролінгу

Напрямок удосконалення	Зміст управлінського впливу	Очікуваний результат
Впровадження цифрових технологій у контролінг	Використання аналітичних платформ, ERP-систем, BI-технологій	Підвищення точності прогнозування та швидкості обробки даних
Інтеграція стратегічного і операційного контролінгу	Узгодження коротко- і довгострокових цілей підприємства	Збалансованість управлінських рішень
Розвиток компетенцій персоналу	Навчання фахівців із фінансового контролінгу, планування, аналітики	Зростання ефективності управлінської команди
Формування системи контролінгу витрат	Побудова моделі обліку центрів відповідальності	Зниження собівартості продукції
Використання ESG-контролінгу	Врахування екологічних, соціальних і управлінських аспектів	Посилення корпоративної стійкості підприємства

Аналіз даних табл. 1 свідчить, що впровадження системи контролінгу є одним із найефективніших інструментів підвищення результативності управлінських рішень. Контролінг виступає інтегрованою складовою менеджменту, поєднуючи функції планування, обліку, аналізу, контролю та моніторингу, що забезпечує системність управління й прозорість бізнес-процесів. Використання його інструментів сприяє узгодженню стратегічних і оперативних цілей, своєчасному виявленню відхилень, швидкому реагуванню

на зміни середовища, оптимізації витрат і підвищенню економічної обґрунтованості управлінських рішень.

Контролінг має мультифункціональний характер і виконує роль інформаційно-аналітичної платформи, що забезпечує керівництво підприємства актуальними даними про фінансово-економічний стан, ефективність бізнес-процесів та динаміку ключових показників. Його впровадження створює умови для підвищення гнучкості системи управління, покращення координації між структурними підрозділами та посилення відповідальності за досягнення запланованих результатів. Особливої актуальності набуває цифровий контролінг, що базується на використанні сучасних ІТ-рішень, систем бізнес-аналітики (BI) та програмних комплексів ERP-класу. Ці інструменти формують інтегрований інформаційний простір підприємства, забезпечують моніторинг ключових показників ефективності (KPI) у режимі реального часу, підвищують швидкість реагування на відхилення та точність прогнозування. Розвиток контролінгу сприяє формуванню культури управління, орієнтованої на результат і постійне вдосконалення, а також підвищує професійні компетенції персоналу та рівень корпоративної зрілості підприємства.

Таким чином, впровадження ефективної системи контролінгу створює умови для досягнення стратегічних цілей підприємства, посилення його конкурентоспроможності та забезпечення сталого розвитку. Подальші наукові дослідження у цій сфері доцільно спрямувати на розробку адаптивних моделей контролінгу, які враховуватимуть ризики, інтереси стейкхолдерів, екологічні та соціальні аспекти діяльності підприємства. Застосування таких моделей сприятиме підвищенню ефективності управління та забезпечить підприємствам стабільні конкурентні переваги в умовах динамічного ринкового середовища.

Список використаних джерел:

1. Капліна А. І. Контролінг як інструмент управління підприємством. *Економіка та суспільство*, 2021. № 23. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-23-16> (дата звернення: 05.11.2025).

*Сидоренко Ян Вадимович,
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня;
Ніколаєв Юрій Юрійович,
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня;
Зоря Світлана Петрівна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів,
економічних досліджень і туризму
Полтавський державний аграрний університет*

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА: ЗМІСТ ЗАВДАННЯ ТА ЦІЛІ

Забезпечення належного рівня фінансової стійкості є важливим та актуальним питанням, яке необхідно вирішувати в процесі управління фінансово-господарською діяльністю підприємства. Фінансова стійкість, як і прибуток, є метою, яку постійно ставлять перед собою всі підприємства. Досягнення високих корпоративних показників є складним завданням, враховуючи сьогоденну складну економічну та політичну ситуацію, і вимагає, в першу чергу, створення практичного інструментарію знань про поточний рівень фінансової стійкості та методи її покращення на цій основі.

Проблема забезпечення фінансової стійкості підприємств останнім часом опинилася в центрі сучасних наукових досліджень. В той же час, не дивлячись на наявність різних підходів до трактування поняття фінансової стійкості, більшість вчених-економстів під змістом зазначеної дефініції розуміють здатність підприємства стабільно забезпечувати свій розвиток орієнтуючись на забезпеченість та достатність власного капіталу при одночасному збереженні платоспроможності та кредитоспроможності в нестабільших умовах господарювання [1-4].

У процесі управління фінансовою стійкістю підприємства вирішуються важливі завдання та цілі:

1) Збалансованість активів і пасивів, що досягається вирішенням таких питань як достатність власного капіталу, гнучкість структури капіталу, забезпеченість власного капіталу для фінансування оборотних активів.

2) Збалансованість доходів і витрат, що забезпечується достатнім рівнем рентабельності, мінімізацією витрато-містністю господарського процесу та максимізацією обсягу товарообороту.

3) Збалансованість грошових потоків, що вирішується шляхом забезпечення платоспроможності та самофінансування, зниження дебіторської заборгованості та забезпечення кредитоспроможності.

Система управління фінансовою стійкістю підприємства є важливою ланкою в загальному управлінні підприємством. Сьогодні, в умовах воєнного стану, кризи та соціально-політичної нестабільності, складно забезпечити належний рівень фінансової стійкості, а тому наявність ефективних механізмів управління нею є дуже важливим та актуальним питанням. Основу конфігурації механізму управління фінансовою стійкістю підприємства складають функції, форми та методи управління, фінансові інструменти та важелі, а також система забезпечення механізму управління фінансовою стійкістю підприємства.

Механізми управління фінансовою стійкістю підприємства є складовою загальної системи управління господарюючого суб'єкта, що дозволяє впливати на фактори, які мають суттєвий вплив на кінцевий фінансовий результат, фінансову рівновагу.

Отже, управління фінансовою стійкістю підприємства є однією з найважливіших функціональних сфер фінансів. Ця система управління тісно пов'язана з іншими системами управління і включає в себе управління активами і капіталом, грошовими потоками і структурою капіталу, показниками ліквідності та платоспроможності, а також системи управління доходами і витратами, які в цілому визначають ефективність та прибутковість господарської діяльності.

Список використаних джерел:

1. Жигалкевич Ж. М., Кам'янська О. В. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2022. 214 с.
2. Ізюмська В. А., Нікульшина А. В., Управління фінансовою стійкістю підприємства. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 34. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/993/952>.
3. Костенко Ю. О., Короленко О. Б., Гузь М. М. Аналіз фінансової стійкості підприємства в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 43. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1758/1694>.
4. Сидорчук І. Управління фінансовою стійкістю підприємства в сучасних умовах розвитку економіки. *Modeling the development of the economic systems*. 2025. № 1, С. 72-77. URL: <https://doi.org/10.31891/mdes/2025-15-10>.

*Сичук Діна Леонідівна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня;
Стрілець Вікторія Юрївна,
д.е.н., професор, завідувачка кафедри міжнародних
економічних відносин
Полтавський університет економіки і торгівлі*

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЛОГІСТИЧНИХ МАРШРУТІВ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА НІДЕРЛАНДАМИ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ

В умовах повномасштабної війни логістика України зазнала суттєвих змін та викликів, що вплинуло на ефективність міжнародних торговельних маршрутів. Одним із ключових партнерів України в Європі є Нідерланди – країна з розвиненою транспортною інфраструктурою та одним із найбільших логістичних хабів ЄС. Розвиток та адаптація логістичних шляхів між двома державами відіграють важливу роль у забезпеченні стабільних поставок, підтримці експорту та імпорту, а також євроінтеграції України.

Воєнні дії зумовили переорієнтацію маршрутів, посилення ролі морських і сухопутних альтернатив, а також потребу в міжнародній координації. У цих умовах співпраця з Нідерландами відкриває нові можливості для модернізації транспортних коридорів, розширення логістичних потужностей та підвищення стійкості ланцюгів постачання.

Дослідження стану та перспектив розвитку цих маршрутів є особливо актуальним для формування ефективної зовнішньоекономічної політики України, залучення інвестицій та посилення її позицій у міжнародній торгівлі.

Питаннями побудови логістичних маршрутів займаються українські науковці. Так, колектив авторів на чолі з В. Ю. Стрілець досліджує стратегію подолання логістичних бар'єрів у контексті розвитку міжнародного туристичного бізнесу України [1; 6]. А от Гринів Н. Т та Равліковська А. А. в

своїй науковій роботі висвітлюють перебудову логістики в умовах воєнного стану в Україні [2]. А от Гудименко О. в своїй роботі висвітлює питання авіалогістики України в умовах війни, її адаптації та перспективи [3].

Нідерландська логістична структура має світове визнання як одна з найбільш передових. Географічно країна розташована в дуже привабливому місці - посередині Західної Європи, з прямим виходом до Північного моря, що дає суттєві переваги. Фундаментальними елементами цієї системи є Роттердамський порт - найбільша морська брама Європи, аеропорт Схіпгол, що знаходиться під Амстердамом, та широка, ефективно організована мережа автомобільних, залізничних і внутрішніх водних шляхів.

Рис. 1. Карта доріг в Нідерландах [4]

Завдяки своїй модерновій інфраструктурі, тотальній цифровізації транспортних процесів та висококласним логістичним сервісам, Нідерланди функціонують як ключовий логістичний вузол Європи, через який здійснюється лівова частка всього імпорту та експорту Європейського Союзу. Уряд активно інвестує в розвиток екологічної логістики та запровадження інноваційних рішень у сфері менеджменту ланцюгами постачання. Незважаючи на те, що в Нідерландах відсутні платні автостради, тут діють три великі тунелі, за проїзд якими стягується плата: Кілтунель, Тунель Західної Шельди та

Бланкенбургський тунель [4]. Здебільшого, транспортні компанії можуть об'їжджати ці об'єкти, проте в деяких сценаріях їх використання є критично важливим з точки зору логістики. Зокрема, Тунель Західної Шельди забезпечує суттєве зменшення відстані між портовими комплексами Вліссінген і Тернеузен, які є надзвичайно важливими вузлами для перевантаження сировини, зернових культур, нафтопродуктів та контейнерних вантажів. Завдяки цій споруді скорочується як довжина маршруту, так і час, витрачений на дорогу, що має особливе значення при перевезенні швидкопсувних або великогабаритних товарів.

Кілтунель відіграє значну роль у вантажопотоках, що з'єднують південні та східні регіони Нідерландів, зокрема, між Роттердамом і Бредою, а також при доправленні товарів до портів Зеландії чи Антверпена (Бельгія). Крім того, він є життєво необхідною ланкою для обслуговування промислового району Дордрехта, де зосереджено багато складських комплексів, хімічних підприємств та контейнерних хабів. Його експлуатація дозволяє оптимізувати графіки перевезень та зменшити навантаження на ключові автомобільні магістралі.

Бланкенбургський тунель є новою стратегічною інфраструктурною одиницею, яка створює прямий зв'язок між автошляхами A15 та A20, покращуючи доступність Роттердамської портової економічної зони. Його перевага для вантажного транспорту полягає у відведенні значних потоків від центральних міських ділянок, мінімізації заторів і прискоренні доставки вантажів до терміналів Maasvlakte, Botlek та Europoort. Це, своєю чергою, позитивно впливає на загальну ефективність логістичних процесів, сприяє зменшенню паливних витрат та підтримує стійкий розвиток транспортної інфраструктури.

Проте наявність платних тунелів на маршруті перевізника впливає на вартість доставки, оскільки кожен проїзд створює додаткові витрати. У середньому використання тунелів збільшує собівартість перевезення вантажу на 1–3% для легкових вантажівок і до 5% для важких вантажних транспортних

засобів. Водночас використання тунелів часто дозволяє скороти маршрут, уникнути заторів і зменшити час у дорозі, що частково компенсує плату за проїзд. Стосовно українських компаній, які займаються вантажними перевезеннями, питання про доцільність користування платними тунелями безпосередньо залежить від декількох ключових факторів, таких як: категорія вантажу, який перевозиться, критичність термінів його доставки, специфічний маршрут руху тощо.

Список використаних джерел:

1. Стрілець В. Ю., Пожар А. А., Франко Л. С., Єжелій Ю. О., Гаращенко Б. В. Стратегія подолання логістичних бар'єрів у контексті розвитку міжнародного туристичного бізнесу України. *Ефективна економіка*. 2025. № 1. URL: <https://www.nauka.com.ua> (дата звернення: 26.10.2025)

2. Гринів Н. Т, Равліковська А. А. Перебудова логістики в умовах воєнного стану в Україні. *Академічні візії*. 2022. № 13. URL: <https://zenodo.org/records/7411975> (дата звернення: 26.10.2025)

3. Гудименко О. Авіалогістика України в умовах війни: адаптація та перспективи. URL: https://cfts.org.ua/blogs/avialogistika_ukrani_v_umovakh_viyni_adaptatsiya_ta_perspektivi (дата звернення: 24.10.2025)

4. Платні дороги в Нідерландах. URL: <https://www.westeurotrade.com.ua/платні-дороги-в-європі/платні-дороги-в-нідерландах-дляукраї/> (дата звернення: 27.10.2025 р.)

5. Toll in the Netherlands. URL: <https://www.tolls.eu/netherlands> (дата звернення: 27.10.2025)

6. Заїка А. В., Стрілець В. Ю. Побудова ефективної логістичної системи для України в умовах бар'єрів воєнного стану. «Наука і молодь»: збірник матеріалів ІХ Міжнародної молодіжної науково-практичної інтернет-конференції (м. Полтава, 30 листопада 2023). Полтава, 2023. С. 531-535. URL : <http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/1444> (дата звернення: 27.10.2025).

*Смирнов Ігор Володимирович,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня;
Ткаченко Ірина Петрівна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів та обліку
Дніпровський державний технічний університет*

ОЦІНЮВАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ

Визначення та оцінювання потенціалу було і залишається одним з найважливіших завдань підприємства після означення його місії.

Враховуючи, що потенціал підприємства можна охарактеризувати через інтегральну характеристику його ресурсних, організаційних, кадрових та інноваційних можливостей, які відображають спроможність підприємства до ефективного функціонування, здатність до розвитку та досягнення стратегічних цілей, сукупність можливостей зазначеної інтегральної оцінки особливо важливо застосовувати у швидко змінюваних, непередбачуваних умовах воєнного стану.

Загальновідомо, що місія підприємства визначається його стратегічним призначенням з урахуванням соціально-економічної ролі для розвитку певного регіону, а також унікальними ціннісними орієнтирами, що дозволяє формувати його довгострокові напрями розвитку. Місія формує систему цілей і завдань, виконання яких можливе лише за умови достатності потенціалу, який відповідає вимогам адекватності їх досягнення, а від системи цілей і завдань залежить вибір параметрів оцінювання потенціалу підприємства. Рівень адекватності та достатності потенціалу підприємства характеризується результатами його оцінювання, алгоритм оцінювання якого представлено на рис. 1, та застосування якого дозволяє визначити рівень відповідності наявних ресурсів, компетенцій та управлінських можливостей, спроможності реалізації місії.

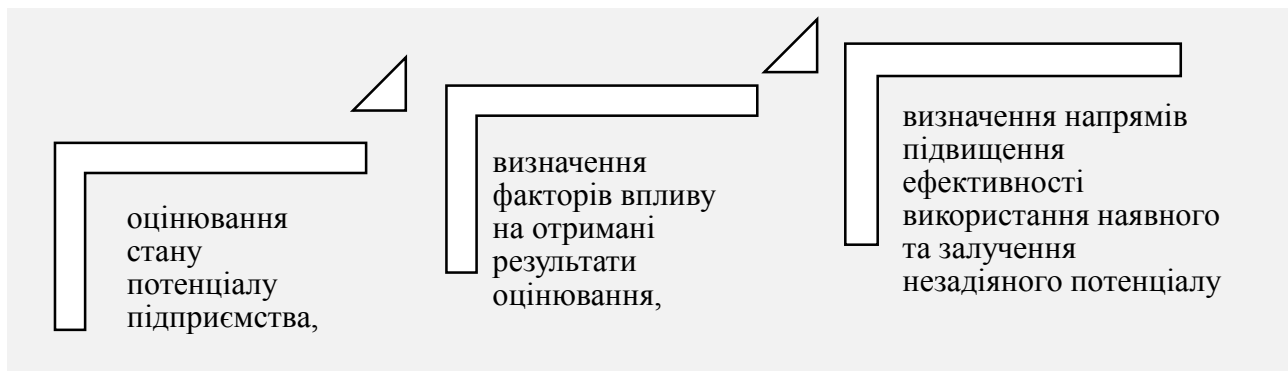

Рис. 1. Алгоритм оцінювання потенціалу підприємства

Отже, індикатором здатності підприємства виконувати свою місію у нестабільних економічних, соціальних, технологічних та, навіть, воєнних умовах виступає потенціал підприємства. Особливо в умовах дії воєнного стану зазначений взаємозв'язок, а радше, а взаємозалежність та взаємообумовленість набувають критичного значення: місія підприємства трансформується, орієнтуючись на стійкість, соціальну відповідальність та збереження критичних функцій, а система оцінювання потенціалу має враховувати нові ризики та обмеження, з якими підприємство в умовах миру не стикалось, а також нагальність швидкої адаптації.

Слід також зазначити, що війна радикально трансформувала структуру ресурсів, логістичні ланцюги, кадрове забезпечення та ринкові взаємини, тож оцінювання потенціалу підприємства з метою підвищення ефективності використання наявного та залучення незадіяного потенціалу вимагає впровадження нових підходів, включно з антикризовим стратегуванням, цифровою аналітикою та системним ризик-менеджментом.

У нестабільних ринкових умовах, для яких є характерними зміни цін на продукцію та ресурси, порушення логістичних зв'язків, дефіцит енергоносіїв, кадровий голод що виник через мобілізаційні та міграційні процеси, постійні коливання попиту й пропозиції, відсутність достатньої кількості платоспроможних клієнтів [1], а також трансформації конкурентного середовища на внутрішніх та зовнішніх ринках, одним із пріоритетних завдань менеджменту підприємства є визначення, формування, моніторингу та

оцінювання його поточних і стратегічних можливостей підприємства, тобто його потенціалу та прогнозування його змін.

Інтерпретація традиційних показників оцінювання потенціалу підприємства має враховувати його унікальність у його формуванні, повинна бути доповнена критеріями кризового управління, враховувати сучасні виклики зміни зовнішнього та внутрішнього середовищ, використовуватися у моделюванні кризових сценаріїв. Здійснення діагностики потенціалу підприємств та факторів його формування має відповідати вимогам поетапності та ітеративності, що дозволить забезпечити високий рівень адаптивності до нових умов, прогнозувати стратегії відновлення.

Як зазначено у дослідженні в центрі розвитку України [2] має стати горизонтальна та вертикальна промислова політика, безпосередній вплив на яку формує оцінювання потенціалу підприємств. Так, горизонтальна промислова політика для розроблення загальних механізмів підтримки інновацій, цифровізації, енергоефективності та підвищення конкурентоспроможності бізнесу базується на показниках оцінки потенціалу підприємств. В свою чергу, диференційований підхід до галузей та видів діяльності, сформований на інтегрованому оцінюванні потенціалу підприємств, дозволить визначити «точки зростання», визначити пріоритети підтримки та інвестування, інноваційне впровадження технологічної модернізації тощо.

Таким чином, інтегральне оцінювання потенціалу підприємств, яке здійснюється на постійній, безперервній основі, стає інструментом узгодження стратегічних рішень бізнесу з державними пріоритетами промислового розвитку та їх моніторингу.

Список використаних джерел:

1. Бізнес в часи війни: як підприємці і влада оцінюють стан справ в країні. URL: <https://delo.ua/business/biznes-v-casi-viini-yak-pidprijemci-i-vlada-ocinyuyut-stan-sprav-v-krayini-419155/> (дата звернення: 23.10.2025)
2. Петра Дюнгаупт, Гансйорг Герр, Зейнеп Неттековен. Шлях до

процвітання і розвитку України: теоретичні міркування та німецький досвід.
URL: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/22201.pdf> (дата звернення:
23.10.2025)

*Сурмач Максим Миколайович,
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня;
Мовчан Олександр Анатолійович,
здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії;
Зоря Світлана Петрівна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів,
економічних досліджень і туризму
Полтавський державний аграрний університет*

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА: СУТНІСТЬ ТА ІНСТРУМЕНТИ

У здійсненні виробничо-фінансової діяльності підприємств задіяна велика кількість взаємопов'язаних матеріальних, трудових і фінансових ресурсів. Головною метою будь-якого підприємства є отримання позитивного фінансового результату та пошук шляхів його збільшення. Реалізація даної мети можлива шляхом забезпечення ефективного управління фінансовими результатами, ключовою ціллю якого є визначення шляхів максимізації доходу та мінімізації витрат, що спрямовані на забезпечення стійкого економічного розвитку підприємства, зростання його ринкової вартості та конкурентоспроможності.

Фінансові результати діяльності підприємства, що проявляються у вигляді прибутку або збитку, відображають ефективність операційної, фінансової та інвестиційної діяльності і є головною основою стратегії підприємства. Позитивний фінансовий результат є джерелом сплати платежів до бюджету та збільшення обсягів відтворення виробництва. Забезпечення позитивного фінансового результату (прибутку) є однією з ключових позицій в управлінні фінансами підприємств.

Дослідження, що стосуються теоретичних аспектів управління фінансовими результатами діяльності підприємств та інструментів його

забезпечення висвітлені у роботах таких учених, як: М. Д. Білик, І. О. Бланка, І. С. Благуна, Т. А. Говорушко, О. О. Дробишевої, О. А. Зінченко, А. М. Поддєрьогіна, В. О. Подольської, Г. В. Савицької, Л. В. Юрчишеної та інших. В той же час, обґрунтування дієвого інструментарію підвищення фінансових результатів діяльності підприємства є важливим завданням, у процесі вирішення якого реалізується можливість формування ефективної системи управління фінансовими результатами.

Проведений аналіз наукової літератури [1-4] дав можливість сформулювати ключові інструменти управління фінансовими результатами діяльності підприємства:

1. Диверсифікація доходів від операційної діяльності (розширення джерел формування доходів підприємства шляхом впровадження нових видів продукції, виходу на нові ринки збуту).

2. Оптимізація витрат (системний аналіз структури витрат підприємства з метою їх раціоналізації, усунення непродуктивних витрат та підвищення ефективності використання ресурсів).

3. Податкова оптимізація (пошук законних механізмів зменшення податкового навантаження, зокрема вибір оптимальної системи оподаткування, використання податкових пільг, амортизаційних відрахувань та фінансового планування).

4. Рефінансування дебіторської заборгованості (використання фінансових інструментів, таких як факторинг, форфейтинг або сек'юритизація, з метою прискорення обігу капіталу, підвищення ліквідності та ділової активності).

5. Амортизаційна політика (формування гнучкої амортизаційної політики, що забезпечує відновлення основних засобів та підтримку інноваційного розвитку).

6. Оптимізація капіталу з позиції максимізації фінансової рентабельності та мінімізації вартості джерел фінансування (формування ефективної структури капіталу шляхом балансування власних і позикових коштів).

Отже, управління фінансовими результатами діяльності підприємства є одним із функціональних напрямів системи фінансового менеджменту, який тісно пов'язаний з іншими системами управління і органічно входить до системи управління доходами і витратами, активами, рухом капіталу і грошових коштів та іншими аспектами його діяльності.

Список використаних джерел:

1. Джерелейко С. Інструментарій покращення фінансових результатів у системі зміцнення економічної безпеки підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. Економічні науки. 2022. № 6. Том 1. URL: <https://surl.li/fiksfo>.

2. Сулима М. О., Гвінсадзе А. А. Ефективне управління доходами, витратами і фінансовими результатами підприємства. *European scientific journal of Economic and Financial innovation*. 2024. № 1 (13). DOI: <http://doi.org/10.32750/2024-0118>.

3. Чебанова Т. Є. Фінансовий менеджмент : навч. посібник. Одеса. ОНМУ. 2025. 190 с. URL: <https://surl.li/upjwyh>.

4. Юрчишена Л. В., Юрчишен Д. В. Концепція управління та ризик-менеджмент для прогнозування фінансових результатів діяльності підприємства. *Економіка і організація управління* 2024. № 2 (54). DOI 10.31558/2307-2318.2024.2.13.

*Терновецька Марія Василівна,
здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня;
Городняк Ірина Василівна,
к.с.н., доцент, доцент кафедри маркетингу
Львівський національний університет імені Івана Франка*

СТРАХУВАННЯ ВОЄННИХ РИЗИКІВ: УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

В умовах повномасштабної війни страхування воєнних ризиків набуває особливого значення та актуальності для забезпечення фінансової стабільності бізнесу та захисту інвестицій. Його розвиток в Україні є необхідним для відновлення економіки, підвищення фінансової стійкості та залучення іноземного капіталу.

Після 24 лютого 2022 року як у державі загалом, так і на страховому ринку відбулися значні трансформації. Деякі страхові компанії повністю припинили діяльність, інші скоротили обсяги роботи та асортимент послуг, а окремі змогли оперативнo адаптуватися й продовжили функціонувати.

Закон України «Про страхування» передбачає різні види і класи страхування, а також широке коло об'єктів страхування та ризиків від яких такі об'єкти доцільно страхувати [1].

Основними факторами, які вплинули на функціонування страхового ринку України у період війни стали наступні:

- зростання ризику збитків, оскільки воєнні дії призводять до масштабних руйнувань, однак більшість полісів не покривають воєнні ризики;
- економічна нестабільність: інфляція, коливання валют і спад ділової активності ускладнюють стабільність страхових виплат;
- регуляторні зміни: нові обмеження держави можуть впливати на виплати та діяльність компаній, що зумовлює потребу підтримки з боку уряду;
- міграція населення, адже мільйони українців виїхали за кордон або змінили місце проживання, що створило нові потреби у страхуванні життя та

майна [2, с. 3].

Беручи до уваги наявні виклики та обмеження, основним завданням страхових компаній у сучасних умовах є збереження клієнтської бази та забезпечення безперервності діяльності. Для утримання клієнтів страховики мають адаптувати свої продукти й послуги до реалій воєнного часу, забезпечуючи їхню актуальність, надійність і ефективність [2, с. 4].

Адаптація страхових продуктів у воєнних умовах включає створення нових полісів, що враховують воєнні ризики (страхування від бойових дій, терористичних актів, евакуаційних витрат); запровадження гнучких умов страхування, а саме можливість тимчасового призупинення або продовження договорів без втрати прав на виплати; спрощення процедур отримання відшкодувань і скорочення термінів розгляду заяв клієнтів [2, с. 4].

Системи страхування воєнно-політичних ризиків відіграють ключову роль у створенні сприятливих умов для залучення інвестицій у процеси відновлення України після війни. Такі системи можуть включати різноманітні механізми покриття збитків, спричинених воєнними ризиками, зокрема:

1. страхові програми політичних та воєнних ризиків, що надаються приватними страховими компаніями з можливістю перестраховання за участю держави або міжнародних партнерів;
2. страхування та перестраховання інвестицій і кредитів від політичних і воєнних ризиків через діяльність Експортно-кредитного агентства;
3. трастові фонди, включаючи міжнародні, для відшкодування збитків інвесторам, які втратили активи або доходи в Україні внаслідок воєнних або політичних факторів [5, с. 7].

Страхування воєнних ризиків знижує негативний вплив війни на економіку та суспільство, захищає майно та бізнес, підтримує рівень життя населення і формує довіру до фінансової системи, сприяючи відновленню економіки [3, с. 953].

Комплексний підхід до страхування воєнних ризиків передбачає створення спеціалізованих продуктів, ефективний ризик-менеджмент,

підвищення обізнаності співробітників, співпрацю з військовими установами, впровадження сучасних технологій та планування кризових стратегій [4, с. 2].

Страховання воєнних ризиків є ключовим механізмом підтримки фінансової стабільності, захисту бізнесу та населення, формування довіри до фінансової системи та створення умов для післявоєнного відновлення економіки України.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про страхування». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2023. № 12-13. С. 28. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text> (дата звернення: 12.10.2025).

2. Бровко С.В. Страхування в умовах воєнного стану: виклики та перспективи. Суми: Сумський національний аграрний університет, 2024. Випуск № 67. С.8. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4709/4650> (дата звернення: 12.10.2025).

3. Капітанець В.В, Соколова А.М. Система страхування від воєнних ризиків. Полтава: Полтавський університет економіки і торгівлі, 2025. С. 953-956. URL: <http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/14745/1/%d0%a1%d0%be%d0%ba%d0%be%d0%bb%d0%be%d0%b2%d0%b0%20%d0%9a%d0%b0%d0%bf%d1%96%d1%82%d0%b0%d0%bd%d0%b5%d1%86%d1%8c.pdf> (дата звернення: 12.10.2025).

4. Потапенко О.С. Необхідність страхування воєнних ризиків. Чернігів: Національний університет «Чернігівська політехніка», 2024. С. 76-77. URL: <https://dspace.kntu.kr.ua/server/api/core/bitstreams/4f998ed2-ad83-4cdc-b688-51cd992e76f9/content> (дата звернення: 12.10.2025).

5. Приймак І.І., Тимків Н.А. Страхування інвестицій від воєнних ризиків: сутність, необхідність та перспективи розвитку в Україні. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2024. Випуск №59. С.9. URL:

<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3377/3304> (дата звернення: 12.10.2025).

*Ткаченко Артем Олександрович,
Крамаренко Андрій Олександрович,
здобувачі вищої освіти ступеня доктора філософії;
Левчук Артем Валентинович,
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня,
Полтавський державний аграрний університет*

РОЛЬ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПРОГРЕСУ Й ІНВЕСТИЦІЙ У ПІДВИЩЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА

Роль науково-технічного прогресу (НТП) в аграрному виробництві полягає насамперед у тому, що він змінює саму логіку формування доданої вартості в сільському господарстві: від екстенсивного нарощування площ і трудових ресурсів до інтенсивного зростання продуктивності на одиницю землі, часу й капіталу. У сучасних умовах господарювання ефективність аграрного виробництва вже не ототожнюється лише з фізичним урожаєм, а розглядається як відношення сукупного результату (обсягу та якості продукції, стабільності виробництва, стійкості до ризиків, рівня рентабельності) до сукупних витрат виробничих факторів. НТП розширює межі цього результату, тоді як інвестиції забезпечують ресурсну базу реалізації НТП. Відповідно, інвестиції в агросектор не є автономним фінансовим процесом – вони є механізмом матеріалізації науково-технічних рішень у виробничій практиці [1].

Одним з ключових вимірів впливу НТП є механізація та автоматизація аграрних операцій. Сучасна техніка – енергоощадна, високопродуктивна, з елементами автономності – замінює ручну та напівмеханізовану працю, скорочуючи трудомісткість обробітку ґрунту, сівби, догляду за посівами та збирання врожаю.

Другий важливий вимір – це цифровізація аграрного виробництва та формування режиму так званого точного землеробства. Використання систем супутникового позиціонування, безпілотних літальних апаратів, датчиків стану

ґрунтів і посівів, аналітичних платформ на основі алгоритмів штучного інтелекту дозволяє агровиробнику приймати рішення не за усередненими нормами, а за просторово диференційованими картами реального стану поля.

Третій блок впливу НТП – селекційно-генетичні та біотехнологічні інновації. Використання високопродуктивного насіннєвого матеріалу (у т.ч. гібридів із заданими агрономічними властивостями), впровадження біостимуляторів, мікробіологічних препаратів для підвищення родючості ґрунту і стійкості рослин, розвиток біобезпеки тваринництва – усе це дозволяє не лише підвищувати середній рівень урожайності або продуктивності поголів'я, але й робити результат більш передбачуваним.

Четвертий аспект – енергоефективність і ресурсозбереження. Науково-технічний прогрес переводить агровиробництво з парадигми інтенсивного споживання пального, води й добрив до парадигми оптимізації витрачання енергії на одиницю кінцевого результату. Це досягається завдяки точному внесенню ресурсів, мінімальному або нульовому обробітку ґрунту, відновлюваній енергетиці для сушіння зерна й підтримки інфраструктури господарства, утилізації відходів тваринництва як сировини для біогазу тощо.

П'ятий вимір – логістика, післязбиральна доробка й зберігання. Технологічні рішення в цій частині ланцюгів постачання безпосередньо впливають на комерційну якість продукції, а отже і на ціну реалізації.

Шостий блок – управління інформацією та фінансово-економічна аналітика в аграрному бізнесі. НТП уже давно означає не лише техніку в полі, а й управлінські технології: системи управлінського обліку, модулі план-факт аналізу, моделі прогнозування грошових потоків за культурами та полями, оцінка ефективності інвестиційних проєктів з погляду чистої приведеної вартості та внутрішньої норми дохідності. Наявність такої аналітики робить агропідприємство прозорим для зовнішнього інвестора й кредитора.

Сьомий аспект – структурна модернізація продуктового портфеля. Інвестиції, орієнтовані на НТП, дають можливість переходити від сировинної моделі до моделі глибшої переробки й функціональної спеціалізації продукції.

Такий перехід зменшує залежність виробника від волатильності світових цін на масові культури та зміцнює переговорну позицію в ланцюгах постачання.

Восьмий блок – соціально-інституційний ефект НТП. Сучасне аграрне виробництво дедалі менше є «низькокваліфікованою» сферою, що змінює структуру аграрного ринку праці, підвищує середню продуктивність праці на одного зайнятого та сприяє утриманню людського капіталу на сільських територіях. У підсумку формується замкнений контур: інвестиції в НТП потребують кваліфікованого персоналу, а наявність такого персоналу дозволяє підвищувати ефективність використання вкладеного капіталу.

Дев'ятий аспект – екологічно-ресурсна стійкість як компонент ефективності. Класична модель оцінки ефективності в аграрному виробництві була здебільшого фінансовою: собівартість, прибуток, рентабельність. Сучасна модель, що впливає з НТП, включає ресурсну та екологічну ефективність: вуглецевий слід виробництва, ерозійне навантаження на ґрунт, стан водного балансу, стійкість агроecosystem до кліматичних стресів.

Десятий і, по суті, інтеграційний момент: науково-технічний прогрес і інвестиції потрібно розглядати як єдину систему «технологія – капітал – ефективність – доступ до нового капіталу». Нові технології самі по собі не реалізуються без фінансових вкладень; інвестиції без технологічного змісту перетворюються на просте заміщення зношених засобів без приросту продуктивності; підвищення продуктивності через НТП підвищує прибутковість і зменшує ризик бізнесу, що вивільняє нові можливості залучення інвестицій. Таким чином, роль НТП і інвестицій у підвищенні ефективності аграрного виробництва проявляється як самопідсилювальний контур модернізації. Для аграрного сектору це означає перехід від вразливої сировинної моделі до моделі інноваційно-ресурсної стійкості, де ефективність вимірюється не лише врожаєм і прибутком у поточному періоді, а й здатністю системи стабільно відтворювати ці результати в умовах ринкових, кліматичних і ресурсних шоків.

Список використаних джерел:

1. Зоря О.П., Сергієнко В.І. Інвестиційне забезпечення розвитку аграрного виробництва : монографія. Полтава : Видавництво ПП «Астроя», 2022. 129 с.

2. Гарбар Ж.В., Майбородюк К.С. Інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 12. С. 18–22.

*Ткаченко Ірина Петрівна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів та обліку
Дніпровський державний технічний університет*

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГУВАННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

В умовах глобалізації, цифрової трансформації та посилення конкуренції стратегічне управління суб'єктами господарювання набуває особливого значення. Традиційні облікові системи, зорієнтовані переважно на фіксацію минулих подій, не забезпечують достатнього рівня інформаційної підтримки для прийняття стратегічних рішень. Натомість сучасне управління вимагає інтеграції облікової, аналітичної, прогностичної та комунікаційної функцій в єдину систему стратегічного інформаційного забезпечення.

Сучасні тенденції господарювання засвідчують, що конкурентоспроможність підприємства все більше залежить не лише від обсягів наявних ресурсів, а від якості управлінських рішень, які ґрунтуються на оперативній, достовірній і релевантній інформації. У зв'язку з цим постає потреба у створенні нових підходів до формування інформаційної системи підприємства, яка б не лише відображала фактичний стан ресурсів і результатів діяльності, але й забезпечувала формування аналітичних, прогностичних і стратегічних даних.

Проблема полягає у недостатній інтеграції інструментів бізнес-аналітики, економетричних методів і цифрових технологій в облікові системи управління. Це знижує адаптивність підприємств до змін зовнішнього середовища, обмежує можливості стратегічного планування та знижує рівень їх інноваційної спроможності. Водночас відсутність уніфікованих підходів до формування інформаційної бази стратегічного управління ускладнює практичне застосування інтелектуальних технологій аналізу даних, що є ключовим чинником успішного розвитку сучасних організацій.

В умовах цифрової економіки особливого значення набувають нові

форми формування інформації: використання технологій Big Data, аналітики у реальному часі, систем штучного інтелекту, хмарних сховищ даних, автоматизованих ERP- та CRM-платформ. Вони забезпечують збір, обробку та аналіз великих обсягів даних із внутрішніх і зовнішніх джерел, що дозволяє підприємствам оперативно реагувати на зміни кон'юнктури ринку, прогнозувати тенденції та розробляти ефективні стратегії. Сучасні інтелектуальні системи управління дозволяють поєднати фінансові, виробничі, кадрові, маркетингові та екологічні показники в єдине інформаційне поле, що є необхідною умовою для побудови системи сталого розвитку підприємства.

Таким чином, актуальним завданням є розроблення методологічних і практичних підходів до удосконалення обліково-інформаційного забезпечення стратегічного управління суб'єктами господарювання на основі інструментів бізнес-аналітики та цифрових технологій. Це сприятиме підвищенню ефективності прийняття управлінських рішень, формуванню стійких конкурентних переваг та забезпеченню сталого розвитку у довгостроковій перспективі. Стратегічне управління передбачає розробку й реалізацію довгострокових цілей, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності, інноваційності та фінансової стабільності підприємства. Ефективність цього процесу значною мірою визначається рівнем організації інформаційного забезпечення, яке має ґрунтуватися на достовірних, повних і своєчасних даних. Інформація стає не просто супровідним елементом управління, а стратегічним ресурсом, що формує інтелектуальний потенціал підприємства.

Відповідно до Закону України «Про інформацію», інформаційна діяльність охоплює процеси створення, збирання, зберігання, використання, поширення та захисту інформації. Водночас реалізація права на інформацію має здійснюватися з урахуванням національної безпеки, громадського порядку та прав інших суб'єктів господарювання [1]. Це положення актуалізує необхідність формування надійних механізмів інформаційної безпеки в системі управління підприємством.

Бухгалтерський облік, як складова інформаційної системи управління,

забезпечує базу для оцінки результатів діяльності, прогнозування розвитку, контролю витрат, аналізу альтернативних варіантів дій та оцінювання стратегічних ризиків. У розрізі кожної управлінської функції вона проходить певну обробку, інтерпретацію та використання. На основі отриманої обліково-аналітичної інформації ухвалюються управлінські рішення, які сприяють зміцненню фінансової стабільності, підвищенню операційної ефективності та формують передумови для довгострокового стратегічного розвитку суб'єкта господарювання [2, с. 5].

Інтеграція елементів бухгалтерського обліку з управлінськими функціями підвищує результативність системи управління економічного суб'єкта загалом. Управлінські рішення, прийняті на основі якісного інформаційно-аналітичного забезпечення, сприяють покращенню фінансового стану підприємства, підвищенню продуктивності, ефективності використання ресурсів, мобілізації інноваційного потенціалу та реалізації стратегічних орієнтирів розвитку.

Інформаційне забезпечення стратегування є ключовим елементом сучасної системи управління підприємством. Його вдосконалення через упровадження цифрових технологій, аналітичних платформ та інтегрованих інформаційних систем стає необхідною умовою конкурентоспроможності та стійкого розвитку суб'єктів господарювання у XXI столітті.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про інформацію» № 2657-ХІІ від 2.10.1992 (із змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення: 11.10.2025).

2. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: підручник [3-є видан.] / [заред. д.е.н., проф. П. О. Куцика; П. О. Куцик, В. І. Бачинський, Р. М. Воронко, О. А. Полянська, С. І. Головацька, М. В. Корягін, К. І. Кузьмінська, М. Ю. Чік]. Львів : Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2023. 308 с.

*Толочій Олексій Романович,
здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії;
Олійник Аліна Сергіївна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри Менеджменту ім. І.А. Маркіної
Полтавський державний аграрний університет*

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ БІЗНЕСУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ, ТЕНДЕНЦІЇ ТА УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ

Цифрова трансформація сьогодні розглядається як ключовий чинник конкурентоспроможності підприємств, що прагнуть не лише зберегти свої позиції на ринку, а й досягти стійкого розвитку. Вона охоплює всі аспекти діяльності організації - від операційних процесів до стратегічного управління, забезпечуючи підвищення ефективності, прозорості та інноваційності бізнесу. Цифрові технології, такі як 5G, штучний інтелект, блокчейн, аналітика великих даних, інтернет речей, доповнена та віртуальна реальність (AR/VR), стали рушійною силою модернізації бізнес-моделей і стимулюють появу нових форматів взаємодії з клієнтами та партнерами [1]. При цьому головним завданням цифрової трансформації є не лише технологічне оновлення, а створення цифрової екосистеми, у якій об'єднані всі бізнес-процеси, інформаційні потоки та управлінські рішення [2].

Управління проектами цифрової трансформації потребує системного підходу, адже такі проекти характеризуються високим рівнем невизначеності, складністю інтеграції технологій і швидкою зміною зовнішнього середовища. Як зазначають М. L. A. Gonçalves та інші дослідники, взаємозв'язок між управлінням проектами та цифровою трансформацією виявляється через компетенції, стратегію, цифрові технології та гнучкість бізнес-моделей [3]. Успішне впровадження цифрових змін залежить від узгодженості цілей проектів із корпоративною стратегією, підтримки керівництва, наявності професійних команд, а також розвиненої корпоративної культури, орієнтованої

на інновації [4]. Дослідження показують, що організації, які інвестують у цифрову трансформацію, підвищують продуктивність до 25 % і скорочують перевитрати за проектами до 40 % [5]. Це свідчить про стратегічну цінність діджиталізації для підвищення ефективності управління. Проте водночас цифрова трансформація породжує ризики: технологічні (інтеграційні збої, кібератаки), фінансові (перевищення бюджету, низький ROI), організаційні (опір змінам, нестача цифрових навичок), ризики управління даними (втрата або некоректна обробка інформації) та стратегічні (невідповідність цифрових ініціатив стратегічним цілям компанії) [6]. Для мінімізації цих ризиків необхідно впроваджувати механізми постійного моніторингу, оцінки ефективності та адаптації проектів до нових умов ринку [7].

Сучасні тенденції управління цифровими проектами передбачають використання гнучких методологій (Agile, Scrum, Kanban), які дозволяють швидше реагувати на зміни та знижувати рівень невизначеності. Крім того, особливе значення має цифрова зрілість організації - рівень готовності персоналу, процесів і технологічної інфраструктури до інновацій. Саме поєднання технологічних можливостей, компетентності команди та стратегічного бачення формує основу успішної цифрової трансформації [8].

Таким чином, управління проектами цифрової трансформації - це багатовимірний процес, який поєднує стратегічне планування, технологічне оновлення, розвиток персоналу та ефективну комунікацію між усіма зацікавленими сторонами. Цифрова трансформація перестала бути модним трендом - це сталий напрям розвитку бізнесу, що забезпечує зростання його результативності та конкурентоспроможності в умовах глобальної цифрової економіки [9].

Список використаних джерел:

1. Sayed R. The Impact of Digital Transformation on Project Management and Business Development: Case Studies in Diverse Industries. *Marketing and Branding Research*. 2022. Vol. 9(1). P. 53 – 64. DOI: 10.32038/mbr.2022.09.01.05.

2. Fischer I., Papert M., Goertler T., Gimmich M. Change Management Methods and Tools for Digital Transformation. A Systematic Literature Review. University of Bamberg, 2023. <https://www.researchgate.net/publication/371862958>.
3. Gonçalves M. L. A., Penha R., Silva L. F., Martens C. D. P., Silva V. F. The Relationship between Project Management and Digital Transformation: Systematic Literature Review. *Revista de Administração Mackenzie*. 2023. Vol. 24(4). P. 1 – 32. DOI: 10.1590/1678-6971/eRAMR230075.en.
4. Zhang Y. The Successful Factors for Digital Transformation in Project Management. *Proceedings AEMPS*. 2023. <https://www.researchgate.net/publication/380203165>.
5. McKinsey & Company. The Value of Digital Transformation. Report, 2024. <https://www.mckinsey.com>.
6. Cheng Y., Zhou X., Li Y. The Effect of Digital Transformation on Real Economy Enterprises' Total Factor Productivity. *International Review of Economics & Finance*. 2023. <https://www.researchgate.net/publication/387386842>.
7. Danchenko O. B., Bushuev S. D., Teslia Y. M. Digital Transformation of Project Management Systems in Organizations. *Management of Complex Systems*. 2024. № 61. P. 98 - 112.
8. Klymenko O. M., Yalovega L. V., Lega O. V. Digital Maturity as a Factor of Enterprise Competitiveness. *Economy and Society*. 2023. № 54. P. 210 - 220. <https://economyandsociety.in.ua>.
9. Digital Transformation in Project Management: A Systematic Review. *Systems Journal (MDPI)*. 2023. Vol. 13(8). P. 625. DOI: 10.3390/systems13080625.
10. Петренко В. О., Баришевський А. І. Особливості управління проектами з цифрової трансформації. *Управління розвитком складних систем*. 2025. № 62. С. 108 – 113.

*Ульянохіна Вікторія Олександрівна,
здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Державний біотехнологічний університет*

АНАЛІТИКА ТА КОНТРОЛЬ У ЦИФРОВОМУ УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Аналітика та контроль є основою сучасної системи управління, адже без них неможливо забезпечити ефективне функціонування підприємства. У цифрову епоху, коли інформація стала найціннішим ресурсом, саме аналітика забезпечує обґрунтованість управлінських рішень, а контроль - перевірку та коригування цих рішень у реальному часі. Розвиток цифрових технологій сприяв формуванню нових методів збору, обробки й узагальнення даних, що перетворило аналітичну діяльність на невід'ємну складову управління [1].

Сьогодні цифровізація бізнесу вимагає оперативного доступу до інформації та вміння її аналізувати, прогнозувати тенденції та управляти ризиками. У цих умовах методологія аналітики та контролю зазнає суттєвих змін. Якщо раніше вона спиралася переважно на традиційні фінансові та статистичні підходи, то нині на перший план виходять цифрові засоби, що дозволяють обробляти великі обсяги даних, виявляти приховані закономірності та формувати прогнози [2].

Методологія аналітики базується на системному розгляді економічних процесів і результатів діяльності підприємства. Вона включає послідовність етапів: збір даних, їх перевірку, аналітичну обробку, оцінку показників і формування висновків для управління. Контроль забезпечує зворотний зв'язок у системі управління - допомагає виявляти відхилення, визначати їхні причини та розробляти коригувальні заходи, перетворюючись із системи фіксації помилок у засіб стратегічного управління, який дає змогу передбачати ризики ще до їх виникнення [3].

Одним із важливих напрямів розвитку є впровадження систем Business

Intelligence (BI), ERP, CRM і хмарних сервісів, що забезпечують комплексний аналіз фінансових, маркетингових і виробничих даних. Лазаренко М.О. підкреслює, що «цифрові технології роблять аналітичні процеси швидшими та точнішими, знижуючи вплив людських помилок і забезпечуючи візуалізацію показників у режимі реального часу» [4]. У сфері контролю цифрові рішення дозволяють оперативно відстежувати діяльність підприємства, а автоматичний аудит і прогнозна аналітика виявляють відхилення від запланованих результатів. Сучасні дослідження доводять, що цифрові системи формують новий підхід - «контроль на випередження», коли ризики визначаються та усуваються автоматично [4].

Наступним етапом розвитку аналітики стало використання штучного інтелекту (AI) та машинного навчання (ML). Ці технології аналізують як кількісні, так і поведінкові дані, допомагаючи прогнозувати попит і результати управлінських рішень. Раєчева Л.І. зазначає, що впровадження аналітичних платформ на основі AI підвищує ефективність завдяки точнішим і швидшим рішенням [5].

Попри переваги цифровізації аналітики та контролю, залишаються і певні проблеми. Зокрема, Мельник Л. та співавторами вказують, що «головною перешкодою є людський фактор: ефективне використання цифрових систем вимагає фахівців, які поєднують знання економіки, статистики та ІТ» [6]. Крім того, технології потребують постійного оновлення й фінансових ресурсів, що ускладнює їхнє впровадження на малих і середніх підприємствах.

У перспективі аналітика розвиватиметься у напрямі прогнозного управління. Поєднання штучного інтелекту, блокчейну та хмарних обчислень створює єдині цифрові екосистеми, де дані обробляються в реальному часі. Зростає роль управління якістю й безпекою даних (Data Governance), яке гарантує достовірність результатів [1]. Цифрова аналітика дедалі ширше застосовується не лише в бізнесі, а й у державному управлінні, освіті та медицині, забезпечуючи обґрунтованість і ефективність рішень.

Отже, аналітика та контроль у цифрову епоху забезпечують ефективне

управління, даючи змогу підприємствам оцінювати результати, прогнозувати тенденції й управляти ризиками на основі достовірних даних. Сучасна аналітика переходить до інтелектуальної обробки інформації, а контроль стає активним елементом управління. Таким чином, цифрові технології формують нову культуру прийняття рішень, орієнтовану на швидкість, точність і обґрунтованість рішень керівництва.

Список використаних джерел:

1. Zaika S.O. Methodological approaches to management diagnostics and expert analytics in enterprise management. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*. 2025. Vol. 8. P. 105-115. DOI: <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2025-8-105-115>

2. Бужимська К.О., Царук І.М. Управління бізнес-процесами торговельного підприємства в умовах цифровізації. *Економіка, управління та адміністрування*. 2025. № 1 (111). С. 44-50.

3. Заїка С. Аналітичні інструменти в системі управлінської діагностики. *Innovative technologies of marketing and management in the conditions of transformational changes: abstracts of reports of the III International Scientific and Practical Conference. Khmelnytskyi*. 2025. С. 98-100. URL: <https://repo.btu.kharkiv.ua/server/api/core/bitstreams/48b34e13-9d36-49c5-80d7-a36026179a5e/content>

4. Лазаренко М.О. Цифрова трансформація як імператив інноваційного розвитку бізнес-процесів в Україні. *Економічний простір*. 2025. № 200. С. 64-69.

5. Раєчева Л.І. Цифрова трансформація бізнес-процесів як основна умова конкурентоспроможності підприємств. *Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут»*. 2024. № 30. С. 71-76.

6. Мельник Л., Карінцева О., Калініченко Л., Харченко М., Тарасенко С. Цифрова трансформація бізнес-процесів в Україні: кращі практики вітчизняного бізнесу та сучасні виклики. *Mechanism of an Economic Regulation*. 2024. № 2 (104). С. 54-60. DOI: <https://doi.org/10.32782/mer.2024.104.07>

*Фесенко Анастасія Олексіївна,
здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня;
Сментина Наталія Валентинівна,
д.е.н., професор, професор кафедри економіки і фінансів
Одеський національний морський університет*

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ КРЮІНГОВИХ АГЕНТСТВ В УКРАЇНІ

У сучасних умовах глобалізації та цифровізації ринку морських перевезень питання підвищення конкурентоспроможності крюінгових агентств набуває особливої актуальності. Від ефективності роботи крюінгових агентств у сфері добору та підготовки кадрів залежить якість кадрового забезпечення судноплавних компаній, що має суттєвий вплив на економічну безпеку морської галузі та держави загалом. Для України, де морські професії традиційно становлять значну частку у структурі зовнішнього ринку праці, розвиток конкурентоспроможних крюінгових агентств є не лише економічною, а й соціальною потребою.

Проблематика конкурентоспроможності крюінгових агентств детально висвітлюється у працях сучасних дослідників, зокрема таких як: Крисюк Л., Василенко М. [1], Захарченко О., Колодинський С., Євдокімова О., Мамонтенко Н., Дарушин О. [2], Шапар Л. і Шпілевая Т. [3], які підкреслюють ключову роль інноваційних, кадрових та фінансових чинників у зміцненні позицій українських компаній на міжнародному ринку праці моряків. Автори наголошують, що ефективність діяльності крюінгових структур значною мірою залежить від якості управління персоналом, рівня впровадження цифрових технологій, адаптації до світових стандартів і динаміки глобального ринку морських послуг.

На основі аналізу наукових підходів можна виділити кілька ключових напрямів підвищення конкурентоспроможності крюінгових агентств.

У першу чергу, одним із ключових напрямків підвищення конкурентоспроможності кріюінгових агентств є вдосконалення системи підготовки та розвитку персоналу, оскільки людський капітал є основним фактором їхнього успіху на міжнародному ринку праці.

Друга складова – це цифровізація процесів управління екіпажами. Сучасні IT-рішення, такі як автоматизовані бази даних моряків, електронні системи управління документами та онлайн-платформи для моніторингу контрактів, значно скорочують час для набору персоналу та підвищують прозорість діяльності агентств. Українські компанії, зокрема Alpha Navigation та Maritime Hub Ukraine, впроваджують хмарні сервіси для комунікації з судновласниками та відстеження сертифікатів моряків, наближаючи їх до міжнародних стандартів управління персоналом. Ключові моменти для підвищення конкурентоспроможності агентств з підбору екіпажів:

- Удосконалення системи підготовки та розвитку персоналу, акцент на відповідність STCW;
- Постійне підвищення кваліфікації моряків ;
- Впровадження цифрових технологій в управління екіпажем (автоматизовані бази, електронний документообіг).

Такі кроки допомагають українським кріюінговим агентствам зміцнити позиції на міжнародному ринку праці, підвищити ефективність роботи і відповідати сучасним стандартам управління людським капіталом. Третім вагомим аспектом є дотримання міжнародних стандартів і формування позитивної ділової репутації. Сертифікація за стандартами ISO 9001 [4], відповідність положенням Конвенції MLC-2006 [5], а також відкритість бізнес-процесів відіграють ключову роль у формуванні довіри іноземних партнерів і сприяють залученню нових клієнтів. Репутаційний капітал у морському бізнесі є важливим нематеріальним активом, що забезпечує стабільність контрактної бази навіть у кризові періоди.

Четвертим компонентом є маркетингове позиціонування та участь у міжнародних заходах. Просування українських агентств з найму екіпажів через

спеціалізовані форуми, конференції та виставки, такі як SMM Hamburg [6], сприяє розширенню партнерських відносин, формуванню позитивного іміджу та інтеграції України в глобальну систему працевлаштування в морському секторі.

Пріоритетними завданнями для України є впровадження сучасних IT-рішень у сфері пошуку персоналу, покращення системи підготовки та сертифікації моряків. Реалізація цих заходів сприятиме підвищенню конкурентоспроможності українських агентств, зміцненню позицій країни на світовому ринку морських послуг та посиленню її економічної безпеки. Запропонована систематизація заходів щодо підвищення конкурентоспроможності агентств з підбору екіпажів може слугувати основою для подальших досліджень та практичних рекомендацій у морському бізнесі.

Список використаних джерел:

1. Крисюк Л., Василенко М. Оцінка конкурентоспроможності ринку кріюінгових послуг в умовах нестабільності. *Економічний аналіз: теорія та практика*. 2024. № 3. С. 112-120.

2. Захарченко О., Колодинський С., Євдокімова О., Мамонтенко Н., Дарушин О. A Conceptual Approach to Managing Labor Resources in the Maritime Industry. *Journal of Reviews on Global Economics*. 2020. Vol. 9. P. 1102-1111.

3. Шапар Л., Шпілевая Т. Competition of Ukrainian seafarers in the world labour market. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. Серія: педагогічні науки. 2021. Вип. 1. С. 74-80.

4. ISO 9001:2015. Quality management systems – Requirements. *International Organization for Standardization*: web portal. URL: <https://www.iso.org/standard/62085.html> (дата звернення: 31.10.2025).

5. Maritime Labour Convention, 2006. *International Labour Organization*: web portal. URL: <https://www.ilo.org/international-labour-standards/maritime-labour-convention-2006> (дата звернення: 31.10.2025).

6. Success starts here! *SMM*: web portal. URL:

<https://www.hamburg.de/freizeit/maerkte-und-messen/messen/smm-messe-316514>
(дата звернення: 27.10.2025).

*Ходзицька Валентина Василівна,
к. е. н., доцент,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана*

ПРИНЦИП БЕЗПЕРЕРВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ В МСФЗ: АКТУАЛЬНІ ЗМІНИ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ

Одним з фундаментальним принципів-припущень при складанні фінансової звітності є умова безперервності діяльності підприємства (принцип «Going Concern»). В умовах військової агресії рф, цей принцип набуває особливого значення.

Розкриття інформації щодо безперервності діяльності не є формальною вимогою, а вкрай важливим елементом корпоративної прозорості, яка суттєво впливає на стратегію розвитку компанії та зміцнює довіру користувачів фінансових звітів.

Фонд МСФЗ у травні поточного року оновив рекомендації щодо застосування припущення «Going Concern», яке викликане, перш за все, виходом нового МСФЗ 18 «Подання та розкриття інформації».

Відтепер основні вимоги щодо оцінки безперервності діяльності будуть регламентуватися МСБО 8 « Основа підготовки фінансових звітів», який набув такої назви після перейменування та перенесення вимог щодо оцінки фундаментального принципу з МСБО 1 «Подання фінансової звітності».

Оновлений МСБО 8 вимагає від керівництва компанії проводити оцінку здатності компанії продовжувати функціонування без ліквідації чи припинення на дату складання фінансової звітності. Важливим є здійснення такої оцінки заздалегідь- не менше, ніж за 12 місяців після завершення періоду звітування, але рекомендованим є більш тривалий період в залежності від особливостей законодавства та конкретних обставин.

До важливих обставин потрібно відносити:

- ✓ Наявність альтернативних джерел фінансування;
- ✓ Зміни бізнес- моделі та ринкових вимог;
- ✓ Удосконалення графіку погашення фінансових зобов'язань;
- ✓ Зміна поточної та очікуваної прибутковості компанії;
- ✓ Наявність значущих подій, які можуть вплинути на звітність після

дати балансу і до дати затвердження фінансової звітності.

У випадку припинення діяльності або ліквідації компанії фінансова звітність має базуватися на принципі «Going Concern», і МСБО 8 вимагає обов'язково вказати цей факт із зазначенням причини такого висновку та обраної методики складання.

Якщо ж компанія має серйозні проблеми, які впливають на сумніви щодо безперервності діяльності, вимагається розкриття аспектів невизначеності, які впливають на здатність продовження діяльності. Важливим є розкриття значущих суджень щодо обраної методики складання фінансової звітності.

При сценарії використання усіх суттєвих заходів щодо мінімізації сумнівів припинення або скорочення діяльності, необхідним є також опис цих керівних суджень щодо застосування обраної методики заповнення фінансових звітів.

При стабільній прибутковості немає необхідності описувати жодні аспекти впливу безперервності діяльності.

Таким чином, оновлений МСБО 8 наголошує на суттєвості професійних суджень під час оцінки припущення безперервності діяльності. В умовах військової агресії важливим є для керівництва визначення та розкриття тих припущень та суджень, які максимально впливають на вибір основи підготовки фінансових звітів, також описати зв'язок цих суджень з іншими суттєвими оцінками та припущеннями у звітності.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в

Україні» від 16.07.1999 № 996-XIV (із змінами). *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 40. Ст. 365. URL: (вказати актуальне посилання на «Законодавство України» на момент публікації, наприклад, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>).

2. Голяк В. В., Коцупатрий М. М. Принцип безперервності діяльності: виклики та можливості в умовах воєнного стану. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2022. № 10. С. 3-11.

3. Завгородній А. Г., Пономаренко В. А. Трансформація принципів бухгалтерського обліку в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. № 41. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1655>.

4. Ігнатенко М. М., Павленко О. В. Вплив воєнного стану на облікову політику підприємства. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: Економіка та менеджмент*. 2022. № 4. С. 26-30.

5. Кудін С. В. Відображення впливу військових дій на діяльність підприємств у фінансовій звітності. *Фінанси України*. 2022. № 11. С. 60-72.

6. Кузьмінська О. М., Прохоренко О. В. Принцип безперервності діяльності в умовах гібридної війни: обліково-аналітичний аспект. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія: Економічні науки*. 2019. № 2 (89). С. 102-110.

7. Мельник О. М. Принцип безперервності діяльності як елемент аудиту в умовах нестабільного економічного середовища. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2016. Вип. 18, ч. 2. С. 137-141.

8. Пилипенко Н. М. Облікова політика підприємства в умовах воєнного стану: виклики та шляхи адаптації. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Економіка*. 2022. № 34. С. 58-64.

9. Савчук В. К., Слюсарчик А. О. Вплив війни на бухгалтерський облік та фінансову звітність підприємств України: сучасні виклики та рішення. *Економіка та держава*. 2023. № 2. С. 40-45.

10. Харута В. С., Прокопенко Н. В. Облікова політика підприємств в умовах воєнного стану: особливості формування та реалізації. *Інфраструктура ринку*. 2022. № 63. С. 147-151.

*Хорішко Андрій Михайлович,
начальник юридичного відділу Управління Північно-східного офісу
Держаудитслужби в Полтавській області,
здобувач вищої освіти ОС доктора філософії;
науковий керівник –Томілін Олексій Олександрович,
д.е.н., професор, професор кафедри фінансів,
економічних досліджень і туризму
Полтавський державний аграрний університет*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Діяльність внутрішнього аудиту у бюджетних установах зосереджена на підрозділі, який відповідає за вдосконалення механізмів фінансового управління. Його ключова мета полягає у запобіганні неправомірному або неефективному використанню бюджетних ресурсів. Завдяки такому внутрішньому контролю значно знижується ймовірність виникнення помилок та недоліків у роботі бюджетних підприємств, що, своєю чергою, посилює загальну систему внутрішнього контролю. Кваліфіковане виконання контрольних процедур, реалізованих через внутрішній і зовнішній аудит, виступає ключовим інструментом для оцінки результативності фінансової системи.

З огляду на це, оптимізація фінансової системи управління створює необхідні передумови для зміцнення безпеки та стійкості підприємств як у близько строковій, так і у тривалій перспективі. В умовах воєнного часу критично необхідним є запуск дієвих контрольних механізмів, що забезпечать цільове та належне використання фінансових ресурсів, спрямованих на оборонні та соціальні потреби, а також модернізація чинної системи фінансового контролю. З огляду на масштабні порушення бюджетної

дисципліни та системні недоліки у державному фінансовому контролі, уряд був змушений терміново шукати оперативні та результативні рішення цих викликів.

Перед органами державного фінансового контролю стоїть завдання зосередити діяльність на ідентифікації фінансових порушень та невідкладному застосуванні відповідних штрафних заходів. Однак, слід зауважити, що тривалий акцент виключно на правових та адміністративних інструментах (штрафах і санкціях та ін.) часто не призводить до стійкого підвищення ефективності використання державних фінансових ресурсів.

Рівень ефективності зазначеного процесу істотно визначає здатність держави забезпечувати фінансову стабільність та рівновагу на макро- і мікроекономічних рівнях за умов впливу, як зовнішніх, так і внутрішніх факторів.

На даному етапі свого розвитку Україна переживає період системних змін, що охоплюють політичну, соціально-економічну та правову сфери суспільного відтворення. Відповідні трансформації зумовлені стратегічним вибором держави на користь демократичного та екологічно орієнтованого розвитку. Це має відповідати принципам і світовим стандартам, які встановлені у провідних країнах світу.

Нині впроваджується низка державних стратегій, які мають бути спрямованими на проведення реформування безпосередньо самої системи державного управління. Крім того, державна стратегія має бути спрямованою на удосконалення управлінських процесів щодо державних фінансів, а також відповідної модернізації системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності суб'єктів підприємницької діяльності в державному секторі національної економіки [1].

Формування та розвиток системи державного внутрішнього фінансового контролю становлять ключовий вектор модернізації національної фінансової системи та удосконалення управлінських процесів державними економічними ресурсами.

Фінансовий контроль – це інструмент управління, який спрямований на

перевірку дотримання суб'єктами господарювання встановлених принципів і методів фінансової діяльності. Важливим є оцінка їх ефективності та формування пропозицій щодо подальшого вдосконалення фінансових процесів [2, с. 95].

Упродовж років незалежності в Україні здійснювалася послідовна робота, яка була спрямована на вдосконалення системи державного фінансового контролю як у теоретичному, так і в практичному аспектах. Проте, незважаючи запропонованих заходів, на сучасному етапі розвитку національної економіки державний фінансовий контроль не повному обсязі виконує свої функції. Аналіз його поточного стану свідчить про наявність проблемних тенденцій формування та розвитку фінансових систем, серед яких – недостатня ефективність контрольних механізмів, що негативно позначається на якості функціонування фінансової та бюджетної систем нашої країни.

Від часу набуття Україною незалежності здійснюються заходи, які спрямовані, як на теоретичне обґрунтування, так і на практичне вдосконалення системи державного фінансового контролю. Попри вжитих кроків, державний фінансовий контроль залишається недостатньо ефективним і не виконує своїх завдань у повному обсязі.

Результати аналізу сучасного стану ринкової економіки засвідчують наявність негативних тенденцій, які пов'язані із низькою результативністю контролюючих процедур, які істотно впливають на стабільність та якість функціонування фінансової та бюджетної систем в Україні.

За зовнішній фінансовий контроль відповідає Рахункова палата. Вона виконує надані їй повноваження, проводячи аудиторські перевірки, здійснюючи фінансовий аналіз та експертну оцінку звітної документації. Місія Рахункової палати полягає у сприянні ефективності державного управління та підтримці сталого розвитку, що впливає на поліпшення рівня життя населення. Це досягається завдяки незалежному аудиту використання коштів бюджету і державного майна. Крім того, Рахункова палата формує рекомендації, які є основою для прийняття зважених управлінських рішень [3].

Вважаємо, що система державного фінансового контролю повинна реалізовувати низку ключових функцій, серед яких:

– регулятивна функція – забезпечення дотримання вимог чинного законодавства щодо організації та методики проведення контрольних заходів уповноваженими органами;

– організаційна функція – раціональний розподіл завдань, повноважень і відповідальності між структурними підрозділами та робочими групами різних державних контрольних органів, узгодження їхньої діяльності, а також деталізація напрямів і тематики перевірок;

– управлінська функція – оцінювання кількісних і якісних показників діяльності установ, організацій і підприємств з метою підвищення ефективності управління державними ресурсами.

Список використаних джерел:

1. Стратегія реформування державного управління України на 2022–2025 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 липня 2021 р. No 831-р. [Електронний ресурс]. Режим доступу :<https://par.in.ua/contents/onovlennia-statehii-reformuvannia-derzhavnoho-upravlinnia-do-2025-roku>.2. (дата звернення: 07.11.2025).

2. Томілін О.О., Тютюнник Ю.М., Бражник Л.В., Дроботя Я.А. Фінансово-економічний словник – довідник / за наук. ред. проф. О.О. Томіліна / Полтава: ПДАУ. 2023. 108 с.
URL: <https://dspace.pdau.edu.ua/handle/123456789/15028> (дата звернення: 07.11.2025).

3. Стратегія розвитку Рахункової палати на 2019–2024 роки. URL: https://rp.gov.ua/Strategy/Strategy_2019-2024/?id=796 (дата звернення: 07.11.2025).

*Цімошинська Оксана Валентинівна,
к.е.н., доцент, заступник завідувача кафедри фінансів,
банківської та страхової справи
ПрАТ ВНЗ Міжрегіональна Академія управління персоналом, м. Київ*

ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ НА ФІНАНСОВУ СТАБІЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВИ

В умовах тривалої збройної агресії фінансова система України опинилася під потужним зовнішнім і внутрішнім тиском, що поставило під питання її стійкість. Воєнний стан суттєво трансформував економічне середовище – негативні шоки проявилися на рівні державного бюджету, державного боргу, банківського сектору, валютного ринку, платіжної системи та міжнародних фінансових потоків. Головне завдання – виявити, яким чином ці шоки послаблюють фінансову стійкість країни, і запропонувати механізми пом'якшення ризиків.

Починаючи з бюджетної сфери, війна різко зміщує пріоритети державних витрат у бік оборони, безпеки, гуманітарної допомоги й відновлення інфраструктури, що породжує великий дефіцит бюджету. За даними аналітиків, у 2023 році дефіцит бюджету України сягнув рекордного рівня – приблизно 20,4 % ВВП [6]. Зростання дефіциту потребує активного залучення зовнішнього фінансування та емісійного фінансування, що породжує ризик інфляції та девальвації національної валюти.

Паралельно з цим зафіксоване зниження доходної бази: економіка скорочується через руйнування виробничих потужностей, логістики, втрату експортних ринків, масову внутрішню та зовнішню міграцію населення. За оцінками Григораш та Пугач (2024), вже у 2023 році реальний ВВП країни не досяг рівня 2021 року, а темпи відновлення залишаються уразливими до нових шоків [2].

У банківському секторі проявляються специфічні ризики – скорочення

кредитної активності (особливо за ризиковими сегментами), зростання частки проблемних та непрацюючих кредитів, підсилення ризику ліквідності та валютної нестабільності. Зокрема, Краснова (2023) встановлює, що банки були змушені призупинити значну частину кредитування, а баланс портфеля державних цінних паперів зменшився майже на 10 % [3]. Костюк (2025) підкреслює, що в умовах воєнного стану банки працюють із суттєво підвищеними вимогами до капіталу та резервування, аби витримати ударні шоки [4].

Валютні потоки та курс гривні перебувають під подвійним навантаженням: тиск з боку дефіциту торгового балансу, зниження обсягів експорту, необхідність фінансування імпорту та військових потреб. У багатьох випадках державні інтервенції на валютному ринку, валютні обмеження та курсове таргетування виступають інструментами стабілізації. За даними аналітиків, Національний банк регулярно втручається для згладжування надмірних курсових коливань, утримуючи резерви, але зростання зобов'язань у валюті створює значні зовнішні ризики. Аванесова та Бакало (2025) аналізують, що частина боргу номіновано в іноземній валюті, тож девальвація гривні посилює навантаження на державні фінанси [1].

Ключову роль відіграє взаємодія монетарної та бюджетної політики. У надзвичайному контексті держава й регулятор змушені вдаватися до нетипових тактик – переорієнтації фондового управління, зміни нормативів, пільгового кредитування оборонної сфери та гарантування збереження вкладів. Так, Латковський (2022) досліджує, як державна фінансова політика має адаптуватись до потреб ведення війни: оперативні рішення у розподілі коштів, перегляд бюджетного процесу, включення військово-цивільних адміністрацій у бюджетні рішення [5].

Окремим викликом є фінансова безпека на макро- та мікрорівні. Воєнні ризики породжують невизначеність для підприємств, які мусили перебудувувати ланцюги постачання, змінювати бізнес-моделі, інвестувати в захист активів. У таких умовах зростають кредитний, операційний, валютний та

інфляційний ризику для бізнесу. У дослідженні М. Гузя, О. Короленка, Ю. Костенка, В. Матвійчука та ін. підкреслюється, що стратегія управління ризиками під час війни має стати пріоритетом виживання для підприємств [7].

Серед механізмів протидії негативному впливу найбільшу значущість мають такі: формування гнучкого бюджетного планування із сценарним підходом, що дозволяє швидко перерозподіляти ресурси залежно від військового розвитку; активне залучення міжнародної допомоги (гранти, позики, технічна підтримка) із чітким фокусом на консолідацію державних фінансів; зміцнення нормативної бази регулювання банків і системи фінансового нагляду – особливо вимоги до ліквідності, стрес-тестування, резервування; використання державних гарантій і пільгових кредитів у критичних галузях (енергетика, інфраструктура, оборона); застосування валютного стримування, інтервенцій НБУ у кризові моменти та управління валютними резервами з урахуванням гнучкості; розвиток фінансової інфраструктури, цифрових фінтех-рішень та механізмів платежів, що забезпечують стійкість навіть в умовах руйнувань; підвищення прозорості бюджетного та фінансового менеджменту, контроль за ефективністю використання ресурсів у надзвичайному режимі.

Водночас реалізація таких заходів стикається з низкою обмежень: непередбачуваність бойових дій, руйнування інфраструктури, втрати у людському капіталі, шахрайство та корупція, затримки з міжнародними платежами або умовами допомоги. Значною перепорою є й волатильність зовнішньоекономічного середовища, обмежений доступ до міжнародних ринків, зміни у глобальному попиті й витрати на відновлення.

У перспективі післявоєнного відновлення важливо закласти фундамент для фінансової стійкості на новому рівні: реструктуризація боргової політики, диверсифікація джерел фінансування, інституційне перезавантаження системи фінансового менеджменту, інтеграція з міжнародними стандартами та партнерами, стимулювання економічного зростання через інвестиції у зелений сектор, інновації й інфраструктуру.

Суми цих факторів демонструють, що вплив воєнного стану на фінансову стабільність держави – не тимчасовий, а трансформуючий. Відповідь має бути не лише у кризовому управлінні, а у побудові нового фінансового порядку, адаптованого до умов нестабільності та постконфліктного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Аванесова Н., Бакало І. Фінансова стабільність банківської системи України в умовах воєнного стану: виклики та шляхи зміцнення. *Економіка та суспільство*, 2025.
2. Григораш О. В., Пугач В. А. Фінансова стійкість України в умовах війни: реалії та перспективи. *Економіка та суспільство*, 2024.
3. Краснова І. В. Вплив воєнного стану на банківський сектор України. Київський національний економічний університет, 2023.
4. Костюк О. В. Фінансова стабільність банківської системи в умовах воєнного стану. Кваліфікаційна робота, 2025.
5. Латковський П. П. Фінансова політика в умовах військового стану. *Адміністративне право й процес; Фінансове право*, 2022.
6. Антипенко Н. В., Супруненко С. А., Гавран В. Я. Український досвід адаптації державних фінансів і менеджменту до умов воєнного стану. *Академічні візії*, 2023.
7. М. Гузь, О. Короленко, Ю. Костенко, В. Матвійчук та ін. Вплив воєнних ризиків на фінансову безпеку підприємств. *Інвестплан*, 2024.

*Чаплінський Юрій Богданович,
к.е.н., доцент, доцент кафедри маркетингу, інновацій та
регіонального розвитку
Чаплінська Катерина Юріївна,
здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича*

НАПРЯМИ ІНТЕГРАЦІЇ ЦІНОУТВОРЕННЯ У КОМПЛЕКС МАРКЕТИНГУ ПІДПРИЄМСТВА

Ціноутворення є не лише інструментом формування прибутку підприємства, але й виступає ключовим стратегічним інструментом, який визначає ринкове позиціонування товару, формує сприйняття бренду споживачем і впливає на конкурентну динаміку. У сучасних умовах розвитку ринку, насиченого товарною пропозицією та інформаційними потоками, ціна набуває багатомірного значення: з одного боку - це економічна категорія, з іншого - засіб комунікації з цільовою аудиторією. У системі маркетингу ціна не може розглядатися як ізольований показник, або окреме управлінське рішення. Вона є органічною та невід'ємною складовою класичної моделі комплексу маркетингу, і тісно взаємодіє з іншими елементами цієї системи. Невідповідність між ціновими орієнтирами та іншими аспектами маркетингової діяльності може призвести до стратегічних помилок, зниження лояльності споживачів і втрати ринкових позицій. Таке узгодження цінової політики з іншими елементами комплексу маркетингу є не лише бажаним, а обов'язковим у межах побудови ефективної маркетингової стратегії. Воно забезпечує цілісність маркетингових комунікацій, підвищує сприйману цінність товару в очах споживача, формує сталу конкурентну перевагу та дозволяє досягати синергії в реалізації загальних бізнес-цілей підприємства. Взаємозв'язок ціноутворення з іншими компонентами маркетингового комплексу реалізується через низку напрямів, серед яких ключовими є наступні:

1. Взаємозв'язок ціни з товарною політикою (Price - Product):

– ціна як індикатор якості - ціна виконує роль сигналу, що передає споживачеві уявлення про якість продукції. Висока ціна часто асоціюється з високою якістю, хоча така залежність може бути і нелінійною. Для окремих категорій товарів існує оптимальний ціновий діапазон, вихід за межі якого (як у бік здешевлення, так і у бік подорожчання) знижує споживчу привабливість;

– вплив бренду та іміджу - нематеріальні активи, зокрема брендова капіталізація (brand equity), дозволяють підприємствам встановлювати преміальні ціни. Ціна стає елементом бренду. Яскравим прикладом є компанія Apple, яка систематично реалізує стратегію високого цінового позиціонування, підтримуючи імідж інноваційного та преміального бренду. Зниження ціни могло б суперечити сформованому образу і знизити цінність товару;

– етап життєвого циклу товару - цінова стратегія змінюється відповідно до фази життєвого циклу товару (введення на ринок - застосовуються стратегії «зняття вершків» або «проникнення»; зростання - стабілізація ціни при зростанні доданої цінності; зрілість - зростання цінової конкуренції, диверсифікація пропозицій; спад - зниження цін з метою реалізації залишків);

– вплив характеристик товару, які формують його собівартість і впливають на цінність товару для споживача, що в кінцевому результаті визначає рівень ціни.

2. Взаємозв'язок ціни з каналами розподілу (Price - Place)

– структура каналу та націнки - кожна ланка розподільчого каналу формує власну націнку. Завдання виробника - спроектувати таку цінову політику, яка забезпечить конкурентоспроможність на рівні кінцевої роздрібною ціни;

– тип розподілу - інтенсивний розподіл передбачає широку доступність продукції, що ускладнює контроль цінової дисципліни; ексклюзивний розподіл, характерний для товарів класу «люкс», дозволяє реалізовувати політику фіксованих цін і запобігати демпінгу, що підтримує імідж товару;

– географічне ціноутворення - застосування диференціації цін за

регіонами базується на різниці в купівельній спроможності, транспортних витратах, податковому навантаженні та конкурентному середовищі;

– онлайн та офлайн ціни - ціни в цифрових і фізичних каналах можуть відрізнятися через різну структуру витрат, логістичні витрати, ренту, витрати на персонал тощо.

3. Взаємозв'язок ціни з політикою просування (Price - Promotion)

– ціна як елемент комунікацій - ціновий рівень виступає маркером позиціонування: низькі ціни сигналізують про доступність, високі - про елітарність. Просування повинно підсилювати це сприйняття, а не суперечити йому. Наприклад, товар, який позиціонується як «преміальний», не повинен продаватися за цінами нижче ринкових;

– просування як обґрунтування ціни - висока ціна вимагає адекватного комунікаційного супроводу. Інструменти маркетингових комунікацій формують у споживача сприйняття цінності, достатньої для виправдання ціни;

– цінові інструменти стимулювання збуту - тактичні інструменти короткострокового впливу на обсяги продажу;

– вплив витрат на просування на рівень ціни - бюджет маркетингових комунікацій входить до складу витрат на одиницю продукції прямо впливаючи на рівень цін.

Таким чином, розробка цінової стратегії повинна бути інтегрована в загальну маркетингову стратегію підприємства, базуючись на стратегічному аналізі ринку, позиціонуванні, цінностях бренду та поведінкових характеристиках цільової аудиторії. Цінові рішення мають бути системними, послідовними та обґрунтованими з точки зору створення довгострокової конкурентної переваги.

*Черкашина Юлія Володимирівна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня;
Сухорукова Анна Леонідівна,
к. н. з держ. упр., доцент,
доцент кафедри менеджменту, бізнесу та адміністрування
Миколаївський національний аграрний університет*

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ СФЕРИ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Розвиток туристично-рекреаційного комплексу є одним із ключових напрямів структурної трансформації економіки Миколаївської області у післявоєнний період. Туризм виступає не лише джерелом валютних надходжень і зайнятості населення, а й сприяє відродженню культурної ідентичності регіону, інтеграції у національний простір сталого розвитку та міжнародні рекреаційні мережі.

За даними Миколаївської обласної військової адміністрації, у 2024 році надходження від туристичного збору зросли удвічі порівняно з попереднім роком і перевищили 1,5 млн грн, що свідчить про відновлення туристичного руху попри воєнні ризики. Водночас за оцінками Державного агентства розвитку туризму України, частка регіону в загальнонаціональній структурі туристичних надходжень залишається нижчою за потенційну (менше 2 %), що обумовлює потребу у вдосконаленні регіональної політики, модернізації інфраструктури та підвищенні рівня сервісу [1].

Серед ключових економічних чинників розвитку туристично-рекреаційної сфери регіону можна виділити інвестиційний клімат, кадрове забезпечення, транспортно-логістичну інфраструктуру, податкові стимули, а також цифровізацію галузевих процесів. Після 2022 року на Миколаївщині спостерігається активне формування мережі малого підприємництва у сфері зеленого туризму, який передбачає поєднання відпочинку з волонтерськими та

екологічними ініціативами. Місцеві громади (зокрема, Коблівська ТГ) почали розробляти власні туристичні стратегії, орієнтовані на екологічну стійкість і залучення грантових коштів ЄС [2].

Слід зазначити транспортно-інфраструктурні виклики. Попри поступове відновлення логістичних маршрутів, обмежений стан дорожньої мережі та відсутність авіаційного сполучення знижують доступність регіону для іноземних туристів. Розбудова транспортного коридору Миколаїв – Одеса – Херсон, а також модернізація портових і прибережних об'єктів можуть стати катализаторами зростання туристичного потоку.

Проблемним залишається фінансово-економічний механізм підтримки малого бізнесу у сфері туризму. У регіоні бракує пільгових програм кредитування та страхування туристичних ризиків. Водночас у межах державної програми «єРобота» мікропідприємства Миколаївщини можуть отримати гранти на розвиток сімейних садиб і кав'ярень, що безпосередньо впливатиме на підвищення зайнятості у приморських громадах [3]. Розширення таких програм, запровадження регіонального фонду туристичного розвитку та прозора система податкових пільг для інвесторів є передумовою сталого зростання.

Можна виділити кілька перспективних напрямів розвитку туристично-рекреаційної сфери Миколаївщини: формування регіонального туристичного бренду на основі історії суднобудування та морської культури; розвиток подієвого туризму (фестивалі, вітрильні регати, гастрономічні ярмарки); розбудова внутрішніх туристичних маршрутів «Миколаїв - Вознесенськ - Первомайськ» із використанням природних парків і крафтових виробництв; поглиблення співпраці між громадами, бізнесом і освітніми закладами для підготовки кадрів; інтеграція регіону у всеукраїнську цифрову екосистему туристичних сервісів [4].

Загалом розвиток туристично-рекреаційної сфери Миколаївської області у 2025–2030 рр. має будуватися на принципах партнерства, інноваційності та стійкості. Реалізація цих принципів передбачає застосування державно-

приватного партнерства у відновленні об'єктів інфраструктури, розробку довгострокової обласної програми «Туризм Миколаївщини 2030» з чіткими показниками ефективності, створення єдиної бази туристичних даних і системи моніторингу статистичних показників[5]. Реалізація зазначених заходів дасть змогу не лише активізувати внутрішній туризм, а й створити нову модель регіональної економіки, де туристична сфера виступатиме драйвером відновлення соціально-економічного потенціалу, розвитку малого бізнесу та формування позитивного іміджу України на міжнародній арені.

Список використаних джерел:

1. Державне агентство розвитку туризму України. Динаміка податкових надходжень від туристичної діяльності по регіонах за 2023 рік. URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/dinamika-podatkovih-nadhodzhen-po-oblastyah-za-2023-rik>

2. Проект рішення №60.13.17.08.2025 «Про внесення змін та доповнень до Стратегії розвитку Коблівської сільської територіальної громади Миколаївського району Миколаївської області на період 2021-2027 роки». URL: <https://koblivska-gromada.gov.ua/docs/2097546/>

3. Бізнес. Дія. «Гранти на відкриття мікробізнесу в Миколаївській області». Дія.Бізнес, 25 липня 2025 р. URL: <https://business.diia.gov.ua/news/hranty-na-vidkryttia-mikrobiznesu-v-mykolaivskii-oblasti> (дата звернення: 19.10.2025).

4. Шебаніна О. В., Бурковська А. І., Полторак А. С., Бурковська А. В., Сухорукова А. Л. Управління сферою гостинності через розвиток туристичної інфраструктури у світі: тенденції та перспективи в умовах сталого розвитку. *Modern Economics*. 2024. № 44 (2024). С. 233-246.

5. Кальниш Ю. Г., Сухорукова А. Л. Компетенція обласних державних адміністрацій як повноважних органів системи виконавчої влади на місцях. *Державне управління*. 2010. Т. 130. Вип. 117. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили. С. 6–10.

*Чумак Валентина Дмитрівна,
к. е. н., доцент, професор кафедри фінансів,
економічних досліджень і туризму;
Гришук В'ячеслав Михайлович,
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
Полтавський державний аграрний університет*

РОЗРОБКА ЗАХОДІВ ФІНАНСОВОГО ОЗДОРОВЛЕННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Виявлення кризових ситуацій або незадовільного фінансового стану аграрних підприємств вимагає негайного впровадження санаційних (оздоровчих) заходів. Ефективним інструментом для цього є план фінансової санації, який допомагає систематизувати комплекс управлінських, технічних та фінансово-економічних дій, спрямованих на реформування підприємства, що опинилося під загрозою банкрутства та адаптацію його до ринкових умов. Ключовими кроками антикризового управління для сільськогосподарських підприємств можуть стати: диверсифікація виробничої діяльності; проведення реструктуризації; поліпшення фінансового стану (зокрема, через модернізацію та переобладнання); оновлення основних засобів та виробничих потужностей; пошук нових ринків для збуту готової продукції, товарів, робіт, послуг; суворе дотримання чинного законодавства тощо [1, с. 434].

Одним із напрямів покращення фінансового стану є пошук оптимального співвідношення позикового та власного капіталу, що мінімізувало б настання фінансового ризику за рахунок найбільшої рентабельності власного капіталу. Для зменшення фінансових зобов'язань і, як наслідок, зменшення позикового капіталу, доцільно: зменшити суми постійних витрат; продовжити терміни кредиторської заборгованості за товарно-матеріальні цінності та відтермінувати виплати відсотків за кредитом; зменшити рівень умовно-змінних витрат.

З метою збільшення суми грошових надходжень сільськогосподарських

підприємств та підвищення їх абсолютної платоспроможності необхідно: рефінансувати дебіторську заборгованість (шляхом факторингу, форфейтингу, примусового стягнення платежів); прискорити оборотність дебіторської заборгованості (за рахунок зменшення термінів надання комерційного кредиту); оптимізувати запаси товарно-матеріальних цінностей (за рахунок встановлення норм та нормативів методом економіко-технічних розрахунків); застосувати зворотній лізинг [2, с. 85]. Використання зворотного лізингу дозволяє підприємству покращити свою платоспроможність, а також отримати суттєву податкову економію від операцій купівлі-продажу основних фондів.

Покращити фінансовий стан підприємства можливо шляхом збільшення вхідних грошових потоків та скорочення вихідних. Збільшити розмір вхідних потоків можливо за рахунок: зростання доходу від реалізації основних видів продукції; рефінансування дебіторської заборгованості; продажу частини основних засобів тощо. Для збільшення обсягів реалізації необхідно максимально активізувати роботу зі збуту продукції, робіт, послуг. Бажаний результат можливо отримати шляхом надання знижок покупцям, застосувавши масову рекламу, та помірним зменшенням цін.

Подальше покращення фінансового стану вимагає мобілізації внутрішніх резервів. Це досягається, зокрема, через: реструктуризацію активів підприємства; перетворення (монетизацію) фінансових та матеріальних активів у грошову форму; зміну складу та структури активів балансу. Для підтримки стабільного фінансового стану потрібен регулярний (плановий) аналіз фінансової діяльності, що дозволить вчасно усувати недоліки. Щоб спростити саму процедуру оцінки, пропонується: удосконалити теоретичну базу для формування та впровадження відповідних інформаційних систем; адаптувати та покращити методики аналізу, враховуючи специфіку сільськогосподарських підприємств; розробити методичне забезпечення для прогнозування фінансового стану в аграрній сфері.

Впровадження контролінгу та ефективного управління ресурсами (матеріальними, трудовими тощо) допоможе знизити витрати та підвищити

рентабельність. Це, у свою чергу, зміцнить ринкові позиції підприємства. Використання даного заходу призведе до скорочення собівартості, що дозволить, за потреби, зменшити ціну на продукцію або отримати більший прибуток з майбутньою перспективою. Для контролю над витратами, спрощення управлінського обліку та підвищення якості й конкурентоспроможності продукції необхідно модернізувати обладнання, а також впроваджувати автоматизацію та комп'ютеризацію виробничих процесів.

Отже, можемо зробити висновок, що в сучасних умовах ринкової економіки фінансова санація є дієвим антикризовим інструментом для попередження банкрутства суб'єктів підприємництва. У загальному вона передбачає досягнення фінансової стійкості за рахунок нейтралізації негативних наслідків. Врахування специфіки розробки та реалізації санаційних заходів на різних етапах життєвого циклу аграрного підприємства безпосередньо впливає на прийняття остаточного рішення щодо його санації чи ліквідації. Заходи фінансового оздоровлення повинні розроблятися послідовно за такими етапами: усунення неплатоспроможності, відновлення фінансової стійкості та забезпечення фінансової рівноваги в довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел:

1. Бражник Л. В., Чумак В. Д. Антикризове управління як базис стійкого розвитку суб'єкта підприємництва. *Обліково-аналітичне забезпечення управління бізнес-процесами підприємства* : матеріали всеукр. наук.-практ. інтер.-конф., м. Херсон, 24–25 листопада 2021 р. Херсон, 2021. С. 434–435. URL : <http://www.ksau.kherson.ua/news-2/konferenc-2.html>.

2. Чумак В. Д., Тараненко О. О. Управління дебіторською заборгованістю суб'єктів малого підприємництва. *Стратегічні пріоритети розвитку бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування в умовах глобалізації*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Суми, 22 листопада 2022 р. Суми. С. 83–86.

*Швець Владислава Анатоліївна,
здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня;
Савченко Сергій Миколайович,
к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки
Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського*

ТРАНСФОРМАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ТА ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Трудові відносини в Україні активно змінюються під впливом економічних процесів, євроінтеграції та умов воєнного стану. У 2023–2025 рр. держава посилює регулювання ринку праці через правові, фінансові та освітні інструменти. Оновлено трудове законодавство: у КЗпП введено норми про дистанційну й надомну роботу, гнучкий графік та електронний документообіг. Закон «Про зайнятість населення» акцентує увагу на перепідготовці кадрів, підтримці підприємництва та допомозі вразливим групам [1].

Міністерство економіки формує політику ринку праці, а Державний центр зайнятості реалізує її через навчання та підтримку працевлаштування. У 2024 р. понад 67 тис. осіб пройшли професійне навчання, 23 тис. отримали ваучери на перепідготовку. Держава підтримує молодь через програми стажування, податкові пільги для роботодавців та ініціативи на кшталт «Перший кар'єрний крок». Також діють програми для ВПО, жінок та осіб з інвалідністю – лише у липні 2024 р. видано понад 25,8 млн грн компенсацій, що свідчить про інклюзивність політики зайнятості [2].

Державне регулювання поєднується з активною міжнародною співпрацею. Україна отримує значну підтримку від ЄС та USAID. Наприклад, ЄС у 2024 р. виділив понад 30 млн євро на підтримку малого й середнього бізнесу, а USAID інвестував \$1,8 млн у проєкти професійної перепідготовки. Міжнародна підтримка є як фінансовим інструментом, так і джерелом

інституційного досвіду [3].

Неурівноваженість попиту і пропозиції робочої сили є потужним випробуванням для ринку праці. На початок 2025 р., за інформацією ДЦЗ, зареєстровано близько 100 тис. безробітних при 221 тисяч вільних посад. Загострений дефіцит кадрів був наявним у наступних галузях: промисловості, транспорті та будівництві. Тут конче необхідна координація системи освіти, держави та бізнесу для того, аби прогнозувати потреби ринку в подальшому. Слід також згадати про те, що 2024 р. відповідно до програми «Власна Справа», близько 10 тисяч громадян стали власниками грантів. Це посприяло виникненню робочих місць, приросту потенціалу інновацій та убутку тіньової економічної діяльності.

Щодо основи системи соціально-трудоких відносин України, це називається трипаризмом. Тобто мається на увазі співпраця між трьома сторонами, такими як: державою, працедавцями, а також рушійною силою - робітниками. Проте, якщо звертати увагу на практичну сторону, то даний устрій має справу з серйозними проблемами: по-перше, колективні угоди зчаста формальні, по-друге слід сказати також про брак вмотивованості в діалозі та чіткого усвідомлення значущості держави. Але вихід є, і задля сприяння ефективності соціального партнерства потрібно покращувати механізм колективних договорів та стимулювати участь робочих в управлінні.

Якщо звертати увагу ширше, на досвід європейських партнерів, то він засвідчує існування незлічених моделей регулювання трудових відносин. Наприклад, у Німеччині діє принцип тарифної автономії – профспілки та об'єднання роботодавців самі домовляються про умови без прямого втручання держави. У Швеції поширені галузеві та компанійні угоди, які охоплюють більшість працівників. А в Японії діє зовсім інший підхід – система довічного найму, що забезпечує стабільність і довіру між роботодавцем і працівником [4]. В Україні ж держава досі відіграє провідну роль, як це властиво пострадянським країнам. Проте з кожним роком ми поступово рухаємось до моделі, де соціальні партнери мають більше самостійності.

Можна виділити 3 фактори, що зобов'язують до перегляду ролі держави у сфері праці: цифровізація, дистанційна робота, розвиток ШІ. До прикладу, на рахунок другого аспекту: він вимагає створення регуляції, особливо страхування для самозайнятих осіб, забезпечення достатніх умов праці. Врегулювання трудових відносин окреслює і питання технологій, бо ті формують новітню логіку соціально-трудової взаємодії.

Отож, реалії української політики у досліджуваній сфері змінюються: від адміністративної до робітничо-орієнтованої моделі. Її вдалість залежить від факторів права, освіти, допомоги підприємництву та міжнародної взаємодії. Розвиток трудових відносин має мати за основу рівні можливості, гідну працю та відкритість до цифрових змін.

Список використаних джерел

1. Про зайнятість населення : Закон України від 14.10.2023 № 2982-IX. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067> (дата звернення: 30.10.2025).

2. Підсумки реалізації програм перекваліфікації / Державна служба зайнятості. URL: <https://old.dcz.gov.ua/novyna/bezbaryerna-zaunyatist-programy-pidtrymku-> (дата звернення: 30.10.2025).

3. Програми підтримки зайнятості в Україні / USAID. URL: <https://www.usaid.gov> (дата звернення: 30.10.2025).

4. Жадан О. М. Моделі державного регулювання соціально-трудоких відносин : загальна характеристика та порівняльний аналіз. *Державне управління*. 2023. Вип. 1. С. 64–70. URL: https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=1tCLyZIAAAAJ&citation_for_view=1tCLyZIAAAAJ:mB3voiENLucC (дата звернення: 30.10.2025).

*Шевчук Денис Вікторович,
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня;
Іваненко Тетяна Яківна,
к.е.н., доцент
Миколаївський національний аграрний університет*

УПРАВЛІННЯ ПОТОКОВИМИ ПРОЦЕСАМИ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ БІЗНЕСУ

У сучасних умовах глобальної конкуренції підприємства стикаються з необхідністю постійного вдосконалення своїх бізнес-процесів. Одним із ключових напрямів підвищення ефективності діяльності є оптимізація логістичних процесів, яка забезпечує зменшення витрат, прискорення обороту ресурсів і підвищення рівня задоволеності споживачів. Логістика перетворюється з допоміжної функції на стратегічний інструмент управління конкурентоспроможністю бізнесу.

Під оптимізацією логістичних процесів розуміють систематичне вдосконалення операцій, пов'язаних із транспортуванням, зберіганням, пакуванням, постачанням та збутом продукції [1]. Головна мета полягає у досягненні максимальної ефективності при мінімальних витратах часу, ресурсів і коштів. Це дає змогу підприємству швидше реагувати на зміни ринку, скорочувати простой та зменшувати логістичні ризики [2].

Логістичні процеси безпосередньо впливають на формування кінцевої вартості товару, тому їх оптимізація є важливим чинником підвищення прибутковості. Витрати на транспортування, зберігання, упаковку та управління запасами можуть становити значну частку у структурі собівартості продукції. Зниження цих витрат без втрати якості обслуговування дозволяє підприємству пропонувати конкурентоспроможні ціни та зберігати стабільні прибутки.

Сучасні тенденції розвитку бізнесу передбачають активне впровадження

цифрових технологій у сферу логістики. Використання інформаційних систем, таких як ERP (Enterprise Resource Planning), WMS (Warehouse Management System) та TMS (Transport Management System), дає змогу інтегрувати всі логістичні функції в єдину систему управління. Це підвищує прозорість процесів, скорочує час на обробку замовлень і знижує ймовірність помилок [2].

Окрему роль відіграє аналітика великих даних (Big Data) у прогнозуванні попиту та плануванні запасів. Завдяки аналізу історичних даних підприємства можуть точніше оцінювати потреби споживачів, запобігати надлишковим запасам і дефіциту продукції. Це підвищує ефективність використання ресурсів і дозволяє уникати фінансових втрат, пов'язаних із нераціональним управлінням запасами [3].

Важливим елементом оптимізації логістики є розвиток партнерських відносин між усіма учасниками ланцюга постачання. Координація дій постачальників, виробників, дистриб'юторів і споживачів сприяє зменшенню затримок, поліпшенню якості доставки та формуванню стійких логістичних мереж. Спільне планування та обмін інформацією між партнерами забезпечують підвищення гнучкості та швидку адаптацію до змін у зовнішньому середовищі [1].

Не менш важливою складовою є оптимізація транспортних маршрутів. Використання сучасних програмних засобів дозволяє розраховувати найкоротші шляхи доставки, враховувати навантаження транспорту, дорожню ситуацію та витрати на паливо. Завдяки цьому підприємства можуть знизити логістичні витрати й одночасно підвищити швидкість та якість обслуговування клієнтів [3].

Підприємства, які активно оптимізують свої логістичні процеси, досягають значних конкурентних переваг. Вони швидше реагують на потреби ринку, ефективніше використовують ресурси та забезпечують стабільність постачань навіть в умовах економічної нестабільності. У результаті такі компанії формують позитивний імідж на ринку та зміцнюють довіру споживачів [2].

Крім того, оптимізація логістичних процесів сприяє розвитку екологічної відповідальності бізнесу. Зниження кількості транспортних рейсів, раціональне використання упаковки та перехід до енергоефективних технологій допомагають мінімізувати негативний вплив на довкілля. Таким чином, логістична оптимізація стає важливим елементом концепції сталого розвитку підприємства [3].

Підсумовуючи, слід зазначити, що оптимізація логістичних процесів є одним із головних напрямів підвищення конкурентоспроможності бізнесу в сучасних умовах. Вона дозволяє підприємствам скорочувати витрати, підвищувати ефективність, забезпечувати стабільну якість обслуговування клієнтів і створювати довгострокові переваги на ринку. Раціональне використання логістичних інструментів сприяє формуванню гнучкої, ефективної та прибуткової бізнес-моделі.

Список використаних джерел:

1. Дудар Т. Г., Волошин Р. В. Основи логістики.
2. Мінакова С., Григорі О. Сучасні методи оптимізації логістичних процесів. *Підприємництво та управління розвитком соціально-економічних систем*. 2023, № 2. – Опубліковано 20 грудня 2023. – URL: <https://purses.zp.edu.ua/article/view/302233> (дата звернення: 11.10.2025)
3. Міжнародна логістика [Електронний ресурс] : ел. підручник / О. М. Сохацька, Р. Є. Зварич, В. М. Панасюк [та ін.] ; за наук. ред. О. М. Сохацької. Тернопіль : ЗУНУ, 2022. 373 с.

*Шишов Сергій Анатолійович,
здобувач освіти третього (освітньо-наукового) рівня;
науковий керівник - Цімошинська Оксана Валентинівна,
к.е.н., доцент, заступник завідувача кафедри фінансів,
банківської та страхової справи
ПрАТ ВНЗ Міжрегіональна Академія управління персоналом, м. Київ*

ПРОБЛЕМИ КРЕДИТУВАННЯ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Реальний сектор економіки – це фундамент розвитку національного господарства, який забезпечує виробництво матеріальних благ, зайнятість населення та формування бюджетних надходжень. В умовах воєнного стану, що триває в Україні з 2022 року, механізми його фінансування зазнали значних деформацій. Одним із найбільш уразливих напрямів стала кредитна підтримка підприємств, що опинилися перед браком ліквідності, зростанням вартості ресурсів і високими ризиками неплатоспроможності.

Кредитування у воєнний період набуло кризового характеру, адже банки, орієнтуючись на мінімізацію ризиків, обмежили видачу позик суб'єктам реального сектору. Це призвело до розриву виробничих ланцюгів, зупинки інвестиційних програм і поглиблення економічної стагнації. Як зазначає О. Василик, воєнні виклики трансформували фінансову поведінку банків, змістивши акценти з розвитку на виживання [1].

Проблема кредитування посилюється структурними дисбалансами банківської системи. Високий рівень концентрації активів у кількох державних банках обмежує конкуренцію, а недовіра бізнесу до фінансових установ ускладнює залучення позик навіть за державного гарантування. За даними Національного банку України, у 2023–2024 рр. частка кредитів суб'єктам реального сектору скоротилася на 12 %, тоді як портфель державних облігацій зріс майже на 30 %. Це свідчить про пріоритетність фінансування боргових

потреб держави над підтримкою економіки [9].

Додатковим викликом стала зміна структури ризиків. Умови воєнного стану передбачають підвищену невизначеність щодо територіального розміщення активів, логістичних маршрутів та ринків збуту. Банки вимушені збільшувати резерви під можливі втрати, що, у свою чергу, знижує обсяги кредитування. Як наголошує В. Геєць, воєнна економіка потребує нетрадиційних підходів до фінансування, оскільки ринкові інструменти втрачають ефективність у середовищі високої турбулентності [2].

Державні програми підтримки, зокрема «5–7–9%», залишаються основним каналом кредитування малого та середнього бізнесу. Проте, навіть вони стикаються з обмеженнями – банки неохоче беруть участь у програмах через низьку маржинальність і значні бюрократичні вимоги. Як зазначає О. Коваленко, ефективність державних програм підтримки бізнесу під час війни значною мірою залежить від якості адміністрування та швидкості компенсацій механізмів державних гарантій [3].

Серед головних системних проблем кредитування реального сектору в умовах війни можна виділити нестачу довгострокових ресурсів, слабку капіталізацію банків та обмежений доступ до міжнародних фінансових ринків. Багато підприємств втратили активи або змушені релокувати виробництво, що знижує їхню кредитоспроможність. Як зазначає І. Лук'яненко, для збереження платоспроможності бізнесу необхідне запровадження нових форм кредитних гарантій і пільгових інструментів рефінансування [4].

Водночас, у період воєнного стану зросла роль міжнародної фінансової допомоги. Донори, такі як ЄС, МВФ і Світовий банк, фінансують програми стабілізації банківського сектору та розвитку кредитних ліній для малого бізнесу. Проте доступ до цих коштів часто обмежений через складність процедур та вимоги до звітності, які не завжди відповідають воєнним реаліям [6].

Слід зазначити, що війна стала каталізатором цифрової трансформації фінансової системи. Активне використання дистанційних банківських сервісів,

цифрових платформ для видачі кредитів та онлайн-моніторингу фінансових потоків сприяє частковому подоланню просторових бар'єрів. Як стверджує Ю. Радіонова, цифровізація банківської системи є стратегічним напрямом відновлення кредитування після завершення активних бойових дій [8].

Одним із перспективних рішень є створення механізмів воєнного страхування кредитних ризиків, що дозволяють зменшити навантаження на банківські установи. В умовах високої невизначеності такі інструменти можуть забезпечити довіру інвесторів і стимулювати повернення капіталу в реальний сектор. Досвід інших країн, зокрема Польщі та Хорватії, підтверджує ефективність моделей державно-приватного партнерства у формуванні фондів гарантування кредитів для підприємств, які постраждали від війни [7].

Відновлення повноцінного кредитування реального сектору потребує глибокої реструктуризації фінансової системи України. Необхідно підвищувати роль держави у створенні гарантійних інститутів, залучати міжнародні ресурси та розвивати цифрові фінансові інструменти. Особливу увагу слід приділити удосконаленню монетарної політики – стимулюванню кредитування через механізми рефінансування та зниження нормативів резервування. Як підкреслює Л. Лисяк, стійкість кредитної системи є необхідною умовою для післявоєнного відновлення виробничого потенціалу країни [5].

Таким чином, кредитування реального сектору в умовах війни перетворюється з інструмента економічного розвитку на засіб фінансового виживання. Його ефективне відновлення можливе лише за умови комплексної державної підтримки, гнучкої монетарної політики та активного залучення цифрових рішень у сферу банківського посередництва. Україна має потенціал для формування нової архітектури фінансової системи, в основі якої лежить синергія між безпекою, довірою та інноваційністю.

Список використаних джерел:

1. Василик О. Д. Фінансова політика держави у період воєнних викликів. *Фінанси України*, 2023.

2. Геєць В. М. Стратегічні орієнтири економічної політики України в умовах війни. *Економіка і прогнозування*, 2023.
3. Коваленко О. В. Державні програми кредитної підтримки бізнесу: проблеми реалізації під час війни. *Фінансовий простір*, 2024.
4. Лук'яненко І. Г. Макрофінансова стабільність і реальний сектор: сучасні тенденції. *Фінанси, облік і аудит*, 2023.
5. Лисяк Л. В. Банківське кредитування в умовах воєнного стану: ризики та перспективи. *Економічний вісник університету*, 2023.
6. Мельник А. Ф. Механізми відновлення фінансування бізнесу в поствоєнній Україні. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*, 2024.
7. Петренко І. С. Державна підтримка кредитування МСП у кризових умовах. *Фінанси, банківська справа та інвестиції*, 2024.
8. Радіонова Ю. В. Цифровізація банківської системи як чинник фінансової стійкості. *Економіка та держава*, 2023.
9. Національний банк України. *Звіт про фінансову стабільність*, 2024. – www.bank.gov.ua

*Шпак Валентин Аркадійович,
д.е.н., професор, професор кафедри фінансів і обліку;
Муравський Олександр Юрійович,
докт. філософії за спеціальністю «Облік і оподаткування»,
доцент кафедри фінансів і обліку
Київський кооперативний інститут бізнесу і права*

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ОБЛІКОВИХ РІШЕНЬ В СФЕРІ ТРАНСФЕРТНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ З ІНОЗЕМНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ

Сучасні підприємства з іноземними інвестиціями функціонують у складному регуляторному середовищі, де трансфертне ціноутворення є не лише обліковим, а й стратегічним інструментом управління фінансовими потоками. Умови глобалізації та інтеграції до міжнародних ринків вимагають від таких підприємств дотримання принципу «витагнутої руки», прозорості в обліку пов'язаних операцій та ефективного податкового планування.

Оцінка ефективності облікових рішень у сфері трансфертного ціноутворення є ключовим фактором у забезпеченні податкової безпеки, зниженні ризиків фінансових санкцій та підтримці ділової репутації підприємства. Трансфертне ціноутворення охоплює операції з нерезидентами-пов'язаними особами; контрагентами з низькоподаткових юрисдикцій; міжфірмовими послугами, роялті, інтелектуальною власністю. Основними методами, дозволеними законодавством України, є наступні: порівняльної неконтрольованої ціни (PNIЦ); ціни перепродажу; «витрати плюс»; розподілу прибутку; чистого прибутку.

Наведемо облікові рішення в системі трансфертного ціноутворення (табл. 1).

Основні облікові рішення у сфері трансфертного ціноутворення та очікувані ефекти

Облікове рішення	Очікуваний ефект	Критерії ефективності
Вибір методу ТЦУ	Оптимізація податкового навантаження	Законність, економічна обґрунтованість
Формування документації з ТЦУ	Підвищення прозорості та зменшення ризиків	Повнота, своєчасність, відповідність вимогам
Облік міжфірмових операцій	Відображення реальних витрат та доходів	Принцип «витягнутої руки», достовірність
Розподіл витрат на управлінські послуги	Оптимальне планування затрат	Внутрішня політика, ринкова відповідність
Використання аналітики для визначення діапазону цін	Підвищення аргументованості звітності	Валідність джерел, репрезентативність даних

Аналіз основних облікових рішень, які приймаються в межах системи трансфертного ціноутворення на підприємствах з іноземними інвестиціями, дозволяє зробити низку важливих висновків щодо їх управлінського значення, фінансової доцільності та регуляторної відповідності.

По-перше, вибір методу ТЦУ є ключовим обліковим рішенням, яке формує базу для визначення ціни міжфірмових операцій. Цей вибір має не лише податкове, а й стратегічне значення – він впливає на структуру прибутку між юрисдикціями, репутацію компанії в очах контролюючих органів та її інтегрованість у глобальні ланцюги вартості. Ефективне рішення передбачає оптимальне поєднання законодавчої відповідності, аналітичної точності та економічної логіки.

По-друге, якісне формування документації з трансфертного ціноутворення виконує подвійну функцію – це водночас і інструмент обґрунтування цінової політики, і засіб захисту підприємства в разі податкових перевірок. Наявність системної, структурованої, вчасної документації суттєво знижує ризик донарахувань, штрафів та судових спорів.

По-третє, рішення щодо обліку міжфірмових операцій та розподілу

витрат – особливо у сфері управлінських послуг або спільних активів – впливають не лише на податкові наслідки, а й на внутрішню фінансову аналітику. Це стосується, зокрема, обґрунтування доцільності витрат, відповідності ринковим умовам, підтвердження наданих послуг. По-четверте, критерії ефективності облікових рішень у трансфертному ціноутворенні (законність, прозорість, валідність аналітики, відповідність принципу «витагнутої руки») мають комплексний характер і охоплюють як фінансову, так і управлінську, юридичну та регуляторну площини. Тому оцінювання має ґрунтуватися не лише на результатах перевірок чи аудиту, а й на внутрішній готовності підприємства обґрунтовувати свої рішення в режимі реального часу. По-п'яте, ефективні облікові рішення в сфері трансфертного ціноутворення сприяють не тільки дотриманню вимог податкового законодавства, а й впровадженню сучасних практик прозорого управління, побудові довіри до міжнародного бізнесу та підвищенню загальної фінансової культури підприємства. Отже, система трансфертного ціноутворення потребує не шаблонного підходу, а гнучкої, обґрунтованої та ризик-орієнтованої облікової стратегії, що враховує як вимоги контролюючих органів, так і стратегічні інтереси бізнесу.

Проблемами облікової реалізації трансфертного ціноутворення на підприємствах з іноземними інвестиціями є: відсутність адаптованої методики обліку для окремих типів операцій (роялті, ІТ-сервіси, консалтинг); формальний підхід до складання документації – звіт складається «після факту» і не використовується для внутрішнього аналізу; складність порівняльного аналізу через нестачу релевантної публічної інформації для аналогічних операцій; ризик подвійного оподаткування у разі відхилень у підходах між резидентом та країною контрагента; недостатній рівень інтеграції облікових систем з аналітичними інструментами трансфертного ціноутворення.

Отже, шляхи підвищення ефективності облікових рішень у сфері трансфертного ціноутворення визначаємо такі: створення єдиної політики трансфертного ціноутворення на рівні групи компаній; впровадження

спеціалізованих облікових модулів (ERP з функціями TCU); аутсорсинг аналітичної частини звітності спеціалізованим консалтинговим фірмам; формування внутрішньої бази порівняльної аналітики для повторного використання; проведення регулярного аудиту трансфертної документації із залученням фахівців міжнародного права. Ефективність облікових рішень у сфері трансфертного ціноутворення на підприємствах з іноземними інвестиціями визначається не лише правильністю методологічного підходу, але й глибиною інтеграції трансфертного ціноутворення у внутрішню облікову політику. Вдосконалення облікових процедур дозволяє підприємствам мінімізувати ризики та підвищити якість управлінських рішень у транснаціональному контексті.

*Штефюк Олександра Іванівна,
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня;
Ковальчук Тетяна Миколаївна,
д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку, аналізу і аудиту
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича*

ПОХІДНІ АНАЛІТИЧНІ БАЛАНСИ ЯК ІНФОРМАЦІЙНЕ ДЖЕРЕЛО ДЛЯ ВИРІШЕННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ ЗАВДАНЬ

В умовах пошуку прийнятних інструментів інформаційного підкріплення процесу прийняття управлінських рішень важливе значення відіграє обліково-аналітична інформація, що оброблена за допомогою ефективних методів, представлена у результативних формах та вказує на взаємозв'язки та взаємозалежності між об'єктами та процесами, які в сукупності становлять фінансово-господарську діяльність. У системі бухгалтерського обліку та економічного аналізу базовим домінантним методом, який забезпечує формування релевантного інформаційного забезпечення є метод балансового рівняння та узагальнення.

Балансова рівність як елемент методу бухгалтерського обліку – це інструмент, який дозволяє математично відобразити взаємозв'язок між обліковими об'єктами за рахунок їх взаємозалежності при реєстрації за допомогою методу подвійного запису. Балансове узагальнення – це процес і результат декомпозиції й агрегування облікової інформації про здійсненні за певний період господарські операції у форматі фінансового звіту, який відображає балансову рівність вартісних величин господарських засобів (активів) та джерел їх утворення (капіталу та зобов'язань).

Балансовий метод, беручи до уваги його функціональні можливості та взаємозалежності складових фінансово-господарської діяльності, активно використовується при виконанні різного роду аналітичних, а отже й управлінських завдань. Проте система показників, що наведена у

регламентованій формі бухгалтерського балансу містить загальну інформацію про активи, капітал та зобов'язання суб'єкта господарювання. Для отримання більш деталізованої інформації для вирішення цільових аналітичних завдань існує потреба у модифікації форми бухгалтерського балансу, а саме її перетворення у похідний (порівняльний) формат.

У даному контексті слушним є зауваження О.В. Леги, М.В. Єрмолаєвої та С.В. Тютюнник про те, що «структура балансу має бути адаптована для зручності аналізу, підвищуючи його інформативність, достовірність і практичну цінність» [1, с. 20]. Для виконання даних завдань необхідною є побудова похідних балансів аналітичного спрямування. «Аналітичний баланс – основа формування розширеної інформаційної бази для різноманітних користувачів у розрізі видів діяльності, структурних підрозділів підприємства та сфер його діяльності під час виконання функцій управління підприємством» [2, с. 9]. Добрянська Н.А. та Т.С. Поліщук звертають увагу на те, що «порівняльний аналітичний баланс зводить в одне ціле і систематизує ті розрахунки і прикидки, які зазвичай виконує кожний аналітик, вивчаючи баланс. Схемою порівняльного аналітичного балансу охоплено більшість важливих показників, що характеризують статику і динаміку фінансового стану» [3].

На сьогоднішній день актуальними формами похідних (порівняльних) аналітичних балансів є: загальний аналітичний баланс – використовується аналітиками для попередньої оцінки фінансового стану суб'єкта господарювання; похідний аналітичний баланс формування господарських засобів – призначений для загальної оцінки узгодженості господарських засобів і джерел їх утворення; похідний аналітичний баланс для встановлення рівня ліквідності діяльності суб'єкта господарювання; похідний аналітичний баланс для порівняння доходів і витрат та планування фінансових результатів; похідний аналітичний баланс для оцінки грошових потоків; похідний аналітичний баланс для аналізу тривалості операційного та фінансового циклів тощо.

Наведений перелік похідних аналітичних балансів є прийнятним джерелом інформації для прийняття управлінських рішень як внутрішніми так і зовнішніми користувачами, які мають прямий фінансовий інтерес. Поряд з цим формування підсумкових показників діяльності у форматі звітності за допомогою методів балансового рівняння та узагальнення можливе й для задоволення інформаційних потреб користувачів без прямого фінансового інтересу. Мова йде про деталізацію у бухгалтерському балансі інформації про соціальні чи екологічні аспекти господарської діяльності з відповідним агрегуванням всієї іншої інформації.

Формування похідних аналітичних балансів складається з наступних етапів: вивчення змісту управлінської проблеми та аналітичного завдання; ідентифікація інформаційних об'єктів (визначення обліково-аналітичних об'єктів); узагальнення облікової інформації про об'єкти; декомпозиція та агрегування звітних показників; формування балансової рівності; вибір ефективної форми розкриття інформації; формування похідного аналітичного балансу.

Отже, незважаючи на зміни в господарських процесах, які продукують появу нових обліково-аналітичних об'єктів, методи балансового рівняння та узагальнення наряду із методичними підходами до формування похідних аналітичних балансів залишатимуться й надалі ефективним способом підготовки якісного інформаційного забезпечення для вирішення управлінських завдань.

Список використаних джерел:

1. Лега О.В., Єрмолаєва М.В., Тютюнник С.В. Інформативність бухгалтерського балансу: аналіз структури та функцій. *Сталий розвиток економіки*. 2025. №1(52). С. 14-21.
2. Матюха М.М. Методичні аспекти побудови аналітичного балансу як форми управлінської звітності. *Економіка, фінанси, право*. 2013. №2. С. 9-13.
3. Добрянська Н.А., Поліщук Т.С. Бухгалтерський баланс та його аналіз.

Ефективна економіка. 2015. №10. URL:
<http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4367> (дата звернення: 02.11.2025).

*Явтуховська Вікторія Сергіївна,
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня;
Олійник Валентина Дем'янівна,
кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри готельно-
ресторанної справи та туризму
Міжнародний гуманітарний університет, м. Одеса*

ВПЛИВ ЕКОНОМІЧНИХ ЧИННИКІВ НА РОЗВИТОК ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ СФЕРИ ВОЛИНСЬКОГО РЕГІОНУ

Туристично-рекреаційна сфера Волинського регіону є одним із ключових елементів регіональної економіки, що поєднує природні, історико-культурні та антропогенні ресурси для створення продукту, який не лише задовольняє потреби відпочивальників, але й стимулює економічне зростання [1, с. 12; 2, с. 45].

Волинь, як прикордонна область України з багатим природним потенціалом (озера Шацького району, ліси Полісся, історичні пам'ятки Луцька), має значні можливості для розвитку туризму, але її реалізація тісно пов'язана з економічними чинниками [2, с. 23–25; 3, с. 7].

Серед позитивних економічних чинників, що сприяють розвитку туристично-рекреаційної сфери Волині, провідне місце посідають інвестиції в інфраструктуру та зростання податкових надходжень [2, с. 56; 8]. За даними статистики, у 2023 році туристичний збір у Волинській області сягнув 3,184 млн грн, що майже вдвічі перевищує показник 2022 року (1,957 млн грн). Цей ріст свідчить про відновлення попиту після кризових періодів і стимулює місцеві бюджети для подальших вкладень [7; 8].

Економічний ефект від туризму проявляється також через диверсифікацію зайнятості та стимулювання суміжних галузей [6, с. 34]. Туристична сфера сприяє розвитку сільського зеленого туризму, де фермерські господарства Волині (298 садиб у 2012 році, з ростом у 30 разів з 2005-го)

надають послуги розміщення, харчування та екскурсій, забезпечуючи додатковий дохід сільським родинам. У 2022 році Волинь увійшла до другої групи регіонів за рівнем розвитку екотуризму, з часткою садиб 0,363% від загальноукраїнської та розміщенням 2769 осіб (3,465%) [6, с. 36-38].

Позитивні тенденції (ріст збору, диверсифікація) переважають за умови подолання негативу через стратегії сталого зростання [7; 10, с. 42]. Реалізація потенціалу регіону сприятиме не лише економічному піднесенню, але й соціальній стабільності, роблячи туризм драйвером регіонального розвитку. Проте негативні економічні чинники суттєво гальмують розвиток туристично-рекреаційної сфери Волині, серед яких домінують інфраструктурні дефіцити, сезонність та зовнішні кризи [1, с. 16; 2, с. 102].

Інфраструктура, побудована переважно в 1980-х роках, є застарілою: у Шацькому національному природному парку (НПП) зони на кшталт «Гряд» досягли критичної завантаженості без належного зонування, а транспортні зв'язки (дороги, автостоянки) не відповідають стандартам [2, с. 104–105].

Зовнішні шоки посилили негатив: пандемія COVID-19 спричинила значні збитки екскурсійній діяльності, обмеживши пересування та авіаперевезення, що поставило під загрозу третинний сектор економіки Волині [4, с. 48–50]. Економічна нестабільність посилює конкуренцію з іншими регіонами, де витрати на тури нижчі, а інвестиційна привабливість Волині обмежена відсутністю маркетингового центру та державної підтримки. [1, с. 17; 2, с. 112].

Економічні чинники впливають на структуру розвитку туристичної сфери, формуючи її як багатокомпонентну систему з акцентом на екологічний та культурний туризм [2, с. 120; 3, с. 15]. У містах Волині (11 населених пунктів з населенням 51,3% міським) туризм стає інструментом диверсифікації для монофункціональних економік: у Луцьку – історичний туризм (замок, музеї), у малих містах – зелений (Шацьк, Любомль) [3, с. 16–18]. Однак низька урбанізація та демографічні проблеми (скорочення сільського населення на 8,158 осіб у 2021 році) ускладнюють кадрове забезпечення [3, с. 19].

Позитивний вплив проявляється в соціально-економічних вигодах

екотуризму: збереження флори та фауни, раціональне використання ресурсів (полювання на 1,583 тис. га, потенціал 15,834 тис. осіб), що генерує доходи без значних інвестицій [6, с. 45]. Негатив – у виснаженні ресурсів через антропогенний тиск та забруднення від інфраструктури [2, с. 125; 6, с. 47].

Перспективи розвитку залежать від стратегічного врахування економічних чинників [10, с. 20]. Регіональна Програма на 2022–2026 роки передбачає залучення інвестицій у модернізацію (реконструкція об'єктів, видання карт), підтримку сільського туризму та міжнародне співробітництво [10, с. 22–25]. У післявоєнний період пріоритетом стане безпечна інфраструктура з укриттями, сертифікація садиб та маркетинг [10, с. 28].

У висновку, економічні чинники – від інвестицій та зайнятості до криз і сезонності – визначають траєкторію розвитку туристично-рекреаційної сфери Волині.

Список використаних джерел:

1 Ляшук С. Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку Волинської туристичної галузі [Електронний ресурс] [сайт]. Електрон. текст. дані. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/lyashuk.htm. (дата звернення: 31.10.2025).

2 Сучасний стан розвитку туристично-рекреаційного комплексу Волинської області : монографія [Електронний ресурс] / [авт. кол.: упоряд. О. М. Любіцева та ін.]. Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки, 2018. URL: <http://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/12345>. (дата звернення: 31.10.2025).

3 Гаталяк О. Особливості розвитку туризму в містах Волинської області [Електронний ресурс] URL: https://tourlib.net/statti_ukr/hatalyak.htm (дата звернення: 31.10.2025).

4 Бойко О. О., Іванова І. І. Екскурсійна діяльність у Волинській області в умовах пандемії COVID-19. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2021. Вип. 12. С. 45–53. DOI: 10.32851/2708-1250.2021.12.6.

5 Ковальчук В. В. Туристичні подорожі у Волинській області:

статистичний аналіз. *Економіка та суспільство* : зб. наук. пр. 2023. № 45. С. 112–120. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1234>. (дата звернення: 31.10.2025).

6 Петренко І. П. Соціально-економічний вплив екотуризму на регіональний розвиток (на прикладі Волинської області) [Електронний ресурс] *Academy-vision.org* : наук. журн. 2022. № 3. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/567>. (дата звернення: 31.10.2025).

7 Туристичний збір на Волині [Електронний ресурс] // Волинська обласна державна адміністрація : офіц. вебсайт. Електрон. текст. дані. URL: <https://voladm.gov.ua/news/turystychnyi-zbir-2023>. (дата звернення: 31.10.2025).

8 Статистика туризму: податкові надходження від туристичної діяльності у 2021–2023 рр. [Електронний ресурс]. Державне агентство розвитку туризму України: URL: <https://tourism.gov.ua/statystyka/podatkovy-nadkhodzhennia>. (дата звернення: 31.10.2025).

9 Туризм на Волині [Електронний ресурс] T1.ua : інформаційний портал. Електрон. текст. дані. URL: <https://t1.ua/news/turyzm-volyn-2025>. (дата звернення: 31.10.2025).

10 Програма розвитку туризму та курортів у Волинській області на 2022–2026 роки [Електронний ресурс] Волинська обласна рада : офіц. вебсайт. URL: <https://volynrada.gov.ua/documents/programa-rozvytku-turyzmu-2022-2026> (дата звернення: 31.10.2025).

*Ясинська Ніколь Олександрівна,
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
Гаркуша Юлія Олександрівна,
к.е.н., доцент, доцент кафедри банківської справи
Одеський національний економічний університет*

РОЗВИТОК СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННИХ ПЛАТЕЖІВ ЯК ФАКТОР ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ

Зважаючи на тенденції діджиталізації всіх процесів господарської діяльності, важливим фактором економічного зростання є ефективне функціонування ринку платіжних послуг. Безпечність та надійність платежів є запорукою фінансової безпеки країни, особливо в умовах дії воєнного стану, коли кібератаки на вітчизняні банки, як надавачів платіжних послуг, використовуються як інструмент дестабілізації економічного стану. Динамічний розвиток платіжного ринку передбачає формування механізмів функціонування суб'єктів інфраструктури, удосконалення існуючих та поява нових видів платіжних інструментів, форм безготівкових розрахунків [1, с. 191; 2, с. 7].

З метою забезпечення організації міжбанківських розрахунків та клієнтів банків у 1993 р. була створена Система електронних платежів (СЕП), оператором і розрахунковим банком якої є НБУ. Нині СЕП обслуговує близько 99% міжбанківських платежів в Україні, працюючи 24/7, без призупинення системи, здійснюючи миттєвий перехід від поточного до наступного календарного дня. СЕП відноситься до системи валових розрахунків у режимі реального часу (RTGS). З 2023 року запрацювало нове покоління СЕП (СЕП-4) на базі міжнародного стандарту ISO20022, що дозволяє забезпечити достатньо високий рівень безпеки і надійності переказу коштів між депозитними корпораціями. З початку 2024 р. відбувся перехід на нову версію СЕП-4.1, в якій реалізована функціональність миттєвих переказів [3].

Учасниками СЕП станом на 01.07.2025 р. є 60 банків, Державна казначейська служба Україні та НБУ. Середньодобовий обсяг операцій становить 1,5 млн. платежів на суму 778 млрд. грн., середньоденний залишок коштів на рахунках учасників СЕП 286 млрд. грн.

Важливість платіжної системи в розвитку економіки визначається шляхом співвідношення суми платежів до ВВП країни. Динаміка показників ролі платіжної системи в економіці у співвідношенні до ВВП у 2019-2024 рр. зображена на рис. 1.

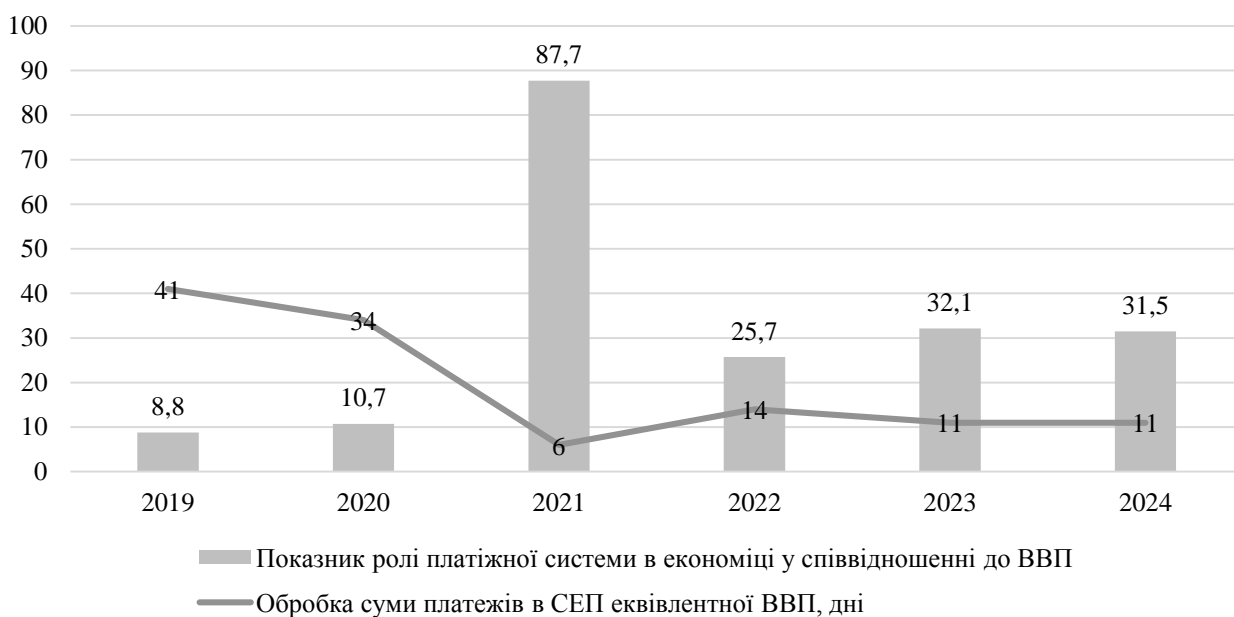

Рис. 1 Динаміка показників ролі платіжної системи в економіці у співвідношенні до ВВП у 2019-2024 рр., %, дні

Джерело: систематизовано автором з використанням наукових джерел [4; 5]

За даними рис. 1 можна зробити висновок, що сума платежів, оброблених у СЕП значно перевищує рівень номінального ВВП країни. Рекордного рівня показник ролі платіжної системи в економіці у співвідношенні до ВВП досяг у 2021 р. Зокрема сума платежів оброблених у СЕП була більшою 87,7 разів ніж обсяг всіх виготовлених товарів і послуг за рік в країні. Сном на 2024 р. даний показник становить 31,5 разів. Слід додати, що кількість днів, за які СЕП були оброблені платежі на суму, що дорівнює ВВП складає 11 днів.

Платіжна інфраструктура є одним з основних елементів операцій,

пов'язаних з передачею грошової вартості в обмін на товари/послуги в безготівковій формі, що забезпечує економічну активність, створюючи умови для руху коштів між учасниками економічного обігу та надає можливість ефективно використовувати фінансові ресурси, що впливають на стабільність фінансової системи, вартість операцій, ліквідність банківської системи та, загалом, на ефективне функціонування економіки. Не зважаючи на несприятливі умови розвитку платіжний ринок України продовжує процес розбудови, покращення механізмів розрахунків, удосконалення нормативно-правової бази, забезпечуючи умови для економічного відновлення.

Список використаних джерел:

1. Джусов О.А., Піляк О.І. Поточний стан, проблеми та перспективи розвитку платіжних систем в Україні. *Економічний простір*. 2020. №154. С. 190-196. URL: <https://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/503/489>
2. Віднійчук-Вірван Л.А. Платіжні системи : навч. посібник. Львів : Магнолія плюс. 2017. 190 с.
3. Система електронних платежів URL: <https://bank.gov.ua/ua/payments/sep>
4. Звіт з оверсайту інфраструктури фінансового ринку. 2023. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Report_oversight_2023.pdf?v=14
5. Звіт з оверсайту інфраструктури фінансового ринку. 2024. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Report_oversight_2024.pdf?v=14

ЗМІСТ

<i>Biletskyi O., Tsviliy S.</i> POST-WAR RESTORATION OF FINANCIAL AND ECONOMIC RESULTS OF TOURISM ENTERPRISE ACTIVITIES	3
<i>Bylimenko A., Tsviliy S.</i> BUDGETING IN THE FINANCIAL MANAGEMENT SYSTEM OF DOMESTIC TOURISM SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES	6
<i>Borodaievskyi K., Tsviliy S.</i> FORMATION OF THE FINANCIAL POLICY OF THE TOURIST ENTERPRISE AT THE STAGE OF BUSINESS RECOVERY	9
<i>Hurov R., Tsviliy S.</i> PROBLEMS AND POST-WAR PERSPECTIVE DIRECTIONS OF RURAL GREEN TOURISM DEVELOPMENT IN UKRAINE	12
<i>Kersys R., Pererva P.</i> INVESTMENT SUPPORT FOR UKRAINE'S TRANSPORT SECTOR	15
<i>Khaludylo T., Hlazkova A., Burtniak I.</i> DIGITAL MODELS FOR OPTIMIZING INVESTMENT PORTFOLIO STRUCTURE IN THE NATIONAL ECONOMY OF UKRAINE	19
<i>Антоненко В. М.</i> FINTECH В УКРАЇНІ: СТАН, ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІНТЕНСИФІКАЦІЯ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ	23
<i>Аранчій В. І., Домашенко І. М.</i> ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ	27
<i>Аранчій Д. С., Вебер Б. С., Панкевич Р. І.</i> ОСНОВНІ ІНВЕСТИЦІЙНІ РИЗИКИ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ В АГРАРНІЙ СФЕРІ	31
<i>Атаманчук Я. Ф., Краснікова О. М.</i> ФІНАНСОВА КРИЗА: ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ	34
<i>Бабенко О. О., Тютюнник Ю. М.</i> ЗНАЧЕННЯ ФАКТОРНОГО АНАЛІЗУ ПОКАЗНИКІВ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ	37
<i>Бевза О. О., Ясіновська І. Ф.</i> ОСОБЛИВОСТІ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ ВІЙНИ	40
<i>Безкровний О. В., Черниш М. Р., Михайлишин В. Б.</i> МІНІМАЛЬНЕ ПОДАТКОВЕ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ – НЕОБХІДНИЙ ЕЛЕМЕНТ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ АГРАРІЇВ	45

<i>Беспятюк М. В.</i> ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ ЦІНИ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ	49
<i>Белали Ю. В., Гаркуша Ю. О.</i> БАНКІВСЬКИЙ КРЕДИТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ ВИРОБНИЦТВА В УМОВАХ СЕЗОННОСТІ	52
<i>Бодюл А. С., Сухорукова А. Л.</i> СТРАТЕГІЧНЕ ЗМІЦНЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: ВНЕСОК ДЕРЖАВНИХ ЛАБОРАТОРІЙ ДЕРЖПРОДСПОЖИВСЛУЖБИ (НА ПРИКЛАДІ МРДЛДПСС)	55
<i>Бойко Я. М.</i> ЯКІСНІ МЕТОДИ У СТРУКТУРНІЙ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ	58
<i>Борисенко Д. В., Борисенко В. О.</i> РІВНІ ІНТЕГРАТИВНОГО МОДЕЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ МЕХАНІЗОВАНИХ ПОЛЬОВИХ РОБІТ	61
<i>Бразілій Г. А., Чичужко М. В.</i> АНАЛІЗ БЕЗПЕКИ ДАНИХ В СИСТЕМАХ АВТОМАТИЗОВАНОГО ОБЛІКУ	64
<i>Бразілій Н. М.</i> ОБЛІК ПОСЛУГ У СФЕРІ ТУРИЗМУ: СПЕЦИФІКА ТА МЕТОДОЛОГІЯ	67
<i>Бурмінова М. В., Дорошенко О. О.</i> ESG-РИЗИКИ В БАНКІВСЬКОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ	70
<i>Буряк Т. Д.</i> МОДУЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	73
<i>Винник В. В., Зоря О. П.</i> ІНВЕСТУВАННЯ У ВІЙСЬКОВІ ОБЛІГАЦІЇ: ПІДТРИМКА ДЕРЖАВИ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ КАПІТАЛУ	76
<i>Винник В. В., Тютюнник Ю. М.</i> СУТНІСТЬ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ	79
<i>Власенко А. Д.</i> МЕТОДИ ТА УМОВИ ФОРМУВАННЯ ОБҐРУНТОВАНИХ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ	82
<i>Волковський М. А., Катранжи Л. Л.</i> РОЛЬ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ В РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА	85
<i>Волошина В. А.</i> СУТНІСТЬ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	89
<i>Гайдук В. П., Худавердієва В. А.</i> ТУРИЗМ ЯК НЕВІД'ЄМНИЙ КОМПОНЕНТ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ ПІСЛЯВОЄННОГО ПЕРІОДУ	92

<i>Гапак Н. М.</i> КІЛЬКІСНО-ЯКІСНІ МЕТОДИ У СТРУКТУРНІЙ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ	96
<i>Гарнага А. В., Тютюнник Ю. М.</i> ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ СФЕРИ ТУРИЗМУ	100
<i>Глазунова А. П.</i> БРЕНДИНГ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМСТВА	103
<i>Гнеуш А. В.</i> ТРАНСФОРМАЦІЯ РИНКУ СТРАХУВАННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННИХ РИЗИКІВ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	106
<i>Голуб Т. О., Єрмолаєва М. В.</i> ОБЛІКОВІ АСПЕКТИ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ ЧЕРЕЗ ІНТЕРНЕТ - МАЙДАНЧИК	110
<i>Григоренко Є. О., Олійник В. Д.</i> ВПЛИВ ЕКОНОМІЧНИХ ЧИННИКІВ НА РОЗВИТОК ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ СФЕРИ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ	114
<i>Дорошенко О. О., Ларін О. М., Чупир О. С.</i> УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ ТА НЕОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ	117
<i>Ємець В. М., Харчевнікова Л. С.</i> ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО ТУРИЗМУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ	121
<i>Жученко О. В.</i> ПРОБЛЕМИ ІНТЕГРАЦІЇ МОЛОДІ ДО ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ ПРАЦІ	124
<i>Зайцев Ю. О., Малиш О. С., Тимошенко А. С.</i> РОЗРОБЛЕННЯ СТРАТЕГІЇ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОЇ СФЕРИ	128
<i>Запорожан А. П., Сорока Л. М.</i> ПРОДОВОЛЬЧА ТА ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ, ШЛЯХИ ТА МЕХАНІЗМИ ЇХ ЗМІЦНЕННЯ	131
<i>Зоря О. П., Будніков О. А., Семенюта С. В.</i> ІННОВАЦІЙНИЙ ПРОЄКТ ЯК ОБ'ЄКТ ІНВЕСТУВАННЯ В АГРАРНІЙ СФЕРІ	135
<i>Зубаха А. В.</i> РОЛЬ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІАГНОСТИКИ Й ЕКСПЕРТНОЇ АНАЛІТИКИ В УДОСКОНАЛЕННІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	138
<i>Кашпер С. П., Граматович Ю. В.</i> УПРАВЛІННЯ КОНФЛІКТАМИ В ОРГАНІЗАЦІЇ	141

<i>Кильник В. В.</i> СТІЙКІСТЬ БАНКІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА ЇХ ЕФЕКТИВНЕ ВИРІШЕННЯ	144
<i>Кириленко В. В., Олійник В. Д.</i> ШАЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРИРОДНИЙ ПАРК	148
<i>Коваленко А. О.</i> АЛГОРИТМ ОРГАНІЗАЦІЇ ФОРСАЙТ-ПРОЄКТУВАННЯ ТА МАЙСТЕР-ПЛАНУВАННЯ СТАЛОГО ПРОСТОРОВОГО РОЗВИТКУ: УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ	152
<i>Ковальова А. В., Сухорукова А. Л.</i> ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ	155
<i>Козирев А. С.</i> ВПЛИВ ІННОВАЦІЙ НА РОЗВИТОК АГРАРНОЇ СФЕРИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ	158
<i>Колесніченко М. М.</i> ОСОБЛИВОСТІ БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ	161
<i>Краснікова О. М.</i> РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ	164
<i>Кубецька О. М.</i> ВИКЛИКИ ДЛЯ ГАЛУЗІ СТРАХУВАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ	167
<i>Кудактін С. В.</i> УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПЕРСОНАЛУ В СИСТЕМІ ФОРМУВАННЯ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА: ЗАРУБІЖНІ ПРАКТИКИ	170
<i>Купінець Л. Є.</i> ОЦІНКА ВОЄННИХ ВТРАТ ЗЕМЕЛЬ ПРОМИСЛОВОГО ПРИЗНАЧЕННЯ: МЕТОДОЛОГІЯ ТА МЕТОДИКА	174
<i>Кьося О. С., Сорока Л. М.</i> ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: РИЗИКИ, МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ШЛЯХИ ЗАХИСТУ	
<i>Ладатко М. М., Зоря С. П.</i> ІННОВАЦІЙНІ РІШЕННЯ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ВОЄННИМИ РИЗИКАМИ ПРИ СТРАХУВАННІ МАЙНА В УКРАЇНІ	181
<i>Леонтій У. С., Ковальчук Т. М.</i> УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ЗВІТУВАННЯ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ	185
<i>Лисак П. М. Сидорченко Т. Ф.</i> ВПЛИВ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ	189

<i>Лук'яничук Т. В., Костенко Г. П.</i> АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА КОНДИТЕРСЬКОЇ ГАЛУЗІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	193
<i>Лук'янова Н. О.</i> ЗЕЛЕНА ТРАНСФОРМАЦІЯ ВАГОННОГО ДЕПО В УМОВАХ ПРИФРОНТОВОЇ ЗОНИ	197
<i>Ляшкова Н. О., Гудзь Т. П.</i> КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ПІДПРИЄМСТВА	200
<i>Маковецька А. О.</i> ПРОГРАМНІ ЗАХОДИ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНСЬКОГО ПРИЧОРНОМОР'Я В УМОВАХ ВОЄННОГО ТА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ	204
<i>Матвієнко Я. О., Цвілий С. М.</i> ТУРИЗМ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО ПОВОЄННОГО РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО РЕГІОНУ	208
<i>Михальченко Л. А., Сорока Л. М.</i> ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОЇ І БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	212
<i>Неверовська В. Ю., Безкоровайна Л. В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОНСОЛІДОВАНОЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ГРУПИ ПІДПРИЄМСТВ	217
<i>Олексащенко Я. С., Чумак В. Д.</i> СКЛАДОВІ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЇХ РОЛЬ У ПІДВИЩЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ	221
<i>Олійник С. І.</i> КЛЮЧОВІ ВИКЛИКИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РОЗВАЖАЛЬНИХ ІНДУСТРІЙ	225
<i>Остапенко О. М.</i> ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ ЗА ЄДИНИМ ПОДАТКОМ ІV ГРУПИ	229
<i>Отрох Є. О., Костенко Г. П.</i> АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ЯК ІНДИКАТОРІВ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	233
<i>Пархоменко В. П., Святенко С. В.</i> УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВЛАСНИМ КАПІТАЛОМ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ	237
<i>Патока В. О.</i> ЦИФРОВІЗАЦІЯ ТА ВИКЛИКИ ВОЄННОГО ЧАСУ ЯК ФАКТОРИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКИХ І СТРАХОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ	239
<i>Перерва Д. В., Борута І. В., Слетцова Н. С.</i> НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ В АГРАРНІЙ СФЕРІ	242

<i>Петришина Д. А., Бурковська А. В.</i> МІЖНАРОДНІ ФІНАНСОВІ ОРГАНІЗАЦІЇ: ДІЯЛЬНІСТЬ ДЛЯ ПІДТРИМКИ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ	246
<i>Поліщук В. Г.</i> INSURTECH В УМОВАХ РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ	249
<i>Пономарьова Е. П., Ткачук Т. М.</i> АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ТУРИСТИЧНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ LUXURY-СЕГМЕНТУ	252
<i>Попова К. В., Сорока Л. М.</i> ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ МАКРОЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	256
<i>Прийдак Т. Б., Лега О. В., Яловега Л. В.</i> ПРАВОВІ ТА ПОДАТКОВО-ОБЛІКОВІ АСПЕКТИ ВИПЛАТИ ДИВІДЕНДІВ ЮРИДИЧНИМ ОСОБАМ В УКРАЇНІ	260
<i>Путько А. О.</i> ПРИНЦИПИ ТА ФУНКЦІЇ СТРАХОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ	263
<i>Райковська І. Т.</i> ОПТИМІЗАЦІЯ ЕФЕКТИВНОСТІ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ЗАВДЯКИ АВТОМАТИЗАЦІЇ ОБЛІКОВИХ ОПЕРАЦІЙ, КОНТРОЛЮ ФІНАНСОВИХ ПОТОКІВ ТА АНАЛІТИЧНОМУ ПРОГНОЗУВАННЮ	268
<i>Рицька Х. С., Олійник В. Д.</i> ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ СЕЗОННОСТІ У СФЕРІ ТУРИЗМУ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ (НА ПРИКЛАДІ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ В ПЕРІОД ПЛЯЖНОГО ТУРИЗМУ)	271
<i>Рогожа А. О.</i> РОЛЬ САМОМЕНЕДЖМЕНТУ У ПІДВИЩЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ	274
<i>Савченко К. О., Ковальчук А. М.</i> ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК КОНКУРЕНТНА ПЕРЕВАГА У СФЕРІ НАДАННЯ КОНСАЛТИНГОВИХ ПОСЛУГ	277
<i>Садовець І. М., Ромашико В. А., Ткачук Н. М.</i> БОГОВІ ЦІННІ ПАПЕРИ ДЕРЖАВИ ПІД ЧАС ВІЙНИ: СУТНІСТЬ І НЕОБХІДНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ	281
<i>Сепітий Н. С., Тютюнник С. В.</i> РЕЙТИНГОВА ОЦІНКА СТІЙКОСТІ БАНКІВ	285
<i>Сербін А. О., Ткаченко І. П.</i> ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВІЙНИ: ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ	288
<i>Сергієнко Т. І.</i> РОЛЬ КОНТРОЛІНГУ У ПІДВИЩЕННІ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ НА ПІДПРИЄМСТВАХ	292

<i>Сидоренко Я. В., Ніколаєв Ю. Ю., Зоря С. П.</i> УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА: ЗМІСТ ЗАВДАННЯ ТА ЦІЛІ	295
<i>Сичук Д. Л., Стрілець В. Ю.</i> СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЛОГІСТИЧНИХ МАРШРУТІВ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА НІДЕРЛАНДАМИ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ	298
<i>Смирнов І. В., Ткаченко І. П.</i> ОЦІНЮВАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ	302
<i>Сурмач М. М., Мовчан О. А., Зоря С. П.</i> УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА: СУТНІСТЬ ТА ІНСТРУМЕНТИ	306
<i>Терновецька М. В., Городняк І. В.</i> СТРАХУВАННЯ ВОЄННИХ РИЗИКІВ: УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ	309
<i>Ткаченко А. О., Крамаренко А. О., Левчук А. В.</i> РОЛЬ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПРОГРЕСУ Й ІНВЕСТИЦІЙ У ПІДВИЩЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА	313
<i>Ткаченко І. П.</i> ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГУВАННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	317
<i>Толочій О. Р., Олійник А. С.</i> ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ БІЗНЕСУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ, ТЕНДЕНЦІЇ ТА УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ	320
<i>Ульянохіна В. О.</i> АНАЛІТИКА ТА КОНТРОЛЬ У ЦИФРОВОМУ УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВАМИ	323
<i>Фесенко А. О., Сментина Н. В.</i> НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ КРЮІНГОВИХ АГЕНТСТВ В УКРАЇНІ	326
<i>Ходзицька В. В.</i> ПРИНЦИП БЕЗПЕРЕРВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ В МСФЗ: АКТУАЛЬНІ ЗМІНИ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ	330
<i>Хорішко А. М.,</i> КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ	334
<i>Цімошинська О. В.</i> ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ НА ФІНАНСОВУ СТАБІЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВИ	338
<i>Чаплінський Ю. Б., Чаплінська К. Ю.</i> НАПРЯМИ ІНТЕГРАЦІЇ ЦІНОУТВОРЕННЯ У КОМПЛЕКС МАРКЕТИНГУ ПІДПРИЄМСТВА	342

<i>Черкашина Ю. В., Сухорукова А. Л.</i> СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ СФЕРИ М.ЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	345
<i>Чумак В.Д., Гришук В. М.</i> РОЗРОБКА ЗАХОДІВ ФІНАНСОВОГО ОЗДОРОВЛЕННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	348
<i>Швець В. А., Савченко С. М.</i> ТРАНСФОРМАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ТА ЦИФРОВІЗАЦІЇ	351
<i>Шевчук Д. В., Іваненко Т. Я.</i> УПРАВЛІННЯ ПОТОКОВИМИ ПРОЦЕСАМИ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ БІЗНЕСУ	354
<i>Шишов С. А.</i> ПРОБЛЕМИ КРЕДИТУВАННЯ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ	367
<i>Шпак В. А., Муравський О. Ю.</i> ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ОБЛІКОВИХ РІШЕНЬ В СФЕРІ ТРАНСФЕРТНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ З ІНОЗЕМНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ	361
<i>Штефюк О. І., Ковальчук Т. М.</i> ПОХІДНІ АНАЛІТИЧНІ БАЛАНСИ ЯК ІНФОРМАЦІЙНЕ ДЖЕРЕЛО ДЛЯ ВИРІШЕННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ ЗАВДАНЬ	365
<i>Явтуховська В. С., Олійник В. Д.</i> ВПЛИВ ЕКОНОМІЧНИХ ЧИННИКІВ НА РОЗВИТОК ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ СФЕРИ ВОЛИНСЬКОГО РЕГІОНУ	369
<i>Ясинська Н. О., Гаркуша Ю. О.</i> РОЗВИТОК СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННИХ ПЛАТЕЖІВ ЯК ФАКТОР ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ	373

Наукове видання

«НАУКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ: ДОСЯГНЕННЯ ТЕОРІЇ ТА ПРОБЛЕМИ ПРАКТИКИ»

Матеріали XII Всеукраїнської науково-практичної конференції

м. Полтава, 12 листопада 2025 р.

Комп'ютерний набір і верстка:
к.е.н., доцент Бражник Л. В.